

FLORES
D. AVGVSTINI
EX SVIS LIBRIS

DE CIVITATE

Dei excerpti:

Vnà cum aliquot sententiis & auctoritatibus insignioribus, ex omnibus illius operibus selectis.

Nunc nisi in Solem emissis.

IN VIRTUTE,

ET FORTVNA.

LUGDVNI.

Apud Gulielmum Rouillium.

1580.

Cum Priuilegio Regis.

LIBRERIA NAZ.
80

Extrait du Priuilege du Roy de
France & de Pologne.

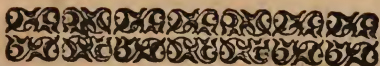
PAR grace & priuilege du Roy est permis à Guillaume Rouille libraire de Lyon, d'imprimer ou faire imprimer vne fois ou plusieurs, ce present liure intitulé *Flores D. Augustini in libros de Ciuitate Dei*. lequel liure il a recouré avec grans frais, mises & dépenses. & pourée est fait defence de par ledict Seigneur, à tous autres libraires, Imprimeurs, & personnes quelconques, de non imprimer, vendre, ny distribuer en les pays, terres & seigneuries, ledict liure: si ce n'est par le consentement dudict Rouille: & ce iusques au temps & termes de dix ans, à compter du iour & date que sera paracheuee la premiere impression. sur peine d'amende arbitraire, & de confiscation des liures qu'ils auroyent imprimez. Et à fin qu'aucun ne puisse pretendre ignorance du present priuilege, ledict Seigneur veut & entend, que l'extrait d'iceluy estant mis au commencement dudict liure, serue pour toute notification. Car tel est son plaisir, nonobstant oppositions & appellations quelconques, comme plus à plein est contenu & déclaré par lesdictes lettres de priuilege, sur ce données à Lyon le vingt-vnième Ianuier, mil cinq cés septatecing, & de son regne le premier.

Par le Roy, à vostre relation,

Signé,

M O R E.

Et scelé du grand seau en cire iaune à
simple queue.

G V L I E L M V S

R O V I L L I V S :

Lectori, S.

*N*on ingratum tibi erit, (Amice lector) hoc compendium operum tanti doctoris Augustini de ciuitate Dei: continens Flores ac materias precipuas seu principales omnium illius dictorum operum, unà cum sententiis ac Authoritatibus insignioribus, Compositum & excerptum per optimum patrem, F. Franciscum Maronum D. Francisci ordinis. Et fuit iste libellus ad me missus, paucis ab hinc diebus, à quodam docto religioso uiro conuentus Franciscanorum Turonensium docta manu scriptus in membrana & ab eodem quadraginta annis pretiosè seruatus. Me autem ille deprecatus est, uete-

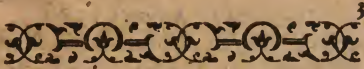
ris Amicitiae nostrae nomine, ut eundem libellum Florum D. Augustini in lucem emitterem. Ne forsitan post eum, in manus alicuius ignorantis incideret qui eum parui floccique faceret: aut temporis iniuria deperiret (uti saepissime in usu uenire uidemus). Quare satisfaciendo pie uoluntati eiusdem religiosi, uisum est mihi, beneficium commodum & utilitatem, in plures homines eruditos, praesertim in sacros sacrae scripturae & Theologiae professores me posse conferre.

Vale, Lugduni anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo die decimo tertio Aprilis.

***

INCI

INCIPIVNT FLORES
BEATI AVGVSTINI

*In libro de ciuitate Dei,
vbi veritates sic
colliguntur.*

PRIMA veritas est; quod illa disciplina quæ à teneris annis est imbuta, est magis diuturna: cuius rationem assignat: quia organum memoriæ, quantò est magis recens, tanto diutius retinet ea quæ sibi sunt impressa: eò quod teneriora sunt, facilius & efficacius formabilia, cap. III.

Ex quo dicto accipiuntur duo moralia documenta. Primum est, quod pueri in prima ætate, debent imbui optimis documentis, Vnde dicit ibi Augustinus, quod veteres primo do-

cebant Vergilium, tanquam omnium poetarum præclarissimum vt doctrina eius ab infantia habita diutius remaneret. Secundum documētum est, quod pueri in tali ætate debēt assue fieri bonis moribus, quia sicut documenta pro tunc efficacius imprimunt doctrinam, ita consuetudo altius immittit virtutem, vnde allegat ibi Augustinus illud Horatij:

*Quo semel est imbuta recens seruabit
odorem testa diu.*

Sed est dubium: sicut organum tenerum facile recipit, ita facile amittit impressionem, & ideo videtur pueri magis obliuiosi, & minus retentiui, sicut videmus quod mollia quanto facilius formantur, vt cæra, tantò facilius amittunt formam. Vnde ferrum sicut difficilius formatur, ita difficilius amittit formam. Dicitur autem, quod non est causa huius, tota organi tene-ritudo, sed quia organū cum sit molle est

est conuenientius animæ. Vnde molles secundū Philosophum aptos mētē dicimus, tertio de anima. Idcirco anima puriori carni coniuncta efficacius retinet. Sed remanet dubium: quare Aristoteles dicit, & experiētia docet, quod penitus noui, & quod multum senes fiunt immemores: illi quidem propter multum augmētum, & isti propter multum detrimentum. Dicitur autē quod pueri multa obliuiscuntur, propter hoc quod spiritus in eis innouantur multipliciter, tamē illud quod retinent est intimē radicatum, vt docet experientia. Vnde dicitur in Prouerbio, quod de longinquo recordatur puer iniuria affectus.

Secunda veritas est, quòd in laudē Principum Romanorum dictum est, quod iniuriā acceptā malebant ignoscere, quā prosequi, cap. v i. Istud autē dictū declarat, ibi primo auctoritate, quia poëta alloquens Romam dicit.

FLORES AVGVSTINI .

*Hæ tibi erant artes, pacisq; imponere
morem*

Parcere subiectis & debillare superbos.

Secundo declarat hoc exemplo: quia M. Marcellus princeps populi Romani, qui Syracusam urbem ornatissimam cepit, fertur super eam prius fleuisse, & in ruina voluit etiam habere curam pudicitiam: Nam priusquam oppidum victor inuadi iussisset mandauit ne quis corpus liberum violaret.

Tertia veritas est, quod bona & mala istius mundi Deus bonis & malis voluit esse communia, ut nec bona cupidius appeterentur, ut mala turpiter euitentur, quæ mali quoq; habere cernuntur, quibus boni plerumque efficiuntur: Sed hoc ait, interest, quia bonus nec temporalibus bonis extollitur, nec malis frangitur: malus autem in fœlicitate punitur, quia fœlicitate corrumpitur, Cap. viij.

Quarta veritas est, quod si Deus
omne

omne peccatum nunc plecteret manifesta pœna, nihil in vltimo iudicio referuari putaretur. Rursum si nullū puniret pœna aperta nulla Dei prouidentia putaretur. cap. ix. Ex quo dicto duo theologica vel canonica documenta sumuntur. Primū quòd peccata occulta nō debent puniri pœna publica, quia aliqua sunt diuino iudicio referuanda secundū istum textū, & occulta debēt diuino iudicio damnari. Secundū documentum est, quòd peccata publica nō sunt damnanda, quia talium punitione declaratur iudicis prudentia, quando est manifesta vt hic dicitur.

Quinta veritas est, quòd in fidei rebus, vel in bonis fortunæ si non ea Deus petentibus donaret, nō ad eum pertinere ista diceremus: Et si omnibus petentibus ea concederet, non nisi propter talia præmia illi seruiendum esse arbitraremur. cap. ix. Ex quo

FLORES AVGVSTINI

accipitur documentum, quod non solum bona spiritualia, verùm & temporalia spectant ad diuinam prouidentiam. Et ideo non est peccatum temporalia ab eo petere. cùm id fit moderata affectione.

Sexta veritas est, quòd in malis pœnarum quas patimur in hoc mundo tantum interest, non qualia, sed qualis est quisquis patitur. capit. ix. Istud dictum, ipse declarat dupliciter. Primo per exemplum: quia in eadem afflictione mali, Deũ detestantur, & blasphemant, boni autem Deũ precantur, & laudant. Secundò declarat illud per duplicem similitudinem: vna quod sub eodẽ igne aurum rutilat, & palea fumat. Secunda est quia pari modo exagitur cœnum & exhalat horribiliter, & suauiter fragrat vnguentum.

Septima veritas est, quòd boni homines cum malis tēporaliter flagellantur.

lantur. quia de malis suis cōuenienter non corripit̄ inter alias causas. Vnde dicit quod iure cum eis vitam istam amaram sentiunt, cuius amādi dulcedinem eis peccantibus esse amari noluerunt, cap. ix. Intelligendū est tamē quòd quatuor gradus sunt in peccato in proposito, sicut accipitur ex isto loco circa malum altius. Primus est dissimulare malū alterius, sicut in proposito. Secundus gradus est non solū dissimulare, sed etiā in ipso delectari citra cōsensum. Tertius gradus est nō solum delectari: sed etiā consentire. Quartus gradus est nō solū cōsentire, sed etiā cooperari: & hæc duo vltima peccata sunt mortalia circa malū prohibita. Quia dicit Apostol. Ro. i. quod qui talia faciūt digni sunt morte, non solū qui agūt, sed etiā qui cōsentiunt faciētib. Alia duo sunt peccata venialia: quia secundū Agust. alibi, nō est in potestate nostra quib⁹ visis tāgamur.

Et quan

Et quantum ad dissimulationem dicit hoc. quod tales dissimulantes aliorum mala non puniuntur cum eis æternaliter, sed tantum temporaliter. Sed oritur dubium, quod prælatus dissimulans peccata subditorum quæ corrigere debet videtur peccare mortaliter: cum hoc ei præcipiatur à Domino in Ezech. Dicitur autem quod dictum istud Augustini non debet vsq; ad prælatos extendi, quibus incumbit ex officio: quia per hanc causam Hely pontifex fuit reprobatus vt habetur primo Regum.

Octava veritas est, quod cum dicit Apostolus: Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli. Profecto, inquit, Augustinus in diuitiis facultatem non reprehendit, sed cupiditatem, quæ facultatem præcipit alibi: dicens, Præcipio diuitibus huius seculi superbe non sapere. ca. x. Ex quo accipiuntur duo vtilia documenta

menta. Primū quod diuitiæ secundū se, non faciunt hominem imperfectū: Sed tantum cupiditas, quæ solum arguitur & non facultas. Secundū documentum est, quòd quanto status secundum se est à cupiditate remotior, tanto est in hoc perfectior. Sed oritur dubium, quia ibi dicit Augustinus quod Apostolus alibi præcepit diuitias, & sic sine diuitiis nullus posset seruari, sicut omnia præcepta sunt necessaria ad salutem. Dicitur autē quod diuitias habere non cadit sub præcepto, alioquin soli diuites salui fierent. Sed bene uti diuitiis habitis, est præceptum, & ad illud refertur dictum Apostoli, ut patet in eius textu vbi diuitias quidem supponit, & non superbe sapere. Tunc præcipit Molen. Episcopus ex opulentissimo diuite voluntate pauperrimus.

Nona veritas est, quòd Paulinus & copiosissimè sanctus quando tenebatur

nebatur à barbaris exigentibus à fidelibus cum suppliciis facultates absconditas in corde suo sic precabatur Deum dicens: Domine non excruciar propter aurum & argentum, vbi enim sunt omnia mea tu scis, capit.eodem. Ex hoc accipiuntur duo vtilia documenta. Primum quòd beatus Paulinus supremum gradum paupertatis pro copia sanctitatis elegit: quia voluntate, inquit pauperrimus in superlatiuo. Secundum documentum est, quòd cum isto gradu paupertatis dispensationem rerum temporalium habuit, quia dicit, prosper de vita contemplatiua, quod beatus Paulinus facultates Ecclesiæ valde auxit, vnde patet quod diuitiæ secundum se non faciunt hominem imperfectum. Intelligendum est tamen ad istius declarationem, quod dupliciter contingit alicui contrahere matrimonium secundum duplicem finem

aut solum propter officium, aut solum propter remedium. Contrahere matrimonium in remedium concupiscentiæ est imperfectionis, sed contrahere solum propter officium procreandæ sobolis, est non imperfectionis, sed perfectionis, vt declarat infrà B. Augustinus de Abraham. Et per istum duplicem modum aliqui volunt habere diuitias & in remedium laboris, quæ subire formidant, & istud non est perfectionis, sed alicuius imperfectionis. Alij autem propter solum officium, vt fideles pauperes sustentent sicut in primitiua Ecclesia. Et dico quod istud est simpliciter perfectionis. Sed oritur dubium, an sit maioris perfectionis facultates accipere in officium, an ipsas renuere propter Deum. Dicitur autem quòd sicut est perfectius contrahere in officium, quam

simplici

simpliciter non contrahere, tamen, melius est tenere se in cælibatu propter Deum, quàm contrahere in officium, Ita videtur in proposito, quod licet sit melius habere facultates in officium, quàm non habere simpliciter, tamen abnegare talia propter Deum eo modo quo debent talia relinquere, dicitur esse perfectius quam habere in officium quamuis vtrumque sit perfectum. Sed remanet dubiũ, quia tunc prælati, quorum est facultates sumere in officium essent minus perfecti status, quam religiosi pauperes qui talia propter Deum reliquerunt. Dicitur autem quod status prælatorũ est simpliciter perfectior. Non est autem inconueniens, vt status minus perfectus secundum quid in aliqua virtute particulari excedat statũ perfectiorem sicut cælum excedit hominem incorruptibilitate. Licet homo sit simpliciter perfectior cælo. Et sic licet

licet status religiosorum pauperum præferatur in paupertate tamen status prælatorum perficitur in virtute patriæ, quæ multo est altior paupertate. Sed remanet adhuc dubium, an religio quanto est pauperior, ex hoc sit perfectior. Dicitur autem ad vanitatem fugiendam, quod cum tua sint vota integritatis religionem, ut obedientia, castitas & paupertas. Obediëntia est virtus circa bona animæ, quia est abnegatio propriæ voluntatis. Castitas est circa bona corporis, quia est abnegatio voluptatis. Paupertas est circa bona fortunæ: quia est abnegatio facultatis. Et ideo sicut bona animæ præferuntur, bonis corporis, ita obedientia castitati, & sicut bona corporis sunt meliora bonis fortunæ, castitas est sublimior paupertate. Vnde si essent tres religiones quarum vna excederet alias in sola obedientia alia, sola castitate,

FLORES AVGVSTINI

alia autem sola paupertate, minus perfectior simpliciter esset vltima, tamen secundum quid, esset perfectior scilicet tali virtute.

Decima veritas est, quòd inter tormenta nemo Christum confitendo, amisit aurum, nec negando, seruauit eodem cap. Ex quo accipitur documentum, quod oppositis modis seruantur bona æterna, & temporalia, hæc quidem per viã negationis, æterna verò per viam affirmationis. Istius autem contrarietatis est causa, quia bona æterna sunt sufficientia, & ideo possunt communicari: & bona temporalia sunt insufficientia: & ideo oportet ea ab aliis occultari: quia si cõmunicarentur mox deficerēt. Ideò dicitur de illo seruo nequã qui abiit, & abscondit pecuniam Domini sui in terra.

Vndecima veritas est, quòd illi qui exemplo Paulini inter tormenta in-
fide

fidelium paupertatem sanctam confitebantur cum ab eis exigerent, revelationem facultatum quas eas abscondisse putabant. Et ideo dicit Augustinus si illi, fideles non meruerunt ab hostibus eripi: vel cædi, non potuerunt tamen sanctæ paupertatis confessores sine cælesti mercede torqueri cap. eodem. Ex quo accipiuntur duo documenta theologica, vel catholica. Primum est quod virtus paupertatis est sancta & meritoria: quia si meritorium est sanctam paupertatem confiteri, multo magis ipsam tenere? sicut melius est seruare castitatē, quam ipsam vouere, & facere iustitiam quā ipsam profiteri. Secundū documētum, quod qui subiret mortem propter sanctam paupertatis confessionem esset verè martyr ipsam confitendo secundum rectam fidem: quia ibi dicit Augustinus quod qui in tormentis sanctam confitetur paupertatem, Christū con-

fitetur, & talis qui cōfiteatur, sic Christum, est verè martyr, sicut beata Agatha propter fidem castitatis fuit atrociter cruciata. Sed oritur dubiū, quia aliqui nolunt concedere paupertatē esse virtutem, sed tantum instrumentum virtutis: quia non quæritur, nisi propter contemplationem. Alij verò dicunt ipsam esse virtutem, & non instrumentum virtutis quia per ipsam nos morimur, sicut propter castitatē. Sed tātum hæc est verborum pugna, cum secundum rei veritatem nō dissentiant nisi in nece. Si quis subtiliter intelligat, quilibet concedet esse meritariam, & non querere sui gratia. Et ideo est virtus minus principalis si est virtus: & istud alij dicunt instrumentum virtutis, quia sicut castitas nō quærit sui gratia, sed ordinatur ad cōtemplationem, quemadmodum, & paupertas. Et ideo dicitur virtus sedentaria, & instrumētum ipsius con-

téplationis, ita in proposito, qui vult
 procedere sine litigio.

Duodecima veritas est, quod ma-
 la mors putanda non est quàm bona
 vita præcesserit, cap. xj. Ex quo dicto
 accipitur vtile documentum, quod
 quantuncunque aliquis turpiter mo-
 riatur, vel terribiliter sicut accidit in
 fulguribus, aut in diluviis, non propter
 hoc mala mors putanda est dum tan-
 tum, præcedât bona merita, alioquin
 fuissent mortes martyrum malæ cum
 fuerint terribiles vt ibi declarat. Sed
 oritur dubium an in morte sit do-
 lor sensibilis, aut pœna. Dicatur autē
 quod mors potest capi dupliciter, aut
 pro dispositione primæ, quæ fit ad se-
 parationem aut pro ipsa separatione
 animæ à corpore, quæ fit in instanti.
 Primò modo accipitur impropriè
 mors pro mortali ægritudine, vt ibi
 patet. Ad secundum, quia est ibi dolor
 sensibilis. Secundò modo dicitur pro

priè mors, & ideò non video, quod sit tunc hominis aliqua sensibilis pœnæ, quia in eodem instanti quo anima separatur est separata: & tunc talis dolor non potest esse in carne, quia est immediata nec in mente: quia non est capax doloris sensibilis sine carne.

Tertia decima veritas est, quod ista omnia, Scilicet curatio fune-
ris, conditio sepulturæ, pompa exequiarum magis sunt viuorum solatia, quam subsidia mortuorum, cap. xij. Intelligendum tamen est, quod ista possunt dupliciter accipi & exhiberi, aut in quantum pertinet ad solemnitatem, & sic sunt solatia viuorum, aut in quantum pertinent ad pietatem, & sic sunt subsidia defunctorum, vt si exhibetur vt pauperes inde recreentur, vel ecclesiæ inde edificentur, sic defuncti ex præcedētibus meritis sunt talium bonorum capaces vt habetur quarto cap.

Quarta decima veritas est, quod pietatis officia quam circa mortuorū corpora venerabiliter exhibentur, sunt Deo placentia cap. xiiij. Istius autem pietatis assignat duas cautiones. Prima est ad fidem resurrectionis astruendam, vt ideo corpus veneretur cum quo anima post resurrectionem est glorificanda sicut vestis plus honoratur, quādo eam rursus rex indui debet, & diligentius reponitur. Secunda ratio est, quam ibidem assignat, vt discatur quanta esse possit remuneratio pro elemosynis quas viuētibus exhibemus: Sed nec hoc apud Deum perit quod ex animis hominū membris officio persoluit. Sed oritur dubium, an sepelire mortuos sit opus pietatis vniuersaliter, & in quocunque casu. Dicit autem quidam theologus, quod nisi in eo casu in quo non inuenitur alius qui sepeliat, quia aliter non imminet aliqua necessitas, si-

FLORES AVGVSTINI

cut dare diuiti non pertinet ad pietatem, vt testatur Dominus in Euangelio. Istud tamen dictum est valde absurdum, quia eadem ratione, non esset pietas pauperi non subuenire, nisi in eo casu, in quo alius non subueniret, cum tamen homines piissimi de recipiendis pauperibus debeant altercari, tamen quia ex bona consuetudine ecclesiæ, qua promptè, & facilè exhibentur, fidelibus sepulturæ esset euacuatum. in tota ecclesia vnum de septem operibus misericordiæ, patet quod ista doctrina non est sana circa sepulturas, sicut circa alia opera pietatis.

Quinta decima veritas est, quod ciuitas est concors hominum multitudo cap. xv. Ex quo accipiuntur duo moralia documēta. Primum est quod permanentia cuiusque ciuitatis consistit principaliter in concordia, quia ipsa est multitudo nō quælibet hominum.

nū. Sed concors tantum, Secundū documentum est, quod dissidium cuiuslibet ciuitatis maximè ex ciuili discordia contingit, quia per easdem causas dissoluuntur quelibet res, vel communitas, per quarum contrarias molefcunt. Et ideo cum cum constructio ciuitatis ex concordia oriatur, per eius contrarium dissoluitur, sicut patuit in turri Babel iij. Gen.

Sextadecima veritas est, quod virtus est, qua rectè viuatur, & ab omni sede membris corporis imperat. cap. xvj. Ex quo accipiuntur duo moralia documenta. Primum est, quod sicut voluntas imperat membris corporis, ita est virtus existens in voluntate, vnde & actus, quibus imperat voluntas in carne existēs circa materiam charitatis dicuntur actus charitatis, non quidem elicitī, cum sint extra voluntatem, sed imperati. Secundum documentum est, quod omnes actus impe-

rati à voluntate circa materiam al-
 cuius virtutis, sunt actus imperati il-
 lius virtutis, & sunt virtuosi. Sicut &
 voluntarij: quia voluntas non potest
 operari circa materiam virtutis nisi
 in concurrente quæ inest, cum ipsa
 virtus secundum se sit causa necessa-
 ria, & non sit contingens. Sicut tem-
 peratus circa obiectum temperantiæ
 non potest exerceri nisi concurrente
 virtute.

Decima septima veritas est, quod
 quicquid de corpore vel in corpore
 nostro fit voluntate inconcussa ma-
 nente est sine culpa nostra cap. xvij.
 Ex quo accipiuntur duo moralia do-
 cumēta. Primum est, quod nullus per
 violentiã potest ad peccatum cogi,
 quia licet possit corpus ab aliquo su-
 perari, nulla tamen creatura potest
 nostrã voluntatem compellere, cum
 sit de natura sua libera. Et ideo cum
 ipsa inconcussa manente nulla culpa
 est,

est, quicquid fiat de corpore, nullus homo ad peccandum cogi potest. Secundum documentum est, quod licet nullus possit cogi ad peccandum, bene tamen potest ad peccandum violententer inclinari. Cùm enim appetitus sensitivus naturaliter inclinat contra rationem, sicut vota cōtraria, secundum philosophũ iij. de anima potest fieri talis inclinatio in corpore vt inclinet volũtatem propter appetitum, sed non cogit ipsam.

Decima octava veritas est, quod qui occidit se ipsum, homicida est, & tantò, inquit, fit nocentior, cum se occidit, quantò semper innocentior em occidit cap. xvij. Ex quo sequũtur duo correllaria. Primũ est, quòd non omne homicidium est essentialiter mortale peccatum: quia quantò innocentior est, qui perimitur, tãtò maius flagitium committitur: quia hĩc ista ratio assignatur. Vnde peius homicidium

FLORES AVGVSTINI

dium quod cōmitti potuit fuit Christi. Secundum correllarium est, quòd magis peccat, qui se ipsum interficit ad vitandum incorruptionem dum oppressionem formidat, quam ille qui se ipsum interimit propter superabundantem contritionem quia iste innocentior in ea causa est. Sed oritur dubium quia Iudas minus peccasset in eo, quòd se ipsum peremit nocentissimum. Dicitur quòd si se tantū ex iustitia peccati peremisset, minus peccasset: tamen magnitudo desperationis aggrauavit eius peccatum. Secunda deductio est, quòd non liceat se ipsum interficere, ex culpa, sicut & alium ex iusta causa, eo quòd hoc pertineat ad iustitiam distributivam. Dicitur autem quòd nulli licet alium interficere nisi in iudicio publico? Idèd nulli licet perimere seipsum, quia nullus potest esse iudex summus in iudicio publico? licet possit homo
aliter

aliter seipsum punire pœnitentia.

Decima nona veritas est, quòd pudicitia est virtus animi secum habens comitem fortitudinem, qua potius mala tollerare, quam malo consentire decernit. cap. xvij. Ex quo Augustinus deducit ibidem istam conclusionem. Quod si corpus alicuius virginis violenter opprimatur sicut voluit attentare illud in beatissima Agnete pudicitia non amittitur. Si enim, inquit, hoc modò pudicitia perit, virtus non erit nec pertinebit ad ea bona, quibus rectè viuitur, sed in bonis corporalibus, sicut sanitas, & pulchritudo. Ex qua conclusione sic deducta, sequuntur duo correllaria. Primùm est, quòd si aliqua mulier corrumpitur violèter in corpore, manens integra in mente non amittit aureolam virginitatis, quia per bona corporalia quæ insunt à natura nullus aliquid meretur. Talis autem est
inte

FLORES AVGVSTINI.

integritas carnis quàm solam amittit
 seruans mentis integritatem, vt hic
 dicitur, vt si aliquis porrigeret thus
 Idolo, per manum alterius iuxta ex^m.
 quod inducebat beata Lucia. Secundū
 correllarium est, quòd si aliqua mu-
 lier sit corrupta mente sed integra
 carne, nō habebit virginitatis aureo-
 lā: quia illam pudicitiam, qua quis me-
 retur aureolam, habuit fractam cūm
 illa sit virtus animi, vt hic habetur.
 Talis tamen corruptio nō fit nisi per
 consensum, secundum ipsam.

Vigesima veritas est, quòd mulier
 coniugata, quæ violēter opprimitur,
 non adulteratur: nam laudat Augusti-
 nus illam, qui dixit de Lucretia, quæ
 violenter à filio Tarquinij regis fuit
 oppressa, ob quàm oppressionem se
 ipsam peremit ca. iij. Ex quo accipiū-
 tur duo singularia documenta. Primū
 est, quòd vnus coniugum potest com-
 mittere adulterium cūm sua coniuge,
 quia

quia secundum istam veritatem adulterium non est in corpore, sed in mente. Cùm Lucretia sic fuit passa in corpore, ac si consensisset, & tamen non adulteravit. Et ideò si vnus coniugum iungatur alteri existimans se coniungere alienæ committit adulterium. Secundum documentum est, quòd vnus coniugum potest conuenire cū alieno sine adulterio, quia si existimet se esse cū proprio non habet in mente alienationem, sed in solo corpore. Ideò cū sola corporis alienatio non faciat adulterium, ex præmissis habetur intentum, vt patet in Iacob. quando ei Lya fuit supposita Gen. xix.

Vigesima prima veritas est, quòd sicut sine culpa est in corpore dormientis pollutio, ita imò magis est sine culpa non consentientis oppressio cap. xxij. alias. xxiiij. Ex quo accipitur documentum, quòd in pollutione nocturna non consistit peccatum se-

cundum se quia hic supponitur minus sine culpa, & omne minus tale est simpliciter tale. Sed contra istud instatur quadrupliciter, Primò quia dicitur Deut. cap. xxiiij. Quod homo qui nocturno pollutus fuerat somno exhibat castra extra in pœnâ illius pollutionis, cùm tamen lex diuina non inferat pœnam sine culpa. Secūdò, quia habetur de consuetudine ecclesiæ, quod talis homo à perceptione eucharistiam abstineat, quòd frustra fieret, si ibi culpa nulla esset. Tertiò, quia Augustinus in isto textu dicit, quòd magis est absque culpa in corpore nō consentiente quàm dormiente: & sic videtur, quòd in isto non sit omnino sine culpa. Quartò, quia beatus Gregorius scribens ad Augustinum Anglorum episcopum ponit in tali pollutione, esse peccatum? Ad primum istorum dico, quòd illud præceptum fuit ceremoniale: & ideo licet ibi fuerit

rit aliqua pœna, non arguit tamen culpam, sicut homo leprosus excludebatur à castris, cùm tamen constet lepram non esse peccatum. Ad secundũ dico, quòd hoc non fit propter peccatum pollutionis, sed propter reuerentiam corporalem sacramenti, vbi nõ intercedit aliqua culpa, sicut in ablatione manuum ibi fit. Ad tertiũ dico, quòd est totaliter ad oppositũ, quia magis tale in aliquo arguit simpliciter tale in alio. Ideo si in corpore non consentientis, est magis sine culpa, dormientis est sine culpa simpliciter. Ad quartum dico, quòd dictum Gregorij potest exponi secundum denominationẽ extrinsecam, vt fit ibi peccatum habitudinem ad præcedentes actus malos intemperantiæ vel incõtinentiæ in mēte, sicut operatio dicitur humana, quia ab homine elicita. Sed oritur dubiũ, quia dicũt aliqui iuristæ, q̄ si pollutio proueniat ex cogitatio-

ne præuia, est peccatū mortale. Si autē ex intemperantia, est veniale: si ex natura, nullum. Istud autem dictum quantum ad duo prima est ridiculosum, quia cum præuia cogitatio possit esse venialis, quod ex peccato veniali homo incidat in peccatum mortale sine noua pollutione est crudele affirmare. Sed cum intemperantia sit aliquando peccatum mortale, quod inducat per se facilius peccatum, est sine ratione. Ideo dico, quod pollutio secundum se vt hic determinat Augustinus explicitè, nullum est peccatum nisi in habitudine ad dictam occasionem: & tūc secundū mensurā mali in data occasione dicitur maius, vel minus dicitur peccatū denominatione extrinseca, sicut delectatio dicitur mala, quia sequitur malum desiderium, cū sit passio naturalis, sequens ipsam.

Vigesima secūda veritas est, quod illi qui lauacro sanctæ regenerationis ablu

abluti sunt, vniuersorum remissionē acceperunt peccatorum. cap. xxvj. Istud autem inducit Augustinus ad ostendendum, quòd qui post baptismum statim moriuntur, confestim ad cælum euolant, non tamen propter hoc sunt occidendi. Ex hoc habetur, quòd non solum in baptismo deletur omnis culpa, sed & omnis pœna.

Vigesima tertia veritas est, quòd in viris imperfectis id est sine perfectione securitas est inimica cap. xxv. Istam autem veritatem Augustinus ostendit auctoritate & exēplo: auctoritate quidem, quia Scipio pontifex cōtradicebat Catoni volenti Carthaginem destrui, quæ diu Romanos afflixerat, timens, inquit, infirmis animis hostem esse securitatem, & tanquam pupillis ciuibus Idoneum tutorem esse. Secundo ostendit illud idem exemplo, quia dicit, quòd data securitate Romanis post destructionē Car-

taginis insurrexerūt bella ciuilia quæ
 remp. ferè ad nihilum redegerūt. Sed
 ex isto dicto accipiuntur duo docu-
 mēta notabilia. Primum est, q̄ homi-
 nibus imperfectis prodest ad virtutē
 inimicorum formido, quia eorū vir-
 tutibus imperfecte habitis, vt patuit,
 est securitas inimica, eo quòd homi-
 nes carētes virtute in quocunq̄ sta-
 tu faciliter separantur ab inimicis, &
 ipsi timent ab hostibus separari. Ideo
 ad virtutem conantur. Secundum do-
 cumentum est, quòd hominibus per-
 fectis non obest hostium securitas,
 quia ipsi non operātur ex timore, sed
 ex electione secundum inclinatio-
 nē boni habitus. Et ideò timor ipsos
 non detinet in virtute sicut alios.

Vigesima quarta veritas est, quòd
 istæ duæ ciuitates Dei, & diaboli, de
 quib. agitur in hoc libro, sunt perple-
 xæ, inuicemque permixtæ donec vl-
 timo iudicio diuidantur. cap. xxxiiij.

DE CIVIT. DEI. LIB. II. 19
IN SECVNDO LIBRO
*agit Augustinus de malis qua pas-
sa est ciuitas Romana in se & in
suis subditis in malis morū, &c.*

IN secundo libro prima
veritas est, quòd iste est
maior hominū insipien-
tium morbus, quo irra-
tionabiles motus suos ostendunt, &
plenè rationem reddit, quòd vel ni-
mia cæcitate, qua nec aperta timètur,
vel obstinatissima pertinacia, quod
ea quæ cernuntur, non fuisse tanquã
veritatem defendant. Et ideò dicit,
quòd est necessarium, vt dicant res ita
clare velut eas non spectantibus in-
tuendas, sed quodammodo palpan-
das tangētib. offeramus cap. j. Ex quo
dicto accipiuntur duo documenta,
vnum speculatiuum, aliud practicum.
Primum est, quòd sensus tactus est
certior quàm sensus visus, quia per

ipsum fortius aduersarij conuincuntur, vt hic dicitur. Secundum documentum est, quod duo sunt quæ causantur maximã insipientium ægritudinem, scilicet ignorantia, & proteruia. Vnde proteruia est maximum signum insipientis.

Secunda veritas est, quòd quidam philosophi quantum diuinitus sunt adiuti, aliqua magna inuenerunt, quantum humanitus impediti sunt, errauerunt, cap. v. Ex quo dicto accipitur documentum, quod philosophi attigerunt ad veritates aliquas, sed diuino auxilio, quæ excedunt facultatem hominis naturalẽ, quia diuinitus, inquit, sunt adiuti, vt patet de Platonis circa articulum Trinitatis, in alio loco.

Tertia veritas est, quòd in policia perfecta non sunt sustinendi homines, qui fingunt falsa ad delectandum vt poetæ. Et istud dictum ipse confirmat auctoritate Platonis, qui dicebat,

poetas

poëtas vrbe pellendos (cum rationem formaret, qualis esse debeat ciuitas) tanquam aduersarios ciuitatis cap. ix.

Quarta veritas est, quòd iustitia & bonitas moralis, nò melius conseruatur secundù instituta iuris ciuilibis, quàm còseruatur secundù instituta iuris naturalis. Vnde dicit, quòd Salustius dicit in laudē Romanorù, quòd ius bonumque apud eos, nò magis legibus, quam natura valebat. cap. viij. Ex quo accipiuntur duo documenta politica. Primum est, quòd leges iuris naturalis sunt meliores, quam leges iuris ciuilibis: quia non sunt, inquit, minus valentes. Ideò sequitur in distinctis specie, quòd magis propter ordinem eminentiæ prouenit, quæ est inter species vniuersi. Et huius ratio est, quia optimum ius est ab optimo legiflatore: sed ius naturale est ab institutore naturæ, sicut ius ciuile est ab homine. Secundum documentum

est, quòd optima politia melius regitur iure naturali, quia communitas optimè regulatur optima lege. Vnde si esset aliquis status, qui solis regulis iuris naturalis esset contentus ad conseruandum, iste videretur optimus, & ille melior qui ad illum maximè appropinquat.

Quinta veritas est, quòd hoc verissimū est sine summa iustitia remp. regi non posse, cap. xxj. Istam autem veritatem ipse confirmat duplici auctoritate ibidem. Prima est M. Tulij, qui dicit quòd nihil est tam inimicum ciuitati, quam iniustitia: nec omnino sine magna iustitia posse stare remp. affirmavit. Secūda auctoritas est Scipionis qui diffiniens remp. dicit rem populi esse: populum autē non omnē cætum multitudinis, sed cætus iuris consensus, & vtilitatis communionem ligatum. Iste Scipio, (vt ait Augustinus) diffinit remp. esse rem populi, cū
iustè

iustè regitur siue ab vno rege siue à paucis optimatib. siue ab vniuersis. Quando autem rex est tyrannus, & optimates ficti, aut populus iniustus, tunc dicit nō esse viciosam remp. sed omnino malam. Ex quibus dictis accipitur istud documentum, quòd iustitia est virtus præclarissima quia eius contrarium vitium est maximè reip. nociuum, cuius bonum quantò communius, tantò melius & optimis pessima contrariantur, & vitium pessimum, virtuti præclarissimæ est contrarium, sicut patet in heroica, & bestialitate.

Sexta veritas est, quod iustitia vera non est nisi in ea rep. cuius conditor rectorque est Christus cap. iiij. Ex quo accipitur catholicum documentum, quòd apud infideles nō sunt veræ virtutes morales, quia cum virtutes verè morales sint connexæ secundū philosophos, & secundū sanctos,

vbi non est vera iustitia, non est alias inuenire. Sed oritur dubium quid vocat Augustinus veram virtutem, cum philosophi de virtutibus tractauerint. Sicut autem ipse vocat veram virtutē, quæ ducit ad veram fœlicitatē, ita habetur quod sine diuina gratia virtus vera nō habetur, quia ad verā fœlicitatē sine ipsa non peruenitur. Septima veritas est, quòd dæmones si quid possunt in istis inferioribus, tantum possunt, quantum secreto omnipotentis arbitri permittuntur.

Octaua veritas est, quod notū est nobis in sacris literis dæmones negocium suum agere, vt pro dominis habeantur, cap. xxiii. istius autem rationem assignat, vt eos quos seducunt trahant in damnationem.

Nona veritas est, q̄ tanta probitatis & castitatis est vir, vt omnes, vel penè omnes eius laude moueantur in natura humana. Et adiūgit, quod nulla fe

la ferè humana natura, adeo est turpitudine vitiosa, vt totum amiserit sensum honestatis. cap. xxvj. Ex quo dicto duo sumuntur moralia documenta. Primū quod non ita se habent vitiosi ad virtutē, sicut virtuosī ad vitia: quia virtuoso vitium omnino displicet, & nulli vitioso virtus displicet vt hīc dicitur, quia sensus honestatis vix est in aliquo prorsus consopitus, vnde lubrici delectantur in castitatis aspectu, & superbi in humilitatis contuitu. Secundū documentū est, quod humana natura est magis inclinata ad virtutē, quam ad vitiū, quia naturalis appetitus, & omnis inclinatio arguūt, perēnitatē naturæ. Et ideò si humana natura delectatur in virtute cōmuniter magis quam in vitio, omnino signū est naturalis inclinationis. Huius autē est ratio, quia secundū præcipuā partē sui, id est rationē, homo semper tendit ad bonum. Sed oritur dubium

quare

quare Augustinus in ista regula ponit penè? Dicitur quòd propter vitium bestialitatis, quod est in paucis ita deprauatis à natura humana, vt nullum bonum eis placere possit. Et si ita est, difficillimum videre, quare sunt plures homines vitiosi, quam virtuosi: cū maior sit pronitas ad virtutem, nisi dicatur quòd vitium contingit multis modis, id est, vnico defectu quilibet est vitiosus & non virtuosus, nisi cum concurrente virtute, magis tamè moralia bona superabundant in sua perfectione, quam vitia.

Decima veritas est, quòd indignè ab honestis coluntur, qui per turpes placantur. cap. xxix. Inducit autè istud dictum, quòd indignè dii paganorum colebantur, quia per histriones in ludis scænicis placabantur. Ex qua deductione accipiuntur duo moralia documenta. Primū quòd nullus princeps honestorū hominum viuentiū secundum

dum virtutem, debet habere familiares homines carentes virtute, quia cū per tales fiat placatio! honesti, nō debent tales placare. Secundum documentum est, quod is qui habet talium turpium consortium, non est dignus principatu super honestos viros, quia indignè ab honestis subditis coleretur, dum a turpibus placaretur.

IN TERTIO LIBRO

*agit Augustinus de malis quae
passa est ciuitas Romana in se &
subditis in pænis.*

IN tertio libro prima veritas est, quòd fuit error aliquorum dicentiũ maximum hominis bonum esse, habere omnia bona præter se ipsum cap. j. Ex quo dicto accipiuntur duo moralia documenta. Primum quod humana fœlicitas non potest

potest consistere in bonis extrinsecis, quia habere omnia bona exteriora & non se ipsum, bonum, non est maximū hominis bonum, cū illud hīc sicut erroneum cōfutetur. Maximum autem hominis bonum est ipsa fœlicitas. Secundum documentū est, quòd nullus homo potest esse fœlix, nisi sit virtuosus, quia maximū hominis bonum, quòd est fœlicitas, non pōtest quis habere quamuis habeat alia bona, nisi habeat se ipsum bonū, vt hīc dicitur contra errorem, nullus autem potest esse bonus simpliciter sine virtute.

Secunda veritas est, quòd antiquitus præidentes in ciuitatibus finxerunt multa falsa, existimantes illa falsa esse vtilia si credantur à populo, & hoc probata authoritate Varronis qui dicit esse vtile ciuitatibus, quod viri fortes & si falsum sit, ex diis se genitos esse credant, vt audacius res magnas

gnas diuinæ stirpis fiducia aggrediā-
tur cap. iij. Sed oritur dubium an tales
fictiones secūdum fidem sint illicitæ,
si secundum rationem naturalē viuē-
tibus erant licitæ propter reip. vtili-
tatem. Dicitur autem quòd non, quia
maius est bonum virtutis, quā com-
modum, quod potest prouenire ex ta-
li fictiōe, cum bonum honestum bo-
no vtili præferatur. Et ideò cum veri-
tas sit virtus pertinens ad intellectu, &
morem, non sit pro quantocun-
que commodo talis virtus abiiciēda.

Tertia veritas est, quòd quæstio
de scripturis exoritur vtrum præua-
ricatores angeli filiabus hominum
concupuerint: vnde natis gigantibus
tunc terra completa est, cap. v. Istud
autem dictum refertur ad illud quod
habet Gen. 6. Postquam ingressi sunt
filij Dei ad filias hominum, &c. vnde
apparet manifestè quod antiquitus
fuerit aliqua opinio, quòd isti filij
Dei

Dei fuerunt mali angeli, id est incubi, qui cum mulieribus genuissent gigantes. Istam autem quæstionē tamen hic non declarat.

Quarta veritas est, quòd regularis defectio solis nō nisi in lunæ fine cōtingit cap. xvj. Ex dicto idē Augustinus accipit vnū theologicum documentū, q̄ obscuritate solis quæ fuit in morte saluatoris, nō accidit ex cāonico, inquit, syderū cursu, quia vt dicit tunc erat pascha Iudæorum, quod plena inquit luna ægebatur.

Quinta veritas est, quòd Romani miserūt quinque legatos Athenas vt acciperent leges, cap. ix. Ex quo colligitur quod iura ciuilia Romanorū habuerunt ortum à philosophis Græcis, quia Græcorum philosophia Athenis vigeat, quorum refert maiorē fuisse famam quam veritatem.

Sexta veritas est, q̄ Dæmones cōsulētib. ipsos dant responsa ambigua,

vt quicquid acciderit de rebus super quibus interrogantur, diuini habeantur, vt declarat exēplo. quia cū Pyrrhus rex Græciæ, Romanorum hostis consulisset Apollinis oraculum de bello cum Romanis futuro, respōsum hoc ei datum fuit:

Aio te Aeacida Romanos uincere posse.

Nota quod idem respōsum vel simile dedit diabolus comitis Flandriæ Ferrandi matri, dicens: Congredientur contra Gallos, quia cum magno gaudio intrabit Parisius. In quo dicto secundum compositionem & diuisionē, quisquis in bello victoriā habuisset, poterat dictū accipi, vt patet intuēti.

Septima veritas est, quòd licet homines sint crudelissimi, tamen à superabundanti vindicta mitigantur quandoque, cap. xix. Quod ibidē declarat exemplo, quia Annibal princeps Carthaginensis, cū esset crudelissimus & interfecisset tantam

FLORES AVGVSTINI

Romanorum multitudinem, vt tres modios anulorum de interfectis Romanis militibus mitteret Carthaginē ingentis victorię in signum, tanta, inquit, inimicorum cæde faciatu parci iussisse perhibetur, ne plures interficerentur. Ex quo dicto accipiuntur duo politica documenta. Primū quòd princeps qui non est tyrannus & homines modesti paruissima punitione debent esse contenti, si crudelissimi mitigantur maxima punitione, quia crudelissimi non expetunt maximam. Ideo iustis sufficere minima debet, salua reip. securitate. Secūdum documentum est, quòd quando quis non est contentus magna inimici punitione, non solum ille est crudelissimus, sed crudelitas excedit humanā crudelitatem, sicut crudelitas beluæ: quia cū Annibal, inquit, esset crudelissimus homo, iussit parci, habita grandi vindicta, nectantum afflixit, quantum

quantum potuit.

Octava veritas est, quod temporibus nostris pro superflua voluptate plura donatur histrionibus quàm tempore antiquo legionibus pro extrema salute collata sint, cap. xix. Ex quo dicto accipitur ratio, quare moderni milites nō sunt ita strenui sicut olim: quia isti vacant voluptatibus, sicut illi vacabant legionibus: nullus autem voluptatibus intentus strenuus esse potest: quia strenuitas rigida est, cui repugnat mollities voluptatis.

Nona veritas est, quòd humana politia sibi servientibus quandoque ingrata est, sicut declarat exemplo Scipionis, qui cum Romam liberasset à sæuissimo hoste Annibale, & Carthaginem subiugasset, accusatus est à Romanis, & suis accusatoribus cessit priuatus patria, quàm sua virtute liberauerat post insignem triumphū. Nullus, inquit Augustinus, illius

FLORES AVGVSTINI

urbis captus desiderio, ita vt iussisse
 perhibeatur ne ipso mortuo in in-
 grata patria funus fieret. cap. xxj.

Decima veritas est, quòd lex illa,
 quę vocatur Voconia, à Romanis in-
 stituta, fuit nequissima, qua fuit insti-
 tutum, ne quis hæredem fœminam
 faceret, nec vnicam filiam, & hoc se-
 cundum legem Salicam, quam fece-
 runt Franci existentes adhuc in Ger-
 mania, vt dicit Ra. de Pēlis 6. libro 2.
 cap. Vnde dicit Augustinus hac lege
 quid dici aut excogitari possit ini-
 quius, ignoro. ca. xxj. & ista sententia
 contra hanc legem confirmatur au-
 ctoritate. Primo filiæ Saphan, vt ha-
 betur Num. xv. petierunt paternā hæ-
 reditatem: & fuit respōsum à Domi-
 no, quòd iustam rem postulabant. Se-
 cundo confirmatur ratione, quia iure
 naturali pater plus tenetur suæ proli,
 cui libet, quàm extraneo: cum natura-
 lis appetitus qui malus esse nō potest,
 ad hoc

ad hoc inclinatur. Et ideo videtur ini-
 quum ut pater prius providere com-
 pellatur alieno masculo quàm propriæ
 filiæ. Sed oritur dubium, quare in re-
 gnis, quæ ex genere habent regnan-
 tes mulieres, communiter non succe-
 dant quâvis vnigenitæ. Dicitur autem
 quod regnum non est hæreditas, sed
 dignitas pertinens ad totam rempubl.
 Nunc autem in dignitatibus non est
 successio mulierum sicut in hæredi-
 tatibus, quia mulieres dignitatis ca-
 paces non sunt in lege, quâvis sacer-
 dotium esset ex genere, ibi mulier
 nullo modo succedebat: nec de ali-
 qua muliere quod in regnum suc-
 cesserit, inuenitur in scri-

ptura legitimo
 modo.

FLORES AVGVSTINI
IN QVARTO LIBRO

*Agit Augustinus num possit
ascribi falsis dominis magnitu-
dinem & augmentum Romani
imperij.*

N quarto libro, prima
veritas est, quòd quando
boni longè, latèque re-
gnant, non tam ipsis vti-
le est, quã illis quibus regnant, cap. iij.
Ex quo dicto accipiuntur duo mora-
lia documenta. Primùm, quod prin-
cipatus bonorũ est utilis, tã ipsis quã
subditis, quia ipsi merètur per bonas
virtutes operando exemplariter &
subditi efficiũtur virtuosi eis obediẽ-
do præcipientibus virtuosa: & in eo
quod dicit hïc Augustinus quod talis
principatus est magis utilis vni istorũ
quã alteri, supponit, quod vtrique sit
utilis. Secundùm documentum est,
quod talis principatus plus habet de
bono

bono in subditis, quã in principãtib. quia cũ subditi recipiant à tali principe bono, leges optimas, & regulas secundum quas viuitur virtuosè, præter conseruationẽ corporũ, & defensionem facultatũ, quæ sunt accessoria, cũ talis princeps non accipit à subditis nisi minima bona, quæ sunt bona fortunę. Et ideo dicitur, quòd nõ tantũ proficit illis sicut illis quibus dominatur. Secundũ documētum est, quod talis principatus plus habet de bono honesti in principe, quam in subditis. quia vbi plus est de bono virtutis, ibi plus est de bono honestatis. In principante autem requiruntur excellentiores virtutes, quàm architectonica & regulaturæ subditorum. Ideo oportet principes esse optimos totius politix. Secundum documētum est, quòd licet bonus Princeps diligat plus subditos. ex parte potentix operantis, pro eo quod ha-

bet meliorem voluntatem & sublimiorem virtutem, tamen è contrario ex parte obiecti, ipsum subditi magis diligere debent, quia melior est in se magis diligibilis, sicut Deus plus diligit creaturã: quia à creatore infinito, quã è conuerso, licet creatura plus diligat ipsum obiectiuè: quia ipso fouetur tanquam fine vltimo, & deus non fouetur, sed vtitur creatura.

Secunda veritas est, quòd si bonus seruiat, liber est: malus autè si regnet, seruus est, cap. iij. Et ista veritas geminata dupliciter declaratur. Primò, quia si bonus seruiat secundũ corpus, est tamen liber secundum animam, quæ tenet subiectas corporis partes passionésque: imò nisi corpus redigatur in seruitutem, non potest animus passiones domare. Secundò declaratur, quia si malus regnet, quãto corpore liberior, tantò corporis passiones in ipso indomitæ fortius mouentur: &

tu r: & cùm non habeat malus animus virtutem resistendi, efficitur seruus passionum.

Tertia veritas est, quòd remota iustitia, magna regna non sunt nisi magna latrocinia, cap. iiii. Istud autè dictum ostendit ipse exèplo & aucto-
 ritate. Exemplo, quod cū Pirata qui-
 dam captus ductus fuisset ante ma-
 gnum Alexandrum: & rex ab eo que-
 reret: quare infestaret mare, ille (in-
 quit Augustinus) libera contumacia
 respòdit eo, quòd tu, orbem terrarū,
 sed quia exiguo nauigio id facio la-
 tro vocor, tu verò quia magna classe
 imperator. Secundò hoc confirmat
 aucto-ritate Iustini, vj. ca. qui dicebat,
 quòd in principio gentium, & natio-
 num, imperium pœnes reges erat,
 quos ad fastigium huius maiestatis
 non ambitio popularis, sed expe-
 ctata inter bonos moderatio proue-
 hebat. Populi, inquit, nullis legibus

tenebantur: arbitria principum pro legibus erant fines imperij magis tueri: quam proferre mos erat intra suam cuique patriam regna finiebantur.

Quarta veritas est, quòd Romanum regimen fuit, non ita diuturnum sicut regimen Assyriorum, quod duravit, secundum ipsum, à Nino rege, vsque ad eius translationem per mille ducentos & XL. annos, capit. vj. Sed intellige quod istud est accipiendum tēpore August. quia pro modo videtur oppositum esse verum.

Quinta veritas est, quòd non est reducenda ad memoriam ciuilis iniuria à conciuibus illata alicui, capit. v. quod dictum confirmatur auctoritate & ratione. Auctoritate, quia scribitur Leuit. xix. Non quæras vltionem in corde tuo, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum. Secundò quia in isto capit. v. dicit Augustinus, quòd
 Scipio

Scipio cum Romam liberasset, & post liberationem ab Annibale, & Carthagine sibi eam ingrata[m] sensisset, postea immemor iniuriæ, inquit, Augustinus memor patrie ipsam Romam à Gallis iterum liberavit.

Sexta veritas est, quòd fœliciores essent res humanæ, si essent omnia regna parua, capit. ix. Istud autem dictum declarat ibidem duplici ratione. Prima, quia regna non augentur, nisi propter iniquitatem, cum quibus iusta bella geruntur: quod non esset, inquit, si finitimorum contra se bellum geri prouocaretur nulla iniuria. Secunda ratio est: quia maior fœlicitas est habere bonum vicinum concordem, quam vicinum regnum malum subiugare bellando. Idcirco maior est fœlicitas possidere regnum paruum quietè, quam augere magnum, vt permittatur inquietè. Sed oritur dubium, quia magna regna, vt cerni

vt cernimus, sunt potētiora ad tuendum Rempub. Idcō videntur fœliciora, sicut memorat de regno tempore Dauid & Solomonis. Dicitur autē, quōd non est hīc intentio Aug. magis commendare paruitatem regni stantibus rebus vt nunc, quia ipse ascribit fœlicitati Romanorum temporali, magnitudinem regni. Sed si homines mundi communiter essent iusti & pacifici, non indigerent regis tutela.

Septima veritas est, quōd veteres virtutem in quatuor species distribuendā esse viderūt, scilicet prudentiam, iustitiam, fortitudinem, temperantiam, quorum singulæ, inquit, suas species habent, cap. xix. Ex quo accipitur documētum, quōd istæ quatuor virtutes, quæ cardinales vocātur, non sunt species specialissimæ, sed genera subalterna, vt sic sint plures species prudentiæ, & cuiuslibet aliarum.

Octava veritas est, quòd ars bene rectèque viuendi, virtus à veteribus diffinita est, cap.xx. Sed oritur dubium, quia ars est species quædã virtutis intellectualis, vt dicit Aristoteles vj. Ethicorum: ideò non videtur esse virtutis genus, cùm tamen in hac diffinitione ponatur loco generis. Dicitur autem quod Augustinus accipit ibi artem non propriè prout ars dicitur recta ratio factibilium, sed pro rectitudine, vt ibidem patet, & secundũ istum modũ virtus est rectitudo, aut regula, qua recte viuuntur.

Nona veritas est, quòd fœlicitas non est Dea, sed Dei donum, cap.xx. Ex quo dicto accipitur documentum, quòd nullus potest acquirere fœlicitatem per naturã, quia ipsa sicut Dei donum, est ab extrinseco.

Decima veritas est, quòd nullus optat aliquid nisi vt fœlix fiat, cap. xxij. Istud dictũ videtur contra experimentum

rimentum: quia experimur multa à nobis desiderari nihil cogitando de fœlicitate: & nullus potest desiderare nisi propter aliquem finem. Dicitur autē quod ibi videtur Augustinus accipere fœlicitatem pro bene esse hominis in quo quiescit, & nullus appetit aliquid propter aliquod bonū, nisi in quo natura quiescit. Idcirco talem fœlicitatem semper intendit. Dicunt autem aliqui quod semper intenditur vltimus finis habitualiter saltem: & alij dicunt, quod semper intenditur actualiter licet imperceptibiliter. Sed ista videntur esse vaticinia, quod non apparet ratio istorum.

Vndecima veritas est, quod pietas vera est verus Dei cultus, capit. xxij. Intelligendum tamen est secundum doctrinam Apostoli, pietatem accipi dupliciter: vno modo pro virtute latriæ, alio modo pro virtute clemē-
tia, &

tia, & sicibi promittentes pietatem,
per opera bona.

Duodecima veritas est, quòd licet
possit faciliter inueniri qui rex esse
non velit, tamen impossibile est ali-
quem inueniri qui nolit se fœlicem
esse, capit. xxij. Intelligendum tamen
est, quòd ista veritas parit illam fa-
mosissimam conclusionem: quod fi-
ne vltimo intellecto nullus potest
non appetere: quia illud quod con-
tingit omnibus, ita quod nulli non
potest non contingere, est secundum
naturam: tale est istud, secũdum istud
dictum. Dicunt tamen aliqui quod
Augustinus intendit de appetitu qui
est naturalis, quæ est naturalis in-
clinatio, & non de voluntate qui
est actus elicitus. Sed non valet:
quia hic dicit, quod aliquis potest
non velle, imò nolle honorem re-
gni, eò modo quo non potest nolle
fœlicita

fœlicitatem. Sed naturalis appetitus
 est velle honorem, ergò secundum il-
 lum appetitum nullus etiam potest
 nolle regnum. Sed aduertendum est,
 quòd Augustinus in isto textu non lo-
 quitur de non velle, sed de nolle, &
 ideo ex isto loco non debet argui,
 quando voluntas possit suspendere
 actum suum non volendo, licet non
 possit elicere actum contrarium no-
 lèdi, & istud videtur intèdere doctor.

Tertiadecima veritas est, quòd
 secundum veterum sententiam non
 omnia vera sunt omnibus manife-
 standa, cap. xxx. Istud autem probat
 auctoritate, & exemplo. Auctori-
 ta- te quia inducit Varronem doctissi-
 mum dicentem, quod multa sunt ve-
 ra, quæ modo vulgò scire non expe-
 dit. Secundo declarat hoc exemplo.
 Dicit enim quod Græci collectas, id
 est, mysteria sua, taciturnitate, quasi
 parietibus claudebant. Hoc dictum
 docet

docet duo vtilia documenta. Primum est, quòd arcana fidei non sunt infidelibus reuelanda, propter periculũ contemptus. Et ideò B. Andræas mysterium Eucharistiæ quòd est arcanũ fidei nostræ, noluit reuelare proconsuli nisi crederet. Si enim Græci sua mysteria occultabant ne vilipenderentur, quantò magis Christiani sacramenta diuina. Secundum est, difficilia fidei non sunt simplicibus prædicanda: propter periculum erroris, sicut circa materiam prædestinationis, quæ minus intelligentibus male potest declarari. Vnde in Exodo dicitur, quòd qui foderit cisternam, & non clauerit eam, si quis in eam ceciderit, reus erit ad restituendum.

FLORES AVGVSTINI
IN QVINTO LIBRO
*ostendit Augustinus, qua de
causa Deus voluit Romanū im-
perium, tam magnum esse tan-
quam diuturnum, &c.*

IN quinto libro prima ve-
ritas est, quòd ille qui fa-
tum, diuinā voluntatem
appellat, rectè intèlligit,
non tamen rectè dicit. Vnde dicit ibi
August. talem sensum teneat, & lin-
guam corrigat, ca. j. Ex quo accipiun-
tur duo moralia documenta. Primum
quod fatū nō est nisi diuina præscien-
tia, quæ habetur de rebus in volunta-
te sua. Et ideo fatum nō est nihil sim-
pliciter, nisi dicatur aliud à voluntate
diuina. Secundum documentum est,
quod error non solum cauendus est
intentione, sed etiam in locutione:
alioquin ille qui rectè sentit, licet ma-
lè proferat, non esset corrigendus: sicut

in pro

in proposito ipsum corrigit August.

Secūda veritas est, quòd essentialia euentuum, quæcūque contingunt gemellis, non sunt reducenda in corpora supercelestia, sed in vniformem complexionem, quòd probat dicto Ciceronis, qui dicit Hippocratē nobilissimum medicum scriptum reliquisse, duos fratres ita conformiter affici, vt simul ægrotare inciperent aggrauari & alienari. Et cū quæretur causa tantæ conformitatis, respondit quidam medicus Astrologus causam esse constellationem, in qua simul nati fuerant. Et quidam medicus dicit esse vniformem complexionem, seu constellationem, & nutrimentum idem. Dicit autem Augustinus, quod fuit acceptabilior responsio medici, cap. ij.

Tertia veritas est, quòd tanta est vis humanæ naturæ, vt cū mulier conceperit, deinde alterū concipere om-

nino non possit, cap.vj. Intelligēdum tamen est quod oppositum istius senserunt Philosophi. Vnde Aristoteles in libro de animalibus oppositū determinare videtur: nos tamen dictis sanctorū, fidem magis dare debemus.

Quarta veritas est, quòd hominibus solis in terris dedit Deus liberas voluntates, cap.v. Ex quo dicto accipiuntur duo rationabilia documenta. Primum quod in brutis nō est libertas, sicut aliqui ponunt pro eo, quod libertatem affirmant in sola complacentia. Secundum documentum est, quòd bruta non propriè furūtur, quia propter libertatem solam isti attribuunt brutis fruitionem.

Quinta veritas est, quòd summi patris voluntati nullus contradicere potest, secūdum antiquorum sententiam. Vnde inducit sententiam cuiusdam ipsorum dicentis: Ducūt volentem fata, nolentem trahūt. Ista autem
fata

fata dicit Augustinus fuisse appellata ab eis Iouis voluntatē: quem summū, inquit, Deū ille author putavit, ca. viij.

Sexta veritas est, quòd sicut est ordo certus rerum, ita certus est ordo causarū. Non enim ait, fieri posse aliquid, quod non aliqua causa efficiens præcesserit. cap. ix. Ex quo accipiuntur duo specialissima documenta. Primū, quòd omnis causa efficiens præcedit suum effectum secundū aliquem ordinem. Dicit enim quòd nihil fieri potest, nisi præcesserit efficiens causa. Secundum documentum est, quòd nulla res de nouo potest fieri, quæ nõ habeat causam efficientem, contra illos qui dicunt, quod retrorsum secum nouiter fiat non habet causam efficientem, & ita de forma per se.

Septima veritas est, quòd causæ voluntariæ, aut Dei sunt, aut bonorū Angelorum, aut malorum, aut hominum, aut quorumcūque animalium,

si tamen, inquit, sunt appellandæ voluntates animalium, rationis expertium, motus illi, quibus aliqua faciunt secundum naturam si quid appetant, vel euitant, cap. ix. Ex quo accipiuntur duo apparentia documenta. Primum est, quòd in brutis non est verum voluntarium, quia nullus in brutis ponit propriè voluntates, & ipse non ponit in eis voluntarium, nisi sit eis voluntas in hoc loco. Secundum documentum est, quod, quæ fiunt à brutis, merè fiunt secundum inclinationem naturæ, quia inclinationes eorum motus naturæ esse dicit.

Octava veritas est, quòd malæ voluntates à Deo non sunt, quoniam, inquit, contra naturā sunt, quæ ab illa est. cap. ix. Ex quo accipiuntur duo probabilia documenta. Primū quòd omne peccatum est contra naturā, quia in omni peccato est mala voluntas, quæ secundum ipsum est contra naturam,

turam, à Deo conditã. Cuius ratio est, quia illud est contra naturã alicuius, quando est cõtra actum, ad quem est ordinatum. Sicut cõtra naturam graue est esse sursum, cùm sit factum vt sit deorsum, & ita cum voluntas sit creata ad bonum volendum, contra naturam suam est eam velle malum. Secundum documentum est, quòd Deus non est causa malæ voluntatis: hîc autem nõ accipitur voluntas mala pro ipsa potentia deprauata per vitium, quia ipsa est creata à Deo, nec pro ipso, quantum ad eius positium, quia sic est quædã natura, cuius Deus est causa prima. Sed accipitur pro deformitate, & priuatione boni consequenti talem actum, cuius actus secundum talem priuationem, non est aliqua causa efficiens, sed deficiens.

Nona veritas est, quòd cū fuerint duæ opiniones cõtrariæ de præscientia Dei, scilicet Ciceronis & Stoico-

rum: ita vt Cicero negaret Deum esse præscium futurorum, & sic neget vtique Deum. cap. ix. Intelligendum tamen est, quòd secundum intentione August. duæ fuerunt extremæ opiniones de præsciētia Dei. Quidam enim posuerunt omnia de necessitate euenire, vt saluarent diuinam præscientiam. Alij posuerunt Deum omnia ignorare, vt saluarent futurorū contingentiam. Recta tamen fides istarum opinionum medium tenet secundum Augustinum, scilicet, quòd Deus omnia futura certissimè noscat: & omne futurum contingenter eueniat. Sed oritur dubium, quomodo possint res contingenter euenire, si Deus infallibiliter cognoscit eas fore. Dicitur quod sicut illa quæ actu sunt in præsentibus sunt contingentia, vt motus cæli, cum Angelus moueat non naturali necessitate, sed mera, & libera voluntate, & tamen quilibet mouens infallibiliter

libiliter cognoscit motū præsentem, quamvis dum est præsens fit contingens, ita potest infallibiliter præsciri à Deo, si enim contingentia impedirent certitudinem futuri, ita, & præsentis.

Decima veritas est, quòd præsciētia Dei, non tollit liberum arbitrium alicui: quia nefas, inquit, est negare diuinā præscientiā, & si ipsa tolleret libertatem nostrā, frustra, inquit Augustinus, essent leges, exhortationes, laudes, vituperationes, & tamen non fiunt frustra: quia tantū valent, quantum ipsas valituras Deus præsciuit, cap. x. Istud autem dictum ipse declarat ibidem, dicens: Neque enim peccat homo, quia Deus nullum peccatū esse præsciuit, sicut, inquit isti putant, imò non dubitat ipsum peccare eam peccat, quia ille cuius præscientia falsi non potest, peccata esse futura præsciuit. Sed ex isto dicto videtur accipi

argumentum, quòd præscientia Dei est causa peccati nostri, si ideò peccamus, quia Deus præsciuit. Dicitur autem, quòd non est causa propter quã, sed est causa sine qua non. Et ideò dicit quia est causa, sicut aperiens fenestrã est causa illuminationis domus.

Vndecima veritas est, quòd virtus est via, qua venit ad finem, id est, ad sclicitatem, sicut ad possessionem, cap. 12. Et circa istud documentũ ponit Augustinus duo documenta veridica. Primum quod Romani subiecerunt omnes virtutes vanæ gloriæ, & honori, propter quã solũ acquirendam in ciuitate volebãt esse virtuosi. Secundum documētum est, quòd isti honores quantò plus appetuntur magis fugiunt: & quantò plus fugiuntur magis hominẽ insequuntur, sicut fuisse in laudem Catonis testatur, qui quo minus gloriam appetebat, eo magis illum insequebatur.

Duode

Duodecima veritas est, quòd non est vera virtus quæ non tendit ad illū finem, vbi non est bonum hominis, quo melius nō est. cap. eodem. Ex quo accipiuntur duo documenta theologica. Primum est, quòd nullus homo sine gratia, habet verā virtutem: quia nulla virtus sine gratia perducit hominem ad talem finē, nec elicit actus meritorios sine gratia respectu eius. Secundum documentum est, quòd charitas, quæ aut est gratia, aut nō est sine gratia: est forma omnium virtutum: quia ipsa discedente nō sunt veræ virtutes. Sed oritur dubium: quia cū per vnius actum peccati mortalis amittatur gratia & charitas, non videtur quod virtutes morales, ita repente sint abolitæ, quæ diu sunt acquisitæ. Dicitur autem, quòd non corrumpuntur quantum ad veritatē suæ naturæ, sed tantum quantum ad veritatem acceptionis diuinæ, pro vera

fœlicita

fœlicitate, & secundum istã acceptationem intenditur veritas de qua hîc loquitur Augustinus.

Tertiadecima veritas est, quòd resp. plus magnificatur semper virtutibus, quam armis. Et istud ipse declarat per sententiam Catonis sic dicentis de Romanis prioribus. Nolite maiores nostros æstimare remp. ex parua fecisse magnã armis: quia armorũ & equorum maior copia nobis est, inquit, sed alia fuere quæ illos magnificauerunt, scilicet domi industria, foris iustum imperium, animus in consulendo liber, nec delicto, nec libidini obnoxius. Pro his dicit Cato, nos habemus luxuriam, auaritiam, publicam egestatem, & priuatã opulentiã, laudamus diuitias, sequimur illicita, inter bonos & malos nullum est discrimẽ, omnia virtutis præmia ambitio possidet, cap. eodem. quæ omnia sunt præclarissima documenta.

Quarta

Quartadecimã veritas est, quòd sublata iactãtia omnes homines sunt pares natura: vnde sic dicit: Tolle iactantiam, quid sunt omnes homines, nisi homines? & loquitur quantũ ad vitium & elationẽ inanis gloriæ. cap. xviii. Ex quo accipitur documentum, quod reges, & omnes magnates, quãdo cognoscunt & recogitant se esse homines, cũ in hoc cæteris pares natura, & easdem experiantur humanitatis infirmitates, non debent extolli.

Quintadecima veritas est, quòd amor patriæ cum laudũ immensa cupidine ad admirãdos Romanos compulit, ca. xix. Istud autem dictũ ostendit duplici exẽplo. Primo, quòd Brutus filios suos occidit, cùm imperaret Romæ, quia mouebant noua bella, quamuis essent victores. Vnde in laudem eius dicit Poëta:

*Vicit amor patriæ, & laudum immensa
cupido.*

Secundò

Secundò,quòd alius princeps Romanus cognomine Torquatus, filiũ suũ, non contra patriam, sed pro patria pugnavit, quia tamen cõtra imperiũ patris, ab hoste prouocatus, iuuenili more pugnasset, & vicisset, occidi eũ pater iussit, ne plus mali esset in exẽplo imperij contempti, quam boni in gloria hostis occisi.

Sextadecima veritas est,quòd maiora fecerunt Romani pro rep. quam nonnulli Christiani pro fide catholica, eod. cap. Istud autem ostendit duplici exemplo. Primo illius iuuenis optimi Romanorum, qui se armatum cum equo in hiatum præcipitẽ libenter dedit: cùm dij iussissent vr̄bis optimum Romanorum sese eò præcipitare. Secundò exemplo Lucij Valentini, qui mortuus in suo consulatu, ita fuit inuentus pauper, vt nũmis à populo collectis eius curaretur sepultura. Vbi dicit Augustinus: Quomodo

vir

¶

¶
¶¶
¶

vir Christianus se audebit de paupertate volūtaria extollere, vidēs exemplum istius? Tertio exemplo: Quintini, qui cū quatuor iugera possideret, & ea suis manibus coleret, inde adductus, & factus Dictator, post habitum nobilem triumphum, rediit ad pristinum opus. Et ideò subdit ibi August. Nōne omnes Christiani, qui excellentiori proposito diuitias suas nolūt esse communes, sicut scriptū est Act. Apost. intelligūt se ex hoc nulla ventulari posse iactantia.

Decimaseptima veritas est, quòd nihil est ignominiosius illa pictura, in qua pingitur voluptas, tanquā regina imperans omnibus virtutibus, ita si esset aliqua, in qua pingērentur omnes virtutes vt seruientes humanæ gloriæ, cap. xx. Intelligendum tamen est ad istius dicti declarationem, quòd Epicuri ponebant, quòd actus virtutum non erant quærendi, nisi propter

propter voluptatem, vt potè temperantia propter sanitatem, sine qua nō habetur voluptas, & fortitudo ad domandum hostes qui impediunt voluptates, &c. voluptati omnes subiiciebant virtutes. Et quia Stoici hoc detestabantur, quia ponebant bonū humanum consistere in virtute ad verecundiam inferendā Epicuris, pingebant vnam tabulam, in qua descripta erat voluptas vt imperans virtutibus: illam dicebāt ignominiosissimā. Per istum modum dicit Augustinus: posse pingi vnam tabulā, in qua inanis gloria poneretur regina omnium virtutum, quæ foret ita ignominiosa: hoc dicitur cōtra Romanos, qui suas virtutes, gloriæ inani subiciebant.

Decima octaua veritas est, quòd licet Deus regnum cælorum det solis piis, tamen regnum terrenum dat piis & impiis, sicut exemplificat inter cæteros, dicens: Quòd ille qui dedit imperium

perium Constantino, dedit & apostatæ Iuliano: cuius egregiâ, inquit, indolem decepit amor dominandi, & sacrilega & detestanda curiositas, cuius vanis deditus oraculis erat. cap. xx.

Decimanona veritas est, quòd fœlices sunt reges si iustè imperant, si inter linguas sublimiter honorantiũ, & obsequia nimis humiliter salutantium, non extolluntur, si suam potestatem ad Dei cultũ maximè diligendum faciunt, & in cæteris bonis virtutibus exercentur. ca. xxj. Intelligendum est tamen, quòd in duobus sequentibus capitulis, dicit laudes dignissimas de Constantino, & Theodosio. De Constantino dicit, fuisse fœlicissimum in opprimendis tyrannis, & victoriosissimum, & ædificasse civitatem, quasi Romę filiam, id est, Constantinopolim, sine vlllo idolo. De Theodosio verò dicit, quòd fuit clementissimus, & cùm pugnaret contra

tyrannum ferocissimum: milites qui
 aderant nobis, inquit, retulerunt ex-
 torta fuisse sibi de manibus, quæcūq;
 iaculabātur à Theodosij parte in ad-
 uersarios. Vnde dicit Augustin. quod
 Poëta Claudianus, quamuis à Christi
 nomine alienus, in eius laudibus dicit:

*Ominium dilecte Deo, cui militat æther,
 Et coniurati ueniunt ad classica uenti.*

Vicesima veritas est, quòd licentia
 peccandi inducit homini miseriam.
 Vnde inducit Iulium dicentē de quo-
 dam, qui peccandi licentia fœlix ap-
 pellabatut. O miserum cui peccare li-
 ceat? cap. xxvj. Ex quò dicto videntur
 sequi quatuor conclusiones morales.
 Prima est, q̄ infœlicior est peccator,
 qui peccat licitè, id est habita licentia
 ab aliquo, utpotè tyrāno, quā qui illi-
 citè isto modo: quia, sicut dicit hæc
 veritas ad miseriam pertinet, quòd li-
 ceat peccare. Nam licentia peccandi
 est quoddā malum per se, & peccatū
 est ei

est ei additum, cui superadditur aliud malum. Ille autem cui illicitū est peccare, hoc est ei bonum, vt cū peccat, non habet tot mala sicut ille. Secunda conclusio est, quòd infœlicius est peccare impunè, quã cum punitione: qui enim peccat licitè modo iam dicto: est miseror, & tamen impunè: quia licitè in habitudine ad punitionem: & istius ratio est, quia pœna appositæ culpæ, est decor, & bonum iustitiæ, quo bono caret ille, qui de culpa non habet pœnam: imò grauatur obliquitate iustitiæ, præter primū malum: eò quod non punitur, cū in moralibus iuxta Philosophū, pœnæ sunt quædam medicinæ. Tertia conclusio quòd melius est mereri cum obligatione, quàm sine obligatione: quia si infœlicius est, malū facere sine obligatione ad pœnam propter illud ex conclusione prima: cū bonum facere ex obligatione, fit illi contrarium,

& contrario vitio pessimo optima virtus contrarietur, habetur intentū. Et ratio est: quia quantò plures virtutes concurrunt ad vnum actum, cæteris paribus, tunc est melior: quando autem agit aliquis bonum obligatus, tunc meretur secūdam illam propriā virtutem, & secundum iustitiā legalem, vel obedientiam qua est obligatus, alioquin obligatio ad bonum esset mala. Quarta conclusio, quòd melius est mereri sine remuneratione, quam propter spem remunerationis: quia bonum virtutis est plus amandū quā bonum remunerationis, sicut honestum, quā cōmodum: cū in hac vita nihil dignum possit impendi virtuti. Illi autem qui cum spe muneris bene agunt, minus diligunt virtutem, quā, propter aliud intendunt citra Deum. Illi verò qui non propter munus diligunt virtutē propter se citra vltimum finem plus merentur. Sed

oritur

oritur dubium de prima cōclusionē,
 quæ familiarius facit ad propositum:
 quia ille qui peccat illicitè, id est con-
 tra licentiam principis, peccat dupli-
 citer, scilicet illud malum faciendo, &
 præceptum legis, vel principis trans-
 grediendo. Ille autem qui peccat eius
 licentia, non committit nisi alterum
 istorum. Dicitur autem, quòd cōmit-
 tit vnum aliud, quod est peius quam
 illa obedientia, vtpotè accipiēdo li-
 centiam rei illicitæ, quia istud est ma-
 gis contra bonum naturæ, vel boni
 naturam: & contra legalem iu-
 stitiam, quàm Deus in-
 didit menti hu-
 manæ.

FLORES AVGVSTINI
IN SEXTO LIBRO

arguit Augustinus contra communem hominũ opinionem ponentem plures Deos esse colendos propter vitam eternam.

IN sexto libro prima veritas est, quòd aliquibus adest libertas rectè scribendi, quibus non adest libertas rectè viuendi cap. x. Istud dictum declarat ipse duplici exemplo. Primum de Varrone, cui affuit libertas rectè sentiendi non tamen dicendi, aut viuendi, cum cultum deorum superstitiosum esse cerneret, non tamen fuit ausus redarguere ipsum in suis scriptis. Secundum exemplum est ad propositum de Seneca, qui, inquit. Augustinus inuenitur floruisse tempore nostrorum apostolorum, non quidem ex toto ei affuit inquit, sed ex parte. Ex quo accipitur documentum

tum quod Seneca non debet annumerari cum sanctis tanquam fidelis: licet Hieronymus ponat in libro illustrium virorum non expresse quod sit sanctus.

Secunda veritas est, quòd tolerari potest semel in anno insanire secundum documenta Senecæ. cap. x. Ex quo duo sumuntur, moralia documenta. Primum, quod nunquam insanire liceat, sicut accipiunt aliqui istius verbi sensum: quia id quod licet alicui nō toleratur, nullus enim tolerat bonū, cum tolerantia propriè sit de malo, sicut patiētia in malo pœnæ. Secundū documentum est, quòd frequēter vel quotidie irasci vel male agere est intolerabile. Nā vt videtur Seneca inducere, furor certū tempus habet, & ideò si iugiter moueat est intolerabilis, sicut & omne aliud malum.

Tertia veritas est, quod sapientes antiqui cultum deorum actibus non

habebant in animo , sed fingebant propter tyrannorum timorem. Deinde dicit, quod Seneca ex sapientibus elegit illas deorum culturas , vt eas in animi religione habeāt nullo modo; sed in actibus fingāt, De quibus culturis loquens Seneca vt ibidē recitatur. Dicit hæc omnia sapiēs seruabit, tanquam legibus iussa non tanquam diis grata.

Quarta veritas est, quòd sapientes mundi aspectu domini sicut exemplificat ibidem de Seneca, qui Iudeorum nequitiam exprimens dicebat: Sceleratissima gentis consuetudo cōualuit, vt per omnes terras iam recepta sit, victi victoribus leges dederunt. cap. xj. verbum Augustini ibi sequitur mirabatur. Seneca hæc dicens, & quod diuinitus agentur , ignorans. Intellegendum tamen est quod secundum dicta Augustini in hoc libro , nisi Seneca in fine non fuerit aliter con-

DE CIVIT. DEI. LIB. VI. 45
uersus, ipse non potest esse saluus.
Primo quia, vt is dicit, non habuit li-
bertatem recte viuendi: quamuis ha-
buit libertatē rectè scribendi: Secun-
do quia docuit idolatriam seruandam
propter legum imperia. Tertio quia
sacramenta antiquæ legis reprobauit
sicut semper mala, vt ibidem patet, de
sabbato. Quarto quia contra sacra-
menta nouæ legis militauit, in sua
superbia, illa enim ratio, quia facit
contra sabbatum Iudeorum: quod se-
ptimam partem sui temporis amittāt
concludit essentialiter contra diem
dominicum Christianorum. Sed ori-
tur dubium, quia Paulus apostolus vi-
detur ei scripsisse cum summa reue-
rentia, & laude. Dicitur autem quod
eius cōsuetudo fuit etiam infidelibus
cōdescendere, vt omnes lucraretur,
aut fortè quia post omnia dicta quæ
allegat August. de eo fuisse perfectè
cōuersum per Paulū intelligendū est.

FLORES AVGVSTINI
IN SEPTIMO LIBRO
*ostendit Augustinus quod frustra
sunt colendi dñ selecti idest præ-
cipui propter vitam eternã, &c.*

SEPTIMI libri prima
veritas est, quod cū eli-
guntur præpositi in re-
gimine non ex hoc cæ-
teri reprobantur cap. ij. Istud autē di-
ctum duplici similitudine declarat
ibidem. Prima est, quòd in exercitu li-
cet tyrones eligantur, ex hoc, milites
non reprobantur. Secunda est quod
licet in edificiis aliqui lapides angu-
lares eligantur, ex hoc cæteri non ab-
negantur. Sed ex isto dicto potest ac-
cipi argumentum vel documentum
quod sufficit in ecclesiasticis promo-
tionibus bonos eligere, quamuis non
accipiantur meliores, sed magis est ad
oppositum sequens similitudo: quia
errat, qui non eligit optimos milites
pro

DE CIVIT. DEI LIB. VII. 46
pro tyronib' & optimos lapides pro
angularibus, concordare ergo cogita
si vis ista.

Secunda veritas est, quòd nullus
dubitare debet, multò melius esse, ha-
bere bonam mentem, quã bonã me-
moriã. Istud autem dictũ ipse pro-
bat: quia nemo malus est, qui habet
bonam mētem, quidam verò pessimi
immutabilem habēt memoriã cap.
iij. & hīc accipit mentem pro vo-
luntate. Sed hīc accipitur tunc argu-
mentũ, quod volūtas est nobilior in-
tellectu, si bona est ratio Augustini,
per quam probat, quod mens est me-
lior, quã memoriã: quia nullus habens
mentem bonam, potest esse malus,
& habens bonam memoriã, potest
esse pessimus: & sic nullus habens vo-
luntatem bonam, potest esse malus:
tamen habens intellectum optimum,
pessimus potest esse, sicut primus an-
gelus est. Et confirmatur, quia memo-
ratiua

FLORES AVGVSTINI

ratiua est intellectiua, & ideò si volūtas est melior memoratiua, ita videtur quod sit melior intellectiua.

Tertia veritas est, quòd antiqui pagani posuerūt effectus fortuitos nō solum circa homines, sed etiam circa deos. Vnde inducit Salustiū disertissimum dicentē sic: Profectò fortuna in omni re dominatur ca. iiii. Intelligendum tamē est, quod intētio Augustini est, quod fortuna nulla alia res est, nisi ordinatio voluntatis diuinæ, & quia ista dominatur in omnibus creaturis, idcirco à fidelib⁹ istud dictū potest accipi sanè intelligēdo fortunā pro diuina prouidētia, sicut fuit dictū de fato.

Quarta veritas est, quòd semper pluri penditur, id est plus appretiat^r, propter quod aliud fit, quam illud quod aliud fit, & ideò ostendit quod cum omnes homines communiter suas artes habeant pecunia vena^les, quod plus diligunt ipsam pecuniam

cuniam cap. iij. Ex qua veritate habetur illud dictum famosissimum, quod melior est finis, quàm ea, quæ sunt in finem. Sed contra istud instatur quadrupliciter. Primo quia in scientiis lucratiuis finis scientiæ est lucrum, & tamen melior est talis, doctrina ipso lucro, cum ipsa sit bonum animæ, & ipsum lucrū ponatur inter bona minima, vt sunt bona fortunæ. Secundū quia res sunt propter suas operationes, alioquin dicentur ociosæ, sicut visus si nunquã videret: & tamen operationes non sunt meliores talibus potentiis. Tertio: quia actus voluntatis ordinatur in sui obiectum volendi, sicut in finem, cum obiectum volendi sit bonum, & bonum, & finis idem, & tamen obiectum quandòque non est ita perfectum sicut actus, si cū quis appetit pulchritudinem corporalem: accidentia enim spiritualia corporalibus. Sunt meliora. Quarto quia finis
homi

hominis propter quem creatus est, dicitur esse visio diuinæ essentiæ & fruitio in quibus consistit eius fœlicitas, & tamen perfectior est homo cū sit de genere substantiæ quam illa fœlicitas, quæ est accidens quoddam. Ad primum dicitur, quod licet finis sciētis, id est, quod sibi præsciuit non sit melior tali scientia, tamen bene finis scientiæ in se, propter quā talis scientia est ordinata, vt potè scientia superior, &c. notitia veritatis æternæ ad quam omnis scientia de natura sua ordinatur est melior. Ad secundū dicitur, quod res sunt propter suas operationes sicut propter finem quo attingunt & non propter finem cuius. Nunc autem ista regula sumitur de fine cuius propter quem fit ipsa res, & non de fine, qui est propter ipsum, cuius est talis finis. Ad tertiū quod actus voluntatis est cuiuslibet obiecti tanquam boni quod est finis, immò in
mul

multa aliam fertur, sicut in ea quæ sunt ad finem in aliquo ignobiliore suo actu adhuc finis talis voluntatis non esset illud. Ad quartum dicatur, quod ille finis qui dicitur visio est finis quo bene ipsa est propter hominis naturam, & non natura humana propter ipsam, nisi ipsum propter ipsam immediatè attingitur finis ultimus.

Quinta veritas est, quòd solo Deo illustrante anima fit beata cap. vj. Ex quo dicto accipiuntur duo theologica documenta. Primum est contra illos, qui negāt lumen gloriæ in patria, quia illustratio sine lumine esse non potest: & tamen Deo illustrante anima fit beata, vt hîc habetur. Secundū documentum est contra illos, quod ad causandum actum beatificum cōcurrit summum de potentia cum ipso Deo, cū tamen hîc dicatur, quod solo Deo illustrante.

Sexta

Sexta veritas est, quod maior est lætitia cuiuslibet rei cum perficitur, quam cum incipitur, quia dicit quod solitudinis plena sunt cæpra, donec perducantur ad finem cap.v. Istius dicti ratio est, quod amor est motus quasi naturalis, cum nihil habeat de violento. Talis autem motus, quantò plus appropinquat termino tantò est fortiori & ideo amor quātò vicinior fini tantò intensior.

Septima veritas est, quod fœlicitas humana secundum quod de ipsa locuti sunt homines consistit in cognitione causarum vniuersi. Vnde commendat Augustinus illum Vergilij versum.

Fœlix qui potuit rerum cognoscere causas. Cap. x.

Ex quo dicto inferuntur duæ conclusiones. Prima est quod vera fœlicitas cōsistit in cognitione primæ causæ, quæ est causa totius vniuersi: quia
 Augu

Augustinus qui loquitur de vera fœlicitate istud Vergilij dictum commēdat: in quo tribuit fœlicitatem cognitioni causarum. Secunda cōclusio est, quod cognitio naturalis, de qua loquebantur philosophi consistit in naturali primæ, causæ cognitione: quia de tali notitia est intentio Vergilij, cū aliam nesciret. Sed oritur dubiū, quare Vergilius posuit causas numero plurali, cū sit vnica prima causa. Dicitur autem quòd istud, dictum non refertur in sua pluralitate ad multitudinem substantiarum separatarum sicut posuit Aristoteles fœlicitatem in pluribus talibus. Sed ad pluralitatem idearum in mente diuina relucentiū, cū esset Platonicus secundum Augustinum ibidem.

Octava veritas est, quòd sicut prima præcedunt, ita summa, id est vltima superant dignitate cap. x. Ex quo dicto accipitur illa vulgatissima re-

gula, quæ sunt priora generatione sunt posteriora perfectione. Vnde aliqui accipiunt istam maximam, quod in essentialibus ordinatis infra idem genus, semper posteriora sunt perfectiora. Et ideò, quia in eodem genere sunt potentia animæ, dicunt, quod semper potentia posterior est perfectior, & propter hoc voluntatem esse nobiliorem intellectu: dicunt esse demonstratum. Sed contra istam maximam instatur quadrupliciter. Primo quia in vegetabilibus potentia generatiua præcedit secundum talem ordinem, nutritiuam, & augmentatiuam: & tamen vltima videtur minus nobilis, cum terminetur ad quantitatem, sicut prima ad substantiam, & nobilior potentia est ad finem sublimiorem. Secundo quia in animalibus imaginatio videtur esse nobilior, quàm memoria, quæ est retentiua pro eo quod memoria non deseruit intellectu

ctui

Etui nisi mediante fantasia, quæ est
 imaginatiua: & tamen memoriam il-
 lam constat esse posteriorem, sicut re-
 tentio sequitur receptionem. Tertio,
 quia in rationalibus intellectiua est
 perfectior memoria, prout memoria
 accipitur pro virtute recordatiua, cū
 recordatio non sit nisi notitia abstra-
 ctiua, propter intentionem & cōser-
 uationem talium specierum. Et iterū
 ad recordationem non pertinet, nisi
 notitia abstractiua, quæ est minus per-
 fecta, & tamē memoria sic sumpta est
 posterior. Quarto, quia in intellectu-
 alibus, id est, in spiritualibus separatis,
 potentia executiua est posterior vo-
 luntate & intellectu, cū nō possit ali-
 quid nisi voluntate præuia, sicut nec
 volūtas, nisi præuio intellectu: & ta-
 men nullus ponit illam potentiā vlti-
 mā esse perfectiorē. Ideò dico, quòd
 ipsa ratio non demonstrat quicquid
 sit de conclusione, & cūm dicūt quòd

natura semper incipit à minus perfectis sicut attestatur regula hic accepta. Dicendū quòd ista regula est intelligenda in ordine finis, & corū quę sunt ad finem, & non aliter in aliis. Vnde delectatio ordine essentiali sequitur perfectam operationem, & tamen ipsa non est perfectior perfecta operatione.

Nona veritas est, quòd sicut nō fit, ita nihil inchoatur, vt fiat quod non faciēs causa præcesserit, semper enim vt dicit prior est res quę facit, quā illa quę fit. ca. eod. Intelligendum tamen, quòd quadrupliciter contingit vnam rem esse priorem, altera re, aut secundum durationem, sicut iuuentus præcedit senectutem, aut secundū ordinē originis, sicut pater præcedit filium in diuinis, quia est ab ipso, aut secundum ordinem naturę, sicut omne subiectū præcedit propriam passionem, aut secundum ordinem perfectionis, eminentiæ

nentia, & auctoritatis, sicut Christus
 fuit ante Iohannem Baptistam, vt ha-
 betur in Euangelio. Nunc autem ista
 regula beati Augustini nō potest esse
 vniuersaliter vera, de ordine duratio-
 nis quia in eodem instanti, quo sol
 fuit à Deo creatus, ab ipso sole fuit
 suus radius generatus, nec secundum
 ordinem perfectionis, quia in causis
 vnicis videmus, quòd pater non est
 perfectior filio in creaturis, sed secū-
 dum ordinem naturæ, omne efficiens
 præuenit suum effectum, quia ab eo
 dependet, & secundum ordinem ori-
 ginis, quia est ab eo.

Decima veritas, quòd illi qui sicut
 dij colebantur à paganis, verè homi-
 nes fuerūt, sed propter adulationem
 hominum post mortem, dij sunt ap-
 pellati, sed dicit, quòd Saturnus fuit
 rex Cretæ, & Iupiter filius eius, c. xvij.

Vndecima veritas, quòd Varro
 doctissimus posuit tres gradus animæ.

Vnum, quòd omnes partes corporis viuunt, & istū posuit in ossibus, capillis, & vnguibus, & non solum in carne sentiente. Secūdus gradus est, sensus quem posuit in organis sensuū, ad videndum & audiendū. Tertius gradus est summus, quem in quo intelligere præminet, & hoc gradu præter hominem dicit carere omnes mortales, cap. xxiiij. Ex quo dicto accipiūtur tria documenta. Primū est, quòd non sunt ponendæ in homine tres animæ, quia Augustinus, Varronē, in isto dicto commendat tanquam doctissimum. Secundum documentum, quòd intellectus non habet determinatiuū organum in corpore, nec est potentia organica, quia sibi nullum organum assignat, sicut & cæteris. Tertium documentum, quòd iste Varro, videtur fuisse de illa opinione, quæ præfert intellectum volūtati, quia dicit, quod in animo, id est, in anima rationali intelligere

religere præminet.

20 Duodecima veritas, quòd tantam vim posuit in Ideis, vt secundum eas non cælum aliquid ferret, sed secundum ipsas, & cælum factũ sit. ca. xxviiij. Ex quo dicto accipiuntur duo, satis patentia argumenta. Primũ est, quòd Plato non posuit Ideas valere ad generationem rerum naturalium, sicut ei imponit Aristoteles, respectu agẽtium naturalium, quia dicit, quòd cælũ quod est vniuersale generans non facit secundum eas. Secũdum argumentum, quòd Plato posuit tales Ideas facere ad creationem rerum supernaturaliũ, quia dicit, quòd cælum quod fuit creatum supernaturaliter, secundum ipsas fuit factum.

21 Tertiadecima veritas, quòd Deus sic administrat omnia quæ creauit, vt & ipse proprios exercere, & agere motus sinat. capit. xxxj. Ex quo dicto, quod est vulgatissimum apud theolo-

gos accipiuntur, duo catholica docu-
 menta. Primum est, quòd licet Deus
 sit omnium effectuum naturaliũ cau-
 sa vniuersalis: non tamen est causa to-
 talis, quia tunc frustra poneretur cau-
 sã secundã, quas Deus desinit agere
 proprias actiones. Secundum docu-
 mentum, quòd Deus potest impedire
 causationem cuiuslibet, causã secun-
 dã, quia nullus finit alicui, aliquid fa-
 cere quod non potest impedire. Rĩ-
 diculum enim esset, dicere, quòd ho-
 mo permittit Angelo mouere cælum,
 & sic Deus potest impedire causas,
 quantumcũque approximas, quia
 ipsas agere sinit, vt hic dicitur. Sed
 oritur dubium per quem modũ Deus
 potest impedire causas secundas. Di-
 citur autem, quòd nõ per aliquẽ effe-
 ctum supernaturalem positium, aut
 naturalem positis illis, quæ requirun-
 tur ad causandum, quia talis effectus
 non est bene intelligibilis, sed per so-
 lam

lam subtractionem influentiæ generalis, & tunc ista regula ostēdit, quòd Deus immediate concurrat in omni effectu, cuiuslibet causæ secundæ.

Quartadecima veritas, quòd in veteri testamēto per quosdam scientes, & per quosdam nesciētes, id quod de Christi aduentu, vsque nūc, agitur, pronunciatum est, esse venturum. cap. xxxij. Ex quo dicto accipiuntur duo theologica documenta. Primū est, quòd nō omnes Prophetæ intellexerunt suas prophetias omnes, quia dicit per quosdam nescientes. Secundū documentum, quòd Prophetę pronūciauerunt futura, non solū vsque ad aduentum Domini, sed etiam vsque ad diem iudicij, quia dicit, quòd ea quæ non sunt, & deinceps ab eis sunt pronunciatæ.

FLORES AVGVSTINI
IN OCTAVO LIBRO

arguit Augustinus contra Philosophos, ponentes cultum multorum deorum esse necessarium, propter vitam eternam.

IN octavo libro, prima veritas est, quòd verus Philosophus est amator Dei, quod probat, quia Philosophus secundum Græcam significationem, est amator sapientiæ, in Latino verò, sapientia est ipse Deus. cap. j. Istud autem dictum ipse declarat in sequenti capitulo, quia Pythagoras à quo Italicum genus Philosophorum ortum habuit, cùm ante ipsum Philosophi vocarentur sapientes, illud reputavit arrogantissimum sibi tribuere, & ideo noluit sapiens, sed Philosophus, id est, amator sapientiæ appellari, & sic dicit, quòd ab isto ortum est nomen philosophiæ.

Secunda

Secunda veritas, quòd Platonicì philosophi posuerunt, quòd omnis creatura intellectualis, de quorù numero anima nostra est, participatio-
ne luminis incommutabilis fit beata. cap. j. Ex quo dicto accipitur argumē-
tum, q̄ Philosophi ex puris naturali-
bus deuenerunt ad cognitionē super-
naturalis beatitudinis, quam fideles
ponunt, nisi fortè quis dicat, quòd ista
veritas fuit Platonicis tradita, aut re-
uelata, & non demonstrata.

Tertia veritas, quòd ad inuenien-
dum beatam vitam, omnium Philo-
sophorum, videtur inuigilasse indu-
stria. cap. iij. Ex quo dicto, accipiuntur
duo apparentia argumenta. Primum
est, quòd finis totius philosophiæ, vi-
detur esse moralis doctrina: quia in
ipsa tractatur de fœlicitate humana.
Secundum argumentum est, quòd fi-
nis omnium talium scientiarum, vi-
detur esse methaphysica, quia Philo-
sophi

sophi posuerunt beatitudinem hominis in notitia substantiarū separatarū, quæ est methaphysicalis cognitio.

Quarta veritas, quòd in natura incorporea, & incommutabilis luminis, causæ omnium scientiarum naturalium stabiliter viuūt. cap. iij. Ex quo dicto, accipiuntur tria theologica documenta. Primum est, quòd ideæ sunt in Deo vtiliter, cumentia rationis, nullam habeant stabilitatē. Secūdum argumentum, quòd causæ de quibus ad literam loquitur, sicut in Deo formaliter, quia causa omnium factarum naturarū, non potest esse in Deo, nisi formaliter, cū ipse non contineat virtualiter primam causam. Tertium argumentum, quòd ideæ sunt in Deo pluraliter, quia pluraliter appellat ipsas causas rerum, contra illos qui ponunt in Deo, vnam tantum causam ideam.

Quinta veritas, quòd finis boni
appella

appellatur, quo cū quisque peruenerit, continuò beatus est. capit. eod. Ex quo accipitur documentū, quòd beatitudo consistit in attingentibus summi boni, & vltimi finis: & per consequens, omnes potentia quæ possunt attingere obiectum beatificum, sunt beatificabiles, contra illos qui ponūt beatitudinem in solo intellectu, vel in sola voluntate, cū vtrāque istarum ad summum bonum possit attingere.

Sexta veritas, quòd Plato laudatur, quando in tres partes diuisit philosophiam in vnam, scilicet moralē, quæ in actione versatur, alteram naturalem, quæ contemplationi debita est, & tertiam rationalem, quæ verū discernit à falso. ca. eod. Et ibi dicit Augustinus, quòd omne studium in contemplatione, & actione versatur, & dicit, quòd duo fuerunt insignes philosophi, quorū vnus floruit in doctrina pertinente ad actionem, vt Socrates, &

tes, & alius in doctrina pertinente ad cōtemplationem, vt Pythagoras, Plato, autem secundum beatum Augustinum ibidem floruit in vtraque.

Septima veritas, quòd homo, ita creatus est, vt per illud quod in eo excellit, potest attingere ad illud, quod cuncta præcellit, id est, vnum optimum Deum. cap. eodem. Ex quo dicto, accipiuntur duo theologica argumenta. Primū est, quòd potentiæ animæ, per quas homo est natus, attingere diuinam essentiam, non sunt respectiuæ, sed absolutæ: quia illud quo attingimus Deum in nobis præcellit, nullus autem respectus potest excedere absolutas perfectiones. Secūdum argumentum, quòd potentiæ non sunt accidentales, sed substantiales: quia accidentia non possunt in nobis præcellere naturam pertinentem ad genus substantiæ.

Octaua veritas, quòd Deo non est aliud

aliud esse, aliud viuere: quasi posset esse, & non viuere, nec aliud viuere, & aliud intelligere, quasi posset viuere, & non intelligere. cap. vj. Ex quo dicto, accipiuntur duo theologica documenta. Primum est, quòd licet in aliquibus viuentibus, viuere sit suum esse: vtpote in illis, quæ non possunt esse, & non viuere, cuiusmodi sunt omnia spiritualia, tamen in illis quæ possunt esse, & non viuere, non habet veritatem, sicut sunt corporea secundum beatum Augustinum. Secundum documētum, quòd si est aliquod corpus in vniuerso, cui suum esse non sit viuere: ita quod possit esse, & non viuere post vitam, vel ante vitam, quòd tale corpus non habet esse per aliquā animam, quia tūc anima esset sibi intrinseca, & tunc non non posset esse sine ea, vt si aliquod animatū corpus posset quandoque esse, & non viuere, necessarium esset ponere formas plures in

res in tali animato. Intelligendum tamen, quòd si ad istud dictum quod hic accipitur, referantur omnia dicta beati Augustini, quibus negat distinctionem attributorum, quasi exponeret alia dicta per istud, non plus concludunt, nisi quòd ita sunt indistincta, quòd non possunt abinuicem separari, quia sic exponit distinctionem, hic inter vivere & intelligere, sicut patet intuiti.

Nona veritas, quòd Platonici, quos inquit, ceteris Philosophis antepo-
nimus, dixerunt Deum lumen esse
mentium, ad omnia dicenda, sicut per
ipsum omnia facta sunt. ca. xv. Ex quo
dicto habetur, quòd opinio Platonico-
rum fuit, quòd lux diuina est ratio
cognoscendi intellectui nostro, inco-
mutabiles & sinceras veritates, & istam
veritatem & opinionem secutus est
beatus Augustinus in multis locis tan-
quam Platonicus totus.

Decima veritas, quòd ethica scien-
tia agit

tia agit de summo bono, quo referē-
 res omnia, quæ agimus, & nō propter
 aliud, sed propter se appetentes, idq;
 adipiscentes, nihil aliud quo beati si-
 mus, vltra requiramus. Ideò quippè
 & finis est dictus, quia propter ipsum
 alia volumus, ipsum autem propter
 seipsum, hoc autem beatificum bo-
 num, alij in corpore, alij in anima, alij
 in vtroque esse dicunt, sicut homo ex
 corpore & anima constat. cap. viij.
 Intelligendum tamen, quòd ibidem
 præter bona corporis & animæ, reci-
 tat tertium genus bonorum positum
 à Philosophis, quæ appellatur extrin-
 seca, & in istis, inquit non posuerunt
 habitudinem, quia sunt propter alia
 requisita.

Undecima veritas, quòd Plato de-
 terminavit finem boni esse viuere se-
 cundum virtutem, & ei soli euenire
 posse, qui notitiã Dei habeat, & imi-
 tationem. Et ideò non dubitavit phi-

lofophari, esse amare Deum, dicere: & cum! philosophia ad beatam vitam tendat: & fruens Deo sit beatus, cum ipsum amauerit. cap. ix. Ex quo dicto, accipiuntur duo theologica documēta. Primum est, quòd Plato, cum Salomone conuenit de fœlicitate, prout optimū hominis quæritur in hac vita, quia Plato hîc posuit viuere secūdum virtutem, vt ibidem dicit sapiens in Ecclesiaste. Secundum documentum, quòd beatitudo consistit in actu voluntatis, quia Augustinus hîc commēdat Platonem, qui posuit fœlicitatem in actu fruitionis.

Duodecima veritas, quòd quicumque Philosophi de Deo senserunt, quod sit omnium creatorum effector, & lumen cognoscēdorum, & bonum agendorum, id est, finis, & quòd ab illo nobis sit principium naturæ; veritatis, & doctrinæ, & fœlicitas vitæ; eos cæteris antepoſimus, & propinquoſiores

quiores nobis fatemur. cap. ix. Ex quo dicto accipitur documentum, quòd illi Philosophi, qui magis fidei appropinquant, fuerunt illustriores, quia veritati magis appropinquantes.

Tertiadecima veritas, quòd Platonici (cognito Deo) repererunt vbi esset causa cõstituendæ vniuersitatis, & lux percipiendæ veritatis, & fons bibendæ fœlicitatis, quorum inquit literæ sunt notissimæ. Nam Græci (inquit) quorum lingua vigentibus præeminet, nobiliores & clariores istos esse ferunt. cap. x. Ex quo accipitur documentum, quòd tempore Augustini, doctrina Platonis, sicut nunc est Aristotelis, fuit maximè diuulgata. Et dicitur, quòd adhuc apud Græcos Plato præfertur. Dicunt tamen aliqui, quòd doctrina Aristotelis nunc præualuit, quia procedit magis ex sensatis, & ideo grossior philosophia, quàm philosophia Platonis, quæ procedit per

FLORES AVGVSTINI
conceptus & abstractiones.

Quarradecima veritas, quòd nonnulli fideles mirantur dicta Platonis, utpotè quia ita fidei nostræ consona, & ideo putatur ipsum, quando fuit, in Ægypto, Ieremiam prophetam vidisse. Dicit tamè Augustinus ibidem, quòd diligenter supputata temporum ratione iudicatur Platonem fuisse natum à tempore quo prophetauit Ieremias per centum annos. cap. xj.

Quintadecima veritas, quòd Deus dicit Moyfi, Ego sum qui sum: quia in eius comparatione qui verè est, quia incommutabilis est, ea quæ mutabilia sunt, non sunt vehemètia (inquit Augustinus) hæc Plato tenuit, & diligentissimè commendavit. cap. eod. Ex quo dicto accipiunt argumentum illi, qui dicunt, quod omnis creatura ad Deum comparata est nihil.

Sextadecima veritas, quòd Aristoteles discipulus Platonis, vir excellentis in

tis ingenij, & eloquio Platoni quidē
 impar, sed multos facilè superans, se-
 ctam Peripateticam, condidit, quòd
 deambulans disputaret, plurimòsque
 discipulos fama præclara præcellens,
 viuo adhuc præceptore, in suam hæ-
 resim congregavit. cap. xij. Intelligen-
 dum tamen, quod aliqui dicunt, quòd
 intentio beati Augustini est, hic præ-
 ferre Platonem Aristoteli, tantùm in
 eloquio, vel in eloquentia, cùm dicit
 in eloquio impar, & non in scientia.
 Istud tamen cōstat esse contra inten-
 tionem beati Augustini, qui in hoc li-
 bro ex intentione in veritate intēdit
 Platonicos omnibus Philosophis an-
 teponere, & Philosophiam Platonis
 super omnes alias extollit. Intelligen-
 dum vltterius, quòd aliqui imponunt
 Aristoteli, quod fuit hæreticus, quia
 dicit Augustinus, suā sectam esse hæ-
 resim in hoc loco. Sed fortè Augusti-
 nus accepit hinc hæresim pro secta, cùm

electione sumpta, sicut hæresis dicitur esse electio.

Decimaseptima veritas, quòd Apuleius Platonius scripsit, quòd Socrates habuit demonium vnum ex illo genere minimum, qui dicuntur demones, cum quo habebat amicitiam, & consilium, à quo perhibetur (inquit Augustinus) solere admoneri, vt desisteret ab agendo, quando illud quod agere volebat, non prospere fuerat euenturum. cap. ix. Ex quo dicto videtur accipi argumētum, quòd ille Philosophus habuisset familiarem bonum Angelum: quia ceteri futura pronuntiare nō possunt, nisi fortè diuino iudicio. Nec obstat, quòd dicebatur dæmon, quia apud Græcos idem significat quod plura cognoscens: magistamen credo, quòd fuerit malus angelus, quia Paganus & infidelis erat.

Decima octaua veritas, quòd non
ideò

idè dæmones sunt meliores homini-
 bus, quia habēt corpora meliora: alio-
 quin ait, multas bestias hominibus
 præferemus: quis enim (inquit) homi-
 num videndo æquabitur aquilis &
 vulturibus? quis odorando canibus?
 quis velocitate leporibus, & ceruis, &
 omnibus auibus? quis multum valèdo
 leonibus & elephantibus? quis diu vi-
 uendo serpētibus, qui & deposita tu-
 nica senectutem deponere, atque in
 iuventutem redire pèrhìbentur? Sed
 sicut his omnibus meliores ratiocinā-
 do sumus, ita & dæmonibus honeste
 viuèdo meliores esse debemus. ca. xix.
 Sed oritur dubium, quomodo corpo-
 ra assumpta dæmonum sunt meliora,
 quā vera & naturalia hominum, cum
 ista sint ordinata intrinsece ad meliorem
 finem, scilicet, ad hominis compositū.
 Dicitur autem, quòd non sunt melio-
 ra simpliciter, sed tantum in incorrup-
 tibilitate, aut quia hìc loquitur Au-

gustinus, non secundum opinionem propriam, sed illorum Platoniorum, qui posuerunt dæmones vñiri corporibus naturalibus, & philosophicis, sicut animas nostras. Secundum dubiũ, quomodo organifato, vel potentia alicuius bruti potest excedere potentias, vel organa nostra: cũ anima nostra sensitiva sit nobilissima. Dicitur autẽ, quòd si corpus est nobilius modo organifatũ, & anima est nobilior, difficile est videre, quare non melius videmus & audimus, quam bruta, nisi fortè, quia potentia sunt accidentia extrinseca, & ideo licet non habeat meliorem animam sensitivã, non tamen potẽtiam visiuam, aut quòd fortè potentia nostrã propter peccatum sunt impedita, sicut dicitur de intellectu, & hoc mirum.

Decimanona veritas, quòd Varro Platonius diffiniens dæmones, dicit esse animalia genere, animo passiva,
mente

mente rationabilia, corpore aërea, tempore æterna. cap. xvj. Dicit tamen ibi beatus Augustinus, quòd melior est temporalis fœlicitas, quã miseria æterna, quã æternitatem in dæmonibus cum miseria ponit. Ex quo dicto accipiuntur duo documenta. Primum est, quòd melior est homo mortalis, si sit beatus, quã dæmon immortalis & miser. Vnde sequitur quòd æternitas non sit de ratione beatitudinis, cum ponat in homine mortali beatitudinem. Secundũ documentũ, quòd magis esset eligendum temporaliter esse beatum, quã æternaliter miserũ, quia melior, inquit temporalis fœlicitas, quam miseria æterna, & tunc sequitur, quòd plus esset appetendum non esse, quã miserum esse semper, quia temporalis fœlicitas potest esse alicuius creaturæ adnullandæ, vel adnihilandæ. Sed oritur dũbium, quomodo dæmones possunt dici animalia cum:

sint substantiæ incorporeæ. Dicitur autem, quòd Augustinus nō loquitur in loco isto diffiniens dæmones secū- dum sententiam propriam, sed secun- dum opinionem Platoniorum, licet plurimi existimant fuisse opinionem Augustini dæmones habere corpora vnita sibi, in quibus perpetuo crucian- tur, istud tamen moderni Theologi non recipiunt.

Vicesima veritas, quòd passio di- citur motus animi contra rationem. cap. eod. Intelligendum tamen, quòd passio potest accipi dupliciter, secun- dum beatum Augustinum, in eodem loco vno modo, sicut acceperunt eam Stoici, pro motu contra rationem: & ideo reprobauerunt omnem passio- nem. Alio modo, sicut acceperūt eam Peripatetici, qui non abiiciūt omnem passionem, sed tantum immoderatā. Et primo modo est passio motus ani- mi contra rationē, non secūdo modo,
& sic

& sic dicit beatus Augustinus in eodē loco, quòd inter istos non fuit cōtentio, nisi de solo nomine, cum in re concordarent.

Vicesima prima veritas, quòd dæmones secundum rectam fidem sunt spiritus nocendi cupidissimi, à iustitia alieni, superbia tumidi, invidia liuidi, fallacia callidi, qui in hoc quidē aëre habitant, quia de cæli sublimitate deiecti merito irregressibilis transgressionis, in hoc sibi congruo velut carcere damnati sunt. ca. xxij. Ex quo dicto accipitur documentum, quòd dæmones vsque ad diem iudicij in inferno non sunt inclusi, sed in hoc aëre caliginoso communiter detenti.

Vicesima secunda veritas, quòd secundum dictum Hermetis præscire cuncta prudentem decet. cap. xxij. Sed oritur dubium quomodo aliquis prudens potest cognoscere futura, cum prudentia sit cognitio naturalis, &
per

per naturam futura cōtingentia sciri non valeant. Dicitur autē, quòd prudentis non est scire futura per diuinationem, sed per coniecturam. Vnde prouidentia quæ est de futuris ponitur esse pars prudentiæ.

Vigesimatertia veritas, quòd veritas emendat errorem, sed fides redarguit incredulitatem cōuersio corrigit aduersionem. cap. xxiiij. Ex quo dicto accipitur argumentum, quòd sicut in medicina, ita in moralibus & theologicis, quòd curatio fit per contraria.

Vigesimaquarta veritas, quòd fallaces spiritus quandoque compellantur ad dicendum vera & salubria nobis, sicut exemplificat de dolore dæmonum, qui loquebantur per Hermē, ante aduentum Christi de suis futuris pœnis, & apud memorias sanctorum martyrum quas imminere mærebant. In multis enim ait Augustinus talibus locis torquentur & confitentur, & de
possef

possessis hominū corporibus eiiciuntur. cap. xxvj.

Vigesima quinta veritas, quòd quæcunque exhibentur religiosorum obsequia in locis martyrum ornamenta sunt memoriarum nō sacrificia mortuorum, tanquam deorū. cap. xxiiiij. Ex quo dicto accipitur documentū, quòd sanctis non exhibemus cultum latriæ soli Deo debitū, sed dulix, sed honor impenditur hominibus virtuosis.

IN NONO LIBRO

ostendit Augustinus, quòd non sunt aliqui demones boni, quorū presidio anima humana possit saluari.

Noni libri prima veritas est, quòd Stoici certantes cōtra Platonicos, et Peripateticos, contra, boni dicunt, quòd bona corporis

poris non sunt bona, sed tantum com-
moda, & ita de bonis fortunæ, quia
nullum hominis esse bonum volunt,
præter virtutem. Alij autem ista ap-
pellant bona, sed in comparatione
virtutis, qua rectè viuitur, esse exigua
bona. Ex quo, inquit, fit, vt ab vtrifq;
vt libet vocentur, siue bona, siue cō-
moda pari extimatione pēsentur. Vn-
de dicit, quòd in ista quæstione Stoici
sola verborum nouitate delectantur:
quamuis nihil reale inueniant.

Secunda veritas, quòd secundum
Stoicos illud interest inter animū sa-
pientis & stulti, quòd stultus animus
eisdem passionibus cedit, atque com-
modat mentis assensum: animus autē
sapientis, quamuis ea necessitate pa-
tiatur, retinet tamen veram & stabi-
lem inconcussa mente sententiam. ca.
cod. Ex quo dicto accipiuntur duo
moralia documenta. Primū est, quòd
Stoici non posuerūt vittutes esse cum
omni

omnimoda impassibilitate, sicut eis imposuit Aristoteles: quia hîc dicunt, quòd animus sapientis eas necessario patiatur. Secundũ documentum, quòd virtus heroica, quæ communiter dicitur à passionibus sequestrata, non est communiter in animo sapientis, quia in sapientẽ (v t hic dicitur) istæ passionnes cadunt. Sed oritur dubium, quia videmus plerũque homines sapientissimos, & doctissimos præbere assensum passionibus: cùm isti dicant, quòd manet animus sapientis inconcussus. Dicitur autem, quod sicut Philosophi acceperunt rationem pro tota anima intellectiua: ita isti accipiunt sapientiam pro virtute intellectuali, simul cum morali iuncta.

Tertia veritas, quòd plus debet timere mortis periculũ homo virtuosus, quam vitiosus, secundum Philosophos antiquos, sicut declarat duplici exemplo. Primò quidem, exemplo cuiusd

cuiusdam Socratici, qui cū in periculo naufragij timuisset, quodam pessimo ibidem existēte impauido dum insultaretur: illo Philosopho ab eo pessimo, quòd timuisset respondit, quod merito ille pessimus nō timuerat, pro admittēda anima pessimi nebulonis, ipse autē Philosophus timere debuit de amissione pretiosè deditę Philosophiæ. Secundo ostendit idem exemplo cuiusdam Stoici, qui in simili periculo & passione positus: inquisitus quare timuisset cū Stoici reproberent omnem passionem: dixit quod nō reprobant motū, nisi illum qui est contra rationem, & illum vocant passionem. Sed ex isto dicto accipitur documentum, quòd fortes timent & dolēt intēse, quando exponunt se morti: licet ille passiones in nullo perturbēt: in eis iudicium rationis, nec rationi contendat: non potest tamē ibi esse, ita vigēs volitio sine magna delectatione

tione, vt videtur. Vnde dicitur delectatio apud voluntatē superabūdare.

Quarta veritas, quòd in disciplina nostra, id est, in Christiana religione non quæritur vtrum pius animus irascatur: sed quare irascatur: nec vtrū sit tristis, nec vtrum timeat, sed quid timeat. cap. vj. Ex quo dicto accipiuntur duo moralia documenta. Primum est, quòd ista tria ira, tristitia, & timor, nō sunt mala, ex genere, sed ex circūstantia: quia possunt fieri bene & male, irasci, & peccare. Secūdum documentum, quòd circūstantia finis in moralibus principalior est: quàm substantia actus, quia hic dicitur, quòd non tam quæritur si quis irascatur, quòd pertinet ad substantiam actus, sicut quare irascatur: quod pertinet ad circūstantiam finis.

Quinta veritas, quòd misericordia Stoicorū est solere culpate, scilicet ad corrigendum, de qua virtute, inquit,

Augustinus, Cicero in laudem Cæsaris locutus est (vbi ait) nulla de virtutibus tuis, nec admirabilior, nec gratiosior fuit. ca. iiii. Ex quo dicto accipiuntur quatuor moralia documenta. Primum q̄ misericordia, est virtus vera, quia per Ciceronem, cuius dictū Augustinus recipit, inter virtutes Cæsaris fuit annumerata. Secundum documentū, quòd ista virtus est in principe acceptabilissima, quia cum Cæsar multis floruit virtutibus moralibus, tanquam egregius princeps, de ista fuit singulariter commendatus. Tertium documentū, quòd opus misericordiæ est increpare delinquētes, quia dicit, quòd ista fuit Stoicorū misericordia culpare peccantes. Quartū documentum, quòd ista est species suprema misericordiæ, quia misericordia sit de alterius miseria reuelanda: quanto maior est miseria, tanto est maior misericordia, sed summa miseria est

ria est in malo culpæ, sicut maxima sunt bona virtutis: ergo cū mala culpæ per correctionem reuelantur, ista est summa misericordia.

Sexta veritas, quòd sapientes inter homines pauci sunt. Vnde allegat beatus Augustinus dictum Varronis, dicentis, rara sapiētia cita mors quarula vita terras incolunt: vnde dicit Augustinus, quòd nouerat sapientiam esse paucorum. cap. viij. Ex quo dicto insequuntur duæ conclusiones. Prima est, quòd plures homines sunt fatui, quàm sapientes, quia rara, inquit Varro sapientia. Secunda conclusio, quòd plures sunt homines vitiosi, quàm virtuosus, quia nullus fatuus potest esse virtuosus, cū prudentia sit regula virtutum moralium, quā stultus nunquā habet. Sed oritur dubiū, quia illa quæ sunt naturalia, eueniunt in pluribus, sed virtus est magis naturalis homini (inquantum homo est) quàm vitium, vñ

supra ostensum est: ergo homines vt in pluribus sunt virtuosif. Dicitur, quòd qui diligenter inuestigaret bona moralia: sunt magis in hominibus multiplicata, quàm vitia: alioquin non posset stare mundana politia, tum quia nullum dicimus virtuosum simpliciter, non habere virtutem omnem ad ipsum pertinentem: tamen dicimus quemlibet vitiosum, quantūcūq; vnicum vitium: Ideo plures sunt vitiosi, sicut in omni perfectione pauci sunt excellentes: quemadmodum pulchritudo est naturalis hominibus, secundum decentiam humanā. Et ideo plures pulchri, quam turpes in gradu remisso: sed pulchri, in excellentia sunt pauci, & isti soli pulchri solent dici.

Septima veritas, quòd homo ex anima & corpore constat, quorū vnū scilicet anima, quantumcūque vitiosa, melior est corpore, quantumcūq; bene disposito, sicut dicitur de auro, licet

licet sordido, quod melius est argēto, quamuis purissimum & carius æstimeretur. cap. ix. Ex quo dicto sequuntur duæ cōclusiones. Prima est, quòd dæmones sunt meliores hominibus, quantumcunque sanctis, quia sicut anima quantumcunque vitiosa excedit corpus quodcūque per excellentiorem naturam: ita substantia spiritualis omnem substantiam corporalem. Secūda cōclusio, quòd meliores sunt Angeli quibuscunque animabus separatis & beatis: quia maior est excellentia naturæ, secundum quam Angeli superāt ipsas, cū illa sit excellentia de genere substantiæ, quàm excellētia gratiæ, quæ est quædam forma accidentalis. Et isto modo etiam ponuntur meliores anima Christi. Sed oritur dubium, quare superius posuit Augustinus, homines bonos esse meliores dæmonibus. Dicitur autem, quòd ibi loquebatur de bonitate morali: hîc autem lo-

quitur de bonitate naturali.

Octava veritas, quòd Plotinus qui melius intellexisse Platonē laudatur quàm cæteri eius discipuli, cū de humanis animis ageret. Pater, inquit, misericors mortalia illis vincula faciebat: sed in diuinam clementiam. ca. ix. Intelligendum tamen, quantum ad istius declarationem, quòd Platonici ponebant animam corpori vniri sicut carceri, vt patet in eodem libro, & sic molle corporis aggrauari, & ideo dissolutionem corporis, tanquam vincula dicebant animam esse optatam.

Nona veritas, quòd nihil est miserius inuidia. capit. xiiij. Quod autem inuidia sit miseria declaratur triplici modo. Primo, quia magna miseria est, cum quis tristatur de bono: quia in tali tristitia consistit pœna demonum, quæ ponitur magna. Secundo, quia maior est miseria, cū quis gaudet de malo: quia illud malū, quod est contra natur

naturam, est malum maius, quàm illud quod est secundum naturam: eo quòd magis bono tristatur: sed tritari de malo non est contra naturam mali: gaudere autem est contra naturam, cùm de natura sua malũ est odibile & triste: ergo istud est miserius. Tertio, quia maxima est miseria tritari de bono: quia ille qui gaudet de malo, facit contra naturã mali: ille qui de bono tristatur, facit contra naturam boni, quod de natura sua est amabile. Et quantò fit contra naturam meliorem, tantò miseria maior: vnde cùm invidus tristatur de bono, ipse est miserrimus. Intelligendum tamen, quòd miseria istius mũdi declaratur tripliciter. Primo, cũ affligi pro spe remunerationis est triste: & affligi sine spe remunerationis est magis triste: sed affligi cum detrimento tristissimum: & ita est de inuido, qui de bono alterius cruciatur: & talis cruciatus fit ei in peccatum.

Secundo, quia sicut est bene dispositus, cui nocerēt nec bona cibaria, nec mala: sed ille male cui nocerent, mala quamuis bona proficiant: quia ita debilis, vt eius natura non possit malum consumere. Sed ille est pessime dispositus, cui non solum mala, sed etiā bona salubria nocent: sicut inuidus, cui illa sunt afflictiva. quæ de natura sua sunt consolabilia. Tertio, quia si inuido bonum est nocumentum: dupliciter affligitur de bono alterius, quid potest facere malum in eius afflictione: & ideo miserrimus, quia summè passibilis, sicut arguitur de intemperato, si prosequitur malū, sine passione: quid ferret, si passio adesset.

Decima veritas, quòd Deus liberans nos à miseria & mortalitate: perducit nos ad illā trinitatē, cuius participatione Angeli beati sunt. cap. xv. Ex quo dicto accipiūtur duo theologica documenta. Primū est, quòd idem
est om

est omnium beatitudo Angelorum & hominum. Secundum est, quòd trinitas tota est obiectum beatificum, cuiuslibet intellectus creati.

Vndecima veritas, quòd quanto anima est similior Deo: tanto fit ei propinquior: quia nulla alia est ab ipso longinquitas, quàm eius dissimilitudo, tanto autem, ait, est dissimilior anima ei: quanto rerum temporalium mutabiliúmque cupidior. cap. xvj. Ista veritas duo continet documenta. Primum est, quòd perfectio humana cõsistit in assimilatione diuina. Secundũ documentum, quòd cupiditas maxime opponitur charitati: quia sicut per charitatem homo fit Deo maximè similis: ita per cupiditatem maxime dissimilis.

Duodecima veritas, quòd Angeli boni certius ista temporalia, & mutabilia nouerunt: quia eius principales causas in verbo Dei conspiciunt:

quibus ordinantur cuncta. Dæmones autem non æternas & cardinales causas in Dei sapientia contemplantur: sed quorundam signorum nobis occultorum, maiori experientia, multo plura, quàm homines futura prospiciunt. Denique sæpe (inquit) isti, nunquam illi omnino falluntur. cap. xxiiij. Istam autem veritatem ibidem declarans: dicit aliud est temporalibus temporalia, mutabilibus mutabilia coniecturare: eisque temporalem & mutabilem motum suæ voluntatis & facilitatis inferere: quòd dæmonibus certa ratione permissum est. Aliud in æternis, atque immutabilibus Dei legibus: quæ in eius sapiëntia viuunt mutationes rerũ præuidere: Deique voluntatem: quæ tam certissima, quàm potentissima est spiritus eius participatione cognoscere: quod sanctis Angelis recta discretione donatum est. Sed ex isto accipiuntur duo theologica
docu

documenta. Primum est, quòd sancti in æternis Dei legibus, cõtemplantur futura: quia hoc dicit expresse. Secundum documentum, quòd sancti in diuina voluntate cognoscunt ista futura contingentia: quia dicit, quòd Dei voluntate, quæ certissima est, & omnipotens ista nouerunt.

Ex Libro decimo ostendit August. Veram beatitudinem siue angelis, siue hominibus per unum Deum tribui.

IN decimo libro, prima veritas est, quòd eligendi sunt Platonici, tanquam omnium Philosophorum merito nobilissimi: propterea quia sapere potuerunt immortalem hominis animam: non nisi participatione habens illius, scilicet Dei: à quo & mundus factus est: beatam esse non posse. cap. j. Intelligendum tamen, quòd in beatitudine animæ rationalis concurrunt quatuor lumina. Primū est lumē
poten

potentiale intellectus: qui beatificatur, quia intellectus est quoddam lumen spirituale. Secundum lumen est habituale: quia habitus quidem dicitur, communiter lumen gloriæ. Tertiū lumen est actuale: vtpotè ipse actus beatificus, quia omnis manifestatio est quoddam lumen secundum Philosophum. Quartū est lumen obiectale, scilicet diuina essentia: quæ lucem habitat inaccessibilem, secundum eundē Philosophum. Sed oritur dubium, de quo lumine loquitur hîc Augustinus: dicit autem, quòd non potest sanè intelligere, nisi de lumine obiectali: quia dicit, quòd ab isto lumine mundus factus est: & ideo Augustinus non arguit lumen habituale sicut aliqui putant.

Secunda veritas, quòd cultus debitus deitati, dicitur in Græco latria, quæ dicitur in scripturis seruitus debita Deo. cap. iij. Circa quod dictum ponuntur

nuntur quatuor conclusiones. Prima est, quòd latria est vera virtus: quia cū eius actus sint laudabiles & meritorij, generant habitum virtuosum. Secunda cōclusio, quòd latria est virtus moralis, ad virtutem enim pertinet moralem secundum rationem rectā, exhibere honorem præcellenti, secundū virtutem: cultus autem latriæ, est diuinus cum Deus sit summè virtuosus. Tertia conclusio, quòd latria est virtus moralis, contenta sub iustitia, quo ad iustitiam distributiua pertinet reddere vnicuique bonum sibi debitum. Horum autem est debitum bonū virtuti: & ideo ad talem iustitiam pertinet Deo reddere summum honorem: quia sibi summè debitus. Quarta conclusio, q̄ latria est nobilissima virtutum moralium: quæ communiter numerātur: quia per alias virtutes vnusquisque bene se habet, ad seipsum, vel ad alterum causatum, per istam bene se ha

se habet ad summum bonum. Et confirmatur, quia nobilior portio iustitiæ distributiæ est respectu summi boni.

Tertia veritas, quòd vt homo se diligere nosceret: constitutus est ei finis, quò referret omnia quæ ageret, vt beatus esset: non enim qui se diligit, aliud vult esse, quã beatus. cap. iij. Sed oritur dubium, circa istud vltimũ dictum: quia amor amicitia præuenit ordine naturæ, amorem concupiscentia: & ideo cū quilibet diligit seipsum amore amicitia, & beatitudinem sub amore concupiscentia, prius diligit seipsum quã appetat beatitudinem: & sic non solum aliud est seipsum diligere, quã sibi appetere beatitudinem, imò etiam est prius ordine naturæ. Dicitur autem, quòd loquitur de vltima dilectione: vtramque includente, non de prima, de qua procedit instantia vero modo.

Quarta veritas, quòd quæcunque
in mi

in ministerio tabernaculi siue templi, multis modis de sacrificiis leguntur, diuinitus esse ad dilectionem Dei & proximi significandam requiruntur. cap.v. Vnde accipitur documentum, quòd nullum præceptum sacramentale fuit in veteri testamento sui gratia, sed tantum propter moralia.

Quinta veritas, quòd anima corpore suo tanquam famulo, vel tanquã instrumento vtitur. cap.vj. Intelligendum tamẽ, quòd quatuor sunt species membrorum in corpore nostro: quædam quibus communiter dominatur anima principatu despotico, sicut pedes & manus: qui ad modum seruorũ, sine omni resistentia obediunt imperio voluntatis: vti docet experientia. Alia sunt membra, quibus dominatur anima principatu politico: sicut mẽbra in quibus viget concupiscentia: quia non semper obediunt, sed quandoque resistunt. Alia sunt membra, quibus

quibus non dominatur anima, nec principatu despotico, nec politico, sicut sunt cerebrum, cor, & quæcūque interiora: circa quæ nullum habemus dominium. Alia sunt quæ aliquando subiiciuntur principatui despotico: quandoque non, sicut beatus Augustinus infra exēplificat de motu aurium vel de cute capitis, quā aliqui mouent pro libito voluntatis, alij non.

Sexta veritas, quòd nullus in via suæ liberationis præterita desiderare debet. cap. viij. Quod dictum declarat exemplo vxoris Loth, quæ conuertēs se retrorsum, conuersa est in statuam salis.

Septima veritas, quòd cū Amalech pugnante contra Israël, Moyses oraret, ipse tenebat manus in modum crucis eleuatas. Vbi nullus, inquit, Hebræorum prostratus fuit. cap. v. Istud autem nō habetur in textu sacre scripturæ: sed creditur, quòd Augustinus aliunde

aliunde habuerit per certitudinem.

Octava veritas, quòd serpentem æneum, quem Moyses fecerat: quem propter facti memoriam reseruarat, cùm populus errans tanquam Deum colere cæpisset: Ezechias rex religiosa pietate seruiens Deo, cū magna pietatis laude contriuit. capit. viij. Ex quo facto accipitur documētum, quòd ad vitanda maiora mala, minora bona dimitti debēt: & ideo, quia maius malum erat idolatria, quàm bonum esset illius serpentis memoria: fuit rectè serpens confractus.

Nona veritas, quòd sicut quicquid mirabile fit in hoc mundo: minus est, quàm totus hic, quem mundus fecit Deus, sicut autem qui fecit, ita & modus quo fecit est occultus: & incompræhensibilis homini. cap. xij. Ex quo dicto accipiuntur duo theologica documenta. Primū est, quòd aliqua sunt in natura creata, quæ non sunt à nobis

naturaliter intelligibilia: sicut modus canendi, Deus omnia fecit: ille enim cùm non sit in Deo, quia nō est æternus, oportet quòd sit in creatura. Secundum documentum, quòd creatio vniuersi, sicut ponitur cōmuniter secundum fidem, non est demonstrabilis, quia modus quo Deus ista scit: sicut dicit hîc, veritas ab omnibus cōpræhendi non potest.

Decima veritas, quòd sicut sonus quo auditur: sententia in silentio intellectuæ constituta: nō est hoc quod ipsa: ita species quædam est visus in natura inuisibili, constitutus non erat hic, quòd ipse: semper tamen ipse in eadem specie corporali videbatur, sicut illa sententia in sono vocis auditur. cap. xiiij. Ex quo dicto accipiuntur duo insolita argumenta. Primum est, quòd aliqui viderunt Deū oculo corporali: quia de ista visione loquitur in loco isto. Secundum argumentū, quòd aliquis

aliquis videt Deum intuitiue, & non est beatus, quia illa visio est intuitiua. Intelligendum tamen est, quòd sicut sententia propriè non auditur, cū sit insensibilis: dicitur tamen audiri denominatione extrinseca: ab auditu soni habentis ad ipsam attributionē significatiuam: ita de visione diuina, & sic ista argumenta non sunt nisi ad solatium.

Vndecima veritas, quòd Porphyrius cū esset Platonicus, posuit Deū patrem & Deum filium esse principia: filium autem vocat intellectū paternum, aut paternam mentem: de spiritu autē sancto, aut nihil, aut nō aperte dicit. cap. xiii. Ex quo dicto accipiuntur duo theologica documenta. Primum est, quòd nō solum theologi, sed etiam Philosophi aliquid nouerunt de veritate articuli trinitatis: quia iste deuenit ad notitiam duarum personarum. Secundum documētum, quòd

FLORES AVGVSTINI

non potuerunt peruenire ad perfectā trinitatis per se fidem: quia iste non posuit spiritum sanctum, nisi fortè intelligatur ipsum posuisse: quia posuerunt patrem & filium, & horum medium, vt ibidem dicit Augustinus.

Duodecima veritas, quòd de verbis magis est timendum fidelibus, quā Philosophis fuerit. vnde dicit, quòd liberis verbis vtuntur Philosophi: nec in rebus ad intelligēdum difficilimis, offensionem religiosarum auriū pertimescunt. Nobis autem, inquit, ad certam regulam fas est loqui, ne verborum licentia: & de rebus quæ his significantur impiam gignat opinionem. cap. iiii. Et istam veritatem iste inducit ad abiiciendum dictum Porphyrij, quo dicit patrem & filium tanquam duo principia. Ex quo dicto accipitur documentum, quòd in theologia non solum sententia, sed verba faciunt hominem hæreticum.

Tertiadecima veritas, quòd secundum eundem Porphyrium peruenire ad Deum per virtutem intelligentiæ paucis concessum est. Et istud dictum ipse Porphyrius declarat: per illam Platonis sententiam, qua dicit in hac vita nullum hominem ad perfectionem sapientiæ peruenire secundum intellectum: cum viuentibus omne quod deest, providentia & gratia, post hanc vitam posse compleri. cap. xxix. & ista dicta sunt Philosophi admiranda.

Quartadecima veritas, quòd sanctus senex Simplicianus retulit ipso Augustino audiente: quòd ipse audiuit à quodam Platonico Philosopho principiū Euangelij secundum Iohannem scribi debere literis aureis: & per omnes ecclesias in locis eminentissimis proponendum esse dicebat. iiij. Ex quo dicto accipitur argumentum quòd Platonici fuerunt semichristiani, vt in quantum Philosophi.

Quintadecima veritas, quòd ani-
 ma beatissima esse non potest, nisi
 fuerit de sua æternitate certissima. ca.
 iij. Ex quo dicto accipiuntur duo theo-
 logica argumenta. Primum est, quòd
 securitas videtur esse intrinseca bea-
 titudini: quia sine securitate, vt hic di-
 citur: nullus potest esse beatus, tamen
 beatitudo potest esse sine omni sibi
 extrinseco. Secundum argumentum,
 quòd ille qui raptim, aut forte longo
 tempore videt diuinam essentiam: si-
 cut fertur de Paulo in raptu: non est
 beatus, quia non est certus de æterni-
 tate talis beatitudinis. Intelligendum
 tamen quòd beatitudo potest duplici-
 ter accipi, aut sicut eam acceperunt
 communiter sancti: vt est status om-
 nium bonorum aggregatione perfe-
 ctus: & sic certitudo talis est ei intrin-
 seca: quia est quoddam bonum, quod
 bene decet habere sanctum. Alio mo-
 do prout acceperunt eam Philosophi,
 & sic

& sic est optima operatio optimæ potentia: secundum optimam virtutem: & sic securitas non est de eius integritate: cum illa sit operatio de obiecto secundo, & creato. Nunc autē primo modo, loquitur hīc Augustinus de beatitudine, & secundo modo in primo libro de trinitate. Sed oritur dubium, si ita beatus, quātum ad actum, est ille qui non esset certus de æternitate sua: sicut ille qui esset certus. Dico quòd sic, quia propter notitiam creaturæ, nullus est beatior secundum Augustinum in libro confessionum, & ideo sublata tantum certitudine nihil minus foret beatus.

Sextadecima veritas, quòd aliqui Philosophi intellexerunt mundū h̄c. buisse: non temporis suæ institutionis initium. Istud autem dicitur, declarat, exemplo quod ipsi met̄ ponunt, sicut enim inquit eꝝ æternitate fuisset pes in pulvere: semper ei subesset ve-

stigma, quod cum vestigium à calcante factum nullus dubitaret: nec alterum altero prius esset: licet alterum ab altero factum esset: sic (inquiunt) mundus, ac in illo dii creati, & fuerunt semper existente qui fecit, & tamen facti sunt. cap. xxxj. Sed aduertendū est, quòd ista nō sunt dicta Augustini aliquid affirmantis, sed tantum recitantis dicta aliorum Philosophorum: vbi manifestè continentur aliqua erronea: vtpotè æternitas mundi, & pluralitas deorum, & ideo valde peccant: qui inducunt Augustinum, per istam auctoritatem ad probandum, quòd aliquod factum potest esse æternum, cum ista non sint dicta Augustini. Sed remanet dubium, quid est tenendum, circa istud dictum Philosophorū, videlicet si pes fuisset ab æterno in pulvere, si vestigium fuisset factum à calcante. Videtur mihi esse dicendum, quòd quædam sunt res quarū perditio

& du

& duratio sunt simul, sicut circa quæ dum sunt fiunt: aut in successiuis sicut est radius solis: aut in permanentibus, sicut est actus intelligendi. Alia sunt quæ non habent simul factiõnem & durationem sicut ædificium, aut aliud artificium permanens: quia in istis de necessitate factio præcedit durationẽ. Nunc igitur ad propositũ, in illis quæ simul habent durationem & factiõnem: si illa fuissent æternaliter & eorũ factio fuisset æterna: sicut si radius fuisset æternus, eius generatio fuisset æterna: quia eius generatio suum esse concomitatur. In aliis quorũ factio præcedit necessario durationem, videtur contradictio: quòd fuerunt æternaliter durantiã: & tamen fuerunt facta ipsa factiõne præcedente: tunc enim ante æternitatẽ esset æternitas. Vnde si domus fuit ab æterno, nõ potuit edificari nisi ante æternum: & quia per istum modum duratio vestigij est po-

sterior sua factione: nec fit vestigium cum est, sicut nec domus, quia manet pede amoto. Ideo dico, quòd si vestigium hoc fuisset ab æterno à calcante nullatenus factum fuisset: tamen potest simul esse & fieri: licet non simul natura ipsum vestigium: per simplicē emanationem, vel simplicem factionem, licet non per motum, sicut dicit Augustinus in principio sexti de Trinitate, contra Amum de productione filij in diuinis, vbi ponit exemplum de igne & splendore, asserens quòd si ignis esset ab æterno splendor esset ab æterno.

*

IN

IN VNDECIMO LIBRO

agit Augustinus, de exortu duarum ciuitatum, ex Angelis bonis & malis.

Vndecimi libri prima veritas est, quòd ciuitatem Dei dicimus, cuius ea scriptura testis est: quæ non fortuitis motibus animorum, sed planè summæ dispositione prouidentia super omnes omnium gentium literas: omnia sibi genera humanorum ingeniorum diuina excellens auctoritate subiecit. cap. j. Ex quo dicto, accipitur documentum, quòd plus debet quilibet acquiescere scripturæ sacræ: quàm quantūcunque solertissimæ rationi: quia diuina auctoritas huic scripturæ omnia ingenia subiecit.

Secunda veritas, quòd Deus prius per Prophetas, deinde per seipsum, postea per Apostolos, quantum satis esse

esse iudicauit, locutus est: & scripturã condidit, quæ canonica nominatur: eminentissimæ auctoritatis, cuius fidẽ habemus de his rebus, quas ignorare non expedit: nec per nos ipsos noscere idonei sumus. cap. ij. Ex quo dicto accipitur documentum, quòd ea quæ continentur in diuina scriptura, non sunt naturaliter cognoscibilia, & tamen sunt necessaria ad salutem.

Tertia veritas, quòd aliqui Philosophi mundum à Deo factum esse contendunt, non tamen ipsum temporis, sed suæ creationis habere initium: quod modo intelligibili semper sit factus. cap. iij. Istius autem dicti, ponit primo rationem, & secundo impugnationem. Ratio autem Philosophorum est, vt saluarent diuinam immutabilitatem: ne fortè ei subito veniret in mentem, quod ante non fuerit, si mundum ab æterno creasset. Secundo ponit impugnationem, quia

tota

tota ratio concludit, contra istos in aliis rebus cum isti ponant animam hominis Deo coæternam, & tamen de nouo venire in istam miseriam voluntate diuina. Sed attendendum, quòd illi qui opinantur Deum non potuisse mundum facere ab æterno: adducunt istam auctoritatem pro se, quia dicunt quòd beatus Augustinus non potuit intelligere quòd mundus fuisset æternus & factus: & ideo dicit vix esse intelligibile. Illi autem qui ponunt mundum potuisse ab æterno esse factum: dicunt ad partem oppositam, & vereor hoc apparentius, quia quod est vix intelligibile, est aliquo modo intelligibile, & sic potest intelligi illa opinio, licet cum difficultate. Intelligendum tamen, quòd iste modus ponendi mundum possibili æternum est difficilis ad intelligendum propter duo. Primū est, quia fuisset factus de nihilo: & omne quod fit de nihilo quandoque est nihil: & illud

illud quod quãdoque est nihil, non est
 semper existens. Secundum est, quia
 in permanentibus res dum sunt non
 fiunt, sed sunt factæ: & ideo cū mun-
 dus sit permanens difficile est videre:
 quomodo sit æternus, & tamen ali-
 quando factus cū semper durauerit.
 Sed nullum istorū excludit omnimo-
 dam intelligibilitatem: quamuis indu-
 cant difficultatem. Ideo dicitur mo-
 dus vix intelligibilis, cū autem dicit
 prima ratio, quòd mundus fuit factus
 de nihilo: dicitur q̄ nō fuit factus de
 nihilo, quasi positivè: quòd quandoq;
 fuit nihil, sed quasi negativè de nihi-
 lo: quia non de aliquo, & sicut fiebat
 ab æterno, & non de aliquo, ita nunc
 fit & non de aliquo, nec ideo est nihil:
 vnde ista assumpta maior est falsa. Ad
 secundum cū dicitur, quòd in per-
 manentibus talibus quod fit non est:
 verum est quantum ad factiōnē agen-
 tis secundarij cōmuniter: sed quantum
 ad pri

ad primam causam omnes creaturæ dum sunt fiunt: quia semper dependēt effectiue à Deo, & sic mundus fiebat ab æterno, sicut erat, & semper fit à Deo sicut est. Intelligendum tamen, quòd dupliciter ponitur iste mundus potuisse fuisse æternus: aut quòd fuerit factus in instāti æternitatis, & postea durauerit per infinitū tempus ab illo instanti æterno, & iste modus simpliciter est intelligibilis, quia tunc illud instans fuisset talis durationis principium, & in illo mundus non durasset, sed incœpisset. Alio modo quo mundus fuit factus, semper & semper fit, iste modus, licet sit vix intelligibilis est tamen intelligibilis, sicut ostenditur in duplici exēplo. Primo in productione verbi æterna, quia semper generatur, & propter genitum est. Secundo in productione, quia producit dictas creaturas in esse cognito ab æterno: & ita potest intelligi de reali product:

productione, sine contradictione vt
occurrit.

Quarta veritas, q̄ nihil stultius dici
potest, quam q̄ anima falsa opinione
sit beata. cap. iiii. Ex quo accipitur do-
cumentum, quòd nō est vera delecta-
tio hominis de falsa æstimatione sui-
ipsius: sicut fatui delectantur: sicut illa
est vera verita eadem ratione, quia fal-
sitas non est perfectio intellectus: sed
vitium dissonans ipsi.

Quinta veritas, quòd credendum
est Deum ex tempore facere potuisse:
& tamen in eo faciendo, æternū con-
siliū, & voluntatem non mutasse. ca.
iiii. Sed oritur dubium, quomodo po-
test intelligi exisse de otio ad agendū
sine sui mutatione. Dicitur autē quòd
talis actio non est in eo formaliter,
sed in creatura denominans Deum
denominatione extrinseca, & sic est
tantum mutatio in creatura secūdum
omnem euasione.

Sexta

Sexta veritas, quòd Philosophi errantes, circa mundi æternitatem, habent tantam difficultatem de infinitate temporis. cap. v. Istud autem dictum ipse in eodem textu declarat, sic dicens: Cùm queritur, cur potius, tunc & non antè factus sit mundus, eodem modo: Cur hic potius vbi est, & non alibi. Nam si infinita (inquit) spatia temporis ante mundum cogitant, in quibus Deus non videtur eis ab opere cessare potuisse. Similiter cogitant extra mundum infinita spatia locorũ: in quibus si quisquam dicat Deum nõ posse vacare, cum Epicuro infinitos mundos somniare videtur: cum isti Philosophi ponant Deum, vbique totum, sine distentione & determinatione. Et sic non est, inquit Augustinus, vt fortuito potius quam ratione diuina Deus non alio, sed isto in quo est loco mundum constituerit: cū patet in infinitis, vbique patetibus nullo

excellentiore merito posset hic eligi: quamuis eandem rationem diuinam, qua illud factum est, nulla posset humana comprehendere natura, ita (inquit) non est consequens, vt Deo existimemus aliquid accidisse fortuitum, quòd illo potius, quàm à minore tempore condidit mundum, cum æqualiter anteriora tempora per infinitum retrò spatium præterissent, sine omni differentia, quòd sic ait Augustinus, dicunt quod inanes sunt hominum cogitationes, quibus infinita imaginantur loca, cū nullus locus sit præter mundum. Respondetur eis, eodẽ modo, quod inaniter cogitant homines præterita tempora vacationis Dei, cum tempus nullum sit ante mūdum.

Septima veritas, quòd rectè dicuntur æternitas & tempus: quia tempus sine aliqua mutatione non est, sed æternitas est sine aliqua mutatione: quis ergo, inquit, non videat, quòd
tempo

tempora non fuissent, nisi creatura fieret qui aliquid aliqua motione mutaret: cuius mutationis, dum aliud, atque aliud cedit, atque succedit in productioribus, vel breuioribus morarū interuallis per tempus sequeretur. Et ideo dicit ibi Augustinus, quòd non videt quomodo Deus dicatur post tempora creasse mundum, nisi prae- fuisset aliqua creatura, cuius motibus tempora currebant, & tunc concludit quòd mundus non est factus in tempore, sed cū tempore. cap. vj. Ex quo dicto accipiuntur duo speculatiua documenta. Primum est quòd tempus, sine motu, nullo modo esse potest. Secundum est, quòd tempus fuit simul creatum cū mundo, non quantum ad sui continuitatem, sed quātum ad primum instans sui, in quo & mundus creatus fuit.

Octaua veritas, quòd nomine lucis significata est natura Angelica:

quando fuit dictum, fiat lux: & facta est lux, cap. ix. quod probat, quia inconueniens videtur, quòd diuina scriptura siluerit de creatione Angelorū, qui sunt in vniuerso creaturæ primariæ. Genes. j. cap.

Nona veritas, quòd cū sit alia notitia matutina Angelorum, & notitia vespertina, quarum prima est rerum in verbo: alia est rerū in proprio genere: quando fuit dictum: factum est mane & vespere dies vnus, Gen. j. ca. ibi accipitur mane, pro notitia matutina, & vespere pro notitia vespertina: sed idem ipse Deus ad implendum senarium, vel septenarium numerum repetitus est, propter senarium, vel septenariam cognitionem: senariam operum quæ fecit Deus, & septenariā quietis Dei. Et secundum hoc ponuntur dies sex, secundum quòd Angeli illa sex genera creaturarum, quæ ibi numerantur cognouerūt notitia matutina.

rutina & vespertina in primo instanti
 quo omnia fuerunt creata, simul. cap.
 j. & ix. Intelligendum tamen, quòd
 intentio beati Augustini videtur fuisse,
 se, vbi cūque tractat de ista materia,
 q̄ illi sex dies quos enumerat Moy-
 ses, Genes. cap. j. non fuerunt sex per
 successionem: sed tantum vnus per se-
 nariam repetitionem: ita quòd omnia
 fuerunt creata in eodem instanti. Et
 fuit beatus Augustinus motus ad hoc,
 ponendum, duplici occasione, vt pa-
 teret ex dictis eius. Primo vt saluaret di-
 ctum scripturæ, dicentis Eccles. xvj.
 cap. Qui viuit in æternum, creauit
 omnia simul. Secundo posuit hoc vt
 magis excluderet errorem Mani-
 cheorum, qui posuerunt An̄gelos
 creatores illarum rerum, quæ illis sex
 diebus fuerunt creatæ. Sed attenden-
 dum, quòd doctores communiter in
 hac sententia non accipiunt beatum
 Augustinum, quia omnes alij sancti

creationem illam ponunt sicut iacet in litera. Ista autem expositio non est bene literalis.

Decima veritas, quòd cùm dicitur Deum quieuisse die septimo: eo modo accipiendum, quo significatur illud, quod efficitur, sicut domus dicitur læta, quando facit lætos, aut epistola, quia lætificat, & ita illo die requieuit: quia requiem dedit in illo die operibus suis. cap. vj.

Vndecima veritas, quòd mali natura est nulla, sed omissio boni, mali nomen accepit. cap. ix. Ex quo dicto accipiuntur duo moralia documenta. Primum est, quòd licet malum materialiter sit aliqua res naturalis: vtpotè odire bonum est quidam actus voluntatis: tamen forma mali nulla res naturalis est. Secundum documentum, quòd malum non est nisi priuatio boni: quia amissio (inquit) boni mali nomen accepit.

Duodecima veritas, quòd Trinitas est vnus Deus: nec ideo minus simplex, quia Trinitas: sed ideo simplex dicitur, quoniam quòd habet, est excepto eo ad quòd relatiuè dicitur: sicut pater habet filium in diuinis, & tamen non est filius. Ex qua regula accipiuntur quatuor theologica documenta. Primum est, quòd ratio simpliciter accipitur: ex identitate, ideo dicitur Deus simplex: quia est quicquid habet esse: aut hic est nota identitatis. Secundum documētum, quòd perfecta simplicitas stat cum diffinitione, quia dicit, quòd ideo non Deus minus simplex, quia ibi est Trinitas. Tertium documentum, quòd non est vera illa sententia cuiusdam doctoris satis moderni, qui dicit, quòd non inuenitur expressum in dictis sanctorū: quòd proprietates relatiuae prædicetur de diuina essentia in abstracto: quia Deus est quicquid habet, &c. & ideo

Deitas est paternitas. Quattum documentū, quòd erronea est illa sentētia Porretani, qui negabat istā Dei esse Deitatem: quia cū Deus habeat Deitatem est quicquid habet, vt supra: & ideo Deitas est paternitas. Sed oritur dubium, si ratio simplicitatis consistat in ratione identitatis quomodo distinctio potest esse sine compositione: cum ista immediatè opponantur. Dicitur autem, quòd non est eadem ratio identitatis & simplicitatis omnino, licet simplicitas præsupponit identitatem, & ideo diffinitur per ipsam, hic sicut per ipsum prius. Secunda difficultas, quare beatus Augustinus hic excipit illud ad quod relativè dicitur. Dicitur autem, vt ista regula intelligatur: quòd simplex quiditas habet formalitatem, & non terminalitatē, alioquin Deus esset creatura cū habeat creaturam.

Tertiadecima veritas, quòd sancti
Angeli

Angeli, sicut creati sunt, vt lux sint dicti: quia non solum creati sunt, vt essent, sed & illuminati sunt, vt sapienter beateque viuerent. cap. xj. Ex quo dicto accipiuntur duo theologica documenta. Primum est, quòd Angeli ab instanti suæ creationis habuerunt veram sapientiam & rerum notitiam per supernaturalem infusionem: quia sicut creati, ita & illuminati sunt (inquit.) Secundum documentum, quòd Angeli à principio suæ creationis omnes fuerunt beati, sicut fuit eis datum viuere, ita & beate viuere, (vt hic dicit,) Non tamen est putandum, quòd hic loquatur de illa fœlicitate, quæ consistit in visione diuinæ essentia, quia si in illa demones cæteris fuissent æquales à principio: nunquam cecidissent, sed sicut ponitur à doctis in Paradiso terrestri fuissent beati.

Quartadecima veritas, quòd quan-

tum ad delectationem præsentis boni beatus, beatiór fuit primus homo in statu innocentia: quantum aliquis homo iustus in hac vita, sed quantum ad spem futuri boni beatiór est quilibet iustus: quantumcunque tribulatus, qui certus est de futura fœlicitate, quàm ille qui erat incertus de suo casu. cap. xij. Ex quo dicto accipiuntur duo theologica documenta. Primum est, quòd in hac vita aliquis existens potest esse certus de futura fœlicitate, quia hoc hic supponit. Secundum est, quòd ad maiorem fœlicitatem modo assumuntur homines quàm fuissent assumpti, si in statu innocentia remansissent: quia quantum ad spem vitæ æternæ præfert quemlibet iustum illi homini & speranti vitam cœlestem.

Quintadecima veritas, quòd illud quod dictum est de diabolo, in veritate non stetit, sic est accipiendum, quòd in veritate fuerit, sed non permanse

manferit. Et illud quòd dicit diabolus ab initio peccat non, inquit, ab initio ex quo creatus est peccare putandus est, sed ab initio peccati. cap. xv. Ex quo dicto accipiuntur duo theologica documenta. Primum est, quòd de facto diabolus non peccauit in primo instàti suæ creationis, sicut aliqui putant, quia (vt ait Augustinus) non ab initio, sed ab initio peccati, id est, ipse fuit primus qui peccauit. Secundũ documentum, quòd boni Angeli non meruerunt suam beatitudinem in primo instanti: quia cũ essent creati natura pares, per meritum & demeritũ fuerũt simul diuisi. Sed oritur dubium, si potuissent mereri, vel demereri in primo instanti. Dico, quòd non video repugnantiam, quia voluntas eorum, & intellectus non indigent tempore ad deliberandum: cùm illud perficiant in instanti, quòd nos in tempore multo. Et ideo cum in primo instanti ha-

buerunt

buerunt perfectum arbitrium, & sufficienter instructū, non videtur quare in illo instanti non potuerunt mereri sicut in alio.

Sextadecima veritas, quòd in libertate iudicantis, plurimum distat ratio cōsiderantis, ab auctoritate indigentis: vt cū ordine naturę Angelī hominibus, tamē lege iustitię: boni homines malis Angelis præferuntur. cap. xvj.

Decimaseptima veritas, quòd vitium ita est contra naturam, quòd nō possit nisi nocere naturę. cap. xv. Intelligendum tamen, quòd vitium posse nocere naturę potest intelligi dupliciter, vno modo, quòd ipsam naturam secundum se corrumpat, & diminuat: & sic non est verum, quia secundum Dionysium de diuinis nominibus naturalia splendida remanserunt. Alio modo sic nocere naturę, quòd retardet, aut impediat à suo fine: &

ne: & sic nocet vt sit maximū omniū nocumentorum, sicut finis est, cuiuslibet maximum bonum.

Decimaoctaua veritas, quòd sicut Deus est naturarum bonarū optimus creator, ita est malarum voluntatum iustissimus ordinator: & cū malè illæ vtuntur naturis bonis: ipse & bene vtatur voluntatibus malis. cap. iij.

Decimanona veritas, quòd Deus non crearet vllum Angelorum, vel hominum, quem malum præscisset: nisi pariter nosset, quibus vsibus bonis eos commodaret, atque ita ordinē seculorum, quasi pulcherrimū carmē ex quibusdam quasi aristetis honestaret. cap. xvij. Et si quærat, quid vocat aristeta. Dicitur quòd sunt quædā locutionis ornamenta quæ fiunt per contraria, sicut loquitur Apostolus per glotiam, & ignobilitatem: per infamiam & bonam famam. Vnde sicut in talibus varietatibus apparet decor, ita.

ita in vniuerso decor boni magis refulget ex iusta punitione mali.

Vicesima veritas, quòd dicit scriptura, vidit Deus, quòd esset bonum in factione primarum creaturarum: tunc Deus docet bonum non dicit. Et Plato quidem ait Augustinus, plus ausus fuit dicere electum, scilicet fuisse Deum gaudio mundi vniuersitate perfecta, vt dicit Augustinus, quòd ita Plato deciperet, vt putaret Deum nouitate sui operis factum beatiorem, sed artifici placuisse, iam factum quòd placuerat in arte faciendum. cap. xix.

Vicesima prima veritas, quòd sicut cum dictum fuit, fiat lux intelligitur creatio Angelorum: ita cum dicitur diuisit lucem à tenebris intelligitur esse discretum inter bonos & malos Angelos. cap. xx.

Vicesima secunda veritas, quòd Deus futura presentia & præterita stabilis, ac sempiterna præscientia
compre

comprehendit: quamuis ipsa præterita iam non sint, & etiam futura nondum sint. cap. xxj. Ex quo dicto acceperunt antiqui doctores argumentū: quòd Deus cognoscit omnia futura, eo quòd omnia tempora sunt æternitati præsentia, sicut circulus ex omni parte æqualiter appropinquat centro. Moderni tamen hoc communiter non ponunt, quia illa quæ sunt sicut futura: nullo modo alicui esse præsentia possunt, &c.

Vicesima tertia veritas, quòd causa melior, quare Deus condidit mundum reddi non potest, quàm vt bonū crearetur à bono, vnde inducit Platonem dicentem, quòd causa iustissima condendi mundum, vt à bono Deo bona fierent. cap. xxij. Intelligendum tamen, quòd ipse Augustinus tangit ibidem quadruplicem viam, per quã Plato potuit deuenire in istarum veritatum notitiam, aut quia, inquit, ista
 legerit

legerit, aut quia ea audierit & didicerit ab his qui ista legerant: aut quia ab aliis qui ista conspexerant habuit sine acerrimo ingenio: per ea quæ facta sunt ista intellexerit: & istæ sunt quatuor viæ per quas potuerunt deuenire in notitiam eorum quæ sunt fidei Christianæ. Sed ex istis accipiuntur duo apparentia argumenta. Primum est, quòd boni & mali Angeli quædam reuelauerunt Philosophis: quia tertium membrum non potest intelligi nisi de illis, quia nulli poterant conspicere mundi creationem: qui eam Platoni reuelassent nisi isti. Secundum argumentum est, quòd in notitiam creationis mundi sicut posuit eam Plato, potest aliquis deuenire naturaliter, quia ad hoc procedit quartum membrum.

Vicesima quarta veritas, quòd Deus ita est artifex magnus in magnis, vt non sit minor in paruis: quæ parua non sua granditate quæ nulla est, sed artificis.

ficis sapientia metienda sunt, sicut cū supercilium raditur hominū, quasi nihil demitur corpori, sed multum detrahitur pulchritudini, quæ nō in mole consistit, sed in parilitate ac dimensione membrorum. cap. xxij.

Vicesima quinta veritas, quæ error fuit aliquorum, ideo mundum factum fuisse, non ut bono conderentur: sed ut mala cohiberentur. Et hinc ait Augustinus, Origenes iure culpatur. In libris enim quos appellat Periarthō, id est, de principiis hoc sentit: hoc scripsit, ubi pluribus quam dici potest (inquit Augustinus.) Miror hominē in Ecclesiasticis literis, tam doctum & exercitatum non attendisse hoc esse scripturæ contrariū, qui dicit per omnia Dei opera vidit Deus, quod esset bonum. cap. xxij.

Vicesima sexta veritas, quod pater & filius, & spiritus sanctus, hoc totum & Trinitas est propter personarum

proprietatem, & vnus Deus propter inseparabilem Deitatem, & licet sit certum filium esse sapiētiam Dei patris, tamen vtrum eo modo spiritus sanctus sit bonitas patris & filij: non audeo (inquit) terminariam præcipitare sententiam. cap. xxiiij. Sed oritur dubium, vnde habuit ortum ista difficultas Augustini. Dicitur autem, quòd filius dicitur sapientia Dei patris: non quòd sapientia sit ei propria, sed appropriata, & quia bonitas appropriatur spiritui sancto, sicut sapiētia filio, videtur spiritus sanctus bonitas patris & filij, sicut filius sapientia patris, quia tamen non inuenitur expressum in sacra scriptura, noluit Augustinus præcipitare sententiam.

Vicesima septima veritas, quòd si quaratur de ciuitate sanctorum Angelorum: vnde sic eam Deus cōdidit, si bene sit sapiens adeo illustratur, si bene sit foelix Deo fruitur. cap. iij. Ex quo

quo dicto, accipiuntur duo theologi-
ca documenta. Primum est, quòd fœ-
licitas Angelorum consistit in actu
fruitionis, quia ad quæstionẽ de bea-
titudine respondetur: quòd Deo frui-
tur. Secundum documentũ, quòd fœ-
licitas eorum non videtur consistere
in actu contemplationis: quia ille per-
tinet ad sapientiam. Hic autem Au-
gustinus distinguit quæstionem de sa-
pientia contra quæstionem de fœlici-
tate, & sic non coincidunt.

○ Vicefima octava veritas, quòd Phi-
lòsophi tripartitam sapientiæ disci-
plinam inuenerunt, scilicet Physicam
Logicam, & Ethicam. Istis autem tri-
bus secundum ipsum ibidem, respon-
dent tria quæ inveniuntur, in quolibet
artifice, scilicet natura, doctrina, &
vſus. Natura, inquit, ingenio doctrina
scientia, vſus fructu diiudicandus est:
& sic naturalis doctrina propter na-
turam, rationalis, propter doctrinam;

moralis autem propter vsum. ca. xxv. Intelligendum tamen, quòd ibidem adiungit: declarando. quid intelligit per frui, & vti frui dicimur illis rebus, quæ nos delectant propter se, & non ad aliud referuntur? vti autē dicimur illa re, quam propter aliam quærimus.

Vicesimanona veritas, quòd ita naturaliter esse iocundum est, vt miseri magis velint semper esse cum sua miseria, quàm non esse. cap. xxvj. Intelligendum tamen, quòd hic intelligitur communiter Augustinus, pro miseria inferni. Ad declarandū, quòd illi magis sic volunt esse, quàm non esse: tamen textus eius ad oppositum est, quia loquitur de miseris qui sunt in hoc mundo. Tamen quia ibi dicit Augustinus ad hoc probādum, quòd miseri malunt in ærumna viuere, quam cum morte finire, & tamen in inferno nō est mors finiens ætumnam: tamen quia dat aliud signū, quia quanto
 existen

existētibus in miseria vita prolonga-
 tur, tanto reputant sibi ad beneficium,
 quod non potest intelligi, nisi in hac
 vita. Sed intelligēdum est, quòd quan-
 tum ad pœnā aternā inferni, de qua
 est maior difficultas illos magis ap-
 petere nō esse: quā sic esse: hoc potest
 intelligi quatuor modis. Primo mo-
 do, secundū naturalē inclinationem,
 & sic omnis natura appetit esse, vt
 oppositum non possit appetere, quod
 declarat ibi Augustinus, tam in ani-
 malibus quā in plantis. Secūdo modo
 secundū passionis inclinationē, quē
 admodū hic iratus interficit se, vel a-
 micū repentino impulsu: & isto modo
 propter vehemētiā passionis tristitiæ
 vellent magis non esse, sicut homo
 qui minus affligitur, desiderat mori,
 & secundum hunc modum verifica-
 tur dictum illud desiderabunt mori: &
 mors fugiet ab eis. Tertio modo, se-
 cundum rectam rationem respiciēdo

ad pœnam solum: & ita sibi eligerent, secundum rectam rationē: quā tamen electionem de facto non habent: tūc magis vellent sic esse, quam non esse, quia bonum iustitiæ cuiuslibet secundum rectam rationem est appetendū. Illud autē quod pertinet ad æternalē pœnam est bonum & decor iustitiæ: vnde quilibet bonus gaudet, quando iustē punitur. Quarto modo, secundū rectam rationem respiciendo ad malum culpæ: quam habent in illa obstinatione: qua semper Deum blasphemant, & sic si sequerentur iudiciū rectæ rationis, plus vellent non esse quā sic esse: quia quibus plus debet, velle ad nihilari, quā incidere in diuinam offensam, sicut ostendit Anselmus libro, cur Deus homo, & ad istud potest referri dictum Christi, bonū erat illi, si natus non fuisset homo ille: hæc Christus.

Tricesima veritas, quòd quantum

ad in

ad interiorem hominis sensum: qui, scilicet est intellectus, iusta sentimus per intelligibilem speciẽ, iniusta per eius priuationem. cap. xxvj. Ex quo dicto accipiuntur duo argumenta, circa materiam speculatiuam. Primum est, quòd est dare speciem intelligibilem in intellectu distinctã, ab actu intelligendi, quã aliqui negant, quia si species intelligibilis hic esset actus, tunc esset falsum, quòd intelligerentur iniusta, per talis speciei priuationem, cū per priuationem actus, nihil possit intelligi, imo intelligatur priuatio actui positiuo. Secundũ argumentum, quòd priuatio non cognoscitur per speciem habitus, sicut cõmuniter affirmatur, sed per priuationem talis speciei arguitur: licet sit magnũ dubiũ.

Tricesima prima veritas, quòd amores corporum, velut momẽta sunt ponderum, siue deorsum: grauitate siue sursum leuitate nitantur. Ita enim

corpus, sicut animus amore fertur, quocūque. cap. xxvj. Ex quo dicto sumuntur duo argumēta Philosophica. Primū est, quòd graua & leuia actiue se habent, ad suum motum, quia dicit, quòd nituntur ascendere, vel descendere: inferius autem non pertinet, nisi ad efficiens sicut nec conari est passiuū, sed tantum actiuū. Secundum argumentum est, quòd sicut motus animi, secundum amorem est actiue ab animo: ita in grauibus & leuibus ab intrinseco, quia dicit, quòd corpus sicut animus fertur. Sed oritur dubiū, quare comparat motum amoris motui grauis: cum amor sit velocissimus. Dicitur autem, quòd propter inclinationem, quā habet amans ad amatū, sicut graue ad cētrum, & licet graue sit tardū, in ascensu est tamen velocissimum in descensu.

Tricesima secunda veritas, quòd multum differt, vtrum in ea ratione
 cogno

cognoscatur aliquid, secundum quòd factum est, aut in seipso, sicut aliter scitur rectitudo linearum, aut veritas figurarum, cum intellecta còspiciuntur: aliter cū in pulvere scribuntur, & aliter iustitia describitur in veritate incommutabili, aliter in anima iusti. cap. xxix. Hic autem loquitur Augustinus de notitia matutina & vespertina.

Tricesimatertia veritas, quòd sancti Angeli contemplatione fruuntur. ca. xxxij. Ex quo dicto accipiuntur duo theologica argumenta. Primum est, quòd obiectum fruitionis in patria: est actus visionis divinæ, & nō essentia ipsa divina, quia dicit, quòd contemplatione fruuntur. Secundum argumentū, quòd in actu fruitionis non potest consistere fœlicitas: quia tunc beatificaretur anima in aliqua creatura, cum contemplatio sit creatura. Intelligendum tamen, quòd ista argu-

menta sunt contra intentionem expressam beati Augustini, qui in capit. xxv. eiusdem libri ostendit ex intentione, quòd nullo bono creato est fruendum, & ideo cùm dicit hîc, quòd sancti Angeli contemplatione fruuntur: verum est contéplatione præuia, sicut intellectus intelligit fantasian-do, & non contemplatione, sicut obiecto, sed sicut præambulo tantum.

Tricesimaquarta veritas, quòd lucifer qui est princeps ciuitatis diaboli, tentauit Christũ in deserto: dicit enim quòd princeps huius ciuitatis dixerit Christo, hæc omnia tibi dabo, si cadēs adoraueris me. cap. xxxiiij. Ex quo dicto accipiuntur duo theologica argumenta. Primum est, quòd sicut pessimus diabolus fuit deputatus ad tentandum Christum: ita optimus Angelus ad custodiendum ipsum, secundũ quòd viator erat, quia optimum pessimo debet contrariari, & inter bonũ
& ma

& malum Angelum semper est contrarietas, circa eundem. Vnde pessimis aduersariis optimi milites obii-
ciuntur. Secundum argumentum est, quòd sicut in Christo, ita in cæteris hominibus: quãto sunt meliores tanto habent meliores Angelos, & diabolos peiores, per eandem rationem, quia circa vasa pretiosiora ponitur melior custodia.

Tricesima quinta veritas, quòd impia vanitas est aliquorum dicentium aquas non fuisse factas à Deo, quia nusquam legimus aquas in principio mundi, quòd Deus aquas fecerit. Vnde dicit beatus Augustinus, quòd simili vanitate possent dicere, quòd legimus nusquam, quòd Deus dixerit fiat terra, id est, quòd terra non esset facta à Deo. cap. xxxiii. Ex quo dicto accipitur documētum, quòd in theologia locus ab auctoritate, non tenet negatiue, cum dicitur scriptura non dicit

dicit fuisse factum: ergo non fuit factum, quia sic arguebant illi quos hic redarguit Augustinus.

IN DVODECIMO LIBRO

agit beatus Augustinus de creatione primi hominis: in quo secundum præscientiã, exorta sunt due civitates, scilicet bona & mala.

Dodecimi libri prima veritas est, quòd in mundi principio boni Angeli à malis fuerunt divisi: qui illi in communi bono quòd est Deus perstiterunt: Alij potius sua potestate delectati, velut suum bonum sibiipsis essent, à cõmuni bono ad propria defluerunt, cap. j. Ex quo dicto accipiuntur duo theologica documenta. Primum est, quòd principium moralis mali est inordinata dilectio boni proprij

propriij, quia in dæmonibus fuit prima radix peccati. Secundū documentum, quòd principium omnis boni moralis est amor boni communis: quia boni Angeli, in hoc primo meruerunt.

Secunda veritas, quòd vitio valde magna & multum laudabilis redditur ipsa natura Angelica: cuius enim rectè vituperatur vitium, procul, inquit, dubio, naturaliter laudatur. cap. ij. Ex quo dicto accipiuntur duo moralia documenta. Primum est, quòd culpa tanto est grauior cæteris paribus: quāto natura nobilior: quia sicut natura laudatur ex malitia vitij: ita vitium vituperatur, ex nobilitate naturæ: vnde grauia peccata ponuntur plus in appetitu intellectiuo: quàm in sensitiuo. Secundum documentum, quòd culpa tanto est leuior cæteris paribus: quāto natura infirmior, quia sicut ex sublimitate naturæ, peccatum aggrauatur: ita

ita ex infirmitate, vel infirmitate per
 contrarium alleviatur. Et ideo pecca-
 tum hominis in Paradiso, dicitur fuis-
 se peius quam mulieris, & peccatum
 hominis fuit remissibile, sed pecca-
 tum Angeli non. Inter alias rationes,
 huius autem ratio est, quia plus est de
 voluntario in eo, qui facilius posset
 evitare peccatum.

Tertia veritas, quod illi naturæ
 quæ summa est, nulla natura cōtraria
 est: nisi quæ nō est ei, quippe, aut quod
 non esse contrarium. cap. iij. Hic tamē
 accipitur cōtrarietas in generali pro
 contradictione, quia esse & non esse,
 actualiter esse opponuntur. Sed ori-
 tur dubium, quod est illud nō esse na-
 turæ alicuius quod opponitur diuino
 esse contradictoriè. Dicitur autem,
 quod hic non potest accipi non esse
 suum, quia dicit quod illa natura quæ
 non est, contrariatur diuino esse: na-
 tura autem diuina non potest nō esse.

Et ideo videtur, quòd intentio eius sit quòd non esse naturæ creabilis ad nihilitatem contradicit Deo. Secunda dubitatio, quomodo potest tale esse, non esse contradictorium Deo: cum contradictio sit vnus, & eiusdem affirmatio, & negatio. Dicitur autem, quòd istud dictum non videtur posse saluari, nisi ponatur, quòd esse est eiusdem rationis in Deo, & in creatura: & ideo secundum idem est ibi contradictio, sicut ponit subtilis doctor.

Quarta veritas, quòd vitia nocenda naturæ adimunt integritatem, pulchritudinem, salutem & virtutem. ca. iiii. Intelligendum tamen, quòd vitiũ potest accipi quatuor modis, aut pro actu malo quod frequenter peccant, aut pro habitu vitioso, qui ex malis actibus generatur, aut pro reatu pœnæ, qui relinquitur, aut pro reatu diuinæ offensæ, qui concomitatur, & subsequitur. Primo autem & secundo modo

modo vitium corrumpit virtutem & salutem eius, quia malus actus, & malus habitus habent ad virtutem ipsam contrarietatem: non autem tertio & quarto modo; nisi demeritoriè, quia illi reatus non sunt, nisi respectu voluntatis diuinæ, & sic manent cum abstracto virtutis, quæ per vnicum actum non distinguitur: cum isti respectus vnicò actu acquirantur.

Quinta veritas, quòd sola bona alicubi esse possunt, sola mala nusquã. cap. iij. Ex quo dicto accipitur argumentum, quòd nulla creatura potest esse, cuius substantia non sit in loco: quia nulla creatura est mala, & sola mala nusquam esse possunt.

Sexta veritas, quòd non quisquam de vitiis naturalibus, sed de voluntariis pœnam luit. cap. iij. Ex quo accipiuntur duo moralia documenta. Primum est, quòd de illis quæ sunt à natura, nemo est laudandus aut vituperandus,

randus, quia laus est quoddam præmium, & vituperium, quædam pœna. Secundum documentum est, quòd in illis, quæ sunt à natura, aut de illis nullus est remunerandus vel plectendus, quia talia non sunt in nostra potestate: & ideo circa talia nullus meretur, aut demeretur.

Septima veritas, quòd vitium consuetudine nimia, vel progressu roboratum inoleuit, velut naturaliter, & istud à voluntate sumpsit exordium. cap. iiii. Ex quo dicto accipiuntur quatuor moralia documēta. Primum est, quòd illa quæ consuetudine longa firmata sunt, vitia sunt, quasi naturalia, quia velut natura (inquit) inoleuit. Secundum documentum, quòd vitia inueterata sunt, difficilime curabilia, sicut & morbi inueterati: quia sunt facta quasi naturalia, & ideo intimè radicata. Tertium documentum, quòd talia vitia nō sunt excusabilia: quāuis

non possint vitari, nisi fortè cū ingenti resistētia, quia ipsa per voluntatē sic fuerunt ab initio obfirmata. Quartū documentum, quòd licet sic obfirmati non excusentur à toto, tamē videntur excusari à tanto, quia minus habēt pro nunc de voluntario: nam habitus malus sic naturaliter inclinatur, sicut passio: & ideo minus vituperatur homines leues delinquentes, quàm graues. Intelligendum tamen, quòd talis peccans cū habitu inueterato, potest dupliciter considerari, aut quantum ad actum malum, quem elicit habitu tali præmissio, & tunc culpa eius alleviatur: vel quantum ad hoc, quòd ipse, est sibi causa talis mali ante habitum radicatum, & ita peccatum eius aggravatur, & ideo dicit Aristoteles, quòd talis est dignus duplici increpatione.

Octava veritas, quòd non commodo, vel incōmodo nostro, sed per seipsam

seipsam considerata natura dat artifi-
ci suo gloriam. cap. v. Istud autem di-
ctum ipse declarat, ibi duplici exem-
plo. Primum est, quòd sol aliquibus
prodest, & aliquibus nocet, vt habē-
tibus oculos infirmos. Secundū exem-
plum, quia dicit, sic, quid igne lucente
pulchrius? quid eo vrente utilius,
quamuis eo vrente, nihil sit molestius.

Nona veritas, quòd initium omnis
peccati est superbia, quod probat, quia
mali Angeli ab eo qui summè est ad-
uersi, & ad seipsos conuersi peccaue-
runt, scilicet per superbiam. cap. vj. Ex
quo accipiuntur duo theologica ar-
gumenta. Primum est, quòd in omni
peccato includitur superbia, quia in
omni peccato includitur auersio à
summo bono, & conuersio ad bonū
commutabile, quod hic nominat su-
perbiam. Secundum argumentū, quòd
peccatum primi Angeli fuit superbia:
tamen largo modo sumpta, sicut ha-

betur in hac veritate.

Decima veritas, quòd mala voluntas est causa efficiens operis mali. Malæ autem voluntatis causa efficiens, nihil est. cap. iiii. Istam autem veritatē ratione probat, quia mala voluntas, aut fit à voluntate bona, & hoc est inconuenientissimum, aut fit à voluntate mala, & tunc quæritur de illa mala voluntate à quo est facta, & sic processus in infinitum: vnde concludit, quòd malæ voluntatis non est causa efficiens, sed deficiens: & hoc totum est intelligendum, quantum ad malū quod est in ea, non quo ad ipsam.

Vndecima veritas, quòd si aliqui duo æqualiter affecti anima & corpore videant vnus corporis pulchritudinem: qua visa vnus illorum ad illicitè fruendum moueatur: alter in voluntate pudica perseueret stabilis, quid (inquit) putamus esse causæ, vt in illo fiat voluntas mala, in isto nō fiat:

nec, ait, pulchritudo corporis, quia amborum aspectibus, non dispariter, occurrit, nec caro, nec animus, ambos enim in corpore & spiritu affectos pariter prædiximus, nec maligni spiritus suggestio secundum ipsum, quia consensus malæ suggestionis est mala voluntas: quàm quærimus. Sed tamen vt istud impedimentum, ait ab hac quæstione tollatur, ponamus, quòd æqualiter tentatione sint moti, & vnus assentit, & alter resistit: vnde (inquit) est, nisi propria volūtate: quasi diceret, quòd voluntas sola est, ad quam fit resolutio istius libertatis. Secundum quòd textus sonat, quamuis sequentia sint ad oppositum. cap. iiii. Intelligendum tamen, quòd beatus Augustinus facit totam istā deductionem, ad probandum quòd malæ voluntatis, nulla potest esse causa efficiens, sed tantū deficiens. Et quia aliquis posset cogitare, quòd ipsa volun-

tas malæ volitionis esset causa , eo quòd istud nõ fuerat adhuc sufficienter exclusum. Idcirco probat , quòd nec voluntas, quia nullum bonum, in quantum bonũ, potest esse causa mali: natura autem voluntatis, in quantum talis, est bona, nisi fortè quis dicat, quòd voluntas, inquit, quãtum de nihilo facta: & ideo concludit, quòd tale est, quærere talium causam efficiẽtem, ac si quis velit videre tenebras, vel audire silentium, ea (inquit) quæ non in specie, sed in eius priuatione sciuntur si dici potest sciendo nesciuntur, sicut ait mens nostra species intelligibiles conspicit, sed vbi deficiunt, deficiendo adiicit vsq; ad casum decimum. Sed attendendum, quòd manifeste tota ista deductio currit cõtra illos, qui dicunt quòd voluntas ita determinatur, à iudicio rationis, vt non possit in oppositum: cùm hic supponat Augustinus, duos æqualiter mête & cor

& corpore dispositos, per omnia respectu eiusdem boni, & tamen vnus tendit in ipsum, & alius non nec potest istud dictum glosari, nisi textus corrumpatur.

Duodecima veritas, quòd qui amat peruerse alicuius naturæ bonum, & si adipiscatur ipse, fit in bono malus: & miser meliore priuatus. c. ix. Ex quo dicto accipitur documentum, quòd quando aliquis consequitur, quòd indebite amat, ipse fit miser à tali bono, sicut ille cui datur castrum, vt auferatur regnum, consequitur enim talis bonum delectabile, quod appetit, & priuatur bono honesti, quòd est incomparabiliter melius, & sic efficitur miser.

Tertiadecima veritas, quòd cum malæ voluntatis nulla sit causa efficiens, sed deficiens, cauendum est: ne dicamus bonam Angelorū volūtatē à Deo non factam, & sic ei coæternā.

cap.x. Intelligendum tamen, quòd hîc ponit talem diuisionem ad istius dicti declarationem, quia (inquit) aut bona voluntas fuit facta cum Angelis, & tunc non est dubium, quòd facta sit ab illo à quo ipsi, aut ipsi Angeli causa fuerunt in se bonam voluntatem, & tunc meliores fuissent seipsis, quam à Deo, cùm sine bona voluntate mali fuissent, quòd absit (inquit) & tunc relinquit Augustinus, quòd primam bonam voluntatem, vel volitionem à Deo habuerunt. Ex quibus dictis accipiuntur quatuor theologica argumenta. Primum est, quòd Angeli boni, non potuerunt mereri in primo instanti suæ creationis, quia dicit, quòd bona voluntas simul creata cū Angelis, necessario est à Deo potestate merentis. Secundum argumētum, quòd Angeli mali in primo instanti non potuerunt peccare: quia actus coæuus Angelo, vt hic loquitur, necessario est à Deo infusus

fusus, & ideo non potest esse malus Tertium argumentum, quòd Angeli boni non meruerunt actu à se elicitò: quia dicit, quòd meruerunt in illo bono actu permanèdo. Quartum argumentum, quòd mali Angeli demeruerunt omissione, in illa bona voluntate, vel volitione, non persistèdo sicut ibidè dicit. Sed attendendū est, quòd omnia ista procedunt ex illa radice, quòd Augustinus non vidit, quomodo Angelus posset habere actum sibi coæuum, qui esset ab ipso causatus, cuius oppositum ratio naturalis dicitat.

Quartadecima veritas, quòd Deus creavit Angelos simul in eis condens naturam, & largiens gratiam. cap. x. Ex quo dicto accipitur documentum manifestum, quòd Angeli sunt creati in gratia, & non in puris naturalibus, vt aliqui dicunt, nec valet si dicatur, quod Augustinus loquitur, hic de gratia gratis data, quia illa non distingui-

tur contra naturam: imo natura continetur, sub ipsa, & tamen hic distinguit, inter naturam & gratiam.

Quintadecima veritas, quòd ab institutione primi hominis vsq; nūc, nondum fuerint completi sex mille anni. cap. xj. Istud autem nunc accipitur pro tempore beati Augustini: quia sunt iam plures temporibus nostris.

Sextadecima veritas, quòd quidā Philosophi posuerunt omnia eadem in numero redire, post creationē magni anni, quem inquam aliqui posuerunt habere xxxv i. millia annorum, & inducit illud Salomonis, quid est quod factū est, ipsum quod futurū est. Quibus, vt dicit beatus Augustinus, conuenit quòd dicit Propheta, in circuitu impij, ambulant. cap. xiiij.

Decimaseptima veritas, quòd valde quippe altum est, & Deum semper fuisse & hominem, ex tempore quem ante fecerat, nec consilium voluntatēque

témque mutasse. Ego quidem (inquit Augustinus) sicut dominum Deum, aliquando, dominum non fuisse dicere non audeo, ita hominem nunquam antea fuisse, & ex quodam tempore primum hominem creatum esse, dubitare non debeo. cap. xv. Ex quo dicto accipiuntur duo difficilia argumenta. Primū est, quòd Deus non ab æterno, sed ex tempore facere voluit primum hominē, vt hic dicitur, quòd non est intelligendum quin voluerit ab æterno, sed non æterno, sed pro tempore. Et tunc manet difficultas, si pro nunc ab æterno, non fuit verum Deum, velle fieri mundum, ex tempore fuit verum: tunc fuit transitus de contradictorio in contradictorium: qui transitus sine mutatione in altero extremorum intelligi nequit. Sed nō video, quia immutabilis, nec in mundo, quia prius voluit ipsum pro nunc facere, quā esset factus, & hoc est difficilimum

ficilimum soluere qui percipit difficultatem. Secūdum argumentū, quòd Deus fuit semper Dominus creaturæ, quamuis creatura actu non esset, quia Augustinus non audet hic dicere, Deū aliquando dominum non fuisse: & fuisset relatio ad tantum non existentem actu sicut ponit quidam doctor.

Decimaoctaua veritas, quòd illud quod est omni tempore, non incōuenienter, dicitur semper esse: & ideo dicit, quòd Angeli semper fuerūt, quia ante omnia tempora facti fuerunt, si tamen à cælo cæpta sunt tempora. Dimensiones enim temporum à motibus siderum incæperunt. Si autē ante cælum fuerunt tempora in motibus Angelorum: tunc Angeli semper fuerunt, quia cū tempore creati sunt. cap. xv. Intelligendum tamen, quòd tempus accipitur dupliciter, aut pto mora motus determinata, signis nobis sensibilibus, secundum quod tempora distinguuntur.

stinguuntur in dies, menses & annos, & sic incæperunt tēpora. Quarta die quando sidera fuerunt creata, quæ secundū motus suos taliū tēporū signa sunt, sicut habetur, Gen. cap. j. Sint in signa, & tēpora dies, aut annos, aut pro mora motus, sic nō determinata: & ita incæperunt tempora ante cælū, siue ante ornatum die quarta, aut ante firmamentum creatum die secunda, scilicet mora motus primi mobilis, id est cælum cristalli, quod creditur fuisse concreatum cælo Empyreo, & statim incæpit moueri, & sic tempus fuit creatum cū Angelis vt hic dicitur.

Decimanona veritas, quòd licet Angeli semper fuerunt, tamen creati non fuerunt coeterni: quia dicit, quod ideo dicuntur semper fuisse, qui omni tempore, sicut ipsum tempus fuit, omni tēpore, tamē fuit creatū fuerūt. Nā, (inquit) si omni tempore tempus non fuit, erat tempus, quando nullum erat.

tempus

tempus. Quis autem, ait, stultissimus dixerit, ac si quis dicetur, erat homo quando nullus erat homo, quod est insipientissimū dicere. cap. xv. Ex quo dicto, accipiuntur duo manifestissima documenta. Primum est, quòd aliquid potest esse semper, & aliquando desinere, sicut tempus erat semper, accipiendo semper pro omni tempore, & tamen quandoque desinit, & ita motus cæli, vt habetur in Apocalypsi. Secundum documentum, quòd motus fuit semper, quia omni tēpore, & tamen incæpit & nō de cælo, tamē semper communiter nō sic accipitur pro omni tempore in potentia, sed tam in potentia quam in áctu. Intelligédum tamen, quòd intentio beati Augustini in hoc loco est ostendere, quòd contradictio est maximū inconueniens, ad quod homo possit deduci, quia dicit, quòd ille est insipientissimus, qui dicit, quòd erat homo, quando nullus erat

erat homo, quia ista sunt cōtradiçto-
ria, scilicet indefinita affirmatiua, &
vniuersalis negatiua.

Vicesima veritas, quòd non est cō-
sequens, vt si semper fuerunt Angeli,
ideo non sint creati. cap. eod. Et ibidē
dicit, quòd si semper fuerint Angeli.
Ideo creatori coætèrni non sunt. Ex
quò dicto videtur accipi manifestum
argumentū, quòd non repugnat crea-
turæ esse ab æterno, quia dicit, quod
non est consequens, vt si Angeli fue-
rint semper, quòd ideo creati nō sint,
quod vtique consequens esset, si crea-
turæ repugnaret æternaliter & sem-
per esse. Intelligendum tamen, quòd
istud argumentum, non sumitur se-
cundum intentionem beati Augusti-
ni, vt patet clarissimè in quarto capi-
tulo, quia ipse non accipit ibi semper
pro æternitate, sed pro omni tempo-
re defecto. Confirmatur, quia ibidem
dicit, quòd Angeli semper fuerunt de
facto

facto, & tamen cōstat, quòd de facto
 æterni non fuerunt.

Vicesima prima veritas, quòd cum
 quæritur, quomodo creator semper
 fuerit Dominus, si creatura seruiens
 non semper fuit, vel quomodo crea-
 tura non coæterna, si semper fuit. Ve-
 reor (inquit) magis affirmare quod
 nescio, quàm docere quod scio. Re-
 deo, inquit, igitur ad illa quæ Saluator
 nos scire voluit. Illa vero quæ vel sa-
 pientibus in hac vita scire promisit,
 vel omnino perfectis in alia vita ser-
 uauit, vltra vires meas esse profiteor:
 & ideo putavi (ait Augustinus) sine
 affirmatione tractanda, vt qui hæc le-
 gunt, videant à quibus particulis quæ-
 stionum debeant temperare, ne ad
 omnia se idoneos arbitrentur. Ex quo
 dicto, accipitur documentum, quòd
 circa diuina loquendum est cum sum-
 ma sobrietate, quia beatus Augusti-
 nus, circa istam quæstionem, quam
 omnes.

omnes præsumunt determinare voluit se tantum humiliare, vt dicat se nescire.

Vicesima secunda veritas, quòd illa argumenta Philosophorum, quæ conantur auertere à via recta, si ratio refutare non posset, fides irridere non deberet. cap. xv. Istam autem veritatē inducit contra Philosophos, qui posuerunt circulationem reputantes subtilissimum argumentum, quòd si eadem in numero non redirent: Deus infinita sciret in actu. Dicit autem, quòd isti falluntur, quia iudicant de mente diuina, sicut de sua, quantum ad capacitatem & alterationem. Ex quo dicto, accipitur argumentum, quòd beatus Augustinus videtur dubitasse, ne sufficiens theologus posset respondere sufficenti Philosopho, de illis quæ spectant ad fidē.

Vicesima tertia veritas, quòd omnis qui afficitur, aliquid patitur, &

omne quod patitur, mutabile est. cap. xv. Ex quo dicto, accipitur argumentum, quòd recipere est quoddam pati, quia affici est recipere affectionem.

Vicesimaquarta veritas, quòd si Deus prius cessavit, & postea operatus est, difficile est hoc intelligere fuisse sine diuina mutatione, vnde dicit sic, nescio quemadmodum possit hoc capitulo x. Et istud postea declarat, quia ista prius & posterius non sunt in Deo, sed in rebus prius non existentibus & postea. Ex quibus accipiuntur duo argumenta. Primum est, quòd potentissima ratio, quare Philosophi negauerunt mundum ex tempore fuisse creatum: an Deus mutaretur de otio transiens in operationem, quia Augustinus eorum rationes pertractans, reputat hic istam esse difficilissimam. Secundum argumentum, quòd ista ratio supponit actionem esse in agente, alioquin nulla ibi esset difficultas

cultas de tráfitu ab otio in aétionem, si aétio non efferet in agéte, tunc enim non efferet mutatum, cū inciperet agés agere. Et fic patet q̄ omnes Philofophi, qui iftam rationem ponderauerunt, & Auguftinus fuppoferunt aétionem efferre in agente, quòd hodie negatur communiter.

Vicefima quinta veritas, quòd infinitos numeros efferre certiffimum efferre. cap. xviiij. Iftud autem dictum ipfe ibidem declarat, dicens, quocūque numero finem faciendum putaueris, idē ipfe vno addito non folum augetur, fed & fucceffive multiplicatur, & ita (inquit) fuis proprietatibus quifque numerus numeratur, & nullus eorum nūquam alteri par efferre poffit. Et ideo cōcludit, quòd finguli funt infiniti, & omnes infiniti. Et ibidē dicit fic, quāuis infinitorum numerorum nullus fit numerus, non efferre tamen incomprehenfibilis ei, cuius fapientia non efferre

FLORES AVGVSTINI

numerus. Quapropter quicquid con-
 prehenditur, scientis cōprehensione
 finitur. Profecto omnis infinitas quo-
 dāmodo Deo finita est, quia sciētia ip-
 sius incōprehensibilis nō est numerus.
 cap. xix. Et tamen hic solū cap. xx. assi-
 gnari potest. Ex quo dicto, vna opinio
 sollemnis damnatur, & alia excusatur.
 Prima est, quòd Deus non intelligit
 illa quæ sunt extra se terminatiuè, ne
 forte intelligat actualiter infinita, pu-
 ta in linea, in potentia, cū tamē po-
 nantur infiniti numeri à Deo, actuali-
 ter intellecti. Secūda opinio est, quòd
 Deus sub ratione infinita, nō est sub-
 iectum alicuius sciētia creatæ, sed sub
 ratione finita, quia hic incomprehen-
 sibilitas accipitur pro infinitate, &
 comprehensibilitas pro finitate, &
 constat quòd nulla creatura attingit
 Deum, vt ipsum comprehendat, quia
 tunc finite: tamen ca. x. si bene cerna-
 tur, est ad oppositum.

Vicesima

Vicesimasexta veritas, quòd beatius transigit tempora anima misera, quibus transactis, in miseriam reuoluetur. cap. xx. Ex quo dicto accipiuntur, duo vtilia documenta. Primum est, quòd melior est fœlicitas post miseriam, quàm fœlicitas ante miseriam, quia illud ponit esse beatius. Secundũ documentum, quòd summa miseria est, fuisse fœlicem, quia maximè distat à beatitudine.

Vicesima septima veritas, quòd Porphyrius dicit, animã propter cognoscenda mala tradita in mundo, vt ab eis liberata, atque purgata rediret ad patrem, nihil tale admittitur. ca. x.

Vicesima octaua veritas, q̄ Deus fecit naturam humanam, sicut mediã inter Angelos & bestias. cap. xxj.

Vicesimanona veritas, quòd Deus primi hominis animam quam iam fecerat, sufflando indidit, aut potius sufflando fecit. cap. xxij. Ex quo dicto,

accipitur documentum, quòd beatus Augustinus non fuit istius opinionis, sicut aliqui sibi imponunt, quòd Deus prima die creavit animam Adæ, cum Angelis, & sexta die infuderit eam corpori eius, quia hic dicit, quòd potius sufflando fecit. Et si dicatur quòd oppositum dicit super Genes. ad litteram: dicitur, quòd hic loquitur determinando, aut ibi magis inquirendo, ut patet ex eius processu.

Tricesima veritas, quòd postquam Angeli fuerunt à Deo creati, in creatione aliarum rerum, aliquod ministerium Deo præbuerunt. Vnde dicit capit. xxv. Angeli cuius ministerium præbuerunt Deo cætera facienti, nescio, nec tribuere illis audeo, quod forte non possunt, nec debeo derogare quod possunt. In quo dicto, supponit ministerium, licet ignoret eius medium.

Tricesima prima veritas, quod summus Deus

Deus, cuius occulta potentia cuncta penetrat, incommutabili potentia facit esse quicquid est, & si potentiam suam, vt ita dicam, inquit, fabricatoriam rebus subtrahat: ita non erant sicut antequam fierent, nō fuerunt. cap. eod. Ex quo dicto accipiuntur tria argumenta. Primum est, quòd Deus immediatè cōseruat omnia, quia omnia adnihilarētur, ipso subtrahente suam virtutem. Secundum, quòd Deus occurrit in effectu cuiuscunque causæ secundæ, quia dicit, quòd cuncta facit esse. Tertium argumētum, quòd Deus potest omnia eadem numero reparare, postquam sunt corrupta, quia dicit quod ita sunt nihil, post suā relictionem, sicut ante, & ideo cum ante factorem possent à Deo produci, etiā post adnihilationem possunt à Deo reparari.

Trigesima secunda veritas, quòd nihil sub gubernatione diuina, quāuis

FLORES AVGVSTINI

eius causa lateat, frustra gignitur. cap. xxvj. Ex quo dicto, accipiuntur duæ regulæ, Philosophorum vulgarissime. Prima est Platonis dicentis sic, Non est cuius ortum, causa legitima non præcesserit. Secūda est Aristotelis dicentis, quòd Deus & natura nihil faciunt frustra. ij. vel iij. de anima.

IN DECIMOTERTIO

*Libro agit Augustinus, de lapsu
primi hominis, per quem est con-
tracta mortalitas.*

LN tertio decimo libro prima veritas est, quòd licet per sacramētum regenerationis, abluatur culpa peccati originalis, pœna tamen illius peccati remanet. Vt mors & aliæ calamitates istius mundi, quæ sunt pœna originalis peccati. cap. iij. Rationem autem assignat in eodem loco, quia
ista

ista mala sunt ad exercitium virtutū, vnde sic concludit dicens. Nunc vero maiore, & mirabiliore gratia Saluatoris, in vsus iustitiæ peccati pœna conuersa est. Vnde accipitur argumētum, quòd plus nunc merentur fideles, quā meruissent in statu innocentia: quia peccati pœna mirabilioris gratia, & maioris in vsus iustitiæ conuersa est.

Secunda veritas, quòd prohibitio auget desiderium operis illiciti, quando iustitia non sic diligitur: vt peccandi cupiditas, eius delectatione vincatur. cap. v. Ex quo dicto, accipiuntur duo moralia documenta. Primum est, quòd hominibus qui non sunt affecti amore iustitiæ, non est vtile leges imponere, nisi fortè cum magna pœna, quia tunc magis ad transgressionē inclinantur, nisi timore pœnæ retrahantur, & grauius peccant cū faciant iam prohibitum. Secundū documen-

FLORES AVGVSTINI

tum, quòd omnibus qui sunt affectati amore iustitiæ, expedit leges rectas sine pœna imponere, quia non inclinantur ex hoc ad transgressionem, cū sint amatores iustitiæ, & tanto amplius merentur cum lege, legi parèdo. Intelligendum tamen, quòd beatus Augustinus inducit, istam regulam, ad declarandum illud dictum Apostoli, virtus non peccati lex, quia scilicet fuit occasio peccandi hominibus, qui non erant secundum iustitiã affectati.

Tertia veritas, quòd quicumque non percepto regenerationis lauacro, pro Christi confessione moriuntur, tantū eis valet ad dimittenda peccata, quantū si abluerentur sacro fonte baptismatis. cap. vij. & viij. Ex quo dicto accipitur documentum, quòd baptismus sanguinis & flaminis pares sunt, respectu culpæ: quia quilibet absoluit ab omni culpa & pœnanon tamen sunt pares respectu gratia

DE CIVIT. DEI. LIB. XIII. HO
gratiæ: quia baptismus sanguinis dat
aureolam martyrij, & non alius, sicut
patuit in beata Emerentiana.

Quarta veritas, quòd nō sunt tanti
meriti, qui cum mortem differre non
possent baptisati sunt, deletisque om-
nibus peccatis, ex hac vita emigraue-
runt, quanti sunt qui mortem differre
non possent. Ideo non distulerūt, quia
maluerunt Deum confitendo finire
hanc vitam, quam ipsum negando, ad
eius baptismum peruenire. cap. x. Ex
quo dicto accipitur evidentius docu-
mentum, quòd baptismus sanguinis,
cuilibet est præeligendus baptismo
flaminis: cum vtrumque haberi non
potest.

Quinta veritas, q̄ moriens diffici-
limè diffinitur. cap. xj. Istud autē dictū
ipse declarat ibidem, quòd antequam
mors eueniat, nō est moriens, sed vi-
uens: cū vero mors venerit mortuus
est, & non moriens, sed iam mortuus.
Intelli

Intelligendum tamen est, secundum quòd dicit beatus Dionysius in Ecclesiastica Hierarchia, mors est separatio animæ & corporis: & ideo cū ista separatio animæ rationalis, fiat in instanti, in illo instanti in quo fit separatio ista dicitur, homo moriēs, sed in tempore sequenti, homo mortuus, & in tempore præcedēti, homo viuus. Sed oritur dubium, quia in instantaneis simul est fieri & factum esse: cū ibi nulla sit successio: & ideo cum ista separatio fiat in instanti, in eodem instanti est facta, & sic homo est mortuus in illo instanti. Dicitur autem, quòd propriè loquēdo, idem est mori, & mortuum esse, sicut idē est, creari & creatum primo: & isto modo non oportet distinguere, inter moriētem & mortuum, sed prout mortuum transit in præteritum. Secunda dubitatio, si in instanti mortis est dolor maximus. Dicitur autem vulgo, quòd sic, quia

mors

mors imponitur pessima pœnarum, vnde dicebat rex Amalech. Siccine separat amara mors, & istud non video, vt supra fuit dictũ, quia in instanti separationis anima est separata, vt paruit, & tunc corpus cũ sit exanime, nihil potest doloris sentire, nec anima per corpus, à quo tunc est separata. Et ideo si dolor est in dispositione prima, non tamen in puncto mortis, nisi fortè quis fingat in anima tristitiã de separatione, & ita eadẽ ratione potest manere, quãdiu est separata anima. Dicitur tamen, q̃ mors est maxima pœnarum, quia amittitur bonum maximum naturale, scilicet, hominis esse quantum ad compositum, nõ tamen maxima pœna secundũ sensum.

Sexta veritas, quare in decursum temporũ præsens non inuenitur, quia sine vlllo spatio est, per quod transitur ex præterito in futurũ. cap. x. Ex quo dicto, accipiuntur duo Philosophica
docu

documenta. Primum est, quòd transitus ex præterito in futurum, fit per aliquod indiuisibile, quod nũc appellatur, quia dicit, quòd illud per quòd transitur de præterito, in futurum, est sine vlllo spatio, & tale fit indiuisibile. Secundum documentum, quòd tempus præsens non potest inueniri præter præteritum, & futurum: quia inter illa duo, esset spatium mediũ, & ideo habetur ex hoc loco, quòd tẽpus præsens est cuius pars præteriit, pars quoque futura est, vt constat ex vtroque: & sic intelligitur istud dictum, quòd præsens non inuenitur, scilicet, vt distinguitur à præterito & futuro.

Septima veritas, quòd secunda mors, quæ est æterna damnatio, est grauior, & omnium malorũ pessima. cap. iiii. Intelligẽdum tamen, quòd in morte secunda sunt quatuor grauissima mala, quamuis subordinata in no- cumento. Primum malum est, pœna
vermis

vermis, quia aculeus cōscientiæ semper eos rodet: quia cū potuissent saluari ex sua libertate, venerunt ad tantam calamitatem, sicut cruciatur aliquis de bono sponte perditō, & irre-
cuperaliter. Secundum malum est, pœna sensus, quæ erit ab igne, qui affliget in quantum instrumentum diuinæ iustitię: & ista est peior, quia supernaturalis actio est magis intensa, quã naturalis. Tertium malum est, pœna damni, quæ est carentia fœlicitatis æternæ: & ista videtur peior, quia tanta est in malo priuatio, quantum est in bono eius positio, sicut tantū malum mors, quantum bonum vita, & quia maius est bonū, fœlicitas æterna, quã malum æterna damnatio, pœna damni, quæ æquatur in malo illi bono, erit maius malū quã pœna sensus. Quartū malum est malum culpæ, in quo semper sunt in sempiterna blasphemia, & diuina offensa, & istud est vltimum & terribi

terribilissimū omnium malorū, quia quilibet sanctorum plus eligeret totum malum prædictum, quā istud solū malum. Et ratio huius est, quia Deus dat semper minus malū pro minori: & tamen ipse dat pro vnica mortali culpa, iuste sempiternum supplicium, & ad istud malum est referendum dictum beati Augustini, aut ad omnia simul, quæ includuntur in morte secunda.

Octaua veritas, quòd primi parentes confusi fuerunt, & erubuerūt, quia prius ea membra quæ pudenda non erant, in eis senserunt nouum motum inobediētis carnis suæ: vnde ex foliis ficulneis, quæ forte (inquit) à perturbatis prima comperta sunt, pudenda texerunt. cap. xiiij. Ex quo dicto accipitur documentum, quòd primorum parentum erubescētiæ causa fuit, non solū nuditas: sed nuditas cōcurrentibus inordinatis motibus carnis in eis.

Nona veritas, quòd anima primi hominis non fuit deferta à Deo, vt defereret, sed vt defereretur deseruit, ad malū, quippe eius prior est (inquit) eius voluntas, ad bonum vero eius est prior voluntas creatoris eius. cap. xv. Ex quo dicto, accipiuntur duo theologica documenta. Primum est, quòd in actu conuersionis cuiuslibet hominis, ad Deum præuenit diuina voluntas, per modum principij mouentis: quia ipse est causa primaria omnis boni. Secundum documentum, quòd in actu auersionis à Deo præuenit voluntas creata in ratione occasione dantis, & sequitur voluntas diuina in ratione iuste deserētis. Sed oritur dubium, quomodo voluntas nostra potest in aduersionem, cū non dimisit à Deo, est deferta in illo priori. Dicitur autem, quòd quantum ad simultatem durationis, omnia fiunt simul, prius tamen natura damus occasionem, &

postea sequitur diuina desertio. Secunda dubitatio, quomodo voluntas nostra in cōuersione mouetur, si præuenitur à diuina volūtate ipsam mouente, & ipsa non possit non tendere quando est mota. Dicitur autem, quòd voluntas nostra ibi agit non solum, vt mota, sed etiam in virtute propria, secūdum quòd est libera concurrēdo.

Decima veritas, quòd sententia fuit Platonis, deos, id est, Angelos esse immortales, secundum suam naturā, & dissolubiles, quia facti sunt à Deo: tamen diuina voluntate indissolubiles, & diuinum consilium & voluntas sunt validiora, quam sit eorum natura: ideo dicit Plato, quòd non dissoluentur. cap. xvj.

Vndecima veritas, quòd lignū vitæ, in medio paradisi, simul cum arbore vetitum erat: illa arbor arctius fuit interdicta, non quia ipsa erat malum, sed propter commendandum puræ & simpli

simplicis obedientiæ bonum. cap. xx.
 Ex quo dicto, accipiuntur duo theologia documenta. Primum est, quòd cum sint quædam prohibita, quia mala, vt adulterium; quædam bona, quia prohibita, vt Episcopo coniugium. Istud fuit solum malum, quia prohibitum, quia de se, inquit, non erat malū. Secundum documentum, quòd duplex est obedientia, vna simplex, quæ est de rebus neutris, sicut præcipitur monacho, vt in clauastro sileat. Et alia coniuncta, quæ est de rebus per se bonis, sicut præcipitur sibi, quòd in choro psallat. Ista fuit obedientia simplex pura, inquit, quia de re neutra vt patuit. Sed dubium est, quæ istarum obedientiarum est melior. Dicitur, quòd coniuncta dicitur esse melior, quia transgressio sibi opposita est peior, vnde plus peccat qui est inobediens, circa rem meritoria, quã contra neutram: & peius vitium meliori

virtuti est oppositum. Secundum dubium, quare hic dicit, quòd dedit præceptum de re neutra ad commendandum pure obedientiæ meritum. Dicitur autem, quòd verum est ad cõmendandum, ne fortè putaretur inutile nõ vt putaretur magis vtile: videtur tamè magis habere de obedientia illa quæ est pura, quia plus de voluntate obediendi, quia in aliã concurrit quædam alia virtus, quæ iuncta cum obedientia facit melius totum. Intelligendum tamen, quòd sententia cuiusdam doctoris fuit ad grauandum peccatum, quòd illud lignum erat nociuum homini ex sua natura: tamen hic est determinatio Augustini patentur contra ipsum.

Duodecima veritas, quòd quando legimus in scriptura Angelos comedisse non in phantasmate factũ fuisse credendũ est, tamen ibi dicit Augustinus, q̄ quicquid dicatur de Angelis,
 de Sal

de Salvatore nostro dubitandum non est, quin post resurrectionē verè comederit. cap. xxij.

Tertiadecima veritas, quòd pulvis de quo factus fuit homo primus, fuit pulvis humectus; id est, lutū, & ista est hominis inferior pars, superior autē est anima, & quando vtrunque est cōiunctum simul, habet nomē hominis. cap. xxiiij. Ex quo dicto videtur accipi argumentum, quòd homo non fit, nisi anima & corpus simul coniuncta, & tunc non esset aliqua tertiā entitas resultans ex istis sicut ponit doctor subtilis.

Quartadecima veritas, quòd quādo dicitur, spiravit in faciem eius spiraculum vitæ, non est, inquit, intelligendum de spiritu sancto sicut aliqui intelligūt sed de ipsa anima rationali. cap.

FLORES AVGVSTINI
IN DECIMO QVARTO

*Libro agit Augustinus de exor-
tu duarum ciuitatum, scilicet Dei
& diaboli, in humano genere &
earum qualitate.*

IN decimoquarto libro pri-
ma veritas est, quòd qua-
tuor sunt animę perturba-
tiones, scilicet, cupiditas,
timor, lætitia, & tristitia: & dicit quòd
istæ sunt origines omnium peccato-
rum, atque vitiorum. cap. iij. Et isti di-
cto addit alia duo notabilia. cap. iiij.
Primum est, quòd illa vitia, quæ in
diabolo tenent principatum attribuit
carni, quam constat diabolum non
habere, vtpotè inimicitias, cõtention-
nes, æmulationes, animositates, inui-
dias, quorum omnium, inquit, caput
& origo est superbia. Secundum no-
tabile est, quòd non solum diabolus
est mendax. Sed est pater mendacij,
quia

quia primus mentitus est, quādo, scilicet, dixit, nequaquā moriemini. Intelligendum est tamen, quòd quantū ad primum dictum, quòd quaedā peccata sunt ab extrinseco, sicut illa quæ sunt ab hoste, vel à malum suadente homine, & alia ab intrinseco, vtpotè ea quæ insunt à carne, & omniū istorum sunt principia istæ quatuor passionis accipiēdo pro cupiditate concupiscentiæ.

Secūda veritas est, quòd licet Philosophi dilectionē acceperint in bona significatione, & amorem in mala, semper tamē scripturæ religionis nostræ, quarum auctoritatē cæteris omnibus anteponimus ostendunt non aliud dicere amorem, & aliud dicere dilectionem. Et ibidē dicit, quòd bona voluntas est bonus amor, & quòd mala voluntas est malus amor: amor autem inhians est habere, quòd conatur cupiditas. cap. v.

FLORES AVGVSTINI

Tertia veritas est, quòd Stoici posuerunt in anima nostra tres constantias, pro tribus perturbationibus, pro cupiditate voluntatē, pro lætitia gaudium, pro metu cautionem pro tristitia vero negauerunt esse aliquid in animo sapientis, quia tristitia est de malo, quòd iam accidit: nullū autem isti malum æstimant posse cadere in animo sapientis. cap. viij.

Quarta veritas est, quòd quando Christus dicit in Euangelio: Omnia quæcūq; vultis vt faciāt homines vobis & vos idē facite illis: Ideo dicit vultis, & non cupitis, quia in honestis volitis est tantum ista lex obseruanda. cap. iij.

Quinta veritas est, quòd passiones humanas nos habemus ex humanæ conditionis infirmitate. Non ita, inquit, Dominus Iesus, quia infirmitas eius fuit ex potestate. cap. ix. Ex quo dicto accipitur illa vulgatissima definitio

nitio, quòd pœnæ peccati à Christo fuerunt voluntariè assumptæ: in nobis autem sunt originaliter inflictæ.

Sexta veritas est, quòd nò satis bene viuitur, si nò sine crimine viuitur. Sine peccato autē, qui se viuere existimat, nò id agit vt non habeat peccatū: sed vt veniã nò percipiat. ca. iiii. Ex quo dicto accipitur dictum, quod licet nullus in hac vita possit viuere sine peccato veniali, tamen bene potest sine mortali, quod peccatum hîc intelligit nomine criminis.

Septima veritas est, quòd timor castus erit in patria sicut illud Propheticum: Timor Domini castus manet in seculum seculi: quia dici, inquit, potest, mali cauendi timor securus est: timor quippè casti nomine, inquit, ea voluntas signata est, qua nos necesse erit nolle peccare. cap. ix.

Octaua veritas est, quòd nonnullū peccatum est, ea quæ Deus patribus

concupiscere, & ab his quoque abstinere timore pœnæ, non amore iustitiæ mandavit. cap. x. Et istam veritatē inducit ad ostendendum, quod mulier priusquā peccasset, non abstinebat à ligno propter solam pœnam diuinæ cōminationis, quia tunc ante peccatum habuisset peccatum.

¶ Nona veritas est, quòd quia Deus mutauit creata, idcirco tropica locutione in scriptura dicitur pœnituisse. cap. x.

Decima veritas est, quòd mala voluntas, quauis nō sit secundū naturā, sed contra naturam, quia vitium est, tamen eius naturæ est, cuius vitium est, quod non nisi in natura esse potest. Ex quo dicto accipitur documentum, quòd omnis mala voluntas est contra naturam: quia naturale est ei, vt debeat conformari rectæ rationi: quando cōtra tendit, sibi, facit contra naturam suam. cap. xj.

Vndeci

Vndecima veritas est, quòd per colubrum diabolus mulierem decepit conuenienter, quia erat animal lubricum, & tortuosum, operi, inquit, suo congruum per quem loqueretur elegit. cap. iiii. Intelligendum tamen ibidem, quòd describēs Augustinus originem illius tentationis dicit, diabolū incœpisse à muliere, vt gradatim perueniret, non existimans virum facile crediturum, nec errando posse decipi: sed dum alieno, inquit, errori credit. Sicut enim, ait, ibi Aaron erranti populo ad fabricandum idolum, non consensit inductus, sed cessit obstrictus. Nec Salomonem credibilem, ait, Augustinus errore putasse idolis seruiendum esse, sed blādiciis fœmineis ad illa sacrilegia fuisse cōpulsū. Ita credendum est, inquit, illum virū suæ fœminæ ad legem Dei transgrediendum, non tanquam verū loquēti credidisse seductum, sed sociali, ait, necessitu

cessitudine peccasse.

Duodecima veritas est, quòd mulier fuit seducta in illo peccato, quia illud quod fecit, non putavit peccatum esse. Homo autem non fuit sic seductus, & ideo dicit, quòd non fuit minus reus, quia sciens, prudensque peccavit. Dicit tamen Augustinus ibi, quòd in eo falli potuit Adam, vt crederet, facile esse commissum. cap. iiii. Ex quibus dictis eliciuntur quatuor theologicæ cõclusiones. Prima, quòd mulier peccavit ex ignorantia, quia dicit, quòd fuit seducta. Secunda est, quòd maius fuit hominis peccatũ, quã mulieris: quia dicit quòd non minus: & ideo necessariò plus, quia in differentibus specie, semper nõ minus est maius propter imparitatem specierũ in vniuerso. Diuersitas enim specifica istorum actuum habetur ex diuersitate finium. Tertia est, quòd homo peccavit ex certa malitia: quia sciens, prudens

prudensq; peccavit. Quarta est quod Adam putavit illud peccatum esse veniale: quia dicit Augustinus, quòd fallabatur divinæ seueritatis in expertis.

Tertiadecima veritas est, quòd esca in qua peccavit Adā, non fuit noxia, sicut quia prohibita, quia incōueniens secundū Philosophum videtur, quod Deus tale malum in loco tantæ fœlicitatis creasset. Sed obediētia, inquit, commendata est, quæ virtus in rationali creatura, ait, mater, quodāmodo est, & custos omnium virtutū. cap. xij. Istud declarat ipse. ibidē: quia scilicet, creata est talis omnis natura, vt Deo subditum esse sit vile, perniciosum autem eius à quo facta est non facere voluntatem. Ex quo dicto accipiuntur duo moralia documenta. Primum est, quòd obedientia principatur vitiis omnibus, quia sicut se habet obedientia ad virtutem sic inobedientia ad vitium.

Quarta

Quartadecima est, quòd præceptū
 transgressum à primis parētibus tan-
 to maiori iniustitia violatum est, quā-
 to faciliori poterat obseruātia custo-
 diri. cap. iiii. Ex quo dicto accipiuntur
 duo moralia documenta. Primū quod
 vitium est tātō vituperabilius, cæteris
 paribus, quanto minor est paruitas ad
 peccandum. Et ideo fuit maximè vi-
 tuperatum peccatum primorum pa-
 rentum: quia nullam habebant incli-
 nationem ad peccandum: ideò magis
 voluntarium peccatum eorū, & per
 consequens magis demeritorium. Se-
 cundum est, quòd virtus tantò laudā-
 bilior, quantò, cæteris paribus diffici-
 lior est ad profequendum: quia si vitiū
 vituperatur ex facilitate, per contra-
 rium virtus ex difficultate commen-
 dari debet per idem medium, quia il-
 lud quis persequitur, nō obstante ma-
 iori difficultate. Est itē magis volun-
 tariū, & per cōsequēs plus meritoriū.

Quinta

Quintadecima veritas est, quòd malæ voluntatis vitium in primo homine non potuit esse nisi superbia, quæ non est nisi peruersæ celsitudinis appetitus. cap. xij. Et in eodem capitulo adiungit duo moralia documenta. Primum quòd primus homo ab incommutabili bono defecit, quod ei magis placere debuit, quam ipse sibi ipsi. Secundum est, quòd bona voluntas primorum parentum in bono incommutabili stabilis si permansisset, non inde ad sibi complacendum auerteretur: vt ex hoc tenebresceret, & frigeret, vt vel illa crederet verum dixisse serpentem, vel ille Dei mādato vxoris proponeret volūtatem, putarētque se venialiter esse transgressorem præcepti, si vitæ suæ sociā non desereret etiam in societate peccati. cap. xij.

Sextadecima veritas est, quòd illa ruina, quæ fit in occulto præcedit illā
quæ

quæ fit in manifesto, & audeo, inquit, superbis dicere, esse vtile cadere in aliquod apertum manifestumq; peccatum, vnde sibi displiceant, qui modo sibi placendo ceciderant. cap. iij. xij. & xij. & ibi notabilia verba de humilitate & superbia. Sed oritur dubium, quomodo peccatum potest esse alicui vtile, cū de natura sua sit damnable. Dicitur autem, quòd non potest esse vtile secundum se formaliter, sed tantum occasionaliter, dum per peccatum patens, superbus humiliatur, & efficitur virtuosus simpliciter.

Decima septima veritas est, q̄ sicut Abrahæ magna obedientia non immeritò prædicatur: quia vt occideret filium res difficilima est imperata, ita & in paradiso tantò maior inobediētia fuit, quanto illud quod præceptum est nullius difficultatis fuit. capit. xv. Sed oritur dubium, quia virtus quāto habet cōtrariū peius, tātò est melior, cum

cum pessima vitia optimis virtutibus cōtrariantur, vt patet inductiuè. Ideo si peior fuit inobedientia Adæ, quam fuisset obedientia Abrahæ, cuius oppositum ex hoc loco habetur. Dicitur autem quod in proposito obedientia, & inobedientia non comparantur ad inuicem sicut contraria, quemadmodum temperantia, & intemperantia: sed sicut priuatiuè opposita: in quibus non sic admittitur illa regula. Secundum dubium est, quia accipiendo priuatiuè opposita, quantò aliqua positio est melior, tantò eius priuatio est peior, quia maius bonum adiuit, sicut cæcitas est peior surditate, quantò visus est melior auditu: & eadem ratione in moralibus, quia iste adiuit maiorem virtutem. Dicitur autem sicut in naturalibus peior est priuatio tepiditatis, quàm caliditatis, eiusdem virtutis eò quod illa includit istam, & non è conuerso, quamuis sit caliditas

melior, ita in gradibus subordinatis eiusdem virtutis. Et ideò quia inobedientia Adæ priuabat inferiorem gradum inobedienciæ, ideo includebat inobedienciã, quæ fuisset in Abrahã, & sic erat peior, ratione additionis: licet illa obedientia foret melior. Et sic illa regula non tenet in gradibus eiusdem virtutis, taliter ordinatis, sed tantum tenet in disparatis.

Décima octaua veritas est, quòd dolor est offensio animæ ex carne, & quædam ab eius passione dissensio: & sic dicit, quòd dolor animæ; quæ tristitia nuncupatur, dissensio est ab his rebus quæ nobis volentibus acciderunt. cap. iiii. Ex quo dicto accipiuntur quatuor varia documenta. Primum, quòd dolor non est operatio sensus: sed passio naturaliter consequens illã operationem, sicut ira insequitur illam molestiam, quia dicit quòd dolor est à passione, quæ est in anima per
 corpus

corpus, quæ dicitur esse sensatio: & idem non est à seipso. Secundum est, quòd tristitia non est volitio, quia ex eo oritur: vt hic dicitur, & ideo est passio consequens volitionem, sicut gaudium sequitur volitionem. Tertiū documentum est, quòd sicut dolor est supplicium corporis, ita tristitia est supplicium animæ: vnde vocat tristitiam animæ dolorem. Quartum est, quòd pœna dæmonum, & animarum separatarum non est nisi tristitia: quia non est aliud, inquit, dolor animæ.

Decimanona veritas est, quòd in carnali permistione sequitur voluptas, qua maior in voluptatibus corporis nulla est, ita, vt momento, inquit, temporis, quo ad eius extremum peruenitur, pœnè omnis acies & quali vigilia cogitationis obruitur. Et dicit, quòd quilibet qui non est in morbo desiderij, plus vellet sine libidine filios procreare, sicut seruiūt alia membra, sine

libidine. cap. xvj. Sed oritur dubium, cum delectatio sit sequela operationis perfectæ: & operatio perfectior sit à potentia perfectiori, tactus autem secundum quod talis delectatio sit potentia ignobilissima, & summè materialis inter omnes potètiās sensitivas, quomodo potest habere in suo actu maiorem delectationem. Dicitur autem, quod istud videtur pœna peccati. Vitus enim de sua natura sicut est potètia nobilior, ita videtur delectabilior, cuius signum est: quia eius delectatio manebit in patria, & non tactus. Et potest reddi ratio Physica: quia corpus nostrum est maximè terrestre: & ideò potètiæ materiali maximè conueniens.

Vicesima veritas est, quòd primi parentes non cōfundebantur de sua nuditate, non quòd nuditas eis esset incognita, sed turpis nuditas nondum erat, quia nondum libido membra
illa

illa præter arbitriũ mouebat. ca. xvij. Ex quo dicto accipiuntur duo theologica documenta. Primum, quòd statim post peccatum prothoparentis, motus carnis senserunt inhonestos, & in hoc cæperunt erubescere de nuditate. Secundum quòd homines in statu innocentia fuissent dominati omnibus membris principatu despotico pro arbitrio voluntatis: quia dicit quòd illa membra non nisi pro arbitrio mouebantur. Intelligendum est tamen, quòd in eodem cap. dicit Augustinus, quòd ex hoc, quod primi parentes verecundati tegebant pudenda, omnes gentes ex illis progenita, licet aliquando incedant nudæ: tegunt illa membra.

Vigesima prima veritas est, quòd experta morbi molestia, euidentia fit iocunditas sanitatis. cap. iij. Ex quo dicto accipitur illa regula, opposita iuxta se posita magis elucescunt.

Vicesima secunda veritas: Et quoniam sicut ait, quidam Romani maximus author eloquij, omnia recte facta in luce se collocari volunt, id est, appetunt sciri: hoc recte factum sic appetit sciri, vt tamen erubescat videri. cap. xvij. Cui regulæ dat instantiam. Augustinus in copula coniugali, quæ sic appetetur sciri, vt tamen erubescat iudicari.

Vigesimatertia veritas est, quòd nuptias ante peccatum Deus constituit, quando masculum & fœminam creauit ab initio, & ipsas nuptias benedixit, cùm dixit crescite & multiplicamini, & implete terram. cap. xxij.

Vigesima quarta veritas. illud potius credendum est, quòd sanctorum numerus quantus complendæ illi sufficit beatissimæ ciuitati, tantus existeret, & si nemo peccasset, quãtus nunc per Dei gratiam de multitudine colligitur peccatorum. cap. xxij. Ex quo dicto

dicto accipiuntur quatuor theologica documenta. Primum, quod nullus reprobatorum, qui nunc nascitur fuisset tunc natus. Nam non fuissent tunc nati nisi illi, qui æternaliter fuerunt predestinati. Vnde Augustinus hinc statuit numerum, tunc natorum iuxta numerum electorum. Secundum documentum est, quod plures erunt in isto statu, quàm fuissent in illo, quia idem numerus ponitur utrobique electorum: & hinc sunt ultra hoc multi reprobi. Tertium est, quod in illo statu tunc fuisset æqualis numerus masculorum, & fœminarum, quia omnes genuissent usque ad ultimos electos, eo quod nulla ibi sterilitas, nec inhonestas, & nulla ibi fuisset bigamia. Quartum est, quod multi sunt modo masculi, qui fuissent fœminæ, si masculi electi excederent fœminas electas, & multæ fœminæ, quam fuissent masculi, si è conuerso, ad paritatem seruandam.

Sed oritur dubium, si fuissent iidem parentes, qui nunc sunt. Dicitur, quòd non omnes, quia nunc contingit electos esse reproborum parentes, qui tunc non fuissent, & è conuerso. Secunda dubitatio si fuissent tunc gemelli omnes. Dicunt aliqui, quòd scilicet fuissent masculus & fœmina ad saluandam paritatem vtriusque sexus. Et istud est rationabile, quòd semper alternatim genuissent masculum & fœminam pro libito voluntatis, vt saluaretur æqua liberorũ procreatio. Tertia dubitatio est, si tunc contraxissent in omni gradu. Dicitur autẽ quod inter fratres, & sorores fuisset tunc matrimonium: quia ibi nulla fuisset inhonestas in coitu, non tamen inter prolem & parentes, quia omni bigamia caruissent. Quarta dubitatio est, quantum permansissent in statu tali. Dicitur quod translati successiuè fuissent, completa sufficiẽti generatione

ad cælum: omnes autē simul vixissent
 vsque ad determinatum numerū ele-
 ctorum, & tunc simul euoluissent, si-
 cut fiet post diem iudicij, quòd magis
 videtur probabile.

Vigesima quinta veritas est, quòd
 cum alia membra retinētur volunta-
 tis imperio, sine quibus illa, quæ cōtra
 voluntatem libidine concitātur, quòd
 appetunt, implere non possunt, custo-
 ditur non amissa pudicitia: sed non
 permessa delectatione peccati, quæ
 culpabilis in paradiso non fuisset. Vbi
 (inquit) genitale vas feminaret, vt
 nūc terram manus, sine libidine. cap.
 24. Ex quo dicto accipiuntur duo vti-
 lia documenta. Primum est, quòd per-
 fecta pudicitia custoditur à quantacū-
 que incitatione carnis, & inordina-
 tione, dum tamen membra, quæ sub-
 iacent voluntati retineantur, vt pes,
 & manus, &c. Secundum documentū,
 quòd non seruatur pudicitia cū de-

lectatio permittitur, scilicet voluntaria: quia dicit, quòd servatur pudicitia, dum tamè sit sine mentis delectatione. Sed oritur dubium, an in coitu pro statu innocentiaè fuisset delectatio. Dicitur communiter, quòd sic, maior quã nunc, quia natura fuisset perfectior: tamen non obruisset sic rationem. Tamen hic videtur intètio Augustini ad oppositum: quia sicut manus emittit semè, sine tali delectatione libidinosa, ita & tunc.

Vigesima sexta veritas est; quòd beata quippe vita, si non amatur non odio habetur. cap. xxv. Ex quo accipiuntur duo theologica argumenta. Primum, quòd in actu beatifico, idem est actus rectus, & inflexus, alioquin beatificus rectus posset esse sine inflexo, quia ipsa beatitudo amatur, & sic esset beatitudo sine beatitudine. Secundum est, quòd beatitudo consistit in actu amandi, quia cùm actus
 priores

priores possint esse sine isto, si in illis consisteret sola beatitudo, utpotè in visione, tunc beata vita, si non amaretur, & non haberetur.

Vigesima septima veritas est, quòd sicut in paradiso terrestri nullus fuisset æstus, vel frigus, sic in eius habitatore, nulla ex cupiditate, vel timore accedebat voluntatis offensio. capit. xxvj. Sed oritur dubium: quia Adam existens in paradiso, iam habuit actum cupiditatis in condescensione vxoris, & sic alij eodem modo habere potuissent. Dicitur autem, quòd si Adam in prima tentatione perstitisset: ita fuisset in gratia cõfirmatus cum tota sua posteritate, sicut fuerunt boni Angeli post lapsum malorum: & ideo ex tunc nullus aliquid cupiditatis habere potuisset.

Vicesima octava veritas est, quòd in statu innocentia potuisset in vtero coniugis salva integritate fœminei genitalis

genitalis virile semen immitti, sicut nunc potuit eadē integritate salva ex utero virginis fluxus menstrui cruoris emitti. cap. xxvj. Ex quo dicto accipiuntur quatuor theologica documenta. Primum est, quòd in statu innocentiae mulieres cum virginitate concepissent: quia, inquit, salva virginitate foeminei genitalis. Secundum est, quòd homines cum virginitate genuissent: quia non minor integritas decuit seruari in corpore viri: quā in corpore mulieris. Tertium est, quòd in statu praesenti mulier virgo manēs potest concipere per rationem Augustini in hoc loco, per eandem enim viam potest ingredi semen virile per quam egreditur menstruum: & si dicatur à quo immittetur, dicitur quod illud membrum habet virtutē attractivam talis materiae: & istud quandòque, ut fertur, de facto est expertum. Quartū est, quòd in hoc statu, homo
virgo

virgo potest generare: quia emissio feminis non dirimit hominis integritatem, & ipso emissio potest attrahi, à vase muliebri: nec ista dicere sunt immunda, nisi immundis, cum sancti tractent hanc materiã per istũ modũ.

Vigesimanona veritas est, quòd ad pariendum in statu innocentia non doloris gemitus, sed maturitatis impulsus viscera fœminea relaxaret. cap. xxvij. Ex quo dicto accipiuntur duo theologica documẽta. Primum, quòd in illo statu fuisset partus sine dolore: quia dolor partus fuit inflictus tanquã pœna peccati, & dicit hic, quòd nõ ibi doloris gemitus. Secũdum documentum est, quòd & tunc fuisset partus cũ virginitate salva: quia dicit, quòd illud fuisset factum per relaxationẽ, & non per fractionem, sicut lapis preciosus ingreditur oculũ, & nõ frangit ipsum: sed relaxat meatum. Sed oritur dubiũ, si isto statu possit parere? Dicitur, quòd

FLORES AVGVSTINI

quòd non, quia natura nō sic est obediens ad relaxationem: & ideo cogitur ad infractionem. Secundum dubiū qualiter non poterat, ita bene relaxari sexus in conceptione, sicut in partu: & non oportuit tunc intrare semen virile per eādem viam, per quā egreditur menstruum: sed sexus viri intraret, sicut postea partus, vel fætus exiret. Dicitur autem quòd totū fuit Deo possibile, licet non fuerit sic talis ingressus, sicut exitur partus. Intelligendum tamen, quòd circa matrem Domini benedictam in partu non ponimus talem relaxationem, qualis fuisset in statu innocentiae ordinata. Sed duo corpora in eodem loco virtute diuina simul fuissent, sicut in egressu eiusdem de sepulchro.

Trigesima veritas est, quòd duas ciuitates fecerunt duo amores: terrenam amor sui, vsque ad contemptum Dei: Cælestem vero amor Dei, vsque ad con

ad contemptum sui. cap. xxviiij. Ex quo dicto accipiuntur duo theologica documenta. Primum, quòd principium vtriusque ciuitatis est amor. Secundū, quòd terminus & complementum vtriusque est contemptus, vt hic habetur explicitè.

---

*IN XV. LIBRO AGIT
Augustinus de progressu præ-
dictarum ciuitatum ab Adam
vsque ad Noë.*

IN quintodecimo libro prima veritas est, quòd primis parentibus prior natus est Cain pertinens ad ciuitatem terrestrem vel diaboli: Secundus Abel pertinens ad ciuitatē Dei: Cain autem ædificauit ciuitatem, tanquam ciuis huius mundi: Abel non ædificauit, quia tanquam peregrinus, vt poterit videri clare cap. j.

Secunda

Secunda veritas est, quòd Ismael dicitur fuisse natus secūdam carnem, quia vsitata lege naturæ absque miraculo. Sed Isaac (inquit) non secundum cursum naturæ, per quem gratia figurabatur. cap. iij. Ex quo dicto accipitur argumentum, quòd Isaac fuit sanctificatus in vtero matris, quia per miraculum conceptus, & genitus: quia diuina operatio singularis non est imperfecta: & ideo quos curauit corpore: creditur etiam mēte curasse: & eadem ratione vbi posuit miraculum circa corpus formandum videtur, quòd posuerit remedium ad animam liberandam. Sed videtur dubium, quia tunc eadem ratione dicitur de Iacob & Esau, qui fuerunt de matre sterili nati, & tamen dicitur de Esau, Esau odio habui. Dicitur autem, quòd cum esset Rebecca iuuenis non fuit tale miraculum, sed fortè fuit amotū impedimentum, & postea naturalis generatio.

neratio substituta.

Tertia veritas est, quòd illa inuidia, qua inuident homines mali bonis, est sicut inuidia diaboli, cuius nulla est causa alia, nisi quia illi mali, & isti boni, nullo (inquit) modo fit minor accedente, seu permanente consorte possessio bonitatis. cap. 5. In quo verbo notatur duplex inuidia: vna quæ prouenit ex eo, quod per vnũ alterius, diminuitur aliqualiter bonũ proprium: Sicut Esau inuidit Iacob subripiẽte sibi benedictionem suam. Alia est solum, quia habet bonũ, quãuis alius in nullo inuidenti illud noceat. Sicut Abel inuidit Cain, & istam vocem, ait, Augustinus diabolicam, quia alia est humana. Sed ex hoc dicto accipitur egregium documentũ, quòd nullus bonus potest pati detrimentũ ex bonitate alterius, quia dicit quod possessio bonitatis in nullo minuitur ex consorte in bonitate, & si cõtingat

quod propter ad bonū minus habeatur de facultate, tamē in hoc plus habetur de virtute, quia hic virtuosius virtus accepta est.

Quarta veritas est, quòd mali contra malos, & mali contra bonos, & è conuerso, & imperfecti contra imperfectos: perfecti autem boni contra bonos perfectos nunquam insurgūt: quia bonum, inquit, bono contrariū esse non potest. cap.v. Ex quo dicto accipitur documentum, quòd licet inter vitia & virtutes, & inter vitia ad inuicem sit rixa, tamen inter virtutē, & virtutem nunquam est pugna: quia bonū bono contrariū esse nō potest.

Quinta veritas est, quòd sine pace nemo poterit Deū videre. cap.vj. Nota diligentissimè istam veritatem.

Sexta veritas est, quòd nisi Deus interiori gratia mentē regat, & protegat, nihil prodest homini omnis prædicatio veritatis: facit autem hoc

Deus

Deus à vasis misericordiæ, vasa iræ discernens dispensatione occulta, sed tamen iusta. cap. vj. Ex quo dicto accipitur documentum, quòd prædicatio exterior non est sufficiens, sine interiori doctrina: quæ à solo Deo esse potest: vt in omni prædicatione Deus euocetur, sicut qui non possunt per se, solent fortiores in auxiliũ inuocare.

Septima veritas est, quòd Deus fuit locutus ad Cain, sicut primis parentibus per. subiectam creaturam, velut eorum socius. cap. vij.

Octaua veritas est, quòd non est dubitandum, quin aliquo visibili Deus potuit discernere inter sacrificium Abel & Cain, vt illud significaret esse sibi acceptum, & non istud. cap. eodẽ. Intelligendum tamen, quòd B. Hieronymus de Hebraicis quæstionibus dicit illud signum fuisse flammam diuinitus missam ad sacrificium Abel, & non ad sacrificium Cain.

Nona veritas est, quòd Cain male diuidebat dans Deo suum, & non se ipsum. cap. v. Vnde accipitur documētū, quod nō ideo fuit præelectus Abel Cain, quia ille offerebat electa, & Cain reproba, sicut aliqui dicunt: quia istam discretionem non ponit Augustinus ex parte munerum, sed ex parte offerentium. Et ideo arguit Cain non de munere, sed de voluntate, & sic Abel acceptatur, primo quia respexit Deus ad Abel: ergo primò obtulit se: ad Cain autem non aspexit, nec ad munera eius.

Decima veritas est, quòd boni ad hoc vtuntur mundo, vt fruantur Deo, mali autē frui volunt mundo vt vtantur Deo. Sed in hoc, ait, peiores sunt illi qui Deum nihil credunt, curare de mundo. cap. eod. Ex quo dicto accipitur argumentum, quòd peius est peccatū infidelitatis, quā cupiditatis, quo quis vtitur Deo propter mundi cupiditatem,

ditatem, sed tunc melior esset fides charitate, quę cupiditati contrariatur: nisi dicatur, quòd ista peioritas intelligenda est extensivę, & non intęsivę.

Vndecima veritas est, quòd arguit hoc peccatum Deus maximè tristitiã de alterius bonitate. cap. eod. Vnde accipitur argumentum, quòd peccatũ invidiæ fraternæ est maximum: quia maximè, vt hic dicitur à Deo reprehensum, & hoc fuit dictum, quia Deus reprehendit Cain.

Duodecima veritas est, quòd ad ipsum hominem debet esse conuersio peccati, vt nulli alij tribuat peccatum suum, quam sibi ipsi. Hęc est, inquit, pœnitentiæ salubris medicina, & veniæ petitio nõ incongrua. cap. eod. Et istud verbum inducit Augustinus ad declarandum illud, quòd dicit Dominus ad Cain, ad te conuersio eius.

Tertiadecima veritas est, quòd cũ appetitus malus nõ demittitur forin-

secus operari sub potestate voluntatis bene regentis, assuescit, & intrinsecus non moueri. ca. eod. Ex quo dicto accipitur morale documentum, quòd per resistantiam bonæ voluntatis acquiritur bonus habitus, dum reseruetur ab extrinseco motu. Intelligendū tamen quod istud dictum inducit Augustinus ad explicandum id verbum dictum ad Cain: Subtuste erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.

● Quartadecima veritas est, quòd sananda sunt hic nostra, scilicet corporis membra, nō sicut aliena, inquit, damnanda, inquit, cap. eod. Ex quo dicto accipitur documentū, quod mortificatio corporis est assumenda nō ad corporis destructionem, sed ad passionum sedationem. Vnde nobis prouenit mortalis ægrotudo.

Quintadecima veritas est, quòd ciuitas nihil aliud est, quam hominū multitudo aliquo societatis vinculo colliga

colligata. cap. viij. Vnde accipitur argumentum, quòd ratio ciuitatis non consistit in ædificiorum materialium ordinatione, sed in concordi societate ciuium, quo vinculo rupto ciuitas esse desistit. Et aliud documentum ex isto sequitur, apud illos qui nulla habent ædificia, sicut sunt Tartari, verè possunt dici ciuitates: cum domus non sint necessariae ad talem societatem.

Sextadecima veritas est, quòd ante diluuiũ multi homines transierunt nongentos annos, quamuis nullus ad mille peruenerit. cap. eod. Sed in statur si illa ætatis prolixitas fuerit secundum naturam, aut per miraculum. Dicitur, quod utroque modo teneri posset, sed satis est rationabilius, quòd per diuinũ miraculum fuerit ad multiplicandum genus humanum, & ad scientiarum principia inuenienda.

Decimaseptima veritas est, quòd p̄ se Augustinus vidit dentem maiorẽ

FLORES AVGVSTINI

hoministam ingentem, vt si secundū
dentiū nostrorum modulos diuideretur,
cētum fieri possent. c.ix. Istud autē
dictum inducit ad ostendendū, quòd
illud quod dicit scriptura de giganti-
bus non est incredibile, imò verum.

Decimaoctaua veritas est, senten-
tia fuit antiquorum, quòd quantò ma-
gis præterit seculi excursus, minora
corpora nostra fore testatur. ca.eod.
Istud autem dictum confirmat duplici
auctoritate, scilicet Plinij, quem vo-
cant doctissimum, & Homeri, quem
de hoc carmine legitur esse conque-
stum. Et istis videtur ibidem Augusti-
nus consentire, & ideo non est nobis
inconueniens ista credere. Vnde idē,
ait, quòd Plinius dicit, quòd adhuc
aliquæ sunt regiones, in quibus homi-
nes viuunt ducentis annis.

Decimanona veritas est, q̄ pro-
pter discrepantiam Hebræorum co-
dicum, & nostrorum, oritur fumosis-
sima

sima quaestio, vbi Mathusale priusquã
 gigneretur Lamech, vixit, **CLXXVII.**
 annos. Deinde Lamech antequam ex
 ipso nasceretur Noë, vixit **CLXXXVIII.**
 annos, qui fuerunt simul trecenti quin-
 quaginta quinque anni. Ex his addu-
 cuntur sexcenti Noë, quoto eius an-
 no diluuium factum est, qui fiunt non-
 genti quinquaginta quinque. Ex quo
 Mathusale natus est, vsque ad diluuiũ.
 Omnes autem anni Mathusale non-
 genti **LXX.** computantur, & sic se-
 cundum istum numerum vixit post
 diluuium **IX.** annos. Et cum quaeritur
 quare non fuerit submersus in dilu-
 uio, cum in arca non fuerit, respondet
 quod aliquorũ fuit opinio, quod pro
 illo tempore fuit translatus in para-
 disum: dicitur tamen ibi, quod certum
 est anno diluuij mortuum fuisse Ma-
 thusale, si verum est quod in Hebræis
 inuenitur: & ita numerus noster su-
 perat numerum illorum **IX.** annis, vt

hic determinatur, cui est standū, &c.

Vicesima veritas est, quòd nullo modo audiendi sunt illi qui putant tantæ breuitatis fuisse illos annos secundum quos numerat scriptura ætates illorum antiquorum, vt decem de illis facerēt vnum de nostris, ac non-genti essent nonaginta. cap. xij.

Vigesima prima veritas est, quòd de discordia numerorum quæ est inter Hebræos codices, & nostros nullus prudens debet credere, vt omnes Iudæi, tam lōgè latéq; dispersi, vt corrūperent sic textū, nec illos LXX. annos, inquit, memorabiles in hoc quæsiuisse consilium. Sed credibilius est, vt error scripturarum tribuatur ei qui primo transtulit de bibliotheca Ptolomei. cap. xij. Vnde patet, quòd Augustinus hîc se tenet cū veritate Hebræorum codicum contra nostros.

Vigesima secunda veritas est, quòd controuersia apparet in historiis rerū gestarum

gestarum inter nos, & Hebræos, ab ea lingua, ait, ex qua interpretata est, exponenda fides, quòd habemus cap. xiiij. Et istud totum attribuit errori scribentium, vt ibi, ait, non fuit error earum: credendum est, quòd spiritus sanctus aliter voluit per ipsos dicere prophetantium libertate, sicut patet Apostolorum auctoritate, qui sumpserunt aliquid de diuersis interpretantibus.

Vigesimatertia veritas est, quòd quæstio est, quare, & quomodo homines ante diluuiũ propositũ cõtinentiæ non habentes, stabant per centũ annos quod non generabant. Respõdet dupliciter, primo fuit tantò serior ætas pubertatis, quanto fuit prolixior annositas vitæ. Secundo, quia primo parenti filij non fuerunt numerati, sed quod successionis ordo poscebat, vt veniretur ad Noë, & istud ipse magis credit ibidem cap. xv. Ex ista regula respõsio declinat ad hoc, diuturnitatẽ vitæ

vitæ illius fuisse miraculosam. Prima autem ratio est ad oppositum. Et ideo Augustinus videtur esse pro parte nostra, vt patet intuenti.

Vigesimaquarta veritas est, q̄ in principio propter natiuitatē viri sorores suas acceperūt, quod postea religione prohibēte nefas factū est. Ad istud assignat duas rationes: vna est ad multiplicanda vincula necessitudinum, in quibus charitas nutritur, quod fit dum aliena accipitur. Secunda ratio est propter propinquitatis reuerendum honorem, & in licita copula cōiugali sit erubescencia. cap. xvj. & ista secunda ratio est magis naturalis. Ex qua accipitur documentū, quòd incestus superioris in eodem genere cum inferiori est minus culpabilis, quam è contrario propter maiorem irreuerentiam inferioris, imò iste magis culpabilis.

Vigesimaquinta veritas est, quòd
adhu

ad humanum sensum alliciendum, vel ad offerendum, mos valet plurimum. cap. eod. Et istud dictum declarat triplici exemplo. Primo quia in aliquibus politis antequam esset prohibitum, cum propinquis coniugium horrebant. Secundo quia illud idem sancti horruerunt ab occidente necessitate priorum. Tertio quia apud eos fuit ex consuetudine religiosum aliquantulum longinquos sui generis accipere, ne longius abiret prima propinquitas.

Vigesima sexta veritas est, quod bonum castitatis non est nisi cum sit secundum fidem summi boni. Quod probat, quia ante diluuium nemo hoc fecisse reperitur, ut abstinere a generatione: contra Enoch qui translatus fuit, refertur ante translationem filios & filias genuisse. cap. xix. Ex quo dicto accipitur documentum illud commune, quod virtus castitatis iustificatur ex fine.

Vigesima septima veritas est, quòd ab Adam vsque ad diluuium computantur anni secùdum codices nostros duo millia ducenti sexagintaduo: secundum Hebræos autē mille sexcenti quinquaginta sex. capit. xx. Attende tamen quòd iste textus multipliciter est corruptus. Vltorius ipse allegat textum nostrum secùdum septuaginta interpretes, quia iste numerus quē hic ponit, multum à textu nostro videtur discrepare.

Vigesima octaua veritas est, quòd ante diluuium non erat consequens primogenitum regentibus succedere, sed quos regnandi meritum propter virtutem terrenā vtilem ciuitati, vel fors aliqua reperiret, vel quem præ cæteris filiis pater dilexisset. cap. xxj. Ex quo dicto accipiuntur aliqua notabilia. Primum, quòd ante diluuium fuerunt regna. Et tamen dicit scriptura quòd Nembroth cepit esse potens
in terra

in terra. Verum est, quo ad tyrannidē, quæ non fuit ante diluuium, sed principatus parentum. Secundum notabile est, quòd post diluuium videtur esse consequens vt primogeniti regnent, quia per hoc distinguuntur ab iis qui fuerunt ante diluuium.

Vigesima nona veritas est, quòd numerus vndenarius significat transgressionem, quia primo transit denarium decem præceptorum obseruatũ. ca. xxj. Vbi & cõmendat numerũ duodenarium in Apostolis, & patriarchis.

Trigesima veritas est, quòd definitio vera & breuis virtutis est ordo omnis. cap. xxij. Ex qua veritate accipitur documētum, quòd radix omniũ virtutum est dilectio, cum ordo reducatur in eo cuius est ordo.

Trigesima prima veritas est, quòd aliqui dæmones assiduè tentant immunditiam concubitus, secundũ multorum sententiam, ita vt videntur
impudic

impudicitia hoc, inquit, negare: postea tamen dicit, quòd non audet hoc diffinire vtrũ sint aliqui spiritus aërij incorporati, qui talia scilicet faciant. cap.xxiiij. Isti autem dæmones dicuntur incubi.

Trigesimasecūda veritas est, quòd quando dicit scriptura, quòd filij Dei ingressi sunt ad filias hominum, per filios Dei intelligūtur de genere Seth, per filias hominum intelliguntur illæ de genere Cain. cap.xxiiij. vbi patet quòd improbat sententiam, quæ dicit filios Dei fuisse angelos malos.

Trigesimatertia veritas est, quòd quando dicit Deus, erunt dies homines c x x. anni, non sic intelligendum est, quòd post diluviũ tale tempus homines non excesserint. Sed istud, inquit, fuit dictum, quando Noë habuit annos quadringētos octoginta pro solo genere humano parituro per diluuium ad c x x. annos, vbi dicit Augustinus

stinus, quòd scriptura dicit Noë fuisse quingentorum annorum more suo totum accipiendo pro maiori parte. cap. xxiiij.

Trigesima quarta veritas est, quòd non sicut homo dicitur Deus pœnituisse, quando dixit pœnitent me fecisse hominem: sed si non vtatur, inquit, Augustinus talibus verbis non se insinuabit familiaris hominibus quibus vult esse consultum, vt perterreat superbientes, exerceat quærentes, excitet negligentes, & alat intelligentes. cap. xxv.

Trigesima quinta veritas est, quòd mensura archæ Noë, secundum longitudinem, latitudinem, & altitudinē, significat corpus humanū, cuius longitudo à vertice vsq; ad vestigia sexties tantum habet, quantum latitudo quæ est ab vno latere ad alterum, & decies tantum, quātum altitudo eius, cuius mensura, inquit, est à dorso ad

ventrem, & sic, inquit, veluti si iacentem hominem metiaris supinum, seu primum, sexies tantum longus est à capite ad pedes, quam altus à dextera in sinistram, vel à sinistra in dextram, & decies, quam altus à terra. Vnde facta est arca trecentorum in longitudine cubitorum, & quinquaginta in latitudine, & triginta in altitudine: nec est intelligendum, quòd ista mensura competat cuilibet hominum, sed bene proportionato: & ideo quia corpus Christi fuit bene proportionatum, optimè creditur habuisse istam proportionem, & mensuram.

Trigesimasexta veritas est, quòd ostium in latere archæ illius est figuratè vulnus; quando latus crucifixi lancea perforatum est: hîc quippe, inquit, ad illum ingredientes viuemus, quia inde, inquit, sacramenta manarunt quibus credentes initiantur. cap. eod. Ex quo accipiunt aliqui argumētum, quòd

quòd Christus esset viuis quando fuit vulneratus, quia hîc innuitur, quod per illud vulnus fuerimus redempti, quo, inquit, intrauimus. Istud tamen commentum est manifestum contra B. Iohannis Euangelium, vbi dicitur, quòd ad Iesum dum venissent, vt viderunt eum iam mortuum, vnus militum lancea latus eius aperuit. Io. xix. c. Et tunc dicimus ad istorum argumentum, quod dicitur intrare ad ipsum per istud vulnus, quia est figura aperitionis templi cœlestis, sicut sequens dictum de emanatione sacramentorū de latere oportet exponi. Sed oritur dubium quomodo dicitur, quòd sacramenta fluxerunt de latere Christi, cum totam suam virtutē sumpserint à Christi morte, quæ præcesserat. Dicitur autem quod emanauerunt figuratiue, quia aqua exiens significauit regenerationis vndam, & sanguinis dignissimam Eucharistiam.

bro, agit Augustinus de pro-
gressu predictarum duarum ci-
uitatum à Noë, vsque ad Abra-
ham, & ab Abraham vsque
ad David.

IN sextodecimo libro pri-
ma veritas est, quòd Noë
filium suum medium, qui
còtra ipsum peccauerat,
non maledixit in seipso, sed in filio
eius Canaam. cap. j. Et istius facti hìc
rationem non assignat Augustinus.
Dicunt tamen omnes theologi, quòd
quia Deus benedixerat omnibus e-
gredientibus de archa, non fuit ausus
contra aliquem ipsorum iaculari ma-
ledictionem.

Secunda veritas, est, quòd multa
ad fidem catholicã pertinentia, dum
hæreticorũ callida inquietudine agi-
tatur, vt aduersus eos defendi possint,

FLORES AVGVSTINI
considerantur diligentius, & intelliguntur clarius, & instatius prædicantur, & ab aduersario mota, quomodo discendi extitit occasio. cap. ij. Ex quo accipitur documentum, quòd contrarietates opinionũ in Theologia sunt utiles vt ingenia doctorum hominũ subtilius exerceantur.

Tertia veritas est, quòd à benedictione filiorum Noë, vsque ad Abraham de commemoratione iustorum, qui Deum pie colerēt per annos amplius quam mille silentium est, nec tamen eos defuisse credendum est, inquit, sed propter prolixitatem fuisse omissum. cap. eodem.

Quarta veritas est, quòd Niniue ciuitas ædificata fuit à Nino, Beth filio, qui fuit secundus rex Assyriorum, & ab ipso cognominata. cap. eod. Et quod dicitur in scriptura quòd Assur ædificauit eam, potest sumi ædificatio pro dilatione.

Quinta

Quinta veritas est, quòd Heber primus nominatus est in progenie veniente de Sem, & est filius prelati, cùm fuerit quintus nepos, quia traditur, ait, Augustinus ex illo Hebræos esse cognominatos: licet (inquit) posset esse opinio, quòd Hebræi sint dicti ab Abraham, quasi Abratheï. cap. iij.

Sexta veritas est, quòd quando Nembroth dicitur fuisse robustissimus venator coram Domino non habet, inquit, sic vera translatio, sed cõtra Dominum, & dicit ibi, quòd iste gigas dicitur venator animalium terrigenarum, id est, hominum depressor, deceptor, & extinctor. cap. iij.

Septima veritas est, quòd ex filiis Noë septuagintaduæ gētes, totidēque linguæ per terras esse cæperunt: quæ crescendo, & insulas impleuerūt. Auctus est autē numerus gentiũ multo magis, quam linguarum. cap. vj. Ex quo dicto accipitur argumentũ, quòd

modo maior est numerus linguarum,
quam LXXII. quia auctum numerum
linguarum, licet minus quam gentiū.

Octava veritas est, quòd bestię ge-
nitæ ex illis animalibus, quæ de archa
egressa sunt, ex illis insulis maris na-
tando transierunt, si propè sunt autē
homines venandi studio illas porta-
uerūt, aut iussu Dei, & ministerio an-
gelorum id factum esse creditur. ca. vj.

Nona veritas est, quòd homo est
animal rationale mortale, & ideo cū
dicuntur diuersa genera hominū mō-
struosorum in diuersis terris per hoc
cognoscendum est, scilicet si sint ho-
mines qui raticionantur, quantācunq;
formam corporis habeant, non cu-
rando. cap. vij.

Decima veritas est, quòd non vi-
detur absurdum, quemadmodum in
singulis gentibus monstra sunt homi-
num, ita in vniuerso genere humano
quædam monstruosa sunt gentium, in
quibus

quibus natura monstra exorbitat. cap. viij. Istud tamē est mirabile quòd natura sic exorbitet semper in aliqua religione, vt nunquam ibi consequatur finem intentum.

Vndecima veritas est, quòd antipodas esse à contraria parte terræ, & aduersa nostris pedibus calcare vestigia nulla ratione credendum est, nec hoc, inquit, vlla hystoria affirmat, sed sola coniectura, quia eadem ratione qua hīc videtur terra discoperiri debent ibi, cum nulla discretionis ratio valeat assignari. ca. ix. Ex qua ratione accipitur inuincibile argumentū cōtra Philosophos, quòd Deus nō creauit mundum de necessitate naturæ: omne enim agēs necessario agit quicquid potest, & quātum potest: & ideo cum essentialiter potuerit discoperiri terra ab illa parte, sicut ab ista, propter vitam animalium terrestriū, aut si non causa hæc facies, & non illud

fuit contingens.

Duodecima veritas est, q̄ à dilu-
uio vsq; ad Abrahã fuerūt M.LXXII.
anni, secundum vulgatam editionem
hoc est, inquit, interpretandum LXX.
In Hebræis autem codicibus longè
pauciores annos perhibentur inueni-
ri, de quibus rationem, aut nullam, aut
difficillimam reddunt. cap. x.

Tertiadecima veritas est, quòd nō
defuit domus Heber, vbi ea quæ ante
fuit omnium communis lingua rema-
neret: & inde dicta est lingua He-
bræa, quia cùm diuisio linguarum, se-
cundū ipsum, proueniat ex culpa ho-
minum, sicut pœna, hac pœna nō de-
buit puniri populus Dei. cap. xj. Intel-
ligendum tamen, quòd Heber illam
linguam non per suas generationes
omnes diffudit, sed in eam tantum,
cuius generationes perducuntur vsq;
ad Abraham.

Quartadecima veritas est, quòd in
numera

numeratione diuinarum scripturarū,
 non semper primogeniti primi no-
 minabantur, quod probat, quia cū
 Heber habuerit duos filios, primus
 nominatus est Phalec, id est diuisio, &
 secundus Ietam, & tamen Ietam pri-
 mo fuit multum natus, quòd probat,
 quia Ietam eo anno quo diuisæ sunt
 linguæ habuit xij. filios, ita magnos,
 vt in gentes diuidi possent, & tamen
 eo anno quo fuerunt diuisæ natus est
 Phalec. cap. xj.

Quintadecima veritas est, quòd cū
 post diluuium multæ superstitiones
 fuissent inductæ, vna relicta fuit do-
 mus Tharæ, inquit, remāsit plantatio
 ciuitatis Dei, & dicit ibi, quòd domus
 Tharæ fuit passa persecutionē à Chal-
 dæis pro vera pietate, quia ab eis co-
 lebatur vnus verus Deus. cap. xij. Et
 istud dictū trahit Augustinus ex ver-
 bis Achior, loquentis ad Holofernem
 in Iudith. cap. 5.

Sextadecima veritas est, q̄ LXXV. anni Abrahæ, quando egressus est è Charra ex illo computatur, ex quo de igne Chaldæorū liberatus nō ex quo natus est, tanquam primus habendus sit natus secundum vnum modum dicendi. cap. xv.

Decima septima veritas est, quòd quando dixit Deus Abrahæ: Egrede de terra tua, & de cognatione tua, nō præcepit, vt inde corpus eiiceret, hoc enim iam fecerat, sed vt animū aucleret. cap. eod. Vbi datur documentū, quòd illi qui volunt relinquere mundum, magis ipsum abiiciant affectione quam corporali separatione.

Decima octaua veritas est, quòd eodē anno facta sunt omnia ista circa Abraham, Dei promissio, antequam in Charram habitaret, & in Charram habitatio, & inde profectio, non solū, inquit, quia Eusebius in Cronicis ab anno huius promissionis computat post

post ccccxx. annos exitū de Ægypto, quando data est lex, verū etiā quod id cōmemorat Apostolus Paulus, cap. xvj.

Decimanona veritas est, quòd cū orbis diuidatur in tres partes, Asiam, Africam, & Europam, mediam partē mundi continet Asia, alia autem media diuisa est in duas partes per ingressum Oceani inter vtranque. cap. xvij. & eod. lib. ca. ij. videtur in xvj. lib.

Vigesima veritas est, quòd Ninus filius Beli, qui ei successit in regnum Babilonis, regnavit per LII. annos, & habebat in regno XLII. annos, quādo natus est Abraham, qui erat, vt ait, annus civitatis M. CC. ante conditam Romam, veluti aliam in occidente Babiloniam. cap. eodem.

Vigesimaprima veritas est, quòd Abraham nihil fuit mentitus, quando dixit vxorem esse sororem suam, quia propinqua erat sanguine, sicut & Loth

Loth fratrem suum appellauit. Istud autem fecit, ait, cauens humanis infidiis, vt homo, quoniam si periculum, quod cauere poterat, nō caueret, magis, inquit, tentaret Deum quam speraret in Deo. ca. xix. Ex quo dicto accipitur documentum, quod vbi potest humana industria hominē adiuuare, ipsam despiciere, & soli Deo se committere, est tentare Deum. Intelligendum tamen, quòd ibi dicit Augustinus quod non est credēdum Sarram alieno concubitu fuisse corruptam, seu pollutam, sed magis Pharaonem afflictionibus magnis fuisse prohibitū.

Vigesima secunda veritas est, quòd ex hoc quod Abraham dedit optionē ipsi Loth accipiendi, fortassis, inquit, facta est inter homines pacifica consuetudo, vt quando terrenorum aliquid percipiendum est, vt maior diuidat, & minor eligat. cap. xx. Et istam consuetudinem tāquam laudabilem, eo quod

eo quod dicit pacificā approbat Augustinus. Cuius cōsuetudinis ratio est, quia eligere diuisum pertinet ad priuilegium: & maior debet minori condescendere: & iterum quia maior scit essentialius diuidere.

Vigesimatertia veritas est, quòd quando dixit Deus multiplicandum semen Abrahę sicut arenam maris, est locutio hyperbolica, quia significatur multo amplius quam dicto contineatur. cap. xxj.

Vigesimaquarta veritas est, quòd quando in epistola ad Hebręos multa dicuntur de Melchisedech, eam, inquit, epistolam Apostoli Pauli, plures esse dicunt, quidā verò non. cap. xxij. Ex quo dicto accipitur documentū, q̄ hęc epistola non semper fuit reputata Pauli, licet nunc sit ab ecclesia declaratum quod eius sit.

Vigesimaquinta veritas est, quòd sliquę stellę nobis occultę æstimātur
præter

FLORES AVGVSTINI

præter illas quæ in alia parte orbis nobis remotissima oriri & occidere perhibentur. Vnde dicit quod Aratum vel Eudochium, & alios qui iactant se numerum stellarum inuenisse: auctoritas scripturæ contemnit. cap. xxiiij.

Vigesimasexta veritas est, quod non dicit Abraham, vnde sciã, respondens ad diuinum promissum, quasi nõ crederet, sed vt rei quam non crederat similitudinem modumque videret. cap. xxiiij.

Vigesimasextima veritas est, quod nõ à flumine magno Ægypti Nilo, sed paruo qui diuidit inter Ægyptum, & Palestinam, termini terræ promissionis sunt dati. eodem cap.

Vigesima octaua veritas est, quod Abraham virtuose utebatur mulieribus: vnde dicit, scilicet, O virum virtuose vtentem fœminis, cõiuge temperanter, ancilla obtemperanter, nulla intemperanter. cap. xxv.

Vigesima

Vigesima nona veritas est, quòd quãuis naturalem procreationis excursum Deus operetur: ibi tamen Dei euentius opus est vbi cessat natura: & ideò ibi euentius intelligitur. cap. xxvj. Et inde accipitur argumentum, sic vt supra, quod illi qui per miraculum fuerunt concepti, fuerunt in vtero sanctificati

Trigesima veritas est, quòd nihil aliud fuit vetus testamentum nisi noui occultatio, & nouũ nihil aliud quã veteris reuelatio. cap. eod. Vnde accipitur documētum, quòd virtus vtriusque testamenti est veritas. vna, licet diuersimode tradita.

Trigesima prima veritas est, quòd licet paruulus qui non circumcidebatur octauo die, dicebatur dissipare testamentum Dei, non propter peccatum, quòd ipse committebat, sed propter peccatum originale, quòd ipse contraxerat. cap. xxvij.

Trigesima secūda veritas est, quòd si fœmina sit ita prouectioris ætatis, vt ei solita mēstrua adhuc defluāt, adhuc de iuvene homine parere potest, de sene potest minime, quamuis possit ille senior de adulescentula adhuc gignere, sicut Abrahā, inquit, post mortem Sarræ de chetura potuit, quia viuidam eius inuenit ætatem. cap. xxviiij.

Trigesimatertia veritas est, quòd centenarius senex temporis nostri de nulla potest fœmina gignere: tempore autem Abrahæ tandiu vivebāt homines ad eò vt centum anni non facerent hominem decrepitæ senectutis. cap. eod. Ex quo accipitur patēs documentum, quòd natura procedendo minuitur.

Trigesima quarta veritas est, quòd illos Angelos, quos sanēti patres receperunt hospitio, vt patet de Abraham, & Loth, putabant esse homines, quia eis opera humanitatis impendebant.

bant. Sed erat profectò, inquit, aliquid, quo ita excellabant, vt in eis esse Deum affolet in Prophetis dubitare non possent. capit. xxix. Quid autem fuerit illud tacet.

Trigesima quinta veritas est, q̄ prohibiti sunt, qui liberabātur à Sodomis retro respicere Loth, & sui, quia non est redeundum ad veterem vitam. Et idcò, inquit, vxor Loth remāsit in statuam salis, ostensa in exemplum fidelium. cap. xxx. Sed oritur dubiũ, an illa mulier secundum se tota fuerit in salē conuersa. Dicitur autem, quòd non quantum ad animam, quæ est immortalis, quia licet Deus eam potuisset in nihil reddere de factò, tamen tenetur à Theologis non fieri à Deo facta ad nihilatiõ alicuius creaturæ intellectualis. Secundũ dubium est, si illa cõuersio quoad corpus fuerit totalis sicut in Eucharistia. Dicitur, q̄ nō, quia non fuit facta impræexistens: & iterũ,

quia corpori illi & statuæ erat materia communis vna.

Trigesimasexta veritas est, quòd animus humanus sibi ipsi innotescere non potest, nisi vires suas sibi nõ verbo, sed experimento tentauerit. quodammodo interrogante responditur. cap. xxxij. Et istud dictum introducit Augustinus ad ostendendum, quòd fuit tentatus, vt sibi ipsi sua mors manifestaretur perfectior. Ex quo accipitur documentum, quòd nullus potest scire de seipso quantũ ferret pro virtute, nisi fuerit seipsum in hoc expertus.

Trigesimasextima veritas est, quòd diuino præcepto intonante est obediendum, non disputandum. cap. eod. Et istud dictum inducit ad excludendum, quòd bene sciebat Abraham, quòd in victimis humanis Deus non delectatur, vt non obediret ex hoc. Dicit tamen ibi quod Abraham credidit cum esset immolatus filius, cum
à morte

à morte resurrecturū. Sed oritur dubiū, quomodo potuit cadere sub præcepto res tam illicita. Dicitur autem quòd sicut aliquis filium occidere posset licitè pro iustitia, multo magis pro diuina obedientia: & ideo non est ex sua ratione formali res illicita, sicut blasphemare Deū: quia si per impossibile Deus Abrahamæ præcepisset, putato quod Abraham nunquam id fecisset, tamen semper est supponendū quòd Abraham habuerit certificationem de diuino præcepto.

Trigesima octaua veritas est, quòd quando fuit dictum Abrahamæ nunc cognoui, quòd timeas Dominum, est intelligendum, id est, cognosci fecit, sicut per effectū denotatur, id quo efficitur. cap. eod. Sed oritur dubiū si præceptum simile fieret, ab homine, esset obseruandum nec non. Dicitur, quòd non, quia in oppositum est præceptū diuinū quod est maius. Secundum du-

bium, quia dicitur in vita, primū quod quidam Monachus iussu Abbatis proiecerit filium in fornacem succensam & remansit illæsus. Dicitur autē quod forte ante fuit reuelatum Abbati miraculum, alioquin præcipiendo mortaliter peccasset Monachus etiā, quòd illud præceptum placebat Deo.

Trigesimanona veritas est, quòd Abraham fecit iurare seruum suū ponendo manum sub femore eius, quia Christus in carne erat venturus de illo femore.

Quadragesima veritas est, quòd existentibus Iacob, & Esau, in vtero matris, eligitur minor maiore reprobato, quando, ait, quo ad originale peccatum pares erāt, & nullum aliud habebant. cap. xxxv. Ex quo accipitur argumentū, quòd Iacob in vtero matris fuerit sanctificatus, quia ex tunc electus existentibus ambobus prius æqualibus in illo peccato.

Quadragesimaprima veritas est, quòd Isaac non est præferendus Abrahæ, quia nullam præter vnam coniugem ille nouerat. Erant ei, ait, Augustinus paternæ obedientiæ merita potiora. cap. xxxvj. Ex quo dicto accipiuntur duo moralia documenta. Primum est meritum obedientiæ, quam castitatis, quia hîc præfert obedientiã Abrahæ castitati Isaac. Secundum documentum, quòd ille homo vel status qui excedit in perfectiori virtute est perfectior simpliciter, licet ille qui excedit in minore, excedat secundum quid, quia hîc præfert Abraham in tali virtute.

Quadragesimasecunda veritas est, quòd quando aliqui duo comparantur ad inuicem, secundum virtutem, si vnus excedit alium in vna virtute, & alius istum in alia, ille est præferendus in laude, qui excellit in excellētiori virtute. capit. xxxvij. Isti autem veritati

apponit duo exempla. Primum est, quòd est melior homo fidelis coniugatus, quam infidelis continens, sicut fides maior est quam continentia. Secundum exemplum est, quòd melior est fidelissimus cõiugatus, quam fidelis cõtinentis. Si verò, ait, paria sunt cætera, continentē præferri coniugato nullus dubitat. Contra illos qui volūt præferre statum viduitatis statui matrimoniali. Sed aduertendum diligenter quod quatuor genera bonorū distinguit scriptura quæ sunt extra nos, quæ sunt bona fortunæ, & ista dicuntur bona minima, quia non sunt sui gratia, sed ordinata ad alia bona. Alia sunt bona circa nos, scilicet bona corporis nos circumstantis, sicut fortitudo, pulchritudo, & sanitas, & ista sunt meliora, quia cuncta quæ habet homo dat pro vita corporali seruanda, sicut dicit Iob: Pelle pro pelle, & cuncta quæ habet homo dabit pro anima

anima sua. Tertius bonorum gradus est, quæ sunt infra nos, qualia sunt potentia animæ, & virtutes, & ista sunt meliora præcedentibus, quia spiritualia corporalibus præferuntur. Quartus gradus bonorum est, quæ sunt supra nos, sicut sunt Deus, & eius cultus, & ista sunt maxima bona, quia supernaturalia naturalibus præferuntur. Nunc autem secundum istos quatuor bonorum gradus sunt quatuor gradus virtutum perficientium animam nostram in statibus diuersis ecclesiæ, quia de bonis & circa bona fortunæ consistit castitas, circa bona animæ obediëntia, quæ est renuntiatio propriæ voluntatis, sicut castitas voluptatis, & paupertas facultatis: & per consequens castitas est melior paupertate, & obediëntia melior castitate, & latria melior obediëntia humana, quia circa suprema bona. Et ideo iste status qui excedit in latria simpliciter est altior, licet

quilibet excedens in singulis aliorum secundum quid. Vnde quia laetitia est virtus propria pontificum, secundum gradum vltimum sui, in altiori statu esset pōtifex coniugatus, quā religiosus quantū ad alia à mundo separatus.

Quadragesimatertia veritas est, q̄ non solum superfluitas, sed & auuiditas in cibo vituperatur: vnde dicit, sic exemplo Esau immoderatè cibū cupientis, dicimus in vescendo, sed non cibi genere, sed auuiditate immoderata, quemcūque culpandū. c. xxxviij.

Quadragesimaquarta veritas est, cū aliū pro alio de filiis benedixisset, non fuit conquestus se esse deceptum, imò reuelato sibi in corde misterio deuitat indignationem, confirmat benedictionem. cap. eod.

Quadragesimaquinta veritas est, quòd cū Iacob quatuor habuit foeminas, nullam earum concupiuit. cap. xxxix.

Quadragesima sexta veritas est, & videndum erit in fine præmium sanctorum omnium. Ex quo dicto accipitur argumentum cōtra illos, qui dicunt, quòd beatitudo non cōsistit nisi in solo voluntatis actu, cū præmium sanctorum sit beatitudo.

Quadragesima septima veritas est, quòd quando ingressus est Iacob in Ægyptum dicuntur L x v. animæ egressæ de femore suo, non quia simul erāt quando Ægyptū ingressus est Iacob, sed totū tempus habetur eius ingressus, quo vixerit Ioseph, per quem videtur eius ingressus. ca. xj. Et istud ipse confirmat, quia in illo ingressu illis animabus numerantur filij & nepotes Manasse, cum tamen ipse esset annorum nouem, quando ingressus est Iacob Ægyptum.

Quadragesima octaua veritas est, quòd defuncto Ioseph fuerunt filij Israel in Ægypto per c xx. annos. ca. xl.

Quadrag

Quadragesimanona veritas est, q̄
 decem plagæ fuerunt memorabiles,
 quibus flagellatus est Ægyptus. Pri-
 ma aqua in sanguinem versa. Secun-
 da, ranæ: Tertia, cyniphes, & cyno-
 mia: Quarta, mors pecorum: Quinta,
 vlcera: Sexta, grando: Septima, locu-
 stæ: Octava, tenebræ: Nona, mors pri-
 mogenitorum: Decima, submersio
 Ægyptiorum. cap. eod.

Quinquagesima veritas est, quòd
 lex fuit data postquam egressi sunt fi-
 lij Israel de Ægypto quinquagesi-
 ma die post celebratum Pas-
 cha, per ovis immola-
 tionem. cap. vi-

timo.

IN

Libro, agit Augustinus de progressu prædicatorum duarum civitatum à David, usque ad transmigrationem, & à transmigratione usque ad Christum.

IN libro decimoséptimo, prima veritas est, quæ tripartita inveniuntur eloquia Prophetarum, quia aliqua inveniuntur ad terrenam spectantia, alia ad cælestem, nonnulla ad utranque vitam. cap. iij.

Secunda veritas est, quòd multum videntur errare, qui nullas res gestas in literis diuinis aliquid, aliud præter illud quod eo modo quo gestæ sunt, arbitrantur significare, ita eodem illi multum audent qui prorsus omnia significationibus allegoricis inuoluta esse contendunt. cap. iij.

Tertia veritas est, quòd illi potètes, scilicet

scilicet, Apostoli dixerunt: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, hoc, inquit, Augustinus, votum potentissimè voverant. cap. iiii. Ex quo dicto accipiuntur quatuor theologica documenta. Primum est, quòd Apostoli voverunt omnia Christi còsilia, quia relinquere omnia sic, sicut Petrus diceret: tunc non cadit sub præcepto, sed sub consilio, & non potest assignari ratio, quare magis voverint hoc consilium, quam alia, quæ magis faciebant ad perfectionem directè, imò minus videntur. Secundum argumentum est, quòd melius est obseruare Christi consilia cum voto, quàm sine voto, quia Apostoli illud quod erat melius elegerunt, cum ad statum perfectissimum fuerunt assumpti in militante Ecclesia. Tertium argumentum est, quòd ipsi voverunt Christi consilia in supremo gradu, secundum scilicet eciem in quo obseruari possent, quia
dicitur

dicitur quod potentissimè vouerunt, & perfectissimè. Quartum argumen- tum est, quòd ipsi renuntiauerunt re- bus temporalibus, quātum potest re- nuntiari secundum rectam rationem, quia dicitur q̄ reliquerunt omnia in illo gradu perfectionis. Est tamen in- telligendum quòd istud cōsiliū po- tentissimè vouisse Apostolos potest intelligi dupliciter, aut infra ambitū istius consilij, vt vouerūt ipsum in su- premo gradu, quo obseruari potest, aut in comparatione ad alia consilia, vt vouerint istud consilium plus quā aliquod aliud, & istud secundum non est rationabile, quia cum multa alia consilia minus principalia sint Chri- sti: circa bona meliora quam sint bo- na fortunæ, non est verisimile, quòd cōsilia minus principalia magis prin- cipaliter vouerint, & ideo prior in- tellectus videtur melior.

Quarta veritas est, q̄ x l. annis
Saul

Saul regnavit super Israel, quot & David, & quando ei fuit dictum: primo anno regni sui, dirupit hodie regnum Israel de manu tua, intelligimus, inquit, Augustinus dictum, quia nullus de eius stirpe fuerat regnaturus. cap. vj.

Quinta veritas est, quòd vbi dicitur Deum pœnitere, in diuina scriptura, imitatio rerum significatur immutabili manente præscientia Dei: quia dixit, quod pœnitebat, quod constitisset Saul regem. cap. vij.

Sexta veritas est, quòd nihil prodest testamentum vetus, quia nisi testimonium perhibet nouo testamento. cap. eod. Et talis est ratio, quâ alibi assignat Augustinus quod vtile est inter Christianos seruari Iudæos, vt eorum scripta testimonium perhibeant fidei nostræ, ne forte pagani, quos lucrari volumus, suspicentur à nobis ista fuisse conficta.

Septima

Septima veritas est, quòd viuento David, Salomon regnare cæpit, quòd tamen, ait, nulli aliorum regnum cõtulit. cap. viij. Ex quo factò accipiuntur duo politica documenta. Primum est, quòd duo reges possint simul in eodem regno regnare, quia David, & Salomon simul regnauerunt. Secundum est, quòd viuento patre potest filius in eodem regno coronari, & vñgi, sicut Salomon viuento David vnctus fuit intronisatus, ca. iij. lib. Regũ.

Octaua veritas est, quòd non est recipienda illorum opinio qui dicunt David non fecisse nisi illos Psalmos, qui prænotatur nomine eius, quia refellitur, ait Augustinus, ille Psalmus: Dixit Dominus Domino meo, nomine eius non prænotatur, & tamé Saluator in Eùangelio præallegat ipsum David in prædicto Psalmo. Vnde dicit Augustinus, quòd credibilius est, quod ipse David fecit omnes Psal-

mos, cl.ca.ix. Dicit tamē, quòd quandoq; David prænotavit Psalmos nominibus aliorum ad significandū aliqua quæ pertinebant ad illos. Et dicit iterum ibi, quod aliquādo posuit nomina quorundam Prophetarum in illis titulis, qui nondum erant, sicut Iosias fuit prænominatus. per c c c. & plures annos.

Nona veritas est, quòd nullū peccatum fuit Ieroboam, primò quando rebellavit contra Roboam volentem tyrannidem patris exercere. Cuius significatum dat; quia contra eos pugnare Roboam fuit prohibitus voluntate diuina. cap. xxj. Ex quo dicto accipiuntur duo politica documenta. Primum est, quòd licet populo rebellare aduersus tyrannum, quia ista rebellio propter tyrannidem fuit sine peccato. Secundum documentum est, quòd tyrannus cogens populum ad regressum peccat mortaliter, quia ibi
cadi

cadit prohibitio diuinæ volūtatis secundum hæc dicta.

Decima veritas est, quòd in regibus Iuda aliqui fuerunt pij, aliqui impij, sed in regibus, inquit, Israel, omnes fuerunt reprobi facta regnorum diuisione. cap. xxij.

Vndecima veritas est, quòd Iudæi post captum templum lxx. annis in captiuitate fuerunt. cap. xxij.

Duodecima veritas est, quòd ex quo Iudæi redierunt è Babilone, post Malachiam, Aggæum, & Zachariam, qui tunc prophetarunt, & Esdram nõ habuerunt Prophetas, vsque ad Saluatoris aduentum, nisi alium Zachariam patrem Iohannis, & eius vxorẽ Elizabeth, Christi natiuitate iam proxima, & nato, Symeonem senem, & Annam viduam, & ipsum Iohannem nouissimũ. ca. xxiiij. Ex quibus accipitur vnũ notabile, scilicet, quòd Esdras fuit Propheta, & ideo licet eius pro-

FLORES AVGVSTINI

phetia non habeatur in Canone, videtur esse autentica. Et confirmatur, quòd Ambrosius allegat ipsum sicut autenticum, accipiendum illud dictum Prophetæ: Morietur filius meus Iesus, & conuertetur seculum.

IN DECIMO OCTAVO

*Libro, agit Augustinus, de pro-
cursu dictarum duarum ciuita-
tum: à Noë vsque ad Christum
per principatum.*

N decimooctauo Libro prima veritas est, quòd Ninus Beli filius, post ipsum Belum rex existens Assyriorum secundus. Cuius tempore natus fuit Abraham, in terra Chaldæorum vniuersam Asiam, reperitur suo subiugasse imperio. Vnde dicit Augustinus, quòd primis temporibus nullum fuit imperium, maius quam Assyrio

DE CIVIT. DEI. LIB. XVIII. 155
Assyriorum. Et ibidē refert, quòd Semiramis vxor Nini, & mater Niniz fuit causa ipsum ad incæstum prouocare, & ideo ab ipso fuit interempta. Hanc, ait, Augustinus putant aliqui condidisse Babilonem, quia potuit ipsam instaurare. cap. ij.

Secunda veritas est, quòd Ioseph in Ægypto mortuus est c. x. annorum, post cuius mortem populus Dei mirabiliter crescens, mansit in Ægypto c. xl v. annis tranquillè, donec prius morerētur omnes quibus Ioseph notus fuerat. cap. vij.

Tertia veritas est, quòd Atlas magnus Astrologus fuisse dicitur, vnde occasionem fabula inuenit, vt eum cælum portare confingent. cap. viij.

Quarta veritas est, quòd Poëtæ antiquitus dicebantur qui de his carmina faciebant, &c. cap. ix.

Quinta veritas est, quòd instrumento dæmonum possunt immutari

effigies hominum in apparētia. Vnde dicit, quòd cùm esset in Italia, audiuit illic stabularias esse, quæ aliquid dabant in casco viatoribus, vnde in iumenta mox verterentur, & necessaria quæcunque portabant, & postea ad se redirent, nec tamen mentem in eis bestialem fieri, sed rationalem seruari sicut Apuleius scribit in libris de Asini aurei titulo sibi accidisse, vt accepto veneno asinus fieret, humano animo permanente, quod, inquit, Augustinus aut iudicauit, aut finxit. cap. xvij. Dicit tamen August. in sequenti cap. quòd ista inusitata sunt similia, vt modo isto non credentur. Firmissimè tamen, ait, credendum est Deum omnipotētem, omnia posse facere, & dicit, q̄ licet demones naturas nō creent, tamē creaturas ita immutant, vt videantur esse quod non sunt. Et ideo dicit, quòd corpus humanum in iumentum figuram arte dæmonum potest immutari, sed
 phanta

phantasticum hominis quod somniando diuersimode immutatur, efficacius dæmones possunt immutare, vt videratur esse asinus homo, dum vigilat, & per istum modum possunt omnes videntes immutare, vt omnibus idem videatur. cap. xvij.

Sexta veritas est, quòd tempore Salomonis apud Latinos condita est Alba, ex qua deinceps non Latinorū, Sed Albanorum reges appellati sunt. cap. xxij.

Septima veritas est, quòd tempore quo Romulus & Ezechias regnabant, fuit Sibilla, quæ dicitur Erithræa quædam de Christo manifesta cōscripsit per viginti octo versus positos. lib. xvij. cap. xxij. quorum in Græco,

Ἰησοῦς χριστὸς θεοῦ υἱὸς σωτὴρ,
 Si primæ literæ accipiantur, & postea secundum ordinem versuum iungantur, reddunt istum titulum Christus, Iesus, Dei filius Saluator. Ex quibus

hic quinque ponuntur ad declarandū
in prima dictione: primus est iste.

Iudicij signum tellus sudore madescet:

E celo rex eueniet per secla futurus,

Scilicet in carne præsens, ut iudicet orbē,

Vnde Deū cernēt incredulus atq; fidelis

*Sic animæ cum carne aderunt quas iudi-
cet ipse.*

Istæ autem quinque literæ à versuum
principiis suapte faciunt istud nomen
Iesus, & sic in finem vsque carminis
eius. Dicit tamē Augustinus ibi, quod
ille qui de Græco in Latinum transtu-
lit versus sequentes, corrūpit eos mul-
tipliciter. Intelligendum tamen, quòd
ibidem dicit Augustinus quod ista Si-
billa sic loquitur, vt in eorum nume-
ro computandi esse videātur, qui per-
tinent ad ciuitatem Dei, & ita patet
quod falsa est eorum opinio qui dicūt
quòd omnes Prophetiæ Sibillæ fuerūt
à spiritu malo, sicut contendebant se-
mel coram me duo magni doctores.

Octava veritas est, quòd regnante apud Romanos Tarquinio, ductus fuit populus Iudaicus Babilonem, & eo tempore Pythagoras floruit, vnde ortum est nomen Philosophiæ. c. xxv.

Nona veritas est, quòd per idem tempus, scilicet, captiuitatis Iudæorū, Cyrus rex Persarum qui & Chaldæis, & Assyriis imperabat, relaxata aliquanta captiuitate Iudæorum quinquaginta millia hominum, ad instaurādum templū regredi fecit: à quibus tantum prima cœpta fundamentorū ædificia fuerunt, quia impediti fuerūt, dilatūmque est opus vsque ad Dariū, per quod tempus gesta sunt, in illa quæ scripta sunt in libro Iudith, quem Hebræi in Canone non recipiūt. Sub Dario igitur rege Persarum impletis septuaginta annis, quos Hieremias Propheta dixerat, soluta est tota captiuitas, & libertas reddita regnante septimo rege Romanorū Tarquinio.

cap.xxvj. Et sic patet quòd secundum prædicta, ille Nabugodonosor, cuius militiæ princeps fuit Holofernes, fuit Cyrus primus, quia eius tempore dicitur esse factum miraculum Iudith. Hunc Cyrum nonnulli putant fuisse filium Assueri, & Hester.

Decima veritas est, quòd melius habent illi codices, qui habent in Cantico Abacuc: Exultabo in Domino Iesu meo, quam illi qui habent in Deo salutaris meo: quia nomē, inquit, Iesu, est nomen nobis amicitius, & dulcius nominare. cap. xxxij. in fine.

Vndecima veritas est, quòd post hos tres Prophetas Aggaeum, Zachariam, Malachiam, per idem tempus liberationis: primo ex Babilone scripsit Esdras, qui magis rerum gestarum scriptor habitus est, quàm Prophetas, sicut liber Hester, nō longè ab istis temporibus. cap. xxxvj. Et sic habetur quod non facit mentionem de

tertio

tertio Esdræ Augustinus qui est per modum prophetiæ. Vnde est argumētum, quòd tunc non fuit authenticus, vnde videtur haberi argumentum, quòd Iudith præcessit Hester, & tunc Hester nõ fuisset mater Cyri, sed fortè Darij qui fuit Iudæis multum familiaris.

Duodecima veritas est, quòd libros Machabeorum Iudæi non habēt pro canonicis, sed Ecclesia propter quorundam martyrum passiones vehementes, atque mirabiles acceptavit. cap. eodem.

Tertiadecima veritas est, quòd Socrates floruit post Esdræ tempora, qui Socrates, inquit, in moralibus tenuit principatum, & ibi dicit, quòd lingua Græca inter cæteras seculi linguas magis floruit in Philosophia. cap. eod.

Quartadecima veritas est, quòd suspecta meritò habentur in historiis, quæ nimix antiquitatis proferuntur.

tur. capit. xxxviiij.

Quintadecima veritas est, quòd Moyſes in populo Dei conſtituit, qui literis docendis præſſent, poſtquam diuinæ legis vllas literas noſſent. c. eo.

Sextadecima veritas eſt, quòd Aſtronomia, & aliæ tres ſcientiæ magis ad exercenda ingenia, quam ad illuminandas vera ſapientia mentes ſolent valere. cap. eod.

Decimaſeptima veritas eſt, quòd fruſtra garrunt aliqui dicētes, ex quo Ægyptus comprehendit centū millia annorum tranſiſſe, cū non ſint plus quā duo mille anni, quod Ægyptij literas magiſtro Yſide didicerunt. cap. xxxix. Et ibi dicit, quòd Moyſes, & Atlas ille magnus Aſtologus fuerunt contemporanei: vnde declarat, quòd in ſapientia Patriarchæ Philoſophos præceſſerunt ſecundum tempus.

Decima octaua veritas eſt, quòd nos Chriſtiani, qui noſtræ religionis
 historia

historia fulti auctoritate diuina, quicquid ei resistit non dubitamus esse falsissimum. cap. eod.

Decimanona veritas est, quòd nihil agit quod veniat ad beatitudinem humana fœlicitas, si diuina non ducit auctoritas. cap. eod. Ex quo dicto accipitur documentum, quod homo ex puris naturalibus nō potest scire viā, qua tenditur ad veram beatitudinē. Et ideo hīc acceperunt doctores solertissimi rationem ad ostendendum necessitatem doctrinæ nobis supernaturaliter reuelatæ.

Vigesima veritas est, quòd Anaxagoras, qui dixit Solem non esse Deū, sed lapidem ardentem, fuit damnatus Athenis, cum tamen ibi securus vixerit Epicurus, qui nō solum Solem negauit esse Deum, sed & Iouem. ca. eod.

Vigesimalima veritas est, quòd creditur septuaginta interpretes mirabilem, ac stupendū planēq; diuinū

in eorum verbis fuisse consensum, ut tunc ad opus parati singuli sederunt. Ita enim eorum fidem Ptolomeo placuit explorare in vno verbo, quòd idẽ significaret, & tenendum valeret, vel eorum ordinẽ, alter ab altero discreparet, sed tanquã vnus interpretes, ita quod omnes interpretati sunt vnum. Quoniam reuera, inquit, Augustinus, vnus spiritus erat in omnibus. Et dicit ibi Augustinus, quòd de hac interpretatione est, quid Ecclesiæ Latinæ tenent. cap. xli. Ex quo dicto habetur documentum, quòd translatio septuaginta interpretum est multum autentica, & à spiritu sancto mirabiliter dictata. Intelligendum tamen, quòd istã historiam reprobat beatus Hieronymus, dicens, quod simul in eadem basilica congregati cõcorditer transtulerunt, & illud de septuaginta sellis seorsum eis datis reputat falsum.

Vigesima secunda veritas est, quòd

non

non defuit ex patribus, inquit, Augustinus nostris præbiter Hieronymus, homo doctissimus, & omnium tum linguarum peritus, qui non ex Græco, sed ex Hebræo in Latinum eloquium convertit scripturas. cap. x.

Vigesimatertia veritas est, quòd quicquid est in Hebræis codicibus, quod non est apud septuaginta interpretes noluit per istos, sed per illos spiritus Dei docere. Quicquid autem est apud septuaginta interpretes, & non apud Hebræos, maluit per istos, quam per illos spiritus Dei dicere, sic vosque ostendens esse Prophetas. cap. xv.

Vigesimaquarta veritas est, quòd cum in Iona aliqui codices habeant. Adhuc tres dies, Niniue subvertetur, & alij adhuc quatuor dies, illud videtur tenendum esse, quod tenetur apud Hebræos quatuor dies. cap. xliij.

Vigesimaquinta veritas est, quòd
Apostoli

1000
ii
II

Apostoli & vtrísq; libris , scilicet Hebræis & septuaginta interpretibus testimonia prophetica posuerunt , & vtroque secundum ipsum videtur esse vtendum. cap. eodem.

Vigesima sexta veritas est , quòd Alexander magnus immolauit in Dei templo, non ad eius cultum vera pietate conuersus, sed impia vanitate, cū diis falsis colendum putans. Deinde Ptolomeus, dicit Augustinus, Lagi filius post mortem Alexandri captiuos Iudæos in Ægyptum transtulit, quos eius successor filius Philadelphus beneuolentia inde dimisit, per quem fuit procurata translatio septuaginta interpretum. c. XLIII.

Vigesima septima veritas est, quòd Aristobolus fuit rex, & pontifex Iudæorum, cui successit Alexander in regno & pōtificatu crudelis. Post hūc autem Alexandra regina Iudæorū fuit ipsius Alexandri vxor. cap. eod.

Vigesima

Vigesima octava veritas est, quòd Pompeius Romanorū princeps clarissimus, Hierusalem cepit, templū reseruauit, ingrediens sancta sanctorū, non sicut venerator, sed sicut profanator. cap. eod.

Vigesima nona veritas est, quòd non defuit princeps Iudæorum ex Iudæis vsque ad Herodem, quem primū acceperunt alienigenā regem. ca. eod.

Trigesima veritas est, quòd voluit Deus Iudæos dispergi, & non interfici, vt vbique eorum libri Christianis testimonia perhiberent, iuxta illud Propheticum, Deus ostendit mihi super inimicos meos, ne occiderem eos, &c. cap. xlv.

Trigesima prima veritas est, quòd non incongrue creditur in aliis gentibus quam in Iudæis fuisse homines, quibus incarnationis Christi misteriū reuelatum est, siue per spiritum sanctum, siue per angelos malos, qui &

Christum postea confitebantur. cap. xlvj. Istius autem dicti ponit exemplū in bonum de Iob, qui nec indigena, nec profelitus fuit, sed ex gēte, inquit, Idumea ortum ducens ibidē mortuus est, cuius librum pro sui merito Hebræi voluerunt esse in auctoritate canonica, quem tertia generatione posteriorem fuisse, quam Israel dicūt. Sed oritur dubium, quòd Hieronymus distinguens scripturam canonicam Hebræorum ab agiographis, librum Iob ponit inter agiographa, & sic non videtur de scriptura eorum, sicut hīc dicit Augustinū. Dicitur autem quòd Hieronymus hīc accipit canonē Hebræorum strictē pro tertia parte scripturæ sacræ. Hīc autem Augustinus largē pro omnibus libris, quos Hebræi reputant cōtineri in sacra scriptura. Secundum dubium est, quia dicitur, quòd Dina filia Iacob fuit vxor Iob, & sic Iob non videtur fuisse

fuisse tertia generatione post Iacob. Dicitur quod historia de Dina non bene concordat cum isto textu, & ideo est dimittenda.

Trigesima secunda veritas est, quod illi qui in Evangelio Christi prauum aliquod sapiunt, si correcti, ut rectum sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera, ac mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt, hæretici sunt. ca. 50. Ex quo dicto accipitur documentum, quod solus error nullum facit hæreticum, sed error pertinaciter, & contumaciter defensatus.

Trigesima tertia veritas est, quod per diuinam providentiam procuratur Ecclesie in prosperis consolatio, ne frangatur in aduersis & exercitatione non corrumpatur. cap. eod. Ex quo dicto accipitur documentum, quod sicut expedit Ecclesie, quandoque prosperitas, ita est aduersitas quandoque utilis, quia aduersitas facit ne cor-

rumpatur. Sicut prosperitas ne frangatur. Vnde post diutinam pacem Ecclesię, solent paulatim crescere corruptiones.

Trigesimaquarta veritas est, quòd decem persecutiones principales aliqui computant fuisse Ecclesię, & vñdecimã ponunt esse Antichristi. Prima computatur à Nerone, Secunda à Domiciano, Tertia à Traiano, Quarta ab Antonino, Quinta à Seuero, Sexta à Maximino, Septima à Decio, Octaua à Valeriano, Nona ab Aureliano, Decima à Diocletiano, & Maximiano, sicūt decē plagę in Ægypto fuerunt. cap. l j. Istud tamen Augustinus non approbat, tum quia persecutio Iuliani ibi est omiſsa, tum quia persecutio Valentiniani Arriani, non est ibi posita.

Trigesimaquinta veritas est, quòd illi qui opinantur circa determinatũ tēpus tribulationis nouissimę, vtũtur coniectu

coniecturis, & non scripturis. Omniū autē de hac re calculantiū, inquit, Augustinus digitos resoluit, & quiescere iubet ille qui dicit non esse vestrum nosse momenta, vel tempora, quę pater. cap. liij. Ex quo dicto accipitur documentum, quòd talis inquisitio est à Deo prohibita, quia quiescere, inquit, iubet, & sic modo illicita.

Trigesimasexta veritas est, quòd Dei à Paganis requisiti de Christianorum religione dederunt respõsum Christum fuisse innocentē, nec Christianorum sectam eis contrariā Christum prædicasse, sed Petrum ista confinxisse. Vnde pronunciauerunt cultū Christi, non duraturum nisi per c c c. l x v. annos. Et dicit, quòd ad istam sectam extirpandam fecerunt Petrum interfici, & dilaniari, & ritu nefario sepeliri. cap. eod.

Trigesimas septima veritas est, quòd ex quo cultus nominis Christi fuit per

hic quinque ponuntur ad declarandū
in prima dictione: primus est iste.

Iudicij signum tellus sudore madescet:

E caelo rex eueniet per secla futurus,

Scilicet in carne presens, ut iudicet orbē,

Vnde Deū cernēt incredulus atq; fidelis

*Sic animæ cum carne aderunt quas iudi-
cet ipse.*

Istæ autem quinque literæ à versuum
principiis suapte faciunt istud nomen
Iesus, & sic in finem vsque carminis
eius. Dicit tamē Augustinus ibi, quod
ille qui de Græco in Latinum transtu-
lit versus sequentes, corrūpit eos mul-
tipliciter. Intelligendum tamen, quòd
ibidem dicit Augustinus quòd ista Si-
billa sic loquitur, vt in eorum nume-
ro computandi esse videātur, qui per-
tinent ad ciuitatem Dei, & ita patet
quòd falsa est eorum opinio qui dicūt
quòd omnes Prophetiæ Sibillæ fuerūt
à spiritu malo, sicut contendebant se-
mel coram me duo magni doctores.

Octava veritas est, quòd regnante apud Romanos Tarquinio, ductus fuit populus Iudaicus Babilonem, & eo tempore Pythagoras floruit, vnde ortum est nomen Philosophiæ. c. xxv.

Nona veritas est, quòd per idem tempus, scilicet, captiuitatis Iudæorū, Cyrus rex Persarum qui & Chaldæis, & Assyriis imperabat, relaxata aliquanta captiuitate Iudæorum quinquaginta millia hominum, ad instaurandum templū regredi fecit: à quibus tantum prima cœpta fundamentorū ædificia fuerunt, quia impediti fuerūt, dilatūmq; est opus vsque ad Dariū, per quod tempus gesta sunt, in illa quæ scripta sunt in libro Iudith, quem Hebræi in Canone non recipiūt. Sub Dario igitur rege Persarum impletis septuaginta annis, quos Hieremias Propheta dixerat, soluta est tota captiuitas, & libertas reddita regnante septimo rege Romanorū Tarquinio.

cap.xxvj.Et sic patet quòd secundum prædicta, ille Nabugodonosor, cuius militiæ princeps fuit Holofernes, fuit Cyrus primus, quia eius tempore dicitur esse factum miraculum Iudith. Hunc Cyrum nonnulli putant fuisse filium Assueri, & Hester.

Decima veritas est, quòd melius habent illi codices, qui habent in Cantico Abacuc: Exultabo in Domino Iesu meo, quam illi qui habent in Deo salutaris meo: quia nomé, inquit, Iesu, est nomen nobis amicitius, & dulcius nominare. cap.xxxij. in fine.

Vndecima veritas est, quòd post hos tres Prophetas Aggæum, Zachariam, Malachiam, per idem tempus liberationis: primo ex Babilone scripsit Esdras, qui magis rerum gestarum scriptor habitus est, quàm Prophetas, sicut liber Hester, nō longè ab istis temporibus. cap.xxxvj. Et sic habetur quod non facit mentionem de

tertio Esdræ Augustinus qui est per modum prophetiæ. Vnde est argumentum, quòd tunc non fuit authenticus, vnde videtur haberi argumentum, quòd Iudith præcessit Hester, & tunc Hester nõ fuisset mater Cyri, sed for- tẽ Darij qui fuit Iudæis multum fami- liaris.

Duodecima veritas est, quòd li- bros Machabeorum Iudæi non habent pro canonicis, sed Ecclesia propter quorundam martyrum passiones ve- hementes, atque mirabiles accepta- uit. cap. eodem.

Tertiadecima veritas est, quòd So- crates floruit post Esdræ tempora, qui Socrates, inquit, in moralibus tenuit principatum, & ibi dicit, quòd lingua Græca inter cæteras seculi linguas magis floruit in Philosophia. cap. eod.

Quartadecima veritas est, quòd suspecta meritò habentur in historiis, quæ nimix antiquitatis proferun- tur.

tur. capit. xxxviiij.

Quintadecima veritas est, quòd Moyſes in populo Dei conſtituit, qui literis docendis præſſent, poſtquam diuinæ legis vllas literas noſſent. c. eo.

Sextadecima veritas eſt, quòd Aſtronomia, & alia tres ſcientiæ magis ad exercenda ingenia, quam ad illuminandas vera ſapientia mentes ſolent valere. cap. eod.

Decimaſeptima veritas eſt, quòd fruſtra garrunt aliqui dicētes, ex quo Ægyptus comprehendit centū millia annorum tranſiſſe, cū non ſint plus quā duo mille anni, quod Ægyptij literas magiſtro Yſide didicerunt. cap. xxxix. Et ibi dicit, quòd Moyſes, & Atlas ille magnus Aſtologus fuerunt contemporanei: vnde declarat, quòd in ſapientia Patriarchæ Philoſophos præceſſerunt ſecundum tempus.

Decima octaua veritas eſt, quòd nos Chriſtiani, qui noſtræ religionis
 historia

historia fulti auctoritate diuina, quicquid ei resistit non dubitamus esse falsissimum. cap. eod.

Decimanona veritas est, quòd nihil agit quod veniat ad beatitudinem humana fœlicitas, si diuina non ducit auctoritas. cap. eod. Ex quo dicto accipitur documentum, quod homo ex puris naturalibus nō potest scire viā, qua tenditur ad veram beatitudinē. Et ideo hīc acceperunt doctores solertissimi rationem ad ostendendum necessitatem doctrinæ nobis supernaturaliter reuelatæ.

Vigesima veritas est, quòd Anaxagoras, qui dixit Solem non esse Deū, sed lapidem ardentem, fuit damnatus Athenis, cum tamen ibi securus vixerit Epicurus, qui nō solum Solem negauit esse Deum, sed & Iouem. ca. eod.

Vigesima prima veritas est, quòd creditur septuaginta interpretes mirabilem, ac stupendū planēq; diuinū in eo

FLORES AVGVSTINI

in eorum verbis fuisse consensum, vt tunc ad opus parati singuli sederunt. Ita enim eorum fidem Ptolomeo placuit explorare in vno verbo, quòd idẽ significaret, & tenendum valeret, vel eorum ordinẽ, alter ab altero discreparet, sed tanquã vnus interpretres, ita quod omnes interpretati sunt vnum. Quoniam reuera, inquit, Augustinus, vnus spiritus erat in omnibus. Et dicit ibi Augustinus, quòd de hac interpretatione est, quid Ecclesiæ Latinæ tenent. cap. xli. Ex quo dicto habetur documentum, quòd translatio septuaginta interpretum est multum autentica, & à spiritu sancto mirabiliter dictata. Intelligendum tamen, quòd istã historiam reprobatur beatus Hieronymus, dicens, quod simul in eadem basilica congregati cõcorditer transtulerunt, & illud de septuaginta sellis seorsum eis datis reputat falsum.

Vigesima secunda veritas est, quòd

non

non defuit ex patribus, inquit, Augustinus nostris præsbiter Hieronymus, homo doctissimus, & omniũ tum linguarum peritus, qui nõ ex Græco, sed ex Hebræo in Latinum eloquium cõuertit scripturas. cap. x.

Vigesimalertia veritas est, quòd quicquid est in Hebræis codicibus, quod non est apud septuaginta interpretes noluit per istos, sed per illos spiritus Dei docere. Quicquid autem est apud septuaginta interpretes, & non apud Hebræos, maluit per istos, quam per illos spiritus Dei dicere, sic vrosque ostendens esse Prophetas. cap. xv.

Vigesimaquarta veritas est, quòd cum in Iona aliqui codices habeant. Adhuc tres dies, Niniue subuertetur, & alij adhuc quatuor dies, illud videtur tenendum esse, quod tenetur apud Hebræos quatuor dies. cap. xliij.

Vigesimaquinta veritas est, quòd
Apostoli

FLORES AVGVSTINI

Apostoli & vtriusq; libris, scilicet Hebræis & septuaginta interpretibus testimonia prophetica posuerunt, & vtroque secundum ipsum videtur esse vtendum. cap. eodem.

Vigesima sexta veritas est, quòd Alexander magnus immolauit in Dei templo, non ad eius cultum vera pietate conuersus, sed impia vanitate, cū diis falsis colendum putans. Deinde Ptolomeus, dicit Augustinus, Lagi filius post mortem Alexandri captiuos Iudæos in Ægyptum transtulit, quos eius successor filius Philadelphus beneuolentia inde dimisit, per quem fuit procurata translatio septuaginta interpretum. c. XLIII.

Vigesima septima veritas est, quòd Aristobolus fuit rex, & pontifex Iudæorum, cui successit Alexander in regno & pōtificatu crudelis. Post hūc autem Alexandra regina Iudæorū fuit ipsius Alexandri vxor. cap. eod.

Vigesima

Vigesima octava veritas est, quòd Pompeius Romanorũ princeps clarissimus, Hierusalem cepit, templũ reseruauit, ingrediens sancta sanctorũ, non sicut venerator, sed sicut profanator. cap. eod.

Vigesima nona veritas est, quòd non defuit princeps Iudæorum ex Iudæis vsque ad Herodem, quem primũ acceperunt alienigenã regem. ca. eod.

Trigesima veritas est, quòd voluit Deus Iudæos dispergi, & non interfici, vt vbique eorum libri Christianis testimonia perhiberent, iuxta illud Propheticum, Deus ostendit mihi super inimicos meos, ne occiderem eos, &c. cap. xlv.

Trigesima prima veritas est, quòd non incongrue creditur in aliis gentibus quam in Iudæis fuisse homines, quibus incarnationis Christi misteriũ reuelatum est, siue per spiritum sanctum, siue per angelos malos, qui &

Christum postea confitebantur. cap. xlvj. Istius autem dicti ponit exemplū in bonum de Iob, qui nec indigena, nec profelitus fuit, sed ex gēte, inquit, Idumea ortum ducens ibidē mortuus est, cuius librum pro sui merito Hebræi voluerunt esse in auctoritate canonica, quem tertia generatione posteriorem fuisse, quam Israel dicūt. Sed oritur dubium, quòd Hieronymus distinguens scripturam canonicam Hebræorum ab agiographis, librum Iob ponit inter agiographa, & sic non videtur de scriptura eorum, sicut hīc dicit Augustinus. Dicitur autem quòd Hieronymus hīc accipit canonē Hebræorum strictè pro tertia parte scripturæ sacræ. Hīc autem Augustinus largè pro omnibus libris, quos Hebræi reputant cōtineri in sacra scriptura. Secundum dubium est, quia dicitur, quòd Dina filia Iacob fuit vxor Iob, & sic Iob non videtur fuisse

fuisse tertia generatione post Iacob. Dicitur quod historia de Dina non bene concordat cum isto textu, & ideo est dimittenda.

Trigesima secunda veritas est, quod illi qui in Evangelio Christi prauum aliquod sapiunt, si correcti, ut rectum sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera, ac mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt, hæretici sunt. ca. 50. Ex quo dicto accipitur documentum, quod solus error nullum facit hæreticum, sed error pertinaciter, & contumaciter defensatus.

Trigesima tertia veritas est, quod per diuinam prouidentiam procuratur Ecclesie in prosperis consolatio, ne frangatur in aduersis & exercitatione non corrumpatur. cap. eod. Ex quo dicto accipitur documentum, quod sicut expedit Ecclesie, quandoque prosperitas, ita est aduersitas quandoque utilis, quia aduersitas facit ne cor-

FLORES AVGVSTINI

rumpatur. Sicut prosperitas ne frangatur. Vnde post diutinam pacem Ecclesię, solent paulatim crescere corruptiones.

Trigesimaquarta veritas est, quòd decem persecutiones principales aliqui computant fuisse Ecclesię, & vndecimã ponunt esse Antichristi. Prima computatur à Nerone, Secunda à Domiciano, Tertia à Traiano, Quarta ab Antonino, Quinta à Seuero, Sexta à Maximino, Septima à Decio, Octava à Valeriano, Nona ab Aureliano, Decima à Diocletiano, & Maximiano, sicūt decē plagę in Ægypto fuerunt. cap. l.j. Istud tamen Augustinus non approbat, tum quia persecutio Iuliani ibi est omissa, tum quia persecutio Valentiniani Arriani, non est ibi posita.

Trigesimaquinta veritas est, quòd illi qui opinantur circa determinatũ tēpus tribulationis nouissimę, vtũtur coniectu

coniecturis, & non scripturis. Omniū autē de hac re calculantiū, inquit, Augustinus digitos resoluit, & quiescere iubet ille qui dicit non esse vestrum nosse momenta, vel tempora, quę pater. cap. liij. Ex quo dicto accipitur documentum, quòd talis inquisitio est à Deo prohibita, quia quiescere, inquit, iubet, & sic modo illicita.

Trigesimasexta veritas est, quòd Dei à Paganis requisiti de Christianorum religione dederunt respõsum Christum fuisse innocentē, nec Christianorum sectam eis contrariā Christum prædicasse, sed Petrum ista confinxisse. Vnde pronunciauerunt cultū Christi, non duraturum nisi per c c c. l x v. annos. Et dicit, quòd ad istam sectam extirpandam fecerunt Petrum interfici, & dilaniari, & ritu nefario sepeliri. cap. eod.

Trigesimasextima veritas est, quòd ex quo cultus nominis Christi fuit per

Apostolos institutus, ante aliquos annos, anni c c c l x v. completi sunt, & tunc innotuit falsitas illorum deorū, qui prænunciauerunt istam sectā desituram. Et dicit, quòd multi qui antè ex hoc tenebantur suspensi conuersi sunt ad fidem Christi. cap. 53.

Trigesima octaua veritas est, quòd fides Christiana, tam insignibus indi-
ciis canduit, vt aliquot hominum mil-
lia in Christi nomine mirabili alacri-
tate conuersa venditis suis rebus, vt
egenis distribuerētur, proposito san-
cto, & ardentissima charitate ad vo-
luntariam paupertatem perduceren-
tur. Intelligendū tamē, quòd ad istius
declarationem paupertas potest acci-
pi quatuor modis. Primo modo pro
sola indigentia bonorū temporaliū,
& ita non est virtus cum vitiosis ines-
se possit, vt Eccles. xiiij. quod nequissi-
ma paupertas est in ore impij. Secun-
do, potest accipi pro statu, quemad-
modum

modum illi qui sunt in religione, sunt in paupertate quam assumpserunt, & isto modo non est virtus, quia virtus, ut videtur vno actu acquiritur, & tamen vnico actu aliquis ad statum talem obligatur, & talis obligatio posset contingere cum fine non bono. Tertio potest accipi pro affectione tamen habituali generata, ex actibus, quibus aliquis ad fugam rerum temporalium mouetur, ut possit vacare sapientiae, à qua retrahit rerum temporalium cura, sicut Socrates Philosophus paupertatem docebat, & est sic virtus moralis, sicut temperantia, prout ordinatur ad talem finem: quemadmodum dicit Sapiens in Ecclesiastico, quod cogitavit à vino abstrahere animam suam, ut transferret cor suum ad sapientiam. Si dicatur, quod beatus Ioannes dixit Creatori: iste est mundi contemptus, dicitur, quod vituperabat finem iactantiae, quem Creator inten-

debat. Quarto modò accipitur pro affectione animi, prout ordinatur ad obseruandum consilium Christi, & ad libere contemplantum cælestia, & sic ponitur inter beatitudines: Matth. cap. v. Sed oritur dubium, quare paupertas ponitur esse instrumentū virtutis, & ideo nullo modo videtur esse virtus. Dicitur autem, quòd ideò dicitur instrumentum virtutis, quia non quæritur gratia sui, sed propter contemplationem, & eo modo quo castitas ordinatur ad eundem finem, & sic dicuntur instrumenta, quia non sunt virtutes sui gratia, sed propter contemplationem, sicut amicitia, & sapientia, possunt tamen dici virtutes secundariæ, sicut instrumentum dicitur causa, hic tamen nulla est pugna, nisi de solo nomine inter affirmantes, & negantes.

Trigesimanona veritas est, quòd Christus mortuus est, duobus consilibus

DE CIVIT. DEI. LIB. XVIII. 165
libus, VIII. Kal. Aprilis, & resurrexit
tertia die, sicut eius Apostoli sensibus
probauerunt. Deinde post XL. dies
ascendit in cælum, & quinquagesimo
die post resurrectionem, misit Spiritū
sanctum, scilicet primo Idus Maij. Ex
quo annus ipse sumpsit initium. ca. 53.
Intelligendum tamen, quod idē mo-
rans Romæ audiuit oraculum falsorū
deorum, qui dixerunt Christianā se-
ctam perituram post CCC LX V. an-
nos. Dicit, quòd numeratis consulibus
CCC LX V. anni reperiuntur completi
per eandem Idus à cōsulatu Honorij,
& Euciani. Et dicit, quòd postea multi
pagani Christiani facti sunt, qui tan-
quam vera illa diuinatione reuo-
cabantur à fide, eamque com-
pleto numero annorum
inanem ridendam-
que vide-
runt.

FLORES AVGVSTINI
IN DECIMONONO LI-
bro Augustinus docet finem ci-
uitatis Dei esse vitam aeternam,
finem ciuitatis diaboli esse mor-
tem sempiternam.

IN decimonono libro pri-
ma veritas est, quòd vera
beatitudo, quã nobis da-
bit Deus, non tantum au-
ctoritate diuina, sed tantum ratione,
qualem possumus adhibere propter
infideles clarescit. cap. j. Ex quo dicto
accipiuntur duo theologica documē-
ta. Primum est, quòd beatitudo, quam
expectamus in patria non solum est
habita per fidem, sed per rationē na-
turalem, quia dicit, quòd non solū di-
uina auctoritate, sed etiam ratione.
Secundum est, quòd ista ratio natura-
lis non est simpliciter demonstratiua,
quia dicit, quòd ratio est qualem pos-
sumus adhibere.

Secunda

Secūda veritas est, q̄ finis boni nostri, est propter quem appetenda sunt cetera, ipsum autem propter seipsum. cap. iiii. Intelligendum tamen, quòd ibidem ponit post istam finis diffinitionem, quæ est cuius gratia fit aliquid, vnam diffinitionē de fine transitiuo, & perfectiuo. Et dicit sic, finem boni nunc dicemus, non quo cōsummatur, vt non sit, sed quo perficitur, vt plenum sit, & finem mali, non quo esse desinit, sed quo nocendo perducatur. Ideo dicit, quòd isti fines sunt summum bonum, & summum malū. Sed oritur dubium, quia dicit, sicut finis boni est, quē intendit bene agens, ita finis mali est, quem intendit operans malè: & tamen ipse nunquam intendit summum malum. Dicitur autē, quòd non intendit de fine quem male operans intendit acquirere, sed de illo quem malum vitans intendit evitare. Secundum dubiū est, quis sit finis
operis

operis mali secundum se. Dicitur autē quod pœna licet non sit præstituta ab operante, est tamen ordinata à supremo instituyente. Vnde dicit Augustinus, quòd Deus bene ordinat culpam per pœnam.

Tertia veritas est, quòd Varro posuit quatuor principia, scilicet, voluptatem, & quietem, doctrinam & virtutem. cap. eod. & dicit quod ipse Varro fuit huius sentētiae, quia nulla causa est Philosophandi homini nisi vt beatus sit.

Quarta veritas est, quòd tria sunt genera vitæ in actibus hominis & humanis: vnum est in contemplatione veritatis, non otiosum, alterum in gerendis humanis rebus negotium, tertium ex vtroque genere temperatum. Et dicit quod magna contentio fuit apud Philosophos, quod istorum esset eligendum, Varro videtur medium elegisse. cap. ij.

Quinta

Quinta veritas est, quòd Varro posuit in nobis duo, scilicet, animam, & corpus, & animam corpore meliorem: dicitque hominem non esse solū corpus, aut solam animam, sed animā & corpus simul. Et ideò posuit fœlicitatem hominis ex bonis vtriusq;, scilicet animæ, & corporis constare. cap. iij. Intelligendum tamen, quòd beatitudo est à Philosophis dupliciter accepta, aut pro hominis optimo statu, & ita dicit Boëtius, quod est status ex omni bonorum aggregatione perfectus, aut sumitur pro optimo actu, & ita Aristoteles loquitur primo, & decimo Ethicorum, sicque dicitur operatio optima, optimæ potentiæ etiam secundum optimam virtutem. Nunc autem in proposito Varro loquitur de beatitudine pro statu, nō pro actu, quia constat, quod talis operatio, de qua loquitur Aristoteles, est solius animæ.

Sexta:

Sexta veritas est, quòd virtus propter seipsam appetit, simùlq; seipsam omnibus exponit, vt omnibus per se ipsa sit perutilis, & ea perfruantur. cap.cod. Sed oritur dubium quomodo virtus appetit omnia propter se ipsam, cum ipsa non sit vltimus finis. Dicitur autem, quod non intelligitur appetere se ipsam, nisi omnia bona visibilia: quæ sunt ordinata ad virtutē. Secundum dubium est, quomodo debeat vti se ipsa, vt omnibus perfruat, cum vti non liceat nisi diuina essentia. Dicitur, quòd accipiuntur omnia, vt continentur supereminenter in diuina essentia: & sic sunt idē quod ipsa deitas, sed sunt communia dicta.

Septima veritas est, quòd omnium bonorum animæ, vel corporis nihil sibi omnino virtus præponit. cap. iij. Et ibi hoc probat: quia virtus benè aliis vtitur, vt proficiant, quæ sine virtute non proficiunt ad beatam vitam.

Ex quo

Ex quo dicto habetur, quòd bonum virtutis, licet non sit ita notabile in se, secundum naturam, tamen magis est eligibile, quàm aliquid quod pertineat ad animã, vel ad corpus. Ex quo sequuntur duæ conclusiones. Prima est, quòd pro bono virtutis est vita corporalis exponenda. Secunda est conclusio, quòd bona animæ, quantũ ad se, debent perpetuo esse in admiratione, & si nullum istorum sibi virtus proponit.

Octava veritas est, quòd beatam vitam aliqui Philosophi perhibent esse socialem, id est, quæ amicorũ bona propter se ipsa diligit, sicut sua, eisque propter se ipsos hoc vult, quod sibi, siue in domo, siue in ciuitate, siue in tota gente. cap. iij.

Nona veritas est, quòd virtus, quæ omnium bonorum culmen sibi vendicat humanorũ, nihil aliud hïc agit, nisi perpetua bella cum vitiis, maximeque

Deo, & caro animæ, & caro cum anima Deo. cap. iij. Intelligendum tamē, quòd secundum dicta August. in isto capitulo, quatuor sunt gradus iustitiæ. Primus, est iustitia monastica, quæ est eiusdem ad se, & secundum istam regitur corpus per animã, & anima per nobilissimam sui potentiam. Secundus est iustitia œconomica, secundum quã paterfamilias iustè regit illa, quæ pertinent ad familiam suam. Tertius, est iustitia politica, secundum quam princeps gubernat rempublicã. Quartus, est iustitia Hierarchica, quæ fit in distributione cuiuslibet Hierarchiæ: vtpotè in Ecclesiastica Hierarchia, & secundum istam anima hîc dicitur subdita Deo.

Vndecima veritas est, quòd fortitudo est testis humanorum malorum, quæ compellit tolerare mala pro anima, quæ, inquit, Stoici, nescio qua frõte, non esse mala contendunt. Quibus

FLORES AVGVSTINI

fatentur si tanta fuerint, vt ea sapiens
 tolerare non possit, vel non debeat,
 licere sibi mortem inferre. cap. eod.
 Hos Philosophos ipse reprobat ibi-
 dem, inducens exēplum Catonis, qui
 à Cæsare victus, impotens eius ferre
 victoriã, seipsum interemit, plus du-
 ctus impatientia, quã patientia. Intel-
 ligendum tamen, quòd ibi distinguit
 inter errorem Stoicorum qui ista ma-
 la negabāt, & errorem Platonicorū,
 & errorem Peripateticorum quia illa
 esse mala concedebant, sed dicebant
 propter nimietatem talium malorum
 debere sibi mortem inferre. Et adiun-
 git quasi exprobrando istis Philoso-
 phis: Magna vis est in his malis, qui
 fortitudinem faciunt homicidam, si
 tamen dicenda est fortitudo, quæ ita
 mala dicitur, vt hominem, quem re-
 gendum tuendūque virtus suscepit,
 per patientiam custodire non possit,
 sed cogatur occidere. Itē ibidē dicit,
 quod

quòd nihil melius & nobilius reperitur in homine, virtute, quæ quantò maius adiutorium contra periculum est, tantò fidelius miseriarum testimonium.

Duodecima veritas est, quòd pax est incertum bonum, quia corda eorum, cū quibus eam tenere volumus, ignoramus. cap. v. Istius autem rationem assignando adiungit, quòd mille sunt occultiores insidiæ quam hæ, quæ latent in simulatione officij, aut in aliquo necessitudinis nomine. Nam eum qui palam est aduersarius, facile, inquit, vitare potes.

Tertiadecima veritas est, quòd cū aliquis torquetur ad veritatem inveniendam rei occultæ, quandoque innocens luit pro incerto scelere certissimas pœnas, non quia illud cōmississe detegitur, sed quia non cōmississe nescitur, ac per hoc, ignorantia iudicis, plerunque est calamitas innocentis.

FLORES AVGVSTINI

Quod intolerabilius, inquit, est, cum propterea iudex torqueat accusatum, ne occidat innocentem nesciens: & si per ignorantia[m] miseriam innocētem occidit, quem innocentem torserat, eo occiso, nescit vtrum nocentem, vel innocētem occiderit: & sequitur verbum Augustini, quòd ad istud officiū constringit humana necessitas, vel societas, & huic adiungit miseras duas. Vnā, quando perimitur in tormentis ille, à quo veritas exquiritur. Alia verò, dum defectu testimonij contra veritatem damnantur, vtpotè, quando obiiciunt vera, quæ probare non possunt. cap. vj. Ex quibus dictis cum aliis, quæ cōtinentur in hoc cap. accipiuntur quatuor ciuilia documenta. Primum est, quòd ad regendum rempublicā sunt necessariae torsiones, quas iura ciuilia vocant quæstiones. Dicit enim quod ad illud compellit humana societas, cuius obseruationem intendit

tendit ius civile. Secundum documentum est, quod qui proposuit iudicialiter, quod non potest probare, debet pœnam similem sustinere: & quamvis sint vera, quia occulta manifestanda non sunt: ideò dicit, quod alia pœna est, quâdo aliquis ex defectu testimonij contra veritatem damnatur. Tertium documentum, quod talia supplicia, qualia dicta sunt, excedere siue innocentes, secundum modum à iure præfixum, non est peccatum, quia ibi dicit Augustinus, quod iudex sapiens ista non facit nocendi auiditate, sed nesciendi necessitate, vnde excusat ipsum ex intentione. Quartum documentum est, quod iudex iudicans secundum allegata, & non secundum conscientiam, non peccat, quia ita compellit humana societas in iure civili, sicut ad torquendum innocentem. Et ideo eadem ratione iudex procedens secundum instituta iuris excusat: ut. In-

FLORES AVGVSTINI

telligendum tamen, quòd ibidem dicit, quòd quando iudex ista facit cum displicentia, odiens in hoc humanam miseriam, & recognoscēs eam excusatur, & non à Deo, si talis non sit.

Quartadecima veritas est, q̄ magna Dei misericordia est necessaria, ne quisquam cū bonos angelos amicos se habere putet, habeat malos dæmones fictos amicos, & tanto nocentiores, quanto astutiores, patiantur inimicos.

Quintadecima veritas est, quòd finis bonorum nostrorum est pax, & tantum est pacis bonum, vt in rebus terrenis, atque mortalibus nihil gratius soleat audiri. nihil desiderabilius concupisci, nihil postremò melius inueniri. cap. eod. In quo ponit duo notabilia dicta de pace. Primū est, quòd optatus finis belli est pax. Secundum notabile est, quòd pacem cum suis, omnes homines cupiūt habere, quantumcun

tuncunque sint aliis molesti.

Sextadecima veritas est, quòd superbia imitatur Deum peruersè, odit namque cum sociis æqualitatem, sub illo, sed imponere vult dominationem suam. capit. xj. Intelligendum tamen, quòd superbus imitatur Deum, non secundum perfectionē, sicut virtuosus, sed secūdum ambitionem, cupiens honorem proprium Deo, sicut fuit dictum de primo angelo.

Decimaseptima veritas est, quòd pax omnium rerum est tranquillitas ordinis. cap. xij. Intelligendum tamē, quòd ipse diffinit plures paces in particulari. Primò enim dicit, quòd pax corporis est ordinata partium temperantia. Secundò, quòd pax animæ est ordinata cogitationis, ac actionis cōsensus. Tertio, quòd pax cordis & animæ, est ordinata vita, & salus animantis. Quartò, quòd pax hominis mortalis est sub æterna lege, ordinata in fine

obediētia. Quintò, pax est hominum ordinata concordia. Sextò, pax domus, est ordinata imperandi & cohabitantium concordia. Septimò, pax ciuitatis, est ordinata, imperandi, & obediendi concordia ciuium. Octauò, pax cœlestis ciuitatis est concordissima, & ordinatissima societas in Deo cum fruitione Dei.

Decima octaua veritas est, quòd ordo est pariũ, dispariũmq;, sua cuiq; loca distribuens dispositio. ca. eod. Sed oritur dubium, quia, licet inter res disparēs sit ordo, tamen inter pares, vt peres sunt, nō videtur esse ordo, cum ordinata in quantum talia sunt disparia, vt videtur. Dicitur autem, quòd hīc nō accipitur par, & impar, vt sunt differentia numeri: quia ordo videtur transcendere genus numeri, nec accipitur pro æquali & inæquali, quia ordo transcendit totum genus quantitatis. Sed intelligo pariũ dispariũmq;
rerum.

rerum, quia in omni ordine est inuenire inter extrema respectu æquiparantia. Ideò dicitur parium & disparium, &c. Ideò dicitur dispariū, quando ei aliqua sunt ordinata. Oportet autem primò, vt sint numerata, quia plura, & omnia plura conveniunt in vna ratione communi, vt plura entia in entitate. Et ita prius ens, & posterius ens; & secundum hoc, est inter omnia ordinata conformitas æquiparantia. Sed in quātum est ibi prius, vel posterius sequitur respectus, non æquiparantia, sicut & in numero proprietates distinguuntur. Ideo sequuntur rationem communem. Secundum dubium est, quare dicatur, sua cuique loca tribuens, cū multa sint ordinate, sicut quæ non sunt locata, & locatorā ordo, propter locorū, varietatē non mutatur. Dicitur autem, quòd hic accipitur locatum pro situatione perfectionali in gradibus vniuersi, in qua

FLORES AVGVSTINI

consistit ordo vniuersi. Et secundum ipsum talia dicuntur sic collocata in terminis suarum diffinitionum. Secundo remanet dubium, quare dicatur ordo dispositio: cum non sit qualitas. Dicitur, quod hic non accipitur dispositio pro qualitate, cum ordinis ratio sit respectiva, & hic ponatur in diffinitione ordinis dispositio loco generis, sed accipitur hic dispositio pro habitudine, quia sicut dispositio non sui gratia, ita habitudo, non dicit, tendentiam in terminum, & sic patet tota illa diffinitio ordinis.

Decimanona veritas est, quod dolor est testimonium boni adempti, & boni relictum. Nisi enim, ait, bonum relictum esset amissum, dolere non posset. c. eod. Ex quo accipitur documentum, quod quanto natura est nobilior, tanto poena illi inflicta est peior: quia signum, inquit, est boni, & ideo ostenditur quod cruciatus angelorum, est pet

est peior quam hominum, & animæ sensitivæ, quam intellectivæ.

Vigesima veritas est, quòd homo, cui anima rationalis inest, hoc totum quod habet commune cū bestiis subdit pati animæ, vt mente aliquid contempletur. cap. xiiij. Ex quo accipitur documentum, quòd illi homines, in quibus vires sensitivæ dominātur nō sint idonei ad contemplandum.

Vigesima prima veritas est, quòd ordo pacis est primū, vt nulli noceat, deinde vt possit prodesse. cap. eod. Ex quo accipiuntur duæ regulæ iuris naturalis, in quibus omnia iura positiva fundātur: vna est affirmatiua, alia negatiua. Affirmatiua est, vt quilibet profit quantum potest. Negatiua est, vt nullus noceat quātum valet. Quas regulas Christus ponit in Euangelio: Omnia quæcunque vultis vt vobis faciant homines, &c.

Vigesima secunda veritas est, quòd
conditio

FLORES AVGVSTINI

conditio seruitutis iure intelligitur
 imposita peccatori, quia probat, quòd
 nusquam in scripturis seruū legimus
 antequam hoc vocabulo Noë iustus,
 peccatum filij vendicaret, & dicit ibi-
 dem, quod nomen serui, istud culpa
 meruit non natura. cap. xv. Ex quo di-
 cto accipiuntur duo politica docu-
 mēta. Primum est, quòd seruitutis in-
 ductio, nō est illicita, quia dicit, quòd
 culpa seruitutem meruit, non natura.
 Secundum est, quòd filij seruatorum, nō
 videntur subiiciendi seruituti, quia
 nullam culpam commiserunt, vel etiā
 contraxerunt, cū culpæ seruatorū pa-
 rentum non contrahantur, alioquin
 quare non liceret, ita pro parentibus
 filios interfici, sicut redigi in seruitu-
 tem. Sed oritur dubium, cum libertas
 res sit omnibus data de iure naturali,
 vt hīc dicitur, quòd seruitus est præter
 naturam, quomodo ius positium po-
 test iustè auferre quod est datū à iure
 naturæ.

naturæ. Dicitur autē, quòd sicut membra sunt data à natura, & vita magis prius, & naturaliter quam libertas, tamen possunt & iustè auferri per culpam, ita in proposito, ratio huius est, quia ius naturale diuidit hominibus pacem communem, & libertatem, & magis præcipit communem pacem, quàm propriam alicuius libertatem. Et si ideò aliqui non possunt simul vtrunque habere, debent minus præceptum infringere, etiam secundum dictamen iuris naturæ: & ideò vt cõmunis pax habeatur cum malis est seruitus licitè introducta. Intelligendum tamen, quòd ibidem dicit Augustinus, quòd secūdam Latinam linguam serui dicti sunt à seruando, quia illi qui iure belli occidi possent à victoribus seruabantur, & sic seruitus introducta fuit, melius quam introducta sit ipsa mors.

Vigesimatertia veritas est, quòd
fœlicius

FLORES AVGVSTINI

fœlicius seruitur homini, quàm libidi-
 ni, cum libido, inquit, sæuissimo do-
 minatu vastet corda mortalium. Et
 istius seruitutis atrocitas dupliciter
 ostenditur. Primo, quia voluntas no-
 stra sit ita libera, vt non possit ab ali-
 qua causa cõtra Deum compelli, nec
 etiam secundum aliquos, à Deo, serui-
 tus tamen libidinis, ita ipsam subiug-
 gat successiuè, vt postquam ei fuerit
 per consuetudinem submissa teneat
 ipsam, sicut captiuam, vt faciliter ab
 omni malo vincatur, & pereat quasi
 coacta. Secundo, declaratur in ceteris
 dominiis quod tãtò facilius & me-
 lius seruit quis, quantò mitius tracta-
 tur, & remuneratur à domino suo. In
 ista autè tyrannide, qua voluntas cõ-
 pelletur ad parendũ libidini: & quan-
 to perfectius exequitur eius præce-
 ptum, tanto fortius in fine operis ex-
 cruciatur.

Vigesimaquarta veritas est, quòd
 inique

inique etiam dominantes, se patres familias gaudent appellari. ca. xvj. Ex quo dicto accipiuntur duo moralia documenta. Primum, quòd principes boni magis deberent delectari in clementia, quam in honoris gloria, quia nomen patris familias non est honorificum, sed beneficum. Secundũ documentum est, quòd boni principes debent patribus familias, in quantum possunt, & circa assimilari in familiaritate, quia, inquit, in hoc nomine gaudent. Vnde refertur, quòd Comitẽ Berengarium patrem, non dominum prouinciæ appellantes vlulabant in eius sine.

Vigesima quinta veritas est, quòd sicut non est beneficentiæ adiuuando efficere: vt bonum quod maius est, amittatur, ita non est innocentie parcendo sinere, vt in malum grauius incidatur. Perrinet ergo, inquit, ad innocentis officium, non solum nemini
malum

FLORES AVGVSTINI

malum inferre, verum etiam cohibere à peccato, vel punire peccatum, vt aut ipse qui peccat, corrigatur experimento, aut alij terreantur exemplo. cap. eod. Ex quo dicto accipiuntur quatuor moralia documēta. Primum est, quòd cum quis vult aliquem adiuuare ad aliquod bonum habendum considerare debet, ne is ex eo amittat maius bonum, idēque agat, si inuet ad vitandum malum, vt ne ex hoc incurrat maius malum, alioquin eius adiutorium non pertinet ad beneficium. Secundum documentū est, quòd melius est, malum statim corrigere, quā correctionem deferre contra praelatos, qui diu celant dictum suum subditis, donec habeāt, vnde possint euidentius punire: sic plagæ putrescunt, ex eo quod non curantur. Vnde dicit Augustinus, quod non pertinet ad innocentem sententiæ malum. Tertium est, quòd duo sunt, quæ pertinent ad
 praelatum

prælatum respectu subditi. Primum, præseruare à peccato, præseruando eum de mali opportunitate. Ideò dicit, quòd illi debent cohibere subditũ à peccato. Secundum est punire peccatum: nam vt prohibere, sic punire tenentur. Quartum documentum est, quòd duplici de causa tenetur prælatus punire subditos peccantes, vt scilicet illi corrigantur, & alij terreantur, illi experimento, hi verò exemplo. Et quamuis correctio eius qui plectitur non expectetur, tamẽ propter exemplum non est correctio in eo omit-tenda.

Vigesimasexta veritas est, q̄ quia omne initium ad aliquem sui generis finem, & omnis pars ad vniuersi cuius est pars integritatem refertur, idcirco pax domestica reducitur ad ciuilem. cap. eod. Ex quo dicto colliguntur duo moralia documenta. Primũ, quòd omnis pars regulanda est, secundum

leges sui totius, quia omnis pars, inquit, reducitur in vniuersum ad id cuius pars est. Secundum est, quòd omne bonum particulare ordinatur ad bonum commune, sicut ad finem, & minus cõmune ad maius commune, quia in finem sui generis reducitur, sicut bonum personæ in bonũ domus, & bonum domus in bonum ciuitatis secundum data exempla. Intelligendum tamẽ, quòd hic videtur ratio necessaria accipi ad ostendendum quomodo ratio naturalis deducit vnum debere esse monarcham in mundo. Si ratio Augustini aliquid valet. Non enim probat, quòd bonum domus reducitur in bonum ciuitatis, quia domus est pars ciuitatis, sed ita est pars vniuersi totius, vnum regnũ, sicut domus vnius ciuitatis. Ideò sicut bonum vnius domus est propter bonum ciuitatis, ita bonum vnius regni est bonũ totius mundi, & tunc bonum totius vniuersi

vniuersinon potest intendere regulando, nisi ille qui habet principatum in vniuerso, sicut bonum vnius regni non potest ordinare, nisi ille qui principatur in regno.

Vigesimaseptima veritas est, quòd ex scripturis veteribus, & nouis, quas Canonicas appellamus fides cõcepta est, ex qua iustus viuit. ca. xvij. Ex quo accipitur documentum, quòd cū omnis scripturarum istarum sit auctoritas vna, quicumque negat aliquid contentū in diuina scriptura, negat fidem ex eo conceptam.

Vigesimaoctaua veritas est, quòd Episcopatus nomen est operis, non honoris, quia dicit, quod Episcopus, Græcè, ἐπίσκοπος, dicitur Latinè superintendens. cap. xix. & ibidem dicit, quod istam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ vacandum est veritati, si autem imponitur, percipienda est propter charitatis necessitatem:

FLORES AVGVSTINI

sed nec sic omnimodo, ait, veritatis declaratio deferenda, ne si subtrahatur illa suauitas, obruat ista necessitas. Ex quo accipiuntur duo documenta. Primum est, quòd Episcopatus fastigium, non est prosequendum cum non imponitur, imò omnis qui ipsum prosequitur, eò ipso est repellendus, quia dicit quod tunc magis est vacandum veritati. Secundum documētum est, quòd cùm imponitur, non debet ille qui potest prodesse recusare, non ad suã aspiciendo utilitatem, sed aliorum aspiciat charitatem. Intelligendū tamen secūdam Augustinū, hīc, quod Episcopus non sic omnino debet vacare vitæ actiuæ, vt omittat prorsus contemplatiuam.

Vigesimanona veritas est, q̄ illud quod fit iure, fit & iustè, quod autem fit iniustè, iure fieri nequit. Non enim, inquit, iura dicēda sunt iniqua hominum instituta. capit. 21. Ex quo dicto
accipitur

accipitur documentum, quòd nō omne institutum à principe, potest habere rationem iuris, quia princeps potest ferre legem iniustam de facto: & tamen, vt hīc dicitur, nisi secundum rectam rationem voluntas principis regulata est, iuris nō habet rationem.

Trigesima veritas est, quòd cū dij fuissent à paganis requisiti de Christo circa principium fidei Christianæ dixerunt, eum piissimum, & immortalem factum, cum bona prædicatione eius Christianos esse pollutos dixerūt erroribus. cap. xiiij. Et ibidem dicit, quod inter deos de Christo fuit discordia, quia Apollo respondit fuisse malum, & à iudicibus recta sententibus damnatum: alius Deus, vt Hecates dicit eum piissimum, quorum neutrū, inquit, Augustinus, recipimus, nec istū laudamus, nec illum vituperamus.

Trigesima prima veritas est, quòd secundum documenta Porphirij, vitā,

quæ Deus est, ipsum adorâdo, & preces faciendo per imitationem, & inquisitionem, purgat, inquit, inquisitio, sed imitatio deificat affectionem. ca.xxiiij. secundû Porphirium. Et quia istud dictum non reprobât, sed commendat August. ibidem accipitur argumentum ex isto dicto, quod circa Deum principalior est actus volendi, quàm intelligēdi, quia inquirere pertinet ad cognitionem, & imitatio ad volitionem, cùm dicit quod imitatio deificat affectionem.

Trigesima secūda veritas est, quòd oratio dominica non est efficax pro illis, quorum fides sine operibus mortua est, cap.xxv. Intelligendum est tamen, quòd licet talis oratio non sit efficax, cùm dicitur, Pater noster ad bona æterna directè, quæ nullus potest mereri nisi existens in charitate: bene tamē ad bona temporalia, vel ad gratiam obtinendam, de congruo, nō de condigno

condigno, & quia in ista oratione regnum Dei postulatur: ideo quantum ad hoc non habet efficaciam, nisi in gratia existentibus.

Trigesimatertia veritas est, quòd in hac vita non est perfecta pax, in qua, inquit, si non facili operatione, tamen labili locutione, aut volubili cogitatione peccatur. ca. eod. Non est tamen intelligendum, quòd simplex cogitatio sit peccatum per se, nisi fortè ratione delectationis adèptæ, quia Christus cogitatione fuit tentatus sine omni peccato.

Trigesimaquarta veritas est, quòd ideò clarior erit mors secunda, quia finire morte non poterit. ca. xxviiij. Ex quo dicto accipitur argumentũ, quod damnati magis vellent non esse, quàm sic esse, quia durius est, inquit, eis, quòd non esse, non possunt.

Trigesimaquinta veritas est, quòd nullum bellum grauius, & amarius

FLORES AVGVSTINI

cogitari potest, quam vbi voluntas sic est aduersa passioni, & passio voluntati, vt nullius eorū victoria finiatur. cap. eod. Istud autem ipse declarat in simili pœna, scilicet, inferni, vbi, inquit, affligitur cum ipsa natura corporis visio doloris, vt neuter alteri cedat: si enim dolor vincit in hac vita, mors adimit, scilicet dolorem, si natura vincit dolorem, sanitas tollit, scilicet dolorem. Vbi autem dolor permanet & natura durat: fit, vt pœna nō deficiat. Ex quo dicto accipiūtur duo moralia documenta. Primum, quòd amarissima est vita hominis, qui est in continua passionum pugna, quia istā pœnam comparat pœnæ inferni. Secundum est, quòd quilibet, vt fugiat tantam miseriam debet conari ad militandum intensè contra passiones, vt ipsas subiiciat totaliter: alioquin vt diabolus nunquam quiescit, ità nullā habet requiē intestino bello lassatus.

Scd

Sed oritur dubium, quia ille peior videtur, qui vincitur, & non resistit, quam qui resistit, vt non vincat, nec vincatur, qui dicitur perseuerans. Dicitur autem, quòd, licet sit peior, tamē iste plus affligitur, quamuis & post malū cōsummatū, ille plus affligatur.

---

*IN VIGESIMO LIBRO
agit Augustinus de modo veniendi ad fines predictarum civitatum, id est, vel ad vitā eternam, vel ad mortem eternam.*

IN vigesimo libro, prima veritas est, non solum in bono esse malos, & in malo bonos, quòd vtique videtur iniustum, verum ex malis mala, & in bonis bona proueniūt: ideo magis inscrutabilia sunt iudicia Dei. cap. ij. Istarum autem duarū differentiarū, habētur exempla in scriptura veteris

testamēti, quia primo Abraham cum esset bonus, semper habuit bona & prospera huius mundi. Secundo, Pharaon, cum esse malus, habuit mala horribilia in decem plagis Ægypti. Tertio, David cum esset bonus ferè semper mala habuit, & persecutiones. Quarto Assuerus cum esset malus & infidelis semper habuit bona in hac vita, vt patet in Hester.

Secunda veritas est, quòd in testimonio diuinæ scripturæ, conuenienter præmittuntur testimonia noui testamenti testimoniis veteris. cap. iiii. Istud dictum ipse probat, primo ratione, deinde auctoritate. Ratione, quia vetera quamuis priora sint tempore, tamen noua anteponēda sunt, quòd talia sunt dignitate, Secūdo declarat istud, auctoritate, quia Saluator dicit: sic in Euangelio, Omnis Scriba doctus in regno cælorum similis est patrifamilias, qui profert de thesauro suo

suonoua & vetera, & notat hîc Augustinus, quòd nō dicit, vetera & noua, sed noua & vetera.

Tertia veritas est, quòd nullus malus in die iudicij condemnabit alium, sed ideo dicuntur aliqui alios condemnare, quia eorum condemnatione cōdemnabuntur, vt dicitur de regina Austri Saba, & Niniuitis. Et isto modo exponunt illa testimonia, quæ videntur oppositum sonare. cap. v. Intelligendum tamen, quòd in eodem cap. habetur triplex iudicium. Primū, sententia cōmunis, & istud pertinebit ad solum Christum, quia solus erit iudex omnium. Secundū est iudiciū cōparationis, quòd pertinebit ad minus malos respectu peiorum, vt dicitur de Niniuitis, & de regina Saba: quemadmodum solent minus turpia in cōparatione magis turpium acceptari. Tertium erit iudiciū approbationis, & secundum istud iudicabunt omnes sancti

sancti, vt dicit Christus in Euangelio, Ipsi iudices vestri erunt, scilicet de duodecim Apostolis. Sed oritur dubium, quomodo duodecim Apostoli dicuntur iudicare duodecim tribus Israel specialiter, si omnes sancti dicantur hoc facere: August. dicit, q̄ ibi nō accipitur numerus duodenarius, nisi pro vniuersitate sanctorum. Quod dupliciter probat: Primo, quia si essent soli XII. Paulus non haberet thronum duodecimum, cum præter ipsum, cum Matthia fuerunt duodecim Apostoli. Secundò, confirmat, quia per XII. tribus Israel intelligitur vniuersitas iudicandorum: alioquin cum tribu Leui sint XIII. distinctis Ephraim, & Manasse, illa non iudicaretur. Quod autem numerus duodenarius significet vniuersitatē, declaratur per duas partes numeri septennarij, quo plerunque significatur vniuersitas, quæ duæ partes, in tria & quatuor per alte-

ram ducta, id est, quater tria, vel ter quatuor reddunt xii.

Quarta veritas est, quòd sicut sunt duæ regenerationes: vna quæ fit secundum fidem, per baptismum, altera quæ fit secundum carnem, quæ fiet in eius corruptione, per iudicium nouissimum & magnū, ita & resurrectiones duæ: vna prima, quæ nunc est animarum, quæ peruenire non permittit in mortem secundam: alia secunda est corporum quæ futura est in fine seculorum. cap. vj.

Quinta veritas est, quòd opinio fuit aliquorum sex millibus annorum durare mundum à prima hominis institutione, sicut sex fuerūt dies in quibus formatus est mundus. Istud autem dictum confirmant per illud dictum Apostolicum: Apud Deū vnus dies sicut mille anni, & postea resurrectione facta in septimo millenario annorum regnū erit sanctorū cum Christo mille

FLORES AVGVSTINI

mille annis tanquã in Sabbatho, propter illud quod scriptum est in Apocalypsi, cap. xx. Sancti regnabant cum Christo mille annis. ca. vij. Et dicit ibi Augustinus, quòd ista opinio esset factis toletabilis, nisi quod ponit delectationem carnis in sanctis pro illis mille annis ante perfectam glorificationem. Et adiungit, quòd ipse fuit quandoque istius opinionis. Intelligendum tamen, quòd ipse dicit idem ad soluendum istorum motiuũ: quòd mille anni, de quibus dicitur in Apocalypsi, quòd sancti regnabunt cum Christo, dupliciter potest intelligi, aut literaliter pro sexto millenario in cuius fine res ista fiat, cuius millenarij inter spatia posteriora voluntur, aut pro omni tempore futuro, quia omnis denarius significat temporis plenitudinẽ, & denarius millenarij, quadratum solidum reddit. cap. eod.

Sexta veritas est, quòd religatio
diaboli

diaboli, quę legitur in Apocalypsi, est, non permitti ipsum exercere totam tentationem quam potest, in cogēdo in suam partem homines violenrer, aut fraudulenter. cap. viij.

Septima veritas est, quòd tribus annis & sex mensibus legitur diabolus totis suis viribus sæuiturus. ca. eod. & istud refert ad tempora antichristi. Intelligendum tamen, quòd in laudē sanctorum, qui tunc erunt, dicit, sic Augustinus: in eorum qui tunc futuri sunt comparatione quid sumus? quando ad illos probandos tantus soluetur inimicus, cum quo ligato nos tantis periculis dimicamus. Ex quo loco accipitur argumentū, quòd illi qui erunt tempore antichristi erunt sanctissimi & perfectissimi à principe militię nostrę Christo ad bellum arduissimum. reseruati.

Octaua veritas est, quòd si aliqui tempore antichristi ab eo victi, ipsum secuti

FLORES AVGVSTINI

secuti fuerint, non eos dicimus pertinere ad numerum prædestinatorum. cap. eod. Vbi dicit argumētando, quòd tempore illius tribulationis nullus ad fidem accedet, sed tantū remanebunt quierant, & postea dicit argumētando, quod aliqui poterūt accedere, & aliqui recedere. Sed oritur dubiū, quare non poterunt pœnitere illi qui sequentur antichristum, sicut de annis quibuscunque peccatis, vt dicit hîc Augustinus, quòd illi non pertinent ad numerum prædestinatorum. Dicitur autem, quòd totus eius exercitus similiter sit combūrendus: vnde forte nulli licebit pœnitere.

Nona veritas est, q̄ priores mortui non separentur ab Ecclesia, quæ nunc est regnum Christi, alioquin ad altare Dei, non fieret, nec prodesset aliquid ad eius baptismum, in periculis currere, ne sine illo finiatur vita hæc: nec ad reconciliationem, si forte
 quisquam

quisquam ab eodem corpore separatus est. Cur enim fiunt ista, inquit, nisi quia fideles defuncti membra sunt eius. ca. ix. Ex quo accipitur argumentum, quod Ecclesia habet auctoritatem super animas defunctorum: quia sunt membra Ecclesiæ & ideo videntur subditi capiti eius. Vnde credunt aliqui, quod defuncti possunt absolui, & excommunicari, quia cum ista ratio concluderet, ita de sanctis, sicut de aliis. Ideò non videtur Ecclesiastica auctoritas extendi ad eos per modum iudicij, sed tantum per modum suffragij.

Decima veritas est, quòd gentes quas appellavit beatus Iohannes in Apocal. cap. xx. Gog, & Magog, non sunt accipiendæ quasi sint in aliqua parte barbari, siue, vt quidam suspicantur Getæ, & Massagetæ, tantum orbe terrarum significati sunt isti, cum dictum est, nationes quæ sunt in quatuor angulis terræ. cap. xj.

FLORES AVGVSTINI

Vndecima veritas est, quòd cum dicitur in Apocal. quod descēdit ignis de cælo & deuorauit eos, scilicet persecutores fidelium, iste enim, inquit, ignis potest dupliciter intelligi: vel spiritualiter pro illo zelo iustitiæ, id est, malitiæ quo excruciabuntur, ministri antichristi, quia non poterunt sanctos vincere. Vnde dicit Augustinus, Dei munere insuperabiles facti sunt sancti, inde cruciantur inimici: vel potest accipi corporaliter pro illa plaga, qua percutiendi sunt inimici Ecclesiæ, veniente iam Christo, quos viuentes inueniet super terrã, quando interficiet antichristũ spiritu oris sui. Dicit tamen, quòd istud non erit vltimum supplicium damnatorum. cap. xij. Ex quo accipiuntur duo theologica documenta. Primum, quòd Christus venturus est ad interficiendum antichristum antequam veniat ad vltimum iudiciũ, quia dicit, quòd istud
non

non erit vltimum supplicium. Secundum documentum est, quòd quando Christus interficiet antichristum spiritu oris sui, tunc ignis descendet de cælo, & deuorabit exercitum, quia de ista plaga intelligit Augustinus, illud beati Ioannis, deinde descendit ignis de cælo.

Duodecima veritas est, quòd tempore antichristi, membra Christi ipsi Domino cohærebunt maximè. Quo, inquit tempore quâto erit acrior impetus belli, tantò maior gloria vincēdi, & tanto densior corona martyrij. cap. xiiij. Ex quo dicto accipiuntur duo theologica documēta. Primum, quòd tempore illius persecutionis, erūt viri perfectissimi, quia circa bella difficilia virtuosi. Secundum, quòd eo tempore illo erunt martyres præclarissimi, quia circa illam persecutionē dicit, quod erit densior corona martyrij. Intelligendum tamen, quòd mar-

FLORES AVGVSTINI

tyres illi singulariter commendantur propter duo. Primò propter atrocitatem persecutionis, quia tunc soluetur satanas, qui à principio Ecclesiæ fuit ligatus, vt sæuiat totis conatibus: & ideo mouebit persecutionem atrocissimam. Secundò propter sagacitatem deceptionis, quia in principio Ecclesiæ martyr faciebat miracula ante oculos carnificis: tunc autē tortor faciet miracula ante oculos martyris.

Tertiadecima veritas est, quòd bestia, quam nominat B. Iohannes. cap. x. pro pseudopropheta, potest intelligi impia ciuitas, cuius pseudopropheta antichristus erit caput. cap. ix.

Quartadecima veritas est, quod mutatione rerum, non omnino interitū, transibit hic mundus. Vnde Deus dicit Apostolis: præterit figura huius mundi: figura, inquit, Augustinus præterit non natura. cap. xiiiij. Ex quo dicto accipiuntur duo theologica documenta

menta. Primum est, quòd mūdus iste, quantum ad principales sui partes nō mutabitur substantialiter, quia dicit, quod non interibit. Secundū est, quòd transmutabitur accidentaliter, vt renouetur per alterationem in melius. Ideò dicit, quòd figura præterit.

Quintadecima veritas est, quòd in die iudicij non erit vnus liber omniū, sed singuli singulorum. Hic autem liber, secundum eum, erit quædam vis diuina, qua fiet, cuique opera sua in memoriam reuocentur, atque ita omnes & singuli iudicentur secundum illa quæ mentis intuitu mira celeritate cernentur. cap. eod. Sed oritur dubiū an cuiuslibet actus omnibus aliis eodem modo noti erūt. Dicitur autem, quòd sic, secundum Apostolum dicentem: Dies Domini omnia manifestabit, vt declaretur iudicis equitas, poterit fieri hæc manifestatio ita citò. Dicitur autē, quòd de omnibus actibus

FLORES AVGVSTINI

præteritis apud quemlibet, remanet dispositio apud intellectum indelebilis, quamuis corrumpatur illa quæ est in sensu cum intellectualibus, nec cadat obliuio, sicut de angelis, & tunc ostendit cuiuslibet animam sibi, & aliis intuitiue, & sic intuebitur ibi quilibet omnes illas dispositiones intelligibiles, per quas fit recordatio intellectiua, & sic omnia intelligentur, simul sicut visus noster intuetur vno intuitu cælum cum omnibus stellis in eo nobis visibilibus. Quod autem ibi sit talis notitia accipitur in isto textu de mentis intuitu. Sed remanet dubium, an erit vnicus actus intelligendi, sicut videtur vnico actu videndi cælum cum stellis. Dicitur autem quod nec hic noster actus videndi est vnus, cum nec obiecta sint specie distincta, & in ratione visibilis, & vnus visio remaneat, alterius visione discedente. Et per istum modum videtur, quod
intelle

intellectus videns intētiuè multa obiecta habeat de ipsis actus distinctos.

Sextadecima veritas est, quòd sicut non absurdè creditur antiquos sanctos ante Christi aduentum, locis ab impiorum tormētis, remotissimis tamē apud inferos fuisse, donec, inquit, sanguine Christi emerentur, proinde, inquit, boni fideles effuso illo pretioso sanguine iam redempti, morsus inferos nesciunt, donec bona corporibus accipiant, quæ merentur. cap. xv. Ex quo documentum accipitur, quòd purgatorium non sit in inferno, sed in hoc mundo, quia dicit, quod boni fideles infernum nesciunt, & illo modo quo sancti patres, tamē videtur, quod ipse loquatur hîc de viris perfectis, qui nihil habent purgandum.

Decimaseptima veritas est, quòd cùm flagratione mūdana, electorum incorruptibilium qualitates, quæ corporibus nostris corruptibilibus con-

FLORES AVGVSTINI

gruebant, ardēdo pœnitus interibūt,
 atque ea substantia, eas qualitates ha-
 bebit quæ corporibus mortalibus mi-
 rabili immutatione conueniant, vt
 mundus in melius immutatus accom-
 modetur: in melius innouatis homi-
 nibus. cap. xvj. Vnde accipiuntur duo
 theologica documenta. Primū, quòd
 sicut corpus hominis suo modo glo-
 rificabitur per corporis dotes, ita suo
 modo iste mundus, quasi glorificabi-
 tur. Ita vt elementa, & corpora super-
 cœlestia habeant suas dotes plenu-
 dinis, quas nunc non habent, quia di-
 cit, quod proportione is melius im-
 mutabitur mundus, sicut homines. Se-
 cundum est, quòd elementa mundi
 erunt supernaturaliter immutāda ad
 perfectiones excedentes eorum natu-
 ram, sicut omnia suo modo, quia dicit
 quod qualitates, quas nunc habent,
 interibunt, cum istæ sint naturales, &
 aliæ superinducuntur, & ideò non
 poterunt

poterunt esse nisi supernaturales. Intelligentum tamen, quod Augustinus ibi dubitat de mari, ne per illud incendium prorsus exiccetur, quia dicitur in Apocal. Mare iam non est, tamen cum mare pertineat ad perfectionem vniuersi, sicut aqua est nobilior elementum, quam terra, vnde non dubitant moderni doctores, quin remaneat mare, sicut aër. Dicunt tamē aliqui quod mare mediterraneum destruetur, & fiet vnum mare cooperiens totam faciem terræ ex omni parte, sicut fuit creatum ab initio, & quod sit talis elementorum ordo naturalis: quia terræ discoopertio fuit facta propter vitam animalium corruptibilium: quæ tunc non erant, & ad istud potest referri illud, mare iam non erit.

Decima octaua veritas est, quòd quando à Petro dicitur, cæli arsure, à B. Petro non intelligitur de summis

FLORES AVGVSTINI

cælis, in quibus sol & luna, & sydera sunt, sed istos aëreos cælos intelligi oportet, terram autem, inquit, dicitur peritura. ca. xviii. Et adiungit ibidem Augustinus quod si aliquis quærat, si post factum iudicium mundus ardebit, ut renouetur, ubi erunt corpora iam resuscitata sanctorum? Respondet Augustinus, quod ita altè erunt, ut ignis eos attingere non possit, aut eorum corpora iam impassibilia, non illum ignem iam formidabunt. Ex istis dictis accipiuntur tria theologica documenta. Primum quod post iudicium nō statim sancti ad cælos euolabunt cum Christo: quia durate igne conflagrationis in hoc mundo erunt, ut hic dicitur, ad videndum rerum in nouationem. Secundum est, quod ignis ille non comburet aëris superioris regionem: quia ibi erunt sancti, ut hic innuitur. Sed tantum illam vsque ad quam possunt ascendere vapores, ut fiat

fiat vindicta peccatorum, & in rebus inanimatis. Tertium est, quòd ignis conflagrationis erit post iudicium, & non ante, sicut aliqui putant, quia consumerentur per ignem, & postea fiet resurrectio, deinde vniuersale iudicium, iuxta illud Propheticum, ignis ante ipsum præcedet.

Decimanona veritas est, quòd illud quod nos habemus de antichristo, quod in templo Dei sedeat, Græci habent, quod in templo Dei sedeat tanquam, inquit Augustinus, ipse sit templum Dei in Ecclesia. cap. xix. Ex quo dicto accipitur argumētum, quòd antichristus erit falsus Christianus, & finget se verum ecclesiasticum vt fortius noceat, quia templum Dei, id est, medium ecclesiæ, ait Augustinus.

Vigesima veritas est, quòd cùm dicit Apostolus, Qui tenet teneat, donec de medio fiat, illud difficile est intellectu. Vnde ibi dicit Augustinus.

Quid

Quid dixerit Apostolus fateor me prorsus ignorare. cap. eod. Et ibidem recitat, August. hominum suspiciones, circa istud. Quidam enim dicunt ipsum Paulum voluisse hoc dixisse de Romano imperio ad vitandā calumniam. Alij existimant Neronem, futurum antichristum resurrecturum. Alij autem nondum mortuum, sed occultatum, donec suo tempore reueletur ac restituatur in regnum. Dicit tamen ibi Augustinus, quòd mira est opinantium temeritas. Sed istud dictum difficile ibi pertractans, sic dicit. Non absurdè intelligitur, qui tenet imperium teneat, donec de medio fiat, id est, tollatur de medio per antichristū ipsum imperium, vel aliter, inquit, donec de medio ecclesiæ exeat misteriū iniquitatis, quod scilicet nunc est occultatum. Ex prima expositione accipitur argumentum, quod antichristus pugnabit contra imperium Romanū,
& tunc

& tunc apparet, quod imperator ille sit fidelissimus qui resistit illi. Ex secūda autē expositione oritur, quòd malum illius persecutionis oritur ab ecclesia, vt infra ipsam sit pugna intestina.

Vigesima prima veritas est, quòd cum dubitatur vtrum signa antichristi sint signa mendacij, quia erunt fantastica & non vera, aut quia ad falsitatem inducentia, magis sentire videtur Augustinus, futura vera, quia dicit, quod ignis de cælo ad consumendam familiam Iob non fuit fantasticus, qui tamē fuit à diabolo ministratus, cuius tunc, inquit, potestas erit maxima. cap. eod.

Vigesima secunda veritas est, quòd quando quæritur de illis, quos Christus inueniet viuētes, in quorum persona loquitur Apostolus: Deinde nos qui viuimus, qui residui sumus, si illi omnino non morientur, aut ascen-

dentes

FLORES AVGVSTINI

dentes obuiam Christo, mira celeritate transibunt præuia morte ad immortalitatē, dicit, quòd secundus modus nō est impossibilis, tamen primū modum non reprobatur. ca.xx. Idem dicit, quòd quicquid teneatur de illis Christiani non tenebuntur ad illud: Pulvis es, & in puluerem reuerteris, siue nullam, inquit, experientur mortem, siue paululum, inquit, in aëte morientur. Tandem autē magis approbat illam sententiam, quæ dicit, quod illi beatissimè morientur propter verba Apostoli: Omnes quidem resurgemus, at nō omnes immutabimur. Sed attende, quòd si argumentum August. ex Apostolo esset validum, ita cōcluderet contra ipsum de incineratione illud verbum sapientis: Omnia quæ de terra sunt, in terram pariter reuertentur. Infra enim regulas vniuersales diuinæ scripturæ non continentur priuilegiati.

Vigesimaltertia veritas est, quòd tempus, tempora, & dimidium temporis, quibus dicitur regnaturus antichristus, sunt vnus annus, duo anni, & dimidius annus. ca. xxiiij. & ibidem dicit, quòd quatuor bestiaè Danielis, significat quatuor regna, scilicet, Assyriorum, Persarum, Macedonum, & Romanorum. Qui hoc, inquit, Augustinus, nescit, & scire desiderat, legat Iohannis presbyteri librum in Danielem satis erudite, ac diligenter scriptum.

Vigesimaquarta veritas est, quòd Prophetia Malachie, Esdras sacerdos, cuius alia in Canone scripta, sunt recepta, ab aliquibus creditur: cap. xxv. Et ibidem ponit, quòd Hieronymus scribit, hanc esse Hebræorum opinionem, & istum, inquam, nos vocamus Malachiam, vt patet auctoritatibus, quas hîc Augustinus allegat de ipso. Adiungit Augustinus, quòd ex verbis illius Prophetæ, videtur euidentius haberi.

haberi, quod in illo iudicio erūt quorundam purgatorix pœnæ, cùm dicit: Quis sustinebit diem introitus eius.

Vigesima quinta veritas est, quòd ante aduentum iudicis Saluatoris nō immerito speratur Eliam esse venturum, qui & nunc, inquit, non immerito, viuere creditur. cap. xxix. Istud autem accipitur ex Euāgelio, cùm dicit Dominus. Elias quidem venturus est.

Vigesima sexta veritas est, quòd Prophetia sic assiduè loquitur, vt pro eo quod futurum est verbum præteriti ponat. cap. xxx. Istius autem dicti ratio solet assignari cōnvenientissima certitudo prophetalis, quæ tam infallibilis est sicut illa quæ præterierunt nullatenus immutari possunt, ita illa quæ Prophetica sunt omnino infallibilia existunt.

DE CIVIT. DEI. LIB. XXI. 193
IN VIGESIMOPRIMO
Libro, agit Augustinus de fine
ciuitatis diaboli, id est, de pœna
eterna.

IN hoc libro prima veritas est, quòd in diuinis locutionibus aliquando bonũ præcedit malũ, sicut cum dicitur ibunt qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ, qui verò mala in resurrectionem iudicij. Aliquãdo autem malum præcedit bonũ, sicut ibi, Ibunt isti in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam. ca. j. Ex quo dicto accipitur argumentum, quòd nullus sapiens debet indignitus esse, si in verbis scriptis in locis scripturæ præponatur, vel postponatur, cum diuina scriptura alterutrum præmittat bonos & malos.

Secunda veritas est, quòd dolor, qui dicitur corporis magis ad animã

pertinet: dolere enim est animæ, non
 corporis, & cum ipsa anima corpori
 existat causa dolendi. cap. iij. Si dica-
 tur, quòd Aristoteles dicit, quòd qui
 dicit animam gaudere, & tristari, dicit
 eam texere & ædificare, respondetur,
 quod loquûtur de anima intellectiua,
 quæ est à passionibus organicis seque-
 strata: hic enim loquitur Augustinus
 de anima sensitiva, quæ sicut est prin-
 cipium sentiendi, ita & dolendi. Intel-
 ligendum tamen, quòd Augustinus
 intendit ex hoc dicto declarare, quod
 sicut corpora dolere animas faciunt,
 per organa, quas tamen mori non co-
 gunt, ita patet ignem infernalem cor-
 poribus inferre dolorem, non inferẽ-
 do mortem. Et si dicatur qualiter cor-
 pora damnatorum possunt tali in-
 cendio perpetuari. Hoc ipse decla-
 rat in capitulo sequenti quadruplici
 exemplo. Primum est de Salamandra,
 quæ in igne viuit. Secundum de mon-
 tibus

tibus Siciliae, qui ab ignibus comburuntur, & non consumuntur. Tertium est in carnibus pauonis, quae plusquam per annum seruantur mortuae à putrefactione, vt ipse dicit se fuisse expertum. Quartum est, de paleis, quae poma maturant, & niuem conseruât. Item ibidem adiungit, carbones nullatenus corrumpi posse. Ac per hoc illi qui ponunt terrarum terminos, sub terris, ait, solent carbones ponere.

Tertia veritas est, quòd assiduitas experiendi in rebus naturalibus paulatim subtrahit admirationem. ca. iiii. Istud, ipse declarat in multis exemplis. Primò, quia adamas non potest frangi ferro, sed hircino sanguine. Secundò, de magnete attrahente ferrum, ita vt attrahendo annulum, attrahit & cathenam. Tertio de lapide attrahente ferrum argèto interposito. Quartò de agris gentium in Sicilia, vbi est sal, quod in igne positum fluit, & in aqua

FLORES AVGVSTINI

sicut in igne crepitat. Quintò, de fonte, ita frigidus in die, vt non bibatur noctu, ita feruidus in noctibus, vt non tangatur. Sexto de fonte, in quo facula accensa extinguitur, & extincta acceditur in Grationopoli, inquit, ciuitate Gallia. Septimo, de lapide, qui accensu extingui non potest. cap. v.

Quarta veritas est, quòd demones alliciuntur ad inhabitandũ creaturas pro diuersitate delectabiliũ. cap. vj. Sed oritur dubium qualiter possunt allici demones ad inhabitandum in corporibus. Dicitur quod istud nõ est ex parte naturæ eorũ, sed ex prauitate vitæ habituum malorũ, eo quod diuersæ creaturæ habeant diuersas significationes spirituales.

Quinta veritas est, quod aliquod fuit templum ex magnetibus constructum tempore Paganorum, in medio cuius erat simulachrum ferreum pendens. ca. vj. Idem fertur, quòd Saraceni de
ni de

ni de sepulchro Mahometi in Meca.

Sexta veritas est, quòd quando in aliquibus videntur aliqua insolita, nò redditur ratio, nisi vt dicatur, hanc esse naturam eorum. Ibi adiungit Augustinus brevis est ista ratio fateor, sufficiensque respòsio. cap. vij. Ex quo dicto capitur documentum, quòd cū quæritur, quare talis effectus est, à tali causa, nulla alia ratio reddi potest, nisi eius natura talis est, vnde ista responsio est verificata in omni causa.

Septima veritas est, quòd cum aliqua res, quæ videtur impossibilis dicitur esse facta, si quærat talis effectus ratio nulla potior dari potest, quàm voluntas diuina, quæ rebus dedit naturas. De cuius omnipotentia ratione est, vt faciat quicquid vult. cap. eod.

Octaua veritas est, quòd omnia portenta dicimus esse contra naturam. Sed non sunt. Portetum enim, inquit, non contra naturam, sed contra quã

FLORES AVGVSTINI

nota est natura. Dat exemplū de Veneris stella, quam dicit esse nobilissimam, & pulcherrimam omnium. De qua dicit, quod tempore cuiusdam regis mutauit colorem, magnitudinem & figuram. cap. viij. Ex quo dicto accipiuntur duo documenta, vnum Philosophicum, & aliud theologicum. Documentum Philosophicum est, quod sicut aliqui existimant corpora cælestia, quantò altiora, tantò nobiliora, vt dicitur de elementis, quia dicit istā stellam nobilissimam, & tamen super ipsam sunt Iupiter, & Saturnus, & omnes stellæ fixæ. Documentum theologicum est, quod miracula, quæ Deus facit, nunquam sunt contra naturam, sed supra naturam, & secundum naturam occulta. Sed oritur dubium, an hoc exemplū de stella faciat ad propositum suum. Dicitur autem, quod ille effectus fuit occultus nobis, licet fortè cōtra naturā illius stellæ nō fuit.

Nona

Nona veritas est, quòd sicut non fuit impossibile Deo instituere quas voluit naturas, ita & mutare quas voluerit. cap. cod. Ex quo dicto accipitur argumentum, Deum posse quodlibet in quodlibet trãsmutare contra illos, qui negant Deum posse conuertere corporale in spirituale, & è conuerso: quia sicut potuit instituere, ita & trãsmutare, sed omnia ista potuit instituere, ergo inuicem trãsmutare: contra illos qui negant Deũ posse cõuere corruptibile in incorruptibile.

Decima veritas est, quòd cùm dicitur de damnãtis: Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur, aliqui hoc totum attribuũt pœnæ animæ, quia sicut tinea vestimentum, & vermis lignum, ita meror excruciat cor. Ego tamẽ, ait, Augustinus, vtrũq; existimo ad pœnam corporis pertinere. cap. ix. Sed oritur dubium, quomodo vermis poterit esse immortalis.

lis, cum animalia irrationabilia post iudicium non sint futura. Dicitur autē quod vermis potest accipi pro aliqua pœna cordis fortē nobis occulta propter supplicium ignis, vtpotē pro putredine talium corporum affligente odoratum, sicut ignis cutem, aut quod irrationabilia in inferno immortalia ponantur.

Vndecima veritas est, quod idem ignis erit in supplicio hominum, & dæmonum. cap. x. Dicit tamen ibi sententiam fuisse aliquorum, dæmones habere corpora aërea, in quibus ambiguè cruciantur. Si quis tamen hoc neget, inquit, non contendendū: quia licet ignis sit verè corporeus affligere potest, sicut spiritus hominis affligitur corpore proprio. Ex quo accipitur documentum, non esse laboriosè contendendum, nisi contra illos, qui negant necessaria ad salutem.

Duodécima veritas est, quod ignis ille

ille qui affligit spiritus in inferno videtur esse corporalis, sicut oculi diuitis quos eleuauit ad videndum Lazarum, cum esset in tormentis, & sicut eius lingua, gutta, & digitus Lazari, cum aliorum animæ essent separatae. Et tunc secundum hanc viam affligerentur corpora hominum igne corporali, & animæ igne spirituali. Dicit tamen, finaliter quod spiritus igne corporali affliguntur, & cruciantur. cap. eod. Sed oritur dubium, cum ignis non possit aliquid facere nisi calefaciendo, & ardendo, & spiritus vtriusque sint expertes, quomodo ab igne possint pati. Dicitur autem, quod alia est operatio ignis qua mouere potest intellectum, & voluntatem in ratione obiecti, & illa non est, de natura sua afflictiva. Sed ad tale operationem infligit Deus tristitiam, quæ est pœna spirituum, & sic ille ignis dicitur causa illius pœnæ ex diuina or-

dinatione, quæ præuia ignis mutatione obiectiua intelligit talem tristitiam, sicut præuia baptismatis infundit ablutionem.

Decima tertia veritas est, quòd septem genera pœnarũ in legibus scribit esse Tullius, scilicet, damnum, vincula, verbera, talionem, ignominiam, exilium, mortem, secũdum virtutem. cap. xj.

Quartadecima veritas est, quòd impugnatores ciuitatis Dei, iniustum putant, quod pro peccatis breui tẽpore perpetratis aliquis plectatur pœna æterna. Istud tamen nullatenus est iniustum. cap. eod. Istam autem iustitiam tripliciter ipse declarat. Primo, quia in mundana politia, peccata quæ breuissimo tempore perpetrantur, ve adulterium, &c. lōgissimi tẽporis pœnis puniuntur. Ita & de homicidio, cũ quis clementer pro ipso perpetuò in carceribus detinetur. Secundo, quia

cum

cum quis in republica morte muctatur, nō solum datur ei pro pœna supplicii, quod in hora mortis sustinet, sed separatio perpetua ab hominum societate. Tertio, iudices reipublicæ non dant pœnas æternas, quia vita non est æterna, si autem posset quis in æternum durare, nō est dubium, quin iudex posset eum in æternum punire. Intelligendum est tamen ad istorum declarationem, quòd pagani, qui putabant animas hominum esse mortales puniebantur iustè morte, in qua ponebant pœnam æternam priuationis vitæ. Intelligendum tamen, quòd si damnati magis volunt sic esse, quam non esse, vt sunt communia dicta, tūc nulla eis fit iniustitia, si Deus qui eos ad nihilare posset, seruat in eo statu, in quo esse potius amant.

Quintadecima veritas est, quòd si purissima sapientia nobis adesset, sentiremus primum hominem factū esse dignum

dignum æterna pœna, qui hoc in se peremit bonũ, quod esse posset æternum: quanto enim homo magis Deo fruebatur, tãto maiori impietate deliquit. Ex quo dicto accipiũtur duo moralia documenta. Primum, quod quãto perfectior est homo in sapientia, tanto sibi est magis culpæ conscius: quia dicit: Si puram haberemus sapientiam. Secundum est, quo magis homo delectari potest, vt de sapientibus, tanto est culpabilior, si ab eo auertatur.

Sextadecima veritas est, quòd in damnatione plures homines erunt, quam in saluatione, vt ostendatur, inquit, omnibus, quod debetur, quia si omnibus redderetur iustitia iudicantis, nemo iustè reprehenderetur. cap. xj. Vbi dicit: Si omnes damnarentur, nullibi appareret misericordia, & clementia, & si nullus dãnaretur, nullibi appareret eius iustitia: vnde dicit non omnes

DE CIVIT. DEI. LIB. XXI. 199
omnes saluari, nec omnes damnari.

Decima septima veritas est, quòd qui aliquid facit, aut ignorãtia, aut iniustitia peccat. cap. eod. Dicunt tamen Iuristæ, quod ignorãtia facti excusat, quamvis non tamen ignorãtia iuris, à peccato: quia cum ius sit conditum secundum regulam rectam naturalis rationis, nullus potest excusari, quando tendit contra illud, quod ratio naturalis diçtat. Istud tamen stare non potest vniuersaliter, quia vbi est totalis ignorantia, siue iuris, siue facti, non potest esse voluntas, quæ non potest ferri in ignorantiam, & vbi non potest esse voluntarium, ibi non potest esse peccatum. Quare dico, quod omnis ignorantia, siue iuris, siue facti, in certo casu excusat, & in certo gradu culpatur. Intelligẽdum, quod triplex est gradus ignorantia. Primus est, qui procedit ex ignorantia vel impotentia, quia licet conetur ad sciendum, quantum

quantum potest factum, velius, non potest deuenire ad notitiam, & ita dicitur inuincibilis. Et ista circūquamq; materiam excusat à toto, quia nullus ad impossibile obligatur. Secundus gradus procedit ex negligentia, quia noluit diligens insistere, cum posset ad inuestigandam veritatem iuris vel facti: & iste gradus excusat à tanto, sed non à toto, quia aliquid habet de voluntario, in quantum negligentia est voluntaria. Tertius gradus procedit ex certa malitia, quia quamuis nō solū negligat, sed etiam appetit ignorare. Hæc dicitur ignorantia affectata, vt præcedens crassa, & supina, & talis nō excusat à tanto, nec à toto, quia voluntariè ponit obicem. Ideò peccatum aggrauatur propter duplicem voluntatem, & ignorandi, & peccandi.

Decimaoctaua veritas est, quòd tota præsens vita plena est calamitatibus immensis. cap. xij. Istud dictum

ipse

ipse declarat dupliciter. Primò, quia ignorantia & insipientia est non parua cum minime in rebus, imò in nobis ipsis cognoscamus. Secundo, dicit quia quilibet pereligeret mori, quam rursus insipientiam suscipere quæ incipit à fletu. Vnde dicit, quod referunt aliqui de Zoroastre solùm, qui quando natus est non fleuit, sed risit. Dicit tamen Augustinus, quòd ille risus monstruosus nihil ei boni prætendit, quia fuit inuentor artium magicarum. Ex quo dicto sumitur documentum, quòd illa signa quæ non conueniunt secundum naturam hominis, sed sunt monstruosa, non sunt bonum prætendentia, vt ridere in natiuitate quãdo alij cõmuniter plorãt.

Decimanona veritas est, quòd si nulla esset boni spes in virtute, malle deberemus in eius conflictatione remanere, quam dominationẽ vitiorũ permittere in nos. ca. xiiij. Ex quo accipiuntur

piuntur duo moralia documenta. Primum, quòd bonum virtutis est eligendum propter se plusquam alia delectatio, quæ possit haberi: quia melius est, inquit, in virtute se tenere, & delectabilius, quam vitiis succumbere. Secundum est, quia magis virtuosus est, qui perficit opus virtutis, sine spe remunerationis, cæteris paribus, quam qui expectat remunerationem, quia ille diligit virtutem propter se, hic autem propter remunerationem, si tamẽ iste est virtuosus, qui solum propter remunerationem.

Vigesima veritas est, quòd infantia prima hominis ætas, sine vlllo remorsu subiacet carni. Et secunda, quæ pueritia nuncupatur, vbi ratio nondum suscepit pugnam cõtra vitia, ferè sub omnibus delectationibus vitiosis iacet, quia nondum præcepti capax est, si sacramenta mediatoris acceperit, etiã si in eis annis vitã finiat, translata, scilicet

scilicet à potestate tenebrarum in regnum Christi, non solum pœnis non præparatur æternis, sed ne vlla quidẽ post mortem purgatoria tormenta patietur. ca. xiii. Sed oritur dubiũ, vsque ad quod tempus duret pueritia. Infantia, communiter dicitur durare vsque ad triennium, vel quadrienniũ. Pueritia verò vsque ad septennium, malitia tamen, supplet ætatẽ, vbi est præcepti capax. Secũda dubitatio est de mente captis, & de furiosis ab infantia. Dicitur autem, quòd sic per idẽ medium, quia non capaces, quantumcũque vivant, non sunt: Si autem incipiunt esse tales post vsum rationis, in tali statu moriuntur, in quo fuerunt ratione privati: quia ex tunc non sunt capaces præcepti, nec sunt capaces pœnitentiæ.

Vigesimaprima veritas est, quòd cùm fuerit peruentum ad ætatẽ præcepti capacem, & subdi potest iam

legis imperio, suscipiendum est bellū
 contra vitia, & gerendum ne ad dam-
 nabilia peccata perducatur. Et siquidem
 nondū victoriarū consuetudine sunt
 roborata, facilius vincuntur, suauiter
 consueuerunt vincere, laboriosa dif-
 ficultate superantur. cap. eod. Ex quo
 dicto accipiuntur duo moralia docu-
 menta. Primum, quòd sicut in medici-
 nalibus est obseruandum, vt obstetur
 principiis ægritudinum, ne cum inua-
 luerit infirmitas curari non possit, ita
 in moralibus ante omnia est obstan-
 dum initiis, ne primitiua ætate malis
 moribus imbuetur adolentes, quia
 postea est difficilima cura. Secun-
 dum est, quòd ex consuetudine vin-
 cendi vitia inualescunt, vt hostes, qui
 audaciores fiunt victoria frequentata.
 Vnde dicit, quòd vitia facilius vincū-
 tur: quoniam non sunt victoriarum
 consuetudine roborata.

Vigesima secunda veritas est, quòd
 si lex

si lex iubens adsit, & spiritus adiuuans desit, per ipsam prohibitionem desiderio crescente¹, & vincente præuariationis reatus accedit. capit. eod. Ex quo accipitur documentum, quòd natura humana est prona ad prohibita. Vnde dicitur in Prouerbio, quod more mulieris prona est ei rei quæ prohibetur. Istius est signum manifestum, quòd aliqui homines timore pœnæ continentur, sub aliqua lege, si à cervicibus suis excutiant legem, auidissimè peccant, vt patet in puerorum disciplina, quæ fit solù propter timorè.

Vigesimaltertia veritas est, quòd nonnunquam apertissima vitia, aliis vincuntur vitiis occultis, quæ putantur esse virtutes, in quibus regnat superbia, & quædam sibi placendi altitudo ruinosa, sed tunc, ait, vitia victa reputanda sunt, cùm Dei amore vincuntur. cap. eod. Huius dicti, duo ponuntur exempla. Primum, quâdo quis

FLORES AVGVSTINI

per ambitionem vitat vindictam, vt prætendat mansuetudinem. Secundū est, cū quis propter laudem fugit luxuriam, vt prætendat castitatem.

Vigesimaquarta veritas est, quòd paucissimi sunt tantę fœlicitatis, vt ab ineunte adolescentia, nulla flagitia & damna committant, plurimi verò, legis præcepto accepto, cū victi fuerint, prævalentibus vitiis, ad gratiam consurgunt, quæ adiuuat, vt fiat amarior pœnitentia, & vehementius pugnando sint victores. c. eo. Ex quo accipitur documentū, quòd expedit aliquibus cadere, vt fortiores resurgant, quemadmodum semel in agone superato fortius conentur exercitio iterato. Ideo dicit, quòd fortius dimicat post casum. Sed oritur dubium, quis plus teneatur Deo secundum gratiarum actionem, aut innocens præseruatus, aut ille peccator reconciliatus. Dicitur autem, quòd cæteris paribus præserua

præferuatus plus tenetur, quia dicit hîc, quòd est fœlicior, & maius bonũ accepit. Secundum dubium, de parabola Saluatoris ad Simonem leprosum, quia æstimauit, quod plus diligeret, qui maiorem remissionem accepit, obstat, cui Dominus dixit: Rectè respondisti. Dicitur autem, quòd sicut alius est timor filialis, alius est timor seruilis, ita potest dici de gratitudinibus, vt ille magis teneatur ad gratitudinem filialem, & iste ad seruilem, de qua loquitur Christus, quia vtrique tam Mariæ Magdalenæ, quam Simoni remisit. Et quantum ad remissionem, plus fecit Dei gratia Mariæ Magdalenæ, cui plus dimisit, non tamen quantum ad simplicem donationem.

Vigesima quinta veritas est. purgatorias pœnas post iudicium forè nullas, non existimandum est, quãdo ignis æternus pro diuersitate meritorum, alios grauius, alios leuius excruciet.

cap. eo. Sed oritur dubium, quomodo erunt pœnæ purgatoria, cum sancti, qui iam resurrexerint, corpora habeant impassibilia. Dicitur autē, quòd sicut nunc animæ, cùm de natura sua sint impassibiles, ab igne excruciantur, in quantum est instrumentum diuinæ iustitiæ, ita & tūc de corporibus eorum poterit esse. Dubitatur item, quomodo ille ignis qui est æqualiter approximatus, excruciet inæqualiter. Dicitur, quòd tota inæqualitas est in voluntate diuina, illam tristitiam infligente.

Vigesimasexta veritas est, quòd magis misericors fuit Origenes, quā oportuit, qui diabolū, & angelos eius, post grauiora, & diuturniora supplicia, eruendos, & sanctis angelis sociandos tradidit. Illum autē, quia istud & nonnulla alia, & maximè propter alternantes sine cessatione beatitudines, & miseras, statutis tēporum interuallis

teruallis, ab istis ad illa reditus interminabilis, non immeritò, inquit, Augustinus reprobauit Ecclesia. cap. xv. Ex quibus accipitur argumentũ, quòd philosophia Platonis decepit Origenem maximè, circa rerum circulationem perpetuam, vt hìc patet, & tunc sequitur documētum, quòd cum philosophia Platonis fuerit multũ consona fidei nostræ sic obtenebrauerit, valdè intuendum est, ne philosophia Aristotelis multos deceperit, & decipiat, deiiciens à recta fide, quod satis apparet.

Vigesima septima veritas est, quòd nemo sana fide dixit, nec dicturus est, angelos & sanctos oraturos pro reprobis Deum in iudicio, quia & Ecclesia quæ sanctitate perfecta est, pro reprobis non orat. cap. xxij. Vnde accipitur documentum, quòd nullus debet orare pro eo, quem constat esse damnatum, quia tamen certi non su-

mus, ideo non oportet cessare ab oratione pro aliquo in fide defuncto, pro infideli vero, nequaquam. Vnde Gregorius dicitur fuisse percussus, quia pro Traiano oravit. Sed oritur dubiū, an orans pro damnato sciens peccet mortaliter. Dicitur autem, quòd sic de damnatione constanti, quando constat, quia sacrilegium videtur, quod res sacræ applicentur ad illa, quæ sunt præter rerum sacrarū constitutionē.

Vigesima octava veritas est, quòd de quibusdam non veraciter diceretur, quòd eis non remitteretur, nec in hoc seculo, nec in futuro, si non essent aliqui, quibus cum non remitteretur hic, non remitteretur post in futuro. ca. eod. Intelligendū tamen, quòd intentio Augustini, hîc est, ostendere pœnam purgatoriam, quia alibi non fit extra mundum remissio peccatorū per illud verbum Christi. Qui peccaverit in spiritum sanctum non remittetur

DE CIVIT. DEI. LIB. XXI. 205
tetur ei in hoc seculo, nec in futuro.

Vigesima nona veritas est, quòd sanè potest intelligi, quòd Deus in ira sua non cõtinebit misericordias suas, & quãtum ad damnatos, quia qua digni sunt, atrocitate pœnarum, nõ cruciabuntur, non vt ex terminetur, sed vt minores sint, quã meruerũt. ca. eod. Ex quo accipitur theologicum documētum, quòd Deus, vt est superabundans in remunerãdo vltra condignũ: ita est desistens à puniendo citra condignum, vt hĩc textus de damnatis dicit, qui maximè meriti sunt pœnam.

Trigesima veritas est, quòd duobus modis subuertuntur peccatores, aut sicut Sodomitæ, vt pro peccatis suis puniantur: aut sicut Niniuitæ, vt ipsa hominum peccata penitendo destruantur. cap. eodem. Intelligendum tamen, quòd ipse inducit hanc distinctionem ad saluandam veritatem Prophetiæ Ionæ, quia adhuc XL. dies

& Niniue subuertetur, dixit. Ex quo accipitur documētū, quòd illud quod proferre intelligebatur ad literam, ipsius prophetiæ spiritus sanctus intendebat secūdum mysticum sensum.

Trigesimaprima veritas est, quòd schismatici & hæretici possunt accipere Eucharistiæ sacramentum, sed non sibi vtile, imò noxium, quòd iudicentur grauius, & liberentur tardius. c. xxiiij. Ex quo accipitur documētum, quòd mala opera eis nocerent dupliciter ad intentionem, punitionē, & ad serio rem cōuersionem. Contra, dupliciter bona opera proficiunt, & ad remissionē pœnam, & ad celerio rem gratiam.

Trigesimasecūda veritas est, quòd peior est desertor fidei, & oppugnator, quam ille qui nunquam deseruit, quòd nunquam tenuit. ca. eo. Et istud ipse inducit ad affirmandū quod hæretici sunt peiores, quā simpliciter infideles.

Trigesimatertia veritas est, quòd
si quis

si quis fidelis diligit uxorem suam secundum seculum, istud est carnaliter, & morbo concupiscentiæ, inquit, Apostolus, sicut & cæteræ gentes, quæ Deum ignorant. Et hoc, inquit, Augustinus concedit Paulus secundum veniam, imò per Paulum ipse Christus. Ex quo accipiuntur duo theologica argumenta. Primum, quòd dicentes, qui cõiungitur uxori suæ peccat mortaliter, si id facit, vt luxuriam expellat, aduersatur, Augustino hîc, qui dicit hoc Apostolum concessisse in morbo concupiscentiæ, sicut & gentes, quæ Deum ignorant: alioquin eadem ratione, omnis homo bibens, aut comedens sola delectatione mortaliter peccaret. Secundum documentum, quòd licet in talibus actibus non sit peccatũ mortale, semper tamen est veniale: quia dicit, quod istud cõcedit, Apostolus secundum indulgentiam. Intelligendum tamen, quòd secundum intentionem

FLORES AVGVSTINI

tionem Augustini quadrupliciter cō-
tingit fidelem conuenire cum vxore.
Aut propter officium ad procreandū
tantummodo prolem, & sic est actus
meritorius, quia regulatus recta ra-
tione: & ad debitum finem ordinatus
est. Aut conuenit ad reddendum debi-
tum, & sic est meritorius, quia homo
tenetur ad hoc secundum iustitiam:
adeò, vt si nō redderet peccaret, cum
hoc præcipiat Apostolus: Vxori, in-
quit, vir debitum reddat, & similiter
vxor viro. Omnia autem præcepta
Apostolica sunt meritoria. Aut con-
uenit in remedium ad euitandam for-
nicationē, sicut dicit Apostolus: Vnus-
quisq; suam habeat vxotē propter
fornicationem. Et iterum reuertimini
in id ipsum, ne tentet vos Satanas
propter incontinentiam vestram. Et
isto modo videtur pertinere ad im-
perfectionem, quamuis hīc peccatum
non videam, sicut nec in illo qui fugit
persecu

persecutionem, quia timet aduersionem, quamuis sit imperfectus, imò parum est, vt non sit meritorium, cū sit fuga, tali homini consilium. Aut conueniunt propter solam delectationē, & hic cōmittitur peccatum veniale, quia omittitur circumstantia debita, scilicet debiti finis. Sic nō video peccatum mortale in actu coniugali, nisi sicut intemperantia potest esse in cibo vel in potu. Alia autem corporis, quæ pertinet ad corporis nocumentum, vel est alias prohibita, sicut est indiebus sacris. Cū arguitur in oppositum, quia furantur actum rationis, iste actus multò magis furatur ipsum, imò obruitur, &c.

Trigesimaquarta veritas est, quòd cū dicit Apostolus: Si cuius opus arserit, patietur detrimētum: Profecto, ait Augustinus, non igitur ille æternus, quia non damnat, sed probat electos. cap. xxv. Hoc autem intendit
de igne

de igne purgatorio.

Trigesima quinta veritas est, quòd qui pro vno scelere omnia distribueret membris Christi indigētibus, nisi desisteret à talibus non ei prodesset, quia igitur, ait, dignas pro peccatis suis eleemosynas facit, prius quam eas facere, recipiat à seipso. capit. xxvij. Ex quo potest trahi illud vulgatissimū dictum: Ordinata charitas incipit à se ipso, nec in actu charitatis, hīc talem ordinem ponit. Sed oritur dubiū, quia dici solet, quòd eleemosynæ etiā profunt peccatoribus. Dicitur autē, quòd profunt ad temporalia, & ad impetrandam contritionem, non tamen directè ad remissionem peccati, sicut hīc habetur, sicut nec ad æternam beatitudinem.

Trigesima sexta veritas est, quòd Deus, non cui detur, sed quo animo detur respicit. Vnde docemur, quòd circumstātia finis, quæ intelligitur per hoc,

hoc, quòd dicit quo animo, id est, qua intentione: est principalissima in actu meritorio, quod Deus præcipuè respicit, vt hîc habetur.

Trigesima septima veritas est, baptismum nihil prodesse, nisi iustificetur. ca. eo. Ex quo accipitur documentum, quòd non omnis qui recipit baptismum, recipit rem, vel effectum sacramenti, quæ est iustificatio animæ. Intelligendum tamen, quòd quadrupliciter variantur aliqui accedentes ad sacramentum baptismi. Nam aliqui sunt, qui recipiunt sacramentum, & rem sacramenti, sicut Eunuchus, quem baptizavit Philippus, quia non ponens obicem, recepit characterem baptismalem, & gratiam spiritus sancti, vt habetur in Actibus. Secundò alij recipiunt sacramentum, & non rem sacramenti, sicut illi qui accedunt ficti, quemadmodum creditur de Anania, & eius vxore ibidem, quia tentabant spiritum.

spiritum sanctum, & ideo licet caracterem acciperent, tamen gratiã non habebant. Tertio aliqui suscipiunt rem sacramenti, & non sacramentum, vt qui baptizari affectant, nec possunt. Baptismus enim fluminis baptismo fluminis non est alligatus: vnde discipuli quidam, loquente Petro, prius acceperunt spiritum sanctum, quàm essent baptizati, vt habetur in Actibus. Quarto aliqui recipiunt sacramentũ, nec rem sacramenti, sicut illi, qui coguntur, aut qui non intendunt, cum intentio requiratur in adultis corporibus, siue in omni sacramento secundum Clementẽ de regulis theologiæ.

Trigesima octaua veritas est, quòd parum est eleemosynas quantascunq; facere, & in cõsuetudine scelerũ permanere. ca. eod. Et istam veritatẽ inducit contra illos, qui dicebant, quòd omnes facientes opera misericordiæ seruabuntur quantũcunq; habeant
 alia

alia peccata propter verba Christi, qui in die iudicij sola hæc opera commendat, & carentiam eorū reprobatur.

Trigesimanona veritas est, quòd per orationem Dominicam, quando dicimus: Dimitte nobis debita nostra, non debemus æstimare nobis dimitti nisi parua peccata, sine quibus esse non possumus. cap. eo. Ex quo accipitur vtile documentum, quòd in oratione Dominica dimittuntur peccata venialia. Intelligendum tamen gratia istius dicti, quòd quatuor sunt actus, præter istum, in quibus dicuntur peccata venialia deleri, quantum ad culpam: generalis cõfessio, Episcopalis benedictio, sumptio dignissimæ Eucharistiæ, extrema vnctio Eandem rationem possumus assignare in ceteris sacramentis.

Quadragesima veritas est, quòd sunt quædam peccata, quæ regni Dei ingressum, ita impediunt, vt nisi auxi-

lio sanctorū eò proueniatur. De quibus dicit Christus in Euangelio: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: difficillimum inuenire & periculosum diffinire est quid hoc sit. Vnde dicit Augustinus ibidem, quod nō potuit ad hoc peruenire. cap. x. Ex quo dicto accipitur documentum, aliqua esse peccata ad quorum indulgētiā nullus potest peruenire nisi precibus sanctorum adiuuetur, quia hic Augustinus talia peccata supponit, sed quæ sint nescit.

Quadragesima prima veritas est, q̄ si venialis culpa perseveret ignoratur modus, & ideo videtur studiū esse in meliora proficiendi per orationes, & faciendo amicos de māmone iniquo, cura non spernatur. cap. eod. Ex quo accipitur documentū, quòd peccata venialia, circa bonum esse non possunt, cum modus ignoretur eorum, vt hic habetur.

Quadragesima secunda veritas est,
 quòd elegatissimè videtur respòdisse
 ille, qui dicit: bene potius esse viuen-
 dum, vt inter eos quisque reperiatur,
 qui pro aliis liberandis sunt interces-
 suri. capit. eo. Hoc responsum inducit
 Augustinus, à quodam respondente
 dictis Origenis, qui dicebat, quòd in-
 tercessione sanctorum reprobi erant
 finaliter liberandi, & quia per ea ali-
 qui retardabantur à bonitate. Idcirco
 iste sic respondit, vt animaret ad
 bonum, etiam si verum esset
 dictum Origenis, quòd
 tamen non est
 verum.

D d 2

FLORES AVGVSTINI
IN VIGESIMOSECVN-
do Libro agit Augustinus de
fine ciuitatis Dei, scilicet de vita
aeterna, &c.

IN vigesimosecūdo libro
prima veritas est, quòd
magnitudo mali declarat
nobilitatem boni, sicut
declarat in duplici exemplo. Primum
in oculo cæco, quia cæcitas oculi ex
vitiositate sua iudicat oculi nobilita-
tem, quod scilicet est luminis capax.
Secundum, in angelo malo, quia an-
gelicam naturam optimam fuisse in-
stitutam docet vitium, in quo miseria
est. cap. j.

Secunda veritas est, quòd Deus
non solum præsentia, & præterita, sed
& futura nouit, quia omnia, inquit,
ante tempora disposuit, & fient, ait, si
Deus voluerit, non quòd Deus mutet
voluntatē, sed, quia quod æternaliter
præsciuit

præsciuit erit. cap. ij. Ex quo accipiuntur duo theologica documenta. Primum, quòd Deus ab æterno produxit omnia creata in esse, secundum quid, sicut ponit Doctor subtilis, quia hîc dicit Augustinus, quod Deus omnia futura fecit, quia ante tēpora disposuit. Secundum, Deum non posse aliquid ordinare de nouo, quod ab æterno non ordinauerit, quia Deus, vt dicit, non potest mutare voluntatem, nisi secundum quod ab æterno disposuit. Huius ratio est clara, quia si quid aliter disponderet, iam illam futuram dispositionem non præuidisset.

Tertia veritas est, quòd sicut Deus animam, quæ magis distat à corpore, quam cælum à terra vniuit corpori, ita poterit corpus ad cælum attollere, sicut animam inclinauit ad corpus. Et ibidem dicit, quòd mirabilius videtur esse incorporalibus corporalia contexere, quam corporalia corpo-

ralibus copulare. cap. iij. Et istud inducit ad ostendendum quomodo corpora nostra poterunt esse perpetuo in cælo.

Quarta veritas est, quòd tria incredibilia homini ponuntur secundū fidem Christianam. Primum est, quòd Christus resurrexit. Secundum, quòd mundus rem tam incredibilem crediderit. Tertiū, quòd homines tam imperiti, vt fuerunt secundum seculum Apostoli, rem tam incredibilem tam efficaciter credere facere potuerunt. cap. iij. Intelligendum tamen, quòd hîc Augustini intentio est ex duobus sequentibus incredibilibus, quæ tamē certa prospicimus hoc ostendere. Primum incredibile esse credendum, quia ista nō minus credibilia, & idcò procedit à minori. Vnde dicit ibidē, quòd quanto testes fuerunt contemptibiliores, tanto doctrina eorum melius se ipsam per mirabilius persuasit. Sed
 attenden

attendendum, quòd ad confirmandũ magnitudinem istius miraculũ, quòd restam incredibilis creditã sit; Tulliũ inducit admirantẽ de hoc, quod temporibus tam vltimis, quibus gens erat magis erudita, non potuit Romulus pro Deo accipi, nec est, secundum ipsum, tam mirabile de aliis diis, qui tempore antiquo, quo populus erat indoctus, fuerunt pro diis acceptati: Et tamen constat, quòd tẽpore Christi, populus magis fuit eruditus, quam Romuli ex ratione posteritatis, quam Tullius assignat. cap. 5.

Quinta veritas est, quòd mors plus ceteris pœnis formidatur. c. vj. Ex quo accipitur illud vulgatissimum documentum, & philosophicũ, quòd mors est vltimum terribilium, quia in hoc supplicio amittitur omne esse, in aliis autem bene esse.

Sexta veritas est, quòd secundum Ciceronem, nullum bellum à ciuitate

FLORES AVGVSTINI

optimè instituta suscipi debet, nisi pro fide, aut salute. cap. vj. Et ista duo, ipse declarat ibidem. Primò quantum ad salutem dicit, quòd salus ciuitatis est, vt æterna permaneat, quãuis pro eius salute moriantur laudabiliter ciues. Secundo, quantum ad fidem, vt datam fidem non frangat. Huius dat exemplum de Saguntinis, qui maluerunt se ipsos cum ciuitate sua cõburere propter fidem Romanis seruandam, quã se tradere in manus Annibalis Romanorum hostis. Ex his dictis accipitur præclarũ ciuile documentũ, quod ciues optimæ ciuitatis non debent se morti in bello exponere, nisi pro defensione ciuitatis, & pro seruanda fidelitate dominis suis. Tunc istud licet laudabiliter facere.

Septima veritas est, quòd cũ quaeritur ab infidelibus, cur non fiunt modo miracula talia, vt iam facta prædicamus, possumus eis respõdere, quod
 tunc

tunc illud necesse fuit antequam crederet mundus, non postquam credit. cap. viij.

Octava veritas est, quòd cancer, vt dicunt medici, est morbus incurabilis, & vt dicit Augustinus, Hippocrates ait, omnem curam ibi omittendā. cap. ix. Et vulgo dicitur, Noli me tangere.

Nona veritas est, quòd baptismus habuit efficaciam tempore Augustini infirmitates corporales plerunq; tollendi, vt ibi ostendit multis exemplis, & miraculis tempore suo factis. ca. eo.

Decima veritas est, quòd elementa sic ordinata sunt, vt sit terra prima, aqua secunda, aër tertius, & cælum quartum, & super omnia animæ natura. Et dicit quòd Aristoteles, quintū corpus posuit esse: Plato vero nullum. cap. xj. Sed oritur dubium, quare Augustinus non facit mētionem de elemento ignis. Dicitur autem, quòd ipse fuit istius opinionis cū Platone, quòd

cælum, & omnia corpora cælestia essent de natura ignis, nec esse nisi aëre infra orbem lunæ vsq; ad nos. Secundum dubium est, an Aristoteles ponēs spheram ignis inter cælum & aërem potuerit demonstratione hoc ostendere, cum sensu non percipiatur. Dicitur autem, quod ad hoc sunt aliqua coniecturæ, non tamen apparent rationes demonstratiuæ. Ponere verò cælum esse igne, nisi vocet illud igne, quòd Aristoteles, quintam essentiam non est rationabile.

Vndecima veritas est, quòd miracula falsorum deorum, quæ pagani referunt, faciunt pro fide nostra declaranda: sicut Varro refert, inquit Augustinus de Vestali virgine, quæ cum periclitaretur falsa suspicione de stupro, cribrum impleuisse aqua Tiberis, & ad suos iudices, nulla eius parte stillate apportasse refert. Ibi dicit Augustinus, & sicut Angelus bonus, vel

dæmon

gug
gug
gug
gug
gug
gug
gug
gug

dæmon potuit illud pondus suspendere, vt videretur aqua mutasse naturam, ita Deus omnipotens, qui omnia creauit, terreno corpori, pondus graue auferre poterit, vt in eodem elemento habitet viuificatum corpus, vt voluerit viuificatus spiritus. cap. eod. Ex quo accipitur argumentum, quòd grauitas est forma accidentalis, quia dicit, quod Deus potest eam à corpore segregare, & tunc lapis non moueretur naturaliter deorsum, sed staret.

Duodecima veritas est, quòd dubium est, vtrum fœtus qui moriuntur in vtero resurgant in iudicio: vnde dicit sic, ipsos resurrecturos sicut affirmare volo, ita negare non audeo. ca. xij. Tamen attédendum est, quòd ista contentio tempore Augustini, licet fuerit suspensa, tamen nunc est communiter determinata quod sic, quia fœtus ex quo fuit animatus, fuit verè homo, & oportet omnes manifestari
post

FLORES AVGVSTINI

post suam resurrectionem ante tribunal Christi, ut ait Apostolus.

Decimatertia veritas est, quòd infantes quando nascuntur, licet nondum habeant quantitatem debitam in corpore, habent tamen eam in feminali ratione. Ideo dicit, quòd illi resurgent in tali quantitate, quantam habent in potentia tali. ca. xiiij. Ex quo accipitur documentum, quòd quilibet resurget in tanta quantitate, quantam habuit in potentia, dum fuit natus secundum complexionem corporis sui. Vnde si aliquod fuit impedimentum augmenti, resurget maior, sicut forte in pauperibus, qui defectu alimentum efficiuntur minores. Hinc sequitur aliud documentum quod nullus resurget minor quam fuerit, quia resurget in quantitate, quam habuit in potentia, & ultra ipsam non potest transire, tamen maiores, quam unquam fuerint multi resurgent, secundum præmissa.

Decima

Decimaquarta veritas est, quòd in resurrectione restat, vt suam recipiat quisque mensuram, quam habuit in iuuentute, si mortuus est senex, vel fuerit habiturus si ante mortuus est. c. xv. Et ibi exponit Augustinus, illud Apostoli: in mensuram ætatis plenitudinis Christi, idque dupliciter: primo quod nec vltra, nec infra iuuenilem formam resurgent corpora mortuorum, nisi in ea vsque ad quam Christum cognoscimus peruenisse, circa xxx. quippè, inquit, annos posuerunt dicti seculi: Iuuentutem quæ ex tunc patitur detrimētum, alio modo: vt intelligatur quod corpus Christi mysticum tunc perficietur.

Decimaquinta veritas est, quòd licet aliqui dixerint omnes resurrecturos in sexu masculino, propter hoc quod dicit Apostolus: In virum perfectum omnes occurrent, &c. tamen melius est credere, quòd in vtroque sexu

FLORES AVGVSTINI

sexu fiat resurrectio. cap. xvij. Quod ad Apostoli dictum: appellatione viri, vir & mulier comprehenduntur.

Sextadecima veritas est, quod sicut de limo vas si fit, quod rursus in eundem limū reductum totū de toto iterum fieret, non esset necesse, vt eadem pars limi, quæ in ansa fuerat, ad ansam rediret, sic & capilli toties tonsi, & vngues sectæ ad sua loca deformatiter non redibunt, non tamē resurgenti peribunt, quia in eandem carnem, quemcūque locum teneant, seruata parum cōgruentia mutabili materia vertentur. capit. xix. Ex quo loco accipiūtur quatuor mirabilia. Primum, quod in resurrectione non redibunt ædem partes materiæ ad easdem partes corporis, quia similitudo, quæ adducitur, hoc explicitè affirmat. Et tunc per consequens partes non erunt eadem numero, propter aliam, & aliam materiam, quæ fuerūt in hac

vita. Secundum mirabile est, quod nō solum materia corporis, quam habuit in morte, sed & illa quæ fuit in homine omni oblata superfluitate redibit. Tertium mirabile est, quod homines erunt incomparabiliter maiores, quā nunc sint, quia maxima pars cōsumitur materiæ in talibus superfluitatibus, cum & in humano corpore continua fit consumptio. Quartum mirabile est, quod homines quātò plus vixerunt, erunt maiores, quia ex diuturno nutrimento, fuit & plus consumptum, &c. Intelligendum tamen, quòd ibi non loquitur Augustinus determinando, sed sub cōditione, si talia omnia redirent, quia immoderata videretur esse magnitudo.

Decima septima veritas est, quòd nihil peribit humano corpori in resurrectione, quod naturaliter inerat, sed quod de forma, inquit, fuerat natum, vt ostendatur pœnalis conditio mortal

mortalium.ca.xxj. Vnde accipitur documentum, quod omnis superfluitas monstruosa auferetur, vt gibbus, & senarius digitus. Et si ratio de pœna mortalium, quam hic ponit, est bona, cõcludit etiam in damnatis, quia omnes erunt immortales.

Decima octaua veritas est, q̄ pulchritudo corporis est partiũ cõgruentia cũ quadã suauitate. In resurrectione autẽ nulla erit deformitas, quã facit partium incongruẽria, vbi & minus est, quam decet, vnde creator nouitate supplebit. Et quod plus est, quã decet, materiæ seruata integritate detrahetur.ca.eod.Si verò dicatur, quomodo potest seruari materiæ integritas cum detractioe. Respõdetur, h̄c accipi integritatem pro sufficientia.

Decimanona veritas, quòd claritas in corpore Christi, cùm resurrexit ab oculis discipulorum potius abscondita fuisse, quã defuisse credenda est.cap.

est. cap. eod. Sed oritur dubium quomodo potest abscōdi. Dicitur autem, quod impediēbatur illa lux mouere oculos in ratione obiecta. Secundum dubium est, quia tunc discipuli videbant aliquem colorem, qui erat impossibilis cum luce, & sic non videbāt Christum, cum videbant colorem qui non erat in Christo, & sic erant sensibus delusi. Dicitur autem, quod sicut in noctilucis in die apparet color cōmunis, & de nocte apparet lux, cum tamen non credatur nocte color discedere, ita credunt in Christi corpore simul fuisse lucem, & illum colorem: & occultauit lucem ostēdendo illum colorem, sicut per diem de noctiluca. Attamen sicut ista impossibilia, difficile est soluere, ita est facile credere.

Vigesima veritas est, quòd Sodomitæ nō fuerunt cæcitate percussi ab angelis Loth, vt nihil viderent, sed vt ostium videre non possent. cap. eod.

FLORES AVGVSTINI :

Et ibi dicit, quod Locosia Græcè dicitur, quando quis non videt aliquid præfens, quamuis alia cernat, & isto modo dicit fuisse occultatam lucem corporis Christi discipulis.

Vigesima prima veritas est, quòd decebit in illo seculo nouo, vt indicia gloriosorum vulnerũ, in illa immortali carne cernantur, vbi membra, vt præsciderẽtur percussa vel secta sunt, ibi aut, sint repellenda vitia, non tamẽ virtutis indicia. ca. ij. Ex quo dicto accipiuntur duo fidelia documenta. Primum, quòd sicut Christus resurrexit cum vulneribus suis, ita in iudicio, & post iudicium in perpetuo manebit, quia talia vulnera sunt eius virtutis indicia, quæ dicit Augustinus sunt remanfura in signum gloriosi triumphi. Si dicatur, vtrum vulnera mäsura sint aperta sicut in eius resurrectione, non video necessitatem illius clausiõnis magis post eius ascensionem, quam post

post resurrectionē, nisi fortè propter corporis integritatem. Secundum documentum est, quòd B. Franciscus cū suis stigmatibus, & vulneribus resurget, quia illa non fuerunt indicia eadem ratione qua supra, & per istum modū permanebit perpetuò sic crucifixus, vt fuit in monte secundum fidem sanctæ matris Ecclesiæ.

Vigesima secūda veritas est, quòd omnipotentia creatoris poterit reuocare omnia, quæ de corpore humano, vel bestię, vel ignis, aut aliquod elementum consumpsit, quia talia Deum latere non possunt. cap. xx. Vnde accipitur documentum, quòd eadem materia numero reducetur ad corpus resurgentis, vbicunque fuerit transmurtata, cum per naturam ad nihilari non possit. Sed oritur dubium, an omnia quæ consumpta sunt per calorem naturalem reditura sint. Dicitur cõmuniter quod non, quia immoderata se-

FLORES AVGVSTINI

cundum præmissa, esset corporū magnitudo, sed illæ partes, quæ fuerunt priores, quia illæ dicuntur fuisse puriores, redibunt, donec suppleatur debita quantitas. Secundum dubium est, quia cum magna pars materiæ sit consumpta in morte, & noua ferè inducta, tunc idem corpus numero, quòd totaliter moritur non resurget. Dicitur, quòd sufficit, quod sit idem numero principaliter, licet non totaliter. Et fortè conuenientius videretur, quod illæ partes, quæ sunt posteriores resurgerent, quia magis sunt fini propinquæ; quòd factum fuit in Christo, quod est fortius argumentum omnibus aliis.

Vigesimalertia veritas est, quòd ab illa radice, in qua omnis filius Adæ nascitur, magna prouenit ignorantia veritatis, quæ in infantibus manifesta est, & magna abundantia vanæ cupiditatis, quæ in pueris apparet, vt si dimittantur

mittantur vivere vt velint in omnia flagitia incident. cap. xxij. Ex quo dicto accipiuntur duo theologica documenta. Primum est, quòd quando infantes non sunt ignorantes, sed sapientes, signum est, quòd in vtero fuerunt sanctificati, & non cum illa radice nati, vt Iohannes Baptista. Secundũ argumẽtũ est, quod pueri qui illa ætate operantur secundũ virtutẽ vidẽtur sanctificati, quia non habent effectũ istius radice, de qua hĩc loquitur Augustinus sicut Iosias, cum esset octo annorum, Deum suorum patrum toto corde quæsiuit, non nisi diuinitus doctus. Sed ex istis argumentis aliqui deducunt, quod B. Nicolaus fuit sanctificatus in vtero, quia in infantia virtutis opera exercebat, & multum apparens est ista deductio. Idem autem legitur de B. Elizabeth. Et similia narrantur de B. Ludouico Tolosano Episcopo, qui in pueritia floruerit virtu-

tibus multis.

Vigesimaquarta veritas est, quòd nullus fidat suæ innocētiae, vt non affligatur, quia nihil, inquit, innocentius paruulis baptizatis, & tamen ipsi multipliciter vexantur. cap. xxiij. Vnde patet, quòd baptismus non debet pœnam, sed tantum culpam peccati originalis, scilicet in hac vita.

Vigesimaquinta veritas est, quòd quamuis per sanctorum orationes fiant multa libertatis solatia, non tamen ipsa beneficia semper tribuuntur petentibus, ne propter hoc religio quærat, quæ propter aliam vitam quærenda est, & ad hoc meliores adiuuat gratia, vt quantò fidelius, tanto fortius tolerant. Ad quam rem philosophia prodest, inquit, Augustinus, vt dicunt sapientes huius seculi. capitulo eodem.

Vigesimasexta veritas est, quòd in medicinalibus medicamēta sunt tormenta

in mol.

menta

in mol. in mol. in.

in mol. in mol. in.

menta, vt homines à pœnarum exitio
eruantur auxilio. cap. eod. Vnde acci-
pit illud Catonis.

*Vulnera dum sanas, dolor est medicina
doloris.*

In quo intendit, in mortalibus vitia
curari per pœnas, eo quod in ipsis
pœnæ sunt sicut medicinæ secundum
Aristotelis documenta.

Vigesima septima veritas est, quòd
in originali malo duo sunt, peccatū,
atque supplicium: in originali bono
alia duo, propagatio & conformatio.
cap. xxiiiij.

Vigesima octaua veritas est, quod
si non generassent homines, si tamen
Deus vellet, terras impleret creando.
Vnde sine commixtione, ait, maris &
fœminæ concumbentes non possunt
generare, nisi illo creante. Ipse verò
operatione, qua nunc operatur, facit,
inquit Augustinus, vt nervos suos ex-
plicet fœmina, & quibusdam latenti-

bus inuolucris in formas visibiles decoris euoluat. cap. eod.

Vigesima nona veritas est, quòd in signis sensibilibus præcipuum locū verba tenent. ibidem.

Trigesima veritas est, quod non, vt animalia rationis expertia prona videmus esse in terram, ita creatus est homo, sed erecta in cælum forma, quod admonet ipsum, quæ sursum sunt sapere. Mira porro, ait, mobilitas, quæ linguæ, ac manibus attributa est, ad loquendum & ad scribendum, & ad multa opera artium plurimarum conueniunt animæ, vt corpus illi seruiret. capitulo eodem. Ex quo dicto accipiuntur duo documenta. Primum, quod corpus non est factum, nisi ad seruiendum animæ, & ideò turpe est, quando anima seruit corpori in homine. Secundum est, quòd quanto corpus est melius, tanto anima cui coniungitur ad seruiendum est melior

melior: & è conuerso sicut hîc supponit, quòd excellentia vnus est excellentia alterius. Per hanc rationem ostenditur, quòd hominis corpus est melius quam bruti. Sed oritur dubiũ, quia per eandem rationem probaretur de quolibet organo cuiuslibet potentia sensitua, cum tamen oculus aquila sit efficacior ad videndum. Dicitur autem, quòd oculus hominis est nobilior quam ille, quia est intentior in gradibus individualibus, & iste natura specifica, aut forte potentia sunt eiusdem speciei.

Trigesima prima veritas est, quòd si interiora membra, quæ nullum nũc ostentant decus possent intueri, ita delectaret pulchritudo rationis, vt omni formæ apparenti, quæ oculis placet, ipsius mentis, quæ oculis vtitur, præferretur arbitrio. cap. eodem. Ex quo accipitur argumentum, quòd sanctorum corpora, in patria erunt

nuda, quia inferius & exterius magis munda, & decora vlla re alia visibili, vt hîc habetur, quia amictus non queritur nisi ad decorem. Intelligendum tamen, quòd ibi dicit, quod in corpore quædam sunt posita ad decorem, & ad vsum, sicut māmillæ in pectore hominis, & barbain facie.

Trigesimasecūda veritas est, quòd illa animalia plus admirationis habent, quæ nimium habent molis, sicut magis stupemus, ait, ob opera fornicularum & apicularum quam ob corpora immensa Belluarum. capitulo eodem.

Trigesimatertia veritas est, quòd si quis vult inuenire, quod omnipotens omnia non potest, dicitur, quòd non potest mentiri. cap. xxv.

Trigesimaquarta veritas est, quòd bona istius mundi sunt damnatorum solatia non præmia beatorum. capitulo eodem.

Trigesi

Trigesima quinta veritas est, quòd secundum Platonem Deus potest illa quæ sunt impossibilia. cap. xxvj. Intellegendum tamen, quòd duo sunt genera impossibilium. Quædam enim sunt impossibilia simpliciter, vt illa quæ non possunt fieri per vllam potentiam, vtpotè, quod faceret aliquid essenziale sibi, alia sunt impossibilia secundum quid, quia non possunt fieri à natura cuius potentia est limitata & arctata, sicut est resurrectio mortuorum, & de his loquebatur Plato.

Trigesimasexta veritas est, quòd Plato & Porphirius quædam dixerunt, quæ si interius communicassent, ad Christianam veritatem fortè peruenissent. Plato, ait Augustinus, dixit, sine corporibus animas in æternum esse non posse. Porphirius verò dixit, anima purgatissima cum ad patrem redierit, ad mala huius mundi nunquã
illam

sexu fiat resurrectio. cap. xvij. Quod ad Apostoli dictum: appellatione viri, vir & mulier comprehenduntur.

Sextadecima veritas est, quòd sicut de limo vas si fit, quod rursus in eundem limū reductum totū de toto iterum fieret, non esset necesse, vt eadem pars limi, quæ in ansa fuerat, ad ansam rediret, sic & capilli toties tonsi, & vngues sectæ ad sua loca deformatiter non redibunt, non tamē resurgenti peribunt, quia in eandem carnem, quemcūque locum teneant, seruata parum cōgruentia mutabili materia vertentur. capit. xix. Ex quo loco accipiūtur quatuor mirabilia. Primum, quod in resurrectione non redibunt eadem partes materiæ ad easdem partes corporis, quia similitudo, quæ adducitur, hoc explicitè affirmat. Et tunc per consequens partes non erunt eadem numero, propter aliam, & aliam materiam, quæ fuerūt in hac
vita

vita. Secundum mirabile est, quod nō solum materia corporis, quam habuit in morte, sed & illa quæ fuit in homine omni oblata superfluitate redibit. Tertium mirabile est, quod homines erunt incomparabiliter maiores, quā nunc sint, quia maxima pars cōsumitur materiæ in talibus superfluitatibus, cum & in humano corpore continua fit consumptio. Quartum mirabile est, quod homines quātò plus vixerunt, erunt maiores, quia ex diuturno nutrimento, fuit & plus consumptum, &c. Intelligendum tamen, quòd ibi non loquitur Augustinus determinando, sed sub cōditione, si talia omnia redirent, quia immoderata videretur esse magnitudo.

Decima septima veritas est, quòd nihil peribit humano corpori in resurrectione, quod naturaliter inerat, sed quod de forma, inquit, fuerat natum, vt ostendatur pœnalis conditio mortal

mortalium.ca.xxj. Vnde accipitur documentum, quod omnis superfluitas monstruosa auferetur, vt gibbus, & senarius digitus. Et si ratio de pœna mortalium, quam hic ponit, est bona, cõcludit etiam in damnatis, quia omnes erunt immortales.

Decima octaua veritas est, q̄ pulchritudo corporis est partiũ cõgruentia cũ quadã suauitate. In resurrectione autẽ nulla erit deformitas, quã facit partium incongruẽria, vbi & minus est, quam decet, vnde creator nouitate supplebit. Et quod plus est, quã decet, materiæ seruata integritate detrahetur.ca.eod. Si verò dicatur, quomodo potest seruari materiæ integritas cum detractiõne. Respõdetur, h̄c accipi integritatem pro sufficientia.

Decimanona veritas, quòd claritas in corpore Christi, cùm resurrexit ab oculis discipulorum potius abscondita fuisse, quã defuisse credenda est.cap.

est. cap. eod. Sed oritur dubium quomodo potest abscondi. Dicitur autem, quod impediatur illa lux mouere oculos in ratione obiecta. Secundum dubium est, quia tunc discipuli videbant aliquem colorem, qui erat impossibilis cum luce, & sic non videbant Christum, cum videbant colorem qui non erat in Christo, & sic erant sensibus delusi. Dicitur autem, quod sicut in noctilucis in die apparet color communis, & de nocte apparet lux, cum tamen non credatur nocte color discedere, ita credunt in Christi corpore simul fuisse lucem, & illum colorem: & occultauit lucem ostendendo illum colorem, sicut per diem de noctiluca. Attamen sicut ista impossibilia, difficile est soluere, ita est facile credere.

Vigesima veritas est, quod Sodomitæ non fuerunt cæcitate percussi ab angelis Loth, ut nihil viderent, sed ut ostium videre non possent. cap. eod.

Et ibi dicit, quod Locosia Græcè dicitur, quando quis non videt aliquid præsens, quamuis alia cernat, & isto modo dicit fuisse occultatam lucem corporis Christi discipulis.

Vigesima prima veritas est, quòd decebit in illo seculo nouo, vt indicia gloriosorum vulnerũ, in illa immortali carne cernantur, vbi membra, vt præsciderẽtur percussa vël secta sunt, ibi ait, sint repellenda vitia, non tamẽ virtutis indicia. ca. ij. Ex quo dicto accipiuntur duo fidelia documenta. Primum, quòd sicut Christus resurrexit cum vulneribus suis, ita in iudicio, & post iudicium in perpetuo manebit, quia talia vulnera sunt eius virtutis indicia, quæ dicit Augustinus sunt remanura in signum gloriosi triumphi. Si dicatur, vtrum vulnera mäsura sint aperta sicut in eius resurrectione, non video necessitatem illius clausiõnis magis post eius ascensionem, quam post

post resurrectionē, nisi fortè propter corporis integritatem. Secundum documentum est, quòd B. Franciscus cū suis stigmatibus, & vulneribus resurget, quia illa non fuerunt indicia eadem ratione qua supra, & per istum modū permanebit perpetuò sic crucifixus, vt fuit in monte secundum fidem sanctæ matris Ecclesiæ.

Vigesima secūda veritas est, quòd omnipotentia creatoris poterit reuocare omnia, quæ de corpore humano, vel bestię, vel ignis, aut aliquod elementum consumpsit, quia talia Deum latere non possunt. cap. xx. Vnde accipitur documentum, quòd eadem materia numero reducetur ad corpus resurgentis, vbicunque fuerit transmūtata, cum per naturam ad nihilari non possit. Sed oritur dubium, an omnia quæ consumpta sunt per calorem naturalem reditura sint. Dicitur cōmuniter quod non, quia immoderata se-

FLORES AVGVSTINI

cundum præmissa, esset corporū magnitudo, sed illæ partes, quæ fuerunt priores, quia illæ dicuntur fuisse puriores, redibunt, donec suppleatur debita quantitas. Secundum dubium est, quia cum magna pars materiæ sit consumpta in morte, & noua ferè inducta, tunc idem corpus numero, quòd totaliter moritur non resurget. Dicitur, quòd sufficit, quod sit idem numero principaliter, licet non totaliter. Et fortè conuenientius videretur, quod illæ partes, quæ sunt posteriores resurgerent, quia magis sunt fini propinquæ; quòd factum fuit in Christo, quod est fortius argumentum omnibus aliis.

Vigesimatertia veritas est, quòd ab illa radice, in qua omnis filius Adæ nascitur, magna prouenit ignorantia veritatis, quæ in infantibus manifesta est, & magna abundantia vanæ cupiditatis, quæ in pueris apparet, vt si dimittantur

mittantur vivere vt velint in omnia flagitia incident. cap. xxij. Ex quo dicto accipiuntur duo theologica documenta. Primum est, quòd quando infantes non sunt ignorantes, sed sapientes, signum est, quòd in vtero fuerunt sanctificati, & non cum illa radice nati, vt Iohannes Baptista. Secundũ argumētũ est, quod pueri qui illa ætate operantur secundũ virtutẽ videtur sanctificati, quia non habent effectũ istius radicis, de qua híc loquitur Augustinus sicut Iosias, cum esset octo annorum, Deum suorum patrum toto corde quæsiuit, non nisi diuinitus doctus. Sed ex istis argumentis aliqui deducunt, quod B. Nicolaus fuit sanctificatus in vtero, quia in infantia virtutis opera exercebat, & multum apparens est ista deductio. Idem autem legitur de B. Elizabeth. Et similia narrantur de B. Ludouico Tolosano Episcopo, qui in pueritia floruerit virtu-

tibus multis.

Vigesimaquarta veritas est, quòd nullus fidat suæ innocētiae, vt non affligatur, quia nihil, inquit, innocētius paruulis baptizatis, & tamen ipsi multipliciter vexantur. cap. xxij. Vnde patet, quòd baptismus non debet pœnam, sed tantum culpam peccati originalis, scilicet in hac vita.

Vigesimaquinta veritas est, quòd quamuis per sanctorum orationes fiant multa libertatis solatia, non tamen ipsa beneficia semper tribuuntur petentibus, ne propter hoc religio quærat, quæ propter aliam vitam quærenda est, & ad hoc meliores adiuuat gratia, vt quantò fidelius, tanto fortius tolerant. Ad quam rem philosophia prodest, inquit, Augustinus, vt dicunt sapientes huius seculi. capitulo eodem.

Vigesima sexta veritas est, quòd in medicinalibus medicamēta sunt tormenta

menta, vt homines à pœnarum exitio
eruantur auxilio. cap. eod. Vnde acci-
pit illud Catonis.

*Vulnera dum sanas, dolor est medicina
doloris.*

In quo intendit, in mortalibus vitia
curari per pœnas, eo quod in ipsis
pœnæ sunt sicut medicinæ secundum
Aristotelis documenta.

Vigesima septima veritas est, quòd
in originali malo duo sunt, peccatū,
atque supplicium: in originali bono
alia duo, propagatio & conformatio.
cap. xxiiiij.

Vigesima octaua veritas est, quod
si non generassent homines, si tamen
Deus vellet, terras impleret creando.
Vnde sine commixtione, ait, maris &
fœminæ concumbentes non possunt
generare, nisi illo creante. Ipse verò
operatione, qua nunc operatur, facit,
inquit Augustinus, vt neruos suos ex-
plicet fœmina, & quibusdam latentibus

bus inuolucris in formas visibiles decoris euoluat. cap. eod.

Vigesima nona veritas est, quòd in signis sensibilibus præcipuum locū verba tenent, ibidem.

Trigesima veritas est, quod non, vt animalia rationis expertia prona videmus esse in terram, ita creatus est homo, sed erecta in cælum forma, quod admonet ipsum, quæ sursum sunt sapere. Mira porro, ait, mobilitas, quæ linguæ, ac manibus attributa est, ad loquendum & ad scribendum, & ad multa opera artium plurimarum conueniunt animæ, vt corpus illi seruiret. capitulo eodem. Ex quo dicto accipiuntur duo documenta. Primum, quod corpus non est factum, nisi ad seruiendum animæ, & ideò turpe est, quando anima seruit corpori in homine. Secundum est, quòd quanto corpus est melius, tanto anima cui coniungitur ad seruiendum est melior

melior: & è conuerso sicut hîc supponit, quòd excellentia vnus est excellentia alterius. Per hanc rationem ostenditur, quòd hominis corpus est melius quam bruti. Sed oritur dubiũ, quia per eandem rationem probaretur de quolibet organo cuiuslibet potentia sensitua, cum tamen oculus aquila sit efficacior ad videndum. Dicitur autem, quòd oculus hominis est nobilior quam ille, quia est intentior in gradibus individualibus, & iste natura specifica, aut forte potentia sunt eiusdem speciei.

Trigesima prima veritas est, quòd si interiora membra, quæ nullum nũc ostentant decus possent intueri, ita delectaret pulchritudo rationis, vt omni formæ apparenti, quæ oculis placet, ipsius mentis, quæ oculis vtitur, præferretur arbitrio. cap. eodem. Ex quo accipitur argumentum, quòd sanctorum corpora, in patria erunt

nuda, quia inferius & exterius magis munda, & decora vlla re alia visibili, vt hîc habetur, quia amictus non queritur nisi ad decorem. Intelligendum tamen, quòd ibi dicit, quod in corpore quædam sunt posita ad decorem, & ad vsu, sicut māmilla in pectore hominis, & barba in facie.

Trigesima secūda veritas est, quòd illa animalia plus admirationis habent, quæ nimium habent molis, sicut magis stupemus, ait, ob opera fornicularum & apicularum quam ob corpora immensa Belluarum. capitulo eodem.

Trigesimatertia veritas est, quòd si quis vult inuenire, quod omnipotens omnia non potest, dicitur, quòd non potest mentiri. cap. xxv.

Trigesima quarta veritas est, quòd bona istius mundi sunt damnatorum solatia non præmia beatorum. capitulo eodem.

Trigesi

Trigesima quinta veritas est, quòd secundum Platonem Deus potest illa quæ sunt impossibilia. cap. xxvj. Intellegendum tamen, quòd duo sunt genera impossibilium. Quædam enim sunt impossibilia simpliciter, vt illa quæ non possunt fieri per vllam potentiam, vtpotè, quod faceret aliquid essenziale sibi, alia sunt impossibilia secundum quid, quia non possunt fieri à natura cuius potentia est limitata & arctata, sicut est resurrectio mortuorum, & de his loquebatur Plato.

Trigesimasexta veritas est, quòd Plato & Porphirius quædam dixerūt, quæ si interius communicassent, ad Christianam veritatem fortè peruenissent. Plato, ait Augustinus, dixit, sine corporibus animas in æternum esse non posse. Porphirius verò dixit, anima purgatissima cum ad patrem redierit, ad mala huius mundi nunquã
illam

illam redituram esse. Et ista duo , si iungantur , ait , Augustinus , est illud quod Christiana fides promittit , scilicet reuersionem animæ ad corpus , & animæ ad istas calamitates , sed cum patie futuras , cap. xxvij. Et hic accipitur argumentum , quod resurrectio mortuorum est comprehensibilis ratione naturali , vnde ratio Platonis videtur esse demonstratiua , supposita animæ immortalitate , quam communiter concesserunt Philosophi , quia nulla natura potest perpetuò priuari suo fine : tunc enim essent frustra , cum Deus & natura nihil faciant frustra. Finis autem naturalis animæ est compositum , ad quod constituendum est facta : sicut enim materia propter formam , ita materia & forma propter compositum. Ideo cū anima rationalis sit hominis forma , si est perpetua oportet , vt perpetuo non priuetur composito propter quod est composita.

sita. Istam autem rationem Platonis timens infidelissimus Auerrois posuit vnam omnium esse animam, nec animam esse corporis formam.

Trigesima septima veritas est, & clausis oculis corporalibus in patria sancti videbunt Deum oculis mentalibus, sicut oculis apertis, inquit, Videbunt illam naturam spiritualem alterius modi, erunt excellentiores, quam nunc sint. cap. xxix. Sed attende, quod in isto capitulo toto disputat prolixè, vtrum diuinitas videatur in patria oculo corporali. Hoc tamen nemo dubitat, quia tunc etiam iumenta possent beatificari.

Trigesima octaua veritas est, quod est ratiocinatio plurimorum, qua disputatur, ita mentis aspectu intelligibilia videri, & sensu corporis sensibilia, vt nec intelligibilia per corpus, nec corporalia per se ipsam mens valeat intueri. Si possent nobis esse certissima,

tissima, profectò certum esset, quòd oculis corporis nullo modo posset videri Deus. Sed istam, inquit, ratiocinationem vera ratio, propheticaque irridet auctoritas. capit. eodem. Istud declarat ratione. Primo, quia nullus, inquit, est tam imperitus, vt audeat dicere Deum ista corporalia nescire. Secùdò declarat hoc auctoritate prophetica, quia Helisæus per spiritum, & non per corpus, vidit corporalia, quando vidit Giezi munera à Naamam recipientem. Et tum ad propositum rediens sic dicit: Sicut igitur constat corpora videri spiritu, quid si tanta erit spiritualis potentia corpori, vt corpore videatur spiritus. Spiritus autem, inquit, est Deus. Dicit tamen finaliter, quòd intelligibilius est, vt videatur spiritu Deus & singulis, & in singulis.

Trigesimanona veritas est, quòd in patria patebunt inuicem cogitationes

tiones. cap. eod. Ex quo dicto accipitur argumentum, quòd potest cogitatio alicuius intueri, non cognito quid intelligatur per illam cogitationem. Alioquin non plus noscet vnus, quàm alius in patria si paterent omnes cogitationes.

Quadragesima veritas est, quòd armoniæ corporis, quæ nunc latent, tunc non latebunt intrinsecus, & extrinsecus per cuncta disposita, vt mentes in tanta artificis laude rationalis pulchritudinis delectatione exurgât. cap. eodem. Et hîc arguitur euidentius sanctorum nuditas in corporibus, quia frustra essent operti corpore opaco, vbi omnia ista ad videndum inferrent delectationem: & confirmatur, quia post peccatum fuit indumentum datum, & non in statu innocentia: & iterum nullum corpus poterit ita esse pulchrum, vt corpus humanum.

FLORES AVGVSTINI

Quadragesimaprima veritas est, quòd motus & status decens in illis corporibuserit, & vbi volet spiritus protinus erit corpus. cap. xxx. Ex quo dicto accipitur documentum, quod sancti non erūt fixi in cælo empireo, vt nonnulli putant quemadmodum stellæ sunt in firmamento, si ambulat, imo volabunt quocunque voluerint.

Quadragesimasecūda veritas est, quòd non ideo sancti liberum arbitrium non habebūt, quia eos peccata delectare non poterunt. Magis quippe erit liberum, à delectatione peccandi, vsque ad delectationem non peccandi indeclinabilem liberatum. Nam liberum arbitrium, quod primò homini, ait, datum est, fuit quod potuit non peccare, & quod potuit peccare. Hoc autem nouissimum eò potentius erit, quo peccare non poterit. capit. eodem. Ibidem dicit, quod

quod Deus peccare non potest: & ideò num dicendum est, Deum minus habere liberum arbitrium, quasi dicat nullo modo. Sed oritur dubium, quomodo sancti erunt impeccabiles, cum in patria habeant eandem voluntatem, quam in via? Dicitur autem, quòd voluntas non potest impediri ab aliquo creato, & ideò videtur quòd hoc sit ex eo quod voluntas diuina eos continebit ab omni actu malo.

Quadragesimatertia veritas est, quod prima immortalitas, quam Adà perdidit fuit posse non mori, & nouissima quã recuperabimus erit non posse mori. Et ita illud liberum arbitrium fuit, posse non peccare, & istud, non posse peccare. cap. eod. Attende quod hîc non loquitur de libero arbitrio, secundum substãtiã, cum illud semper sit idem, vt pote voluntas & intellectus, sed secundum dispositionem, qua est confirmatum.

Quadragesimaquarta veritas est, quòd sancti non erunt memores præteritorum malorum per experienciã, cum dicat scriptura priorum non recordabuntur, sed bene recordabuntur per vnam scientiam. eodem cap.

Quadragesimaquinta veritas est, quòd nos, qui per primum peccatum in ira Dei defecimus, ab eo refecti gratia maiori vacabimus in æternum videntes, quod ipse est Deus. cap. eod. Ex quo accipitur documentum, quòd melius est omnibus electis, quòd Adam fuerit lapsus, quam si non: quia, vt hîc dicitur, maiori gratia reficiuntur, & per consequens altiori gloria. Sed oritur dubium an melius sit damnatis. Dicitur, quòd si Adam non peccasset, illi nunquam fuissent, ideo melius est illis sic esse, quam nō esse, simpliciter. Quare melius fuit illis Adam peccasse: aut potest dici oppositum: Melius esset eis non esse simpliciter.

Quadra

Quadragesima sexta veritas est, quod
 numerus ætatum, veluti dierum, si se-
 cundum eos temporis articulos com-
 putentur, qui in scripturis inueniun-
 tur expressi, iste saluatissimus euiden-
 tius apparebit, scilicet, quando re-
 quiescent sancti in patria, ut prima
 ætas tanquam prima dies sit ab Adâ,
 usque ad diluuium. Secūda ab egressu
 Noë de archa usque ad Abraham, nõ
 æqualitate temporum, sed numero
 generationum. Duas quippe habere
 reperiuntur iam, sicut Matthæus Euan-
 gelista determinat. Tres atates, usque
 ad Christi aduentum subsequuntur,
 quæ singulæ denis & quaternis gene-
 rationibus explicantur. Vna est ab
 Abraham, usque à David. A David vs-
 que ad transmigrationem Babylonis
 est secunda. Tertia est à transmigra-
 tione Babilonis usque ad natiuitatem
 Christi. Et sic sunt quinque. Sexta, in-
 quit, nunc agitur, nullo generationum

FLOR. AVG. DE CIVIT. DEI. LIB. XXII.

numero metienda propter illud quod dictum est : Non est vestrum nosse momenta , vel tempora , quæ pater posuit in sua potestate. Post hanc ætatem sextam, tãquam post diem sextã, Deus ætate septima, tanquam die septima requiescet. Hæc, inquit, Augustinus, vna dies erit Sabbathũ nostrũ, cuius finis non erit vespera, sed Dominicus dies, velut octauus in Christi resurrectione consecratus. Æternam, inquit, non solum animæ, sed & corporis requiem præfiguratur. cap.

ultimo. Vbi sic. concludit:

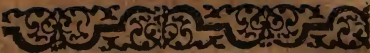
Ibi vacabimus, videbimus, amabimus, &

laudabimus.

Amen.

F I N I S.

SENT

S E N T E N T I A E

ALIQVOT VELVT APHO-

rismi ex omnibus Diui Augustini

libris, per Diuum Prosperum,

Deinde per quendam

studiosum de-

cerpte.

INNOCENTIA vera est
quæ nec sibi nec alteri
nocet, Quoniam qui di-
ligit iniquitatē odit ani-
mam suam, & nemo non prius in se
quàm in alterum peccat.

Sic diligendi sunt homines, vt eo-
rum non diligātur errores: quia aliud
est amare quod facti sunt, aliud odisse
quod faciunt.

Vera æternitas & vera immutabi-
litas non est nisi in deitate trinitatis:

SENTEN. DECEPTÆ
cui quod est esse, perpetuum est: quia
natura initio carens, incremento non
indigens, sicut nullum finem, ita nul-
lam recipit mutabilitatem. Creaturæ
autem illæ quibus Deus æternitatem
dedit vel daturus est, non penitus
omnis finis alienæ sunt, quia non sunt
extra commutationem, dum finis illis
est & temporalis institutio, & localis
mutatio, & ipsa in augmentum sui
mutatio facta.

Patientia Dei magna est, qua par-
cit contemptus, parcit etiam negatus:
& magis vult vitam peccatoris quam
mortem. Eruditio est pœnitentis, &
oblatio correctionis: nec vlla Christi
opera à misericordia vacant, quoniã
homini & indulgentia consulit &
flagello.

Diuina bonitas ideo maxime iras-
citur in hoc seculo, ne irascatur in fu-
turo, & misericorditer temporalem
adhibet seueritatem, ne æternã iuste
infe

inferat ultionem.

Vera confessio est benedictis, cum idem sonus est & oris & cordis. Bene autem loqui & male vivere, nihil aliud est, quàm se sua voce dānare.

Dilectio Dei & proximi propria & specialis virtus est piorum atque sanctorum, cum ceteræ virtutes & bonis & malis esse possint cōmunes.

Doctrinā apostolicā tam salubris atque vitalis est, vt pro capacitate videntium neminē sui relinquat exortem: quia siue paruuli, siue magni, siue infirmi, siue fortes habent in ea vnde alantur, vnde fatientur.

Deum quærens gaudium quærit: Sic ergo quærat vt non in se, sed in domino gaudeat. Accedendo enim ad Deum illuminatur ignorantia, & corroboratur infirmitas, data sibi & intelligētia qua videat, & charitate qua ferueat.

Sicut corpori noxium est escam.

corpoream non posse percipere, ita animæ periculosum est spirituales delicias fastidire.

Nonnunquam multi sunt qui ad nō esse tendunt. Quid enim tam est obnoxium paucitati, quàm quod est debitum perditioni?

Non concupiscit Deus pœnā reorum, tanquam saturari desiderans violatione: sed quod iustum est cum tranquillitate decernit, & recta voluntate disponit, ut etiam mali non sint inordinati.

Bonū intellectum habet, qui quod faciendum est, recte intelligit & facit. Alioquin talis est sine opere intelligentia, qualis sine timore sapientia, cum scriptum sit, Initium sapientiæ timor domini.

Habet & in hac vita requiē suam anima, quæ de morte infidelitatis exempta est, & non ab operibus iustitiæ, sed ab iniquitatis se abstinere actio

actione, ut vivens Deo & mortua mundo in humilitatis & mansuetudinis placita tranquillitate requiescat.

Quisquis bene cogitat quæ voueat Deo, & quæ vouendo persoluat, seipsum voueat & reddat. Hoc exigitur hoc debetur. Imago Cæsaris reddatur Cæsari: imago Dei reddatur Deo. Sed sicut videndum est quid offeras, & cui offeras, ita etiam considerandum est, ubi offeras: quia veri sacrificij extra catholicam ecclesiam locus non est.

Duæ sunt retributiones iustitiæ, cū aut bona pro bonis, aut mala pro malis redduntur. Tertia est retributio gratiæ cum per regenerationem remittuntur mala, & retribuuntur bona, atque ita manifestantur, quia vniuersæ viæ domini misericordia & veritas. Illam autem retributionem impiorū, qua pro bonis mala restituuntur, Deus nescit: qui non retribuere bona pro

SENTENTIA DECRIPTA

malis, nisi esset cui retribuere bonā pro bonis.

Omnis qui ad supernam pertinet civitatē peregrinus est mundi: & dum temporali utitur vita, in patria vivit aliena, vbi inter multa illecebrosa, & multa fallacia Deum nosse & amare paucorum est: quibus fit præceptum domini lucidum, illuminans oculos, vt nec in Dei, nec in proximi charitate fallantur.

Nemo est cuius animam corruptibile corpus & inhabitatio terrena nō aggrauet, Sed nitendum est, vt carnis cupiditates spiritus vigore superentur: & interior homo qui semper sibi sentit resisti, semper de diuino auxilio expectet adiuuari.

Angusta est via quæ ducit ad vitā, & tamē per ipsam, nisi dilatatio corde non curritur: quia iter virtutum quo gradiuntur pauperes Christi, amplum est fidelium spei, etsi arctum sit infidelium

lium vanitati.

Hoc affectu & desiderio colendus est Deus, vt sui cultus ipse sit merces. Nam qui Deum ideo colit, vt aliud magis quàm ipsum promereatur, non Deum colit, sed illud quod affèqui concupiscit.

De occultis cordis alieni temere iudicare peccatum est: & eum cuius non videntur nisi bona opera, iniquum est ex suspitione reprehendere, cum eorum quæ hominis sunt incognita, solus Deus iudex sit: quia iustus est & inspector verus.

Diuini est muneris, cum & recta cogitamus, & pedes nostros à fallitate atque iniustitia cōtinemus: quoties enim bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum vt operemur operatur.

Iusto iudicio Dei datur plerunque peccatoribus potestas, qua sanctos p̄suis persequantur, vt qui spiritu Dei uiuantur & aguntur, fiant per laborū
 exer

exercitia clariores.

Non est vera scientia boni, nisi ad hoc comprehendatur vt agatur. Inutiliter autē meditatur legē Dei, qui laborat vt memoria teneat quod actione non implet.

Qui legem Dei diligit, probat se in hominibus iniquis id quod contra legem est odisse, non homines.

Mandata Dei nisi quieta mēs scrutari non potest, vt ergo religiosum exerceatur studium, abigenda sunt iurgia malignorum.

Nemo tā eruditus, nemo tam doctus est qui superna illustratione non egeat. Non enim vlla ita diuinorum bonorum augmenta sufficiunt, vt nō semper supersit quod mens rationalis & intelligendū desideret & gerendū.

Si omnes homines simul consideremus, quorum alij misericordia salui fiunt, alij veritate damnantur, vniuersa vix domini, id est, misericordia &

veri

veritas suo fine distinctæ sunt. Si autē solos sanctos intueamur, non discernūtur hæ viæ domini: Indiuidua enim ibi est & à misericordia veritas, & à veritate misericordia, quia beatitudo sanctorum & de munere gratiæ est, & retributione iustitiæ.

Christianæ perfectionis est, pacificum esse etiam cum pacis inimicis spe correctionis, non consensu malignitatis: vt si nec exemplum nec cohortationum discretionem sequantur, causas tamen non habeant quibus odisse nos debeant.

Custodit nos dominus ab omni malo non vt nihil patiamur aduersi, sed vt ipsis aduersitatibus anima non lædatur. Cum enim tentatio adest fit quidam in id quod nos impugnat introitus. Et sicut bono fine, id est, sine vulnere animæ tentatio consummatur, ita ad æternam requiem de profundo temporalis laboris exitur.

Ad.

Ad caelestis Hierusalē non ascendent consortium, nisi qui toto corde profitentur non proprii operis, sed diuini esse muneris quod ascendunt.

Omnes qui in Christo pie volunt viuere, necesse est ut ab impiis & dissimilibus patiantur opprobria, & despiciantur tanquam stulti & insani, qui praesentia bona perdunt, & inuisibilia sibi profutura promittunt. Sed haec despectio & irrisio in impios retorquetur, cum & abundantia eorum in egestatem, & superbia transferit in confusionem.

Tota fidelium salus, tota patientiae fortitudo ad eum qui in sanctis suis mirabilis est, referenda est: quia nisi in illis dominus esset, furori impiorum fragilitas succumberet humana.

Ita à plebibus principes, & à seruis domini ferendi, ut sub exercitatione tolerantiae sustineantur temporalia, & sperentur aeterna. Augēt enim merito

rita virtutis, qui propositum non violat religionis.

Recti corde de præceptis Dei & constitutionibus non queruntur, quia iustum est omnia æquanimiter accipi, quæ iudicaturus voluerit tolerari.

Omnis sancti ædificij status, sicut Deo operante proficit, ita Deo custodiente consistit. Quoniam tunc utilis præpositorum custodia est, cum spiritus Dei populo suo præsidet, & non solum greges sed etiam ipsos dignatur custodire pastores.

Æternæ civitatis æterna sunt gaudia & stantium dierum perpetuitas infinita, nec variabitur, nec labetur quia incommutabili pace potentur, quorum erit omnium bonum, etiam quæ sunt singulorum.

Lex Christi, perfectio est charitatis, qua Deus proximusque diligitur, & per quam dicitur conditori legis: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos

SENTEN. DECRIPTÆ

nos dimittimus debitoribus nostris. Bene autem expectat promissionem Dei qui mandata eius exequitur, nec frustra sperat parcendum peccatis suis, qui ignoscit alienis.

Nihil Deus iubet quod sibi proffit, sed illi cui iubet: Ideo verus est dominus qui seruo non indiget, & quo seruus indiget.

Id quod in tempore nouum est, non est nouum apud Deum qui condidit tempora, & sine tempore habet omnia quæ suis quibusque temporibus pro eorum varietate distribuit.

Mutabilium omnium dispositione immutabilis ratio continet, vbi sine tempore simul sunt quæ in temporibus non simul fiunt, quia tempora non simul curreunt.

Nihil infœlicius est fœlicitate peccantium, qua pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas velut hostis interior roboratur.

Legis.

Legis litera quæ docet non esse peccandum, si spiritus viuificans desit, occidit. Scire enim peccatum potius facit quam cauere, & ideo magis augeri quàm minui, quia malæ concupiscentiæ etiam præuaricatio legis accedit.

Lex data est vt gratia quæreretur, gratia data est vt lex impleretur. Neque enim suo vitio non implebatur, sed vitio prudentiæ carnis, quod vitiũ per legem demonstrandum, per gratiam sanandum fuit.

Hoc promittit Deus quod ipse facit: non ipse promittit & alius facit, quod iam nõ est promittere, sed prædicere. Ideo non ex operibus, sed ex veritate vocante: ne ipsorum sit, non Dei, & merces non imputetur secundum gratiam, sed secundum debitum, atque ita gratia iam non sit gratia.

Sicut nõ impediunt ab æterna vita iustum quædam peccata venialia,

SENTENTIA DECRIPTÆ

sine quibus hæc vita non ducitur: sic ad salutem æternam nihil profunt aliqua bona opera impio, sine quibus difficillime vita cuiuslibet pessimi hominis inuenitur.

Cum voluntas mala potestatem accipit efficiendi quod cupit, ex iudicio eius venit, apud quem non est iniquitas. Punit enim etiam isto modo, nec ideo iniuste, quia occulte. Cæterum iniquus puniri se ignorat, nisi cum manifesto supplicio senserit nolens, quanti mali sit quod perpetravit volens.

Omnia vitia in malefactis tantum valent, sola superbia etiam in recte factis cauenda est.

Interest plurimum qualis sit usus, vel earum rerum quæ prosperæ, vel earum quæ aduersæ dicuntur. Nam bonus nec bonis temporalibus extollitur, nec malis frangitur: Malus autem ideo huiusmodi infœlicitate premi-

Mala mors putanda non est quam bona vita præcellerit. Non enim facit malam mortem nisi quod sequitur mortem. Non enim curandum est multum necessario morituris quid accidat ut moriantur, sed moriēdo quò ire cogantur.

Ita non amittitur corporis sanctitas manente animi sanctitate etiam oppresso corpore: sicut amittitur corporis sanctitas violata animi puritate etiam corpore intacto.

Maior animus merito dicendus est, qui vitam æmnoſam magis eligit ferre quàm fugere, & humanum iudicium, maxime quod est vulgare, quod plerunque caligine erroris inuoluitur, præ conscientix luce ac puritate contemnere.

Iustis quicquid malorum aliquis dominus irrogat, non pœna est criminis, sed examen virtutis. Nam etiã bonus si seruiat liber est: malus autem

SENTEN. DECERTÆ

& si regnet, & seruus est, nec vnius hominis, sed quod grauius est, tot dominorum quot vitiorum.

Nemo quicquam domino recte voueret, nisi ab ipso acciperet quod voueret.

Omnis substantia quæ Deus non est, creatura est, & quæ creatura non est, Deus est. Nulla ergo differentia est in deitate trinitatis, quoniã quod Deo minus est, Deus non est.

Tales nos amat Deus, quales futuri sumus ipsius dono, nõ quales nostro merito.

Ordo temporum æterna Dei sapientia sine tempore est, nec aliqua sunt apud eum noua, qui fecit quæ futura sunt.

Voluntas Dei est prima & summa causa omnium corporalium spiritaliumque motionum: Nihil enim fit visibiliter & sensibiliter quod non de inuisibili & intelligibili summi Imperatoris

ratoris aula, aut iubeatur, aut permit-
tatur, secundum ineffabilem iustitiam
præmiorum, atque pœnarum, gratia-
rum & retributionum, in ista totius
creaturæ amplissima quadam vniuer-
sæque republica.

Diabolus superbus, hominem su-
perbientem perduxit ad mortē: Chri-
stus humilis hominem obedientē re-
duxit ad vitam: quia sicut ille elatus
cecidit & deiecit consentientem: sic
iste humiliatus surrexit & erexit cre-
dentem.

In rebus spiritualibus cum minor
maiori adhæret, sicut creatori creatu-
ra, illa fit maior quam erat, non ille: &
hoc est maius esse quod est melius es-
se: quia adhærens creatura creatori,
nō mole auctior, sed virtute fit maior.

Excedit supereminentia deitatis
non solum vsitati eloquij nostri, sed
etiam intelligentiæ facultatē. Verius
enim cogitatur Deus quàm diuiditur,

SENTEN. DECERTÆ

& verius est quàm cogitatur. Nō parua autem notitiæ pars est, si antequã scire possumus quid sit Deus, possumus scire quid non sit.

Omnes beati habent quod volūt, quauis non omnes qui habēt quod volunt, continue beati sunt. Cōtinuo autem sunt miseri, qui vel non habēt quod volunt, vel id habent quod non recte volunt. Propior est ergo beatitudini voluntas recta etiam non adepto quod cupit, quàm praua etiam si quod cupit obtinuit.

Magna miseria est hominis, cum illo non esse, sine quo nō potest esse. In quo est enim, sine dubio sine illo non est: & tamen si eius non meminit, cūmque non intelligit neque diligit, cum eo non est.

Diuinitas verbi æqualis patri, facta est particeps mortalitatis nostræ, non de suo, sed de nostro: vt & nos efficeremur participes deitatis eius, nō
de

denostro, sed de ipsius.

Perfectum odium est quod nec iustitia nec scientia caret, id est, ut nec propter vitia homines oderis, nec propter vitia homines diligas. Recte ergo in malis odimus malitiam, & diligimus creaturam, ut nec propter vitium creatura damnetur, nec propter naturam vitium diligatur.

Difficillima & laboriosa sunt figmenta mendacij. Qui autem verum vult dicere non laborat: quietiores enim sunt boni quàm mali, & absolutiora sunt verba veracium, quàm cõmentafallacium.

Bonæ sunt in scripturis sanctis mysteriorum profunditates, quæ ob hoc teguntur ne vilescant: ob hoc quaruntur, ut exerceant: ob hoc autem aperiantur, ut pascant.

Orans cum sudore sanguineo dominus Iesus Christus, significabat de toto corpore, quod est Ecclesia, ema-

SENTEN. DECRIPTÆ

naturas martyrum passiones.

Sacramētum pietatis in iudicium sibi sumit indignus. Bene enim esse non potest male accipienti quod bonum est.

Qui laudat Deum miraculis beneficiorum, laudet & in terroribus ultionum. Nam & blanditur & minatur. Si non blanditur, nulla esset exhortatio. Si non minaretur, nulla esset correctio.

Remedia conuersionis ad Deum, nullis cunctationibus sunt differenda, ne tēpus correctionis pereat tarditate. Qui enim pœnitenti promisit indulgentiam, dissimulanti diem crastinum non spondit.

Rectus est, & bene inuocat Deum, qui in omnibus malis quæ patitur se accusat, non Deum, & in bonis quæ facit non se laudat, sed Deum. Sicut enim repellit Deus peccata sua descendente, sic recipit confitentem.

Mira

Mirabilis est fabrica mundi , sed mirabilior fabricator. Et male occupatur creatis qui à Creatore discedit: cui si inhæserit, inferiora calcabit, ne quod dilexerit contra naturam, convertatur in pœnam.

Anima rationalis superioribus inferiora præponens, non potest regere quod regebatur, quia regi noluit à quo regebatur.

Corpus carnis nostræ ornamentū nobis fuit, peccauimus: & compedes inde accepimus, vt vinculis mortalitatis omnis humanarū actionum cursus præpediretur.

Recte in Dei laudem psallit, cuius opera cum voce concordant. Nam finito carmine, vox tacet. In bonis autē actibus vita permanens nunquam reticet eius gloriam, quem in se gaudet operari.

Omnia quæ timentur, rationabiliter declinantur: Deus sic timēdus est,

SENTEN. DECEPTÆ

vt ab ipso ad ipsum confugiatur.

Sicut præpostera securitas in periculum impellit, ita ordinata sollicitudo securitatem parit.

Virginitas carnis, corpus intactū: virginitas animæ, fides incorrupta.

Multa nos in facultatibus nostris superflua habere probabimus, si necessaria sola retineamus. Nam vana quærentibus nihil sufficit: & alienorū quodammodo retentor est, qui profutura pauperibus inutiliter habet.

Quomodo aures nostræ ad voces nostras, sic aures Dei ad cogitationes nostras. Non autem potest fieri, vt in mala opera exeant cogitationes bonæ, quoniam hoc actione promittitur quod corde concipitur.

Sicut veteris hominis vetus canticum ad temporalia, sic noui hominis nouum canticum pertinet ad æterna: & ita vnusquisque cantat vt viuit. Nouum autem canticum carmen est

fidei,

M

W

M

W

M

fidei, quæ per dilectionem operatur.

Vera fidelium humilitas est, in nullo superbire, in nullo murmurare: nec ingratum esse, nec querulum: sed in omnibus Dei iudiciis gratias Deo agere, deumque laudare, cuius omnia opera, aut iusta sunt, aut benigna.

Nimis miser est qui non sperat in Deo, & de se sibi secunda promittit, cum ex eo ipso quod non quærat Dei auxilium, ab omni spe veræ salutis exciderit.

In magna egestate sunt qui de iniquitate diuites, iustitiæ opes & sapientiæ non habent: qui autem domino seruiunt, ea bona acquirunt, quæ perire non possunt.

Non sufficit abstinere à malo, nisi fiat quod bonum est: & parum est neminem nocere, nisi studeas multis prodesse.

Peccator qui peccat, non ideo à domino nõ videtur, quia male agentis

SENTENTIÆ DECERPTÆ
tis pœna differtur, grauius autem in
eum defœuitur, cui etiam ipsa corre-
ctio denegatur.

Non acceditur ad altitudinẽ Dei,
nisi per humilitatem cui propinquat
subditus, longe ab eo recedit elatus.

Sicut peccatoribus diuitibus nihil
profunt exequiẽ sumptuosæ, ita nihil
nocent aut viles, aut nullæ sanctorum
pauperum sepulturæ.

Non potest quisquã fraudari dele-
ctationibus suis, cui Christus est gau-
dium. Æterna enim exultatio est qui
bono lætatur æterno.

Deo qui vbique est, non locis, sed
actiõibus, aut longinqui, aut proxi-
mi sumus: quia sicut nos separat dissi-
militudo, ita nos illi cõiungit imitatio.

Humanæ ægritudinis est, in carne
mortali delectationem habere pec-
candi: sed discipulus amatõrque virtu-
tum, non pacem huic concupiscentiæ
tribuere, sed bellum debet indicere.

Non

Non te terreat Christiane, quòd credita differuntur, licet in abscondito sit promissio, in spe tamè perseueret oratio. Exerce operibus, cresce virtutibus. Dum fidei constantia probatur, gloria retributionis augetur.

Omne tempus malorum pusillum est. Quid enim tam exiguum est, quàm quòd in hoc tendit, vt non sit?

Crescit semper facultatis charitas, dum vsu maior, & largitate fit ditior.

Malorum impietatem perire necesse est, aut proprio iudicio, aut sententia Dei. Nulla enim iniquitas permanet, cui finem, aut correctio, aut damnatio facit.

Adhærens Deo & semper eius faciens voluntatem, nunquam à suo habitatore deseritur; & si quædam dura atque aduersa patiatur, non relinquitur, sed probatur.

Tota iustitiæ ratio est, vt declinentur mala & fiât bona; cuius obseruantia

SENTENT. DECEPTÆ

tiæ inter quaslibet aduersitates forma
feruanda est: quia hoc solum nunquã
amittitur, quod operi pietatis im-
penditur.

Tolerentur præsentia mala, donec
veniat beatitudo promissa. Sustinean-
tur à fidelibus infideles, & inter hor-
torum frumenta zizaniorum auulsio
differatur: quantumlibet sæuiant im-
pij, melior est etiam in hoc tempore
causa iustorum, qui quanto acrius im-
petuntur, tanto gloriosius coronantur.

Clamor ad Deum est intentio cor-
dis & flagrantia dilectionis, quia sem-
per petitur quod semper optatur. Hoc
autem Deo absconditum non est, quo-
niam ad ipsum redit quod ab ipso
processit.

Bona est peccati confessio, si & cu-
ratio consequatur. Nam quid prodest
detegere plagam & non adhibere
medicinam?

In hac vita, quæ tota tentatio est,
etiam

etiam in sublimissimis sanctis non apprehenditur illa perfectio, cui non superfit ascensio.

Cum præsentis vitæ cursus agitur, etiam si valde proficiat cuius exercitio homo corrumpitur exterior, & interior renouatur: necesse est tamen vt dum cõditioni subiacet mortis labores toleret vetustatis.

Imago quidem Dei est homo, & qui per iustitiæ ambulat vias, ad similitudinem sui tendit authoris, & tamẽ dum in hac vita degit, conturbationes vanitatis incurrit.

Prima diuini muneris gratia est, vt vt erudiat nos ad nostræ humilitatis confessionẽ, & agnoscere faciat, q̃ si quid boni facimus, per illũ possumus.

Omnis infidelium vita peccatum est, & nihil est bonũ sine summo bono: vbi enim deest agnitio æternæ & incommutabilis veritatis, falsa virtus est, etiam in optimis moribus.

Sicut

Sicut enim fundamentū corporeæ fabricæ in imo est, ita fundamentum fabricæ spiritualis in summo est. Terrena ædificatio à terra incipit, cælestis extractio à superno crescit exordio.

Tūc dicitur Deus meminisse, quādo facit: tunc obliuisci, quando nō facit. Nam neq; obliuio cadit in Deum quia nullo modo mutatur: neque recordatio, quia nihil obliuiscitur.

Hi vident mirabilia Dei, quibus profunt: Nam quod non intelligitur, vel vnde nō proficiscitur, nō videtur.

Non auferat veritas misericordiā, nec misericordia impediāt veritatē. Si enim pro misericordia vindicabis contra veritatem, aut quasi rigida veritate oblitus fueris misericordiā, non ambulabis in via domini, in qua misericordia & veritas obuauerunt sibi.

Tentatio Christi, eruditio Christiani est: Imitatores enim magistri debent esse discipuli, non in faciendis
miracu

miraculis, quæ nemo exigit, sed in custodienda humilitate, atque paciëntia, ad quæ nos dominus inuitavit suo exemplo.

Quomodo radix omnium malorum cupiditas est, sic radix omnium bonorum charitas est.

Christiano recte gaudendi causa non præsens seculum est, sed futurum. Et ita est vtendum temporalibus ne obsint æternis, vt in via qua peregrini ambulant, hoc placeat quod ducit ad patriam.

Male celebrat sabbatum, qui ab operibus bonis vacat Otium autē ab iniquitate debet esse perpetuum, quia bona conscientia non inquietum, sed tranquillum facit animum.

Cum bonum operaris, hilaris operare: Nam si quid boni tristis feceris, fit de te magis quàm facis.

Si in mores malorū non transeant boni, etiam inter cohabitātes magna

SENTENT. DECERTÆ

diuisio est , Non ergo homines qui
meliorum exemplo corrigi queunt,
sed hominum est fugienda iniquitas.

Eam Deus innocentiam probat,
qua homo non metu pœnæ fit inno-
cens, sed amore iustitiæ: Nam qui ti-
more non peccat, quamuis non no-
ceat cui vult nocere, tamen plurimum
nocet: & abstinens ab iniquo opere,
sola tamen reus est voluntate.

Melior est in malis factis humilis
confessio , quàm in bonis superba
gloriatio.

De malitia mali flagellatur bonus,
& de seruo emendatur filius.

Sicut stellas cæli nō extinguit nox,
sic mentes fidelium adhærentes fir-
mamento sanctæ scripturæ non ob-
scurat mundana iniquitas.

Ad peccandū homo abundat pro-
pria facultate, ad agendum autem bo-
num non sufficit nisi ab illo iustifice-
tur, qui solus iustus est.

Magnus bonorum labor est mores tolerare contrarios, quibus non offenditur, parum proficit. Tantum enim torquet iustum alieni peccati iniquitas, quantum à sua recedit.

Non locorum interuallis acceditur ad Deum vel receditur ab eo, sed similitudo facit proximum, dissimilitudo longinquum: & nimia miseria est ab eo bono longe esse quod ubiq; est.

Libera semper est seruitus apud Deum, cui non necessitas seruit, sed charitas.

Qui ideo neminem vult pati hominum, quia vt arbitratur multum proficit per hoc ipsum quod alios non tolerat, ostendit quod potius non proficit.

Totum bonum quod habemus, ab artifice nostro habemus. Sed si hoc in nobis est, quod ipsi fecimus, inde dannabimur: si autem hoc quod Deus fecit, inde coronabimur.

Verbum Dei per quod facta sunt

SENTENT. DECEPTÆ

omnia, tempus præordinauit quo susciperet carnem, non tempori cessit quo verteretur in carnē: Homo quippe Deo accessit, nō Deus à se recessit.

Intellectus fides viam aperit, infidelitas claudit.

Quo primum vitio superatur homo, hoc vltimum vincit. Cum enim omnia peccata superaerit manet periculum, ne sibi mens nihil conscia in se potius quàm in domino gloriatur.

Finis curarum perfectio desideriorum est, & in id quisque tendit ac nititur, vt ad illud perueniat quo deletatur. Sapiens ergo est hoc appetere quod bonū fuerit, nō id amare quod decipit.

Sicut duo sunt officia. medicinæ, vnum quo sanatur infirmitas, aliud quo custoditur sanitas: Ita duo dona sunt gratiæ: vnum quod aufert carnis cupiditatem: aliud quod facit animæ perseuerare virtutem.

Non.

Non poterit hominis labor finire,
nisi hoc diligat, quod ei non possit
auferri.

Impossibile est vt iniquitas prius
lædat hominem iustum in quem ten-
dit, quam cor iniustum vnde procedit.

Visibile miraculum ad illumina-
tionem vocat: Inuisibile autem eum
qui vocatus venit, illuminat. Omnia
mirabilia Dei narrat qui credens vi-
sibilibus ad intelligendum inuisibilia
transitum facit.

Meliores sunt qui diabolum per-
sequētem fugiunt, quàm qui præeun-
tem sequuntur, quia vtilius est eum ho-
stem habere quàm participem.

Omnes prauæ cupiditates sunt por-
tæ inferi, per quas in mortem itur: cu-
ius dominatum subit, qui adeptum se
ad perfruendum lætatur quod peritu-
rum concupiuit.

Adulantum linguæ alligāt animas
in peccatis: delectat enim ea facere in

quibus non solum non metuitur reprehensor, sed etiã laudator auditur.

Animus male sibi cõsciũs dum videtur sibi nullam pœnam pati, credit quia non iudicet Deus, cum abuti patientia Dei & non intelligere parcen-
tis benignitatem, iam sit magna damnatio.

In creatura quæ arbitrio suo peccat, prior est natura quã vitiũ. Quod ita contra naturam est, vt non possit nisi nocere naturæ: quod ita non esset vitium à Deo recedere, nisi naturæ cuiuslibet vitiũ esset, cui potius competeret esse cum Deo.

Nullum Deus vel Angelorum vel hominum crearet quem malum futurum esse præscisset, nisi pariter nosset quibus eos vsibus bonorum cõmendaret, atque in ordinem seculorum, quasi pulcherrimum carmen, etiam ex quibusdam pulcherrimis antithetis honestaret.

Tria quædã maxime nobis scienda de conditione creaturæ oportuit intimari. Quis eam fecerit, per quid fecerit, quare fecerit. Dixit Deus, inquit, Fiat lux, & facta est lux: & vidit Deus lucem quòd bona esset. Nec author excellentior est Deo, nec ars efficacior est Dei verbo, nec causa melior est, quàm vt bonum creetur à bono.

Est amor quo amatur & quod amandum non est: & istum amorem odit in se qui illum diligit, quo amat quod amandum est. Possunt enim ambo in vno homine esse, & hoc bonum est homini, vt illo proficiente, quo bene viuimus, iste deficiat quo male viuimus, donec ad perfectum sanetur & in bonum cõmutetur omne quod viuimus.

Creaturæ rationalis vel intellectualis bonum, quo beata sit non nisi Deus est, quod ei non ex seipsa est.

quia ex nihilo creata est. Hoc enim adeptus fit beata, quò amisso misera.

Vitium esse in summo potest bono, nec nisi in aliquo bono. Sola ergo bona alicubi esse possunt, sola autem mala nusquam. Et illæ quæ ex malæ voluntatis vitio viciatæ sunt, in quantum vitiosæ sunt, malæ sunt: in quantum autem veræ sunt, bonæ sunt.

Non est fas aliter credere affici Deum cum vacat, aliter cum operatur, quia nec affici dicendus est, tanquam in eius natura fiat aliquid quid ante non fuit. Patitur quippe qui afficitur, & mutabile est omne quod patitur. Non ergo in Deo, aut pigra vacatio, aut laboriosa cogitetur industria: quæ novit & quiescens agere, & agens quiescere: & quod in operibus prius quidem est, aut posterius, non ad facientem sed ad facta referendum est. Æterna enim est & incommutabilis voluntas eius, nec consilio

alter

alternante variatur, in qua simul est quicquid in rebus creandis vel ordinandis, aut præcesserit, aut sequitur.

Nullius quamuis minimæ naturæ, nisi Deum creatorem dici, aut credi licet ab aliquo. Quod si Angeli missi vel permissi adhibeant operationem suam rebus quæ gignuntur in mundo, tamen non sunt creatores animalium, sicut nec agricolæ frugum vel arborum.

De prima corporis morte dici potest, quod bonis bona sit, mala malis: Secunda vero sine dubio, sicut nullo- rum bonorum est, ita nulli bona.

Mors etiam piorum, peccati pœna est. Sed ideo ipsis dicitur bona, quia illa bene utuntur, quibus finis est ad mala temporalia & transitus ad vitam æternā. Sicut enim iniustitia male utitur, non tantum malis, verum etiā bonis: ita etiam iustitia non tantum bonis, verum etiam malis bene utitur.

Qui etiam non præcepto regenerationis lauacro pro Christi confessione moriuntur, tantum eis valet ad abolenda peccata, quantum si abluerentur fonte baptismatis.

Cum homo secundum se viuit, non secundum Deum, similis est diabolo: quia nec Angelo secundum Angelum, sed secundum Deum viuendum fuit vt staret in veritate, & veritatem de illius, non de suo mendacium loqueretur. Vnde non frustra dicitur, omne peccatum esse mendacium: quia non peccatur nisi eâ voluntate quæ contraria est veritati, id est, Deo.

Diuersitas humanæ affectionis ex diuersitate voluntatis est, quæ si praua est, peruersis erit moribus inquieta. Si autem recta, non solum non culpabilis affectio hominis erit, sed etiã laudabilis.

Arbitrium voluntatis tunc est vere liberum, cū vitis peccatisque non seruit.

seruit. Tale datum est à Deo, quod amissum nisi à quo potuit dari, non potest reddi. Vnde veritas dicit, Si vos filius liberauerit, tunc vere liberi eritis.

Bonum est sursum habere cor, nõ tamen ad seipsum, quod est superbiæ, sed ad Deum, quod est obedientiæ. Plus autem appetendo minus est: qui de se sibi sufficere confidit, ab eo qui vere ei sufficit, deficit.

Beata vita si non amatur, non habetur. Porrò si amatur, non ideo habetur: necesse est, vt cæteris rebus excellentius diligatur, quoniam propter hoc amandum est, quicquid aliud est amandum, Quia vero beatus esse non potest, nisi qui eam vt dignum est, amet: consequens est vt eam æternam velit, quæ tunc vere beata erit quando terminum non habebit.

Non omnes quidem mali in hoc proficiunt vt sint boni: nemo tamen
est, nisi

est, nisi ex malo bonus.

Ciues terrenæ ciuitatis parit peccato vitiata natura, qui sunt vasa iræ. Ciues ergo cælestis patrię parit à peccato naturam liberans gratia, qui sunt vasa misericordiæ.

Ira Dei non perturbatio est eius, sed iudiciũ quo irrigatur pœna peccato, Cognitio vero ipsius, & recogitatio mundanarum rerum, est incommutabilis ratio. Neque enim sicut hominem, ita Deum cuiusquam facti sui pœnitet, cuius de omnibus omnino rebus tam fixa est sententia, quàm certa præsentia est.

Inimici Ecclesiæ quolibet modo errore censentur vel malitis deprauentur, si accipiant corporaliter potestatem affligendi, exercent eius patientiam: Si tantummodo male sentiendo aduersantur, exercent eius sapientiam: Et vt etiam inimicĩ diligantur, exercent eius beneuolentiã,
quia

quia Deus iis qui eum diligunt omnia cooperatur in bonum.

Finis boni est, non quo consumitur ut non sit, sed quo proficiatur ut plenum sit. Et finis mali est, non quo esse desinat, sed quousque nocendo perducatur. Vnde vnum est summum bonum, aliud autem summum malum. Illud propter quod appetenda sunt bona cætera, ipsum autem propter seipsum: hoc propter quod declinanda sunt mala cætera, ipsum autem propter seipsum.

Est natura in qua nullum malum est, vel etiã nullum malum potest esse. Esse autem natura in qua nullum bonum sit, non potest.

Melior est animi æquitas quam corporis sanitas, & conuenientius iustus dolet in supplicio, quàm lætatur est in delicto.

In præcepto charitatis tria inuenit homo quæ diligat: Deum, & se, & proximi

proximū. Et quia ille in sui dilectatione non errat qui Deum diligit, consequens est vt proximo ad diligendum Deum consulat, quem iubetur diligere sicut seipsum.

Pax domestico, est ordinata cohabitantium imperandi obediendique concordia. Imperant enim qui consulunt, sicut vir vxori, parentes filiis domini seruis. Obediunt autem quibus consulitur, sicut mulieres maritis, filij parentibus, serui dominis. Sed in domino iusti viuentes ex fide, & ab illa adhuc ciuitate peregrinantes, etiam qui imperant seruiunt eis, quibus videntur imperare: quia non dominandi cupiditate imperant, sed officio cōsulendi, nec principandi superbia, sed prouidendi beneficio.

Nomen & conditionem seruitutis culpa genuit, non natura: & prima huius subiectionis causa est peccatum, quia sicut scriptū est, Omnis qui facit
pecca

peccatum , feruus est peccari. Vnde melior est eius status , qui famulatur homini , quàm qui suæ seruit cupiditati.

Veri patresfamilias subditis suis tanquam filiis ad colendum & promerendum Deum consulunt , desiderantes venire ad caelestem domum ; vbi imperandi necessarium non sit officium : quo donec veniatur , magis debent patres qui dominantur quam serui tolerare qui seruiunt.

Locus superior , sine quo rego populus non potest , etiam si ita sit tenendus atque administrandus vt decet , tamen indecenter appetitur , vnde ocium sanctum quærat , quærat directionem veritatis , negotium iustum suscipiat necessitas dilectionis.

Sicut non est à carne , sed supra carnem quod eam facit viuere , sic non est ab anima , sed supra animam
quod

SENTENT. DECERPTÆ.

quod eam facit viuere beate: quia vt
vita carnis anima est, ita beata vita
hominis Deus est.

Iustitia nostra quamuis vera sit,
propter verum boni finem ad quem
refertur, non tamen tanta est in
hac vita vt potius per remissionem
peccatorum constet quàm per fidem
virtutum.

Quandiu vitiis repugnatur, ple-
na non est pax: quia illa quæ resistunt
periculo, debellantur prælio: & illa
quæ victa sunt, nondum secura trium-
phantur otio, sed adhuc sollicito præ-
muntur imperio.

Prima mors animam nolentem
tollit à corpore, secunda animam no-
lentem tenet in corpore, Ab vtraque
morte id habetur, vt quod non vult
anima de suo corpore patiatur.

Incognitis causis operum Domini
non nihil nouimus, cū scimus non sine
ratione omnipotentē facere, verum
infirmus.

infirmus humanus animus rationem non potest reddere.

Frustra homo post hoc corpus hic promittit sibi quod in hoc corpore comparare neglexerit. Nemo inuitus bonum facit, etiam si bonum est quod facit: quia nihil prodest spiritus timoris, vbi non est spiritus charitatis.

Sicut in potestatibus societatis humanæ maior potestas minori ad obediendū præponitur, ita Deus omnibus.

Beatus qui diligit Deum, & amicū in Deo, & inimicum propter Deum. Solus enim nullum charum amittit, cui omnes in illo chari sunt, qui nunquam ante dimittit te, nisi dimittatur.

Manifestum est, quoniam bona sunt quæ corrumpuntur, quæ neque si bona non essent, corrumpi possent: quia & si summa bona essent, incorruptibilia essent: si autem nulla bona essent, quod in eis corrumperetur non esset.

Cum Deus incommutabiliter bonus, omnes fecerit creaturas bonas, nec vlla omnino nisi ab ipso sit creata natura, nulla est substãtia mali: quia quod authorem Deum nõ habet, non est aliud quàm desiderium vel actio inordinatæ voluntatis.

Sicut palato non sano pœna est cibus, qui sano suavis est: & oculis ægris odiosa lux, qua incolumi gaudet obtutus: ita displicet iniquis iustitia Dei, cui si subiicerentur, non conturbarentur.

Ægritudo animi rationalis est, cū bonis inferioribus delectatus, superiora non appetit, & ex parte non amittit. Ideoque in duas diuiditur voluntates: cūque vna est, tota non est: & hoc adest vni quod deest alteri.

Homini religioso parum esse debet inimicitias aliorum non excitare, vel augere male loquendo, nisi etiam eas extinguere studeat bene loquendo.

Beata.

Beata vita est gaudium de veritate, quod Deus est: sed multis veritas odiosa est, quam audire volunt docētem: & nolentes falli, volunt mendacia sua veritatem videri: Quibus iuste retribuitur, ut ipsi veritatem non lateant, ipsos autem lateat veritas.

Nemo quod tolerat amat, et si tolerare amat: quia aliud est fortis patientia, aliud secura felicitas. Non eiusdem est temporalis labor pugnae, & beatitudo victoriae.

Ideo plerunque in sermone copiosa est egestas humanae intelligentiae, quia pius loquitur inquisitio quam inuentio, & longior est petitio quam impetratio.

Vera aeternitas Dei est, qui solus habet immortalitatem: quoniam ex nulla specie motuve mutatur, nec temporalis est voluntatis. Non enim immortalis est voluntas, quae alia & alia est.

Non est desperandum de malis, sed pro ipsis vt boni fiant studiosius supplicandum, quia numerus sanctorum semper de numero impiorum auctus est.

Quærens à Deo pacem, sit sibi ipse pacatus, ne aliud in professione oris, aliud sit in cordis arcano. Nihil enim prodest hoc esse in corde quod verum est, si hoc dicitur voce quod falsum est, quia veritas & credenda est & loquenda.

Non queratur homo, quando in his quæ iuste habet, patitur aliquas aduersitates: per amaritudinem enim inferiorum docetur amare meliora, ne viator tendens ad patriam, stabulum pro domo diligat.

Bene currit ad remissionem peccatorum, qui displicet sibi. Apud enim iustum iudicem & misericordem, qui se accusat, excusat.

In tranquillitate pacis comprehen-
denda

denda est doctrina sapientiae, quae inter tribulationum turbines difficulter agnoscitur. Nec facile inveniuntur in aduersitate praesidia, quae non fuerint in pace quaesita.

Ad altare Dei inuisibile, quod non accedit iniustus, ille peruenit qui ad hoc praesens iustificatus accedit. Inueniet enim illic vitam suam, qui hic discreuerit causam suam.

Finis legis Christus est, in quo lex iustitiae non consumitur, sed impletur. Omnis enim perfectio est in ipso, ultra quem non est quod se spes fidei & charitatis extendar.

Nullae poenae grauiores sunt, quam male conscientiae in qua cum non habetur Deus, consolatio non inuenitur. & ideo inuocandus est liberator, ut quem tribulatio exercuit ad confessionem, confessio perducatur ad ueniam.

Quid grauius peccato aegri, quam

interfectio medici? Sed cum in baptismo hoc dimittitur, quid non dimittitur?

Auditor verbi similis debet esse animalibus, quæ ob hoc quod ruminant munda esse dicuntur: & non pigeat cogitare de iis quæ in aluo cordis accepit, & cum audit, sit similis edenti: cum vero audita in memoriã reuocat, sit similis ruminanti.

Rationalis anima est domina corporis sui, quæ inferiori non bene imperabit, nisi superiori se Deo tota charitatis subiectione seruerit.

Sicut terra de cælo expectat pluuiam & lucem, sic homo ex Deo debet expectare misericordiam & veritatem.

Gaudendum est bonis ecclesiæ filiis, quia in discretionem eorum non fallitur diuina iustitia. Sed non temere cõgregatos diuidãt, quia ipsorum est velle colligere Deum vel separare.

Domini

Dominus est rerum quas habet qui nulla cupiditate illuditur. Nam qui amore terrenorum obstringitur, non possidet, sed possidetur.

Hæreditas in qua Christi cohæredes sumus non minuitur multitudine filiorum, nec fit angustior numerositate cohæredum. Sed tanta est multis, quanta est paucis: tãta singulis, quanta omnibus.

Nunquam secura esse debet fœlicitas, quia periculosiora sunt animo secura quàm corpori aduersa: prius enim corrumpunt prospera, vt inueniant aduersa quem frangant.

Prima salus est declinare peccatũ: secunda non desperare de venia. Nã ipse se in æternum perimit, qui apud misericordem iudicem ad pœnitentiæ remedia non recurrit.

Boni latent, quia bonum ipsorum in occulto est, nec visibile est, nec corporale est quod diligunt, & tam

merita eorum sunt in abscondito constituta quàm præmia.

Nullus bonorum inimicum habet, nisi malum, qui ideo esse permittitur, ut aut corrigatur, aut per ipsum bonus exerceatur. Orandum est ergo pro inimicis, ut aut obtineatur eorū conuersio, aut in nobis inueniatur diuinæ bonitatis imitatio.

Vigor fidei Christianæ tribus temporibus initiatur, vespere, mane, & meridie. Vespere enim dominus in cruce, mane in resurrectione, meridie in ascensione. Vnum ad patientiā occisi, aliud ad vitam resuscitati, tertium pertinet ad gloriam maiestatis in patris dextera confidentis.

Ad hoc excoquantur homines tribulationibus, ut vasa electionis euacuentur nequitia, & impleantur gratia.

Potest homo inuitus amittere temporalia bona, nunquàm vero nisi volens perdit æterna.

Finis fidelium Christus est, ad quem cum peruenerit currentis intentio, nō habet quod possit amplius inuenire, sed habet in quo debeat permanere.

Melior est tristitia iniqua patientis, quàm lætitia iniqua facientis.

Reuocandus est animus ad recordandum cum quadam delectatione de præteritis ne surrepente concupiscētia redeamus corde in Ægyptum.

Bonum est à veritate vinci. Ad correptionem superet veritas nolentem. Nam & inuitum ipsa superabit.

Peccata siue parua siue magna impunita esse non possunt, quia aut homine penitēte, aut in iudicio sic Deo iudicante plectuntur. Cessat autem vindicta diuina, conuersio præcurrat humana. Amat enim Deus confitentibus parcere, & eos qui semetipsos iudicant, non iudicare.

Nullus miser de qualicūque miseria liberatur, nisi qui Dei misericor-

SENTENTIA DECERTA

dia præuenitur.

Fideliter supplicans Deo pro necessitatibus huius vitæ misericorditer non auditur. Quid enim infirmo vtile sit magis nouit medicus quàm ægrotus. Si enim id postulat quod Deus præcepit & promittit, fiet omnino quod poscit, quia accipiet charitas quod parat veritas.

Profectus fidelium sine tēratione, non euenit, nec sibi quisquam innotescit: nisi probationis examine. Nec coronabitur, nisi qui vicerit: nec vincet, nisi qui certauerit: nec certabit, nisi inimicum habens & tentationi resistens.

Stultus est qui non credit denunciationibus prophetarum in paucis quæ restant, cum videat tam multa completa quæ tunc non erant, quādo prædicebantur implendæ.

Sic sunt qui colunt idola, quomodo qui in somnis vident vana. Si autē
euigi

euigilet anima ipforum, intelligit à quo facta sit, & non colit quod ipsa fecit.

Omnia corporis nostri quæ discreta vel putrefacta vel concremata in quosdam dissoluuntur fauillas Deo perire non possunt. In illa enim elementa mundi eunt, vnde sumpta sunt, illa manu quæ donat omnia.

Qui deficiunt, tota sua debent sitire substantia, id est anima & carne: quia etiam Deus dat panem suum: id est, verbum veritatis: & carni necessaria Deus præbet, quia vtraque ipse pascit qui vtraque fecit.

Qui ociosus & quietus non cogitat Deum, inter actus multos & laboriosa negocia de illo quomodo poterit cogitare? Mediterur ergo quæ Dei sunt fidelis cum vacat & bene operandi substantiam, ne in actione deficiat.

Simulata innocentia, non est innocen

nocentia. Simulata æquitas, non est æquitas, sed duplicatur peccatum in quo & iniquitas & simulatio est.

Anima recedens à luce iustitiæ, quanto magis quærit, quod inueniat contra iustitiam, tanto plus repellitur à lumine veritatis, & in tenebrosa demergitur.

Duas in toto mundo ciuitates, faciunt duo amores. Hierusalem facit amor Dei, Babyloniam facit amor seculi. Interroget ergo se quisque & inueniet vnde sit ciuis.

Omne præceptum Dei leue est amanti. Nec ob aliud intelligitur dictum. Onus meum leue est: nisi quia per spiritum sanctum diffunditur charitas in cordibus nostris, vt diligendo liberaliter faciamus, quia quod quis timendo facit, seruiliter facit. Nec est animus rectus quando mallet si fieri posset, id quod rectum est non iuberi.

Plenitudo legis est charitas, quia

per

per charitatem lex impletur, non per
timorem, intantū enim fiunt mādata
iustitiæ, inquantum adiuuat spiritus
gratiæ.

Non sunt bona opera nisi quæ per
fidem & dilectionem fiunt, quia alte-
rum sine altero nullius virtutis fructū
parit.

Ab eo quod formavit Deus, muta-
tus est Adam, sed in peius propter ini-
quitate[m] suam. Ab eo quod operata
est iniquitas, mutantur fideles, sed in
melius per gratiam Dei. Illa ergo mu-
tatio fuit præuaricatoris primi, hæc
mutatio est dextera excelsi.

In præfenti vita & delitiæ tempo-
rales dulces sunt, & temporales tri-
bulationes amarae sunt. Sed quis non
bibat tribulationis poculum, metuens
ignem gehennarum? Et quis nõ con-
temnat dulcedinem seculi, inhians
bonis vitæ æternæ?

In trinitate diuina tanta est sub-
stan

SENTEN. DECEPTÆ

ra animæ. Sicut vita corporis, anima: ita vita animæ, Deus. Et quomodo si anima deserat, moritur corpus: sic anima moritur, si deserat Christus.

A quo habet homo ut sit, apud illū habet, ut ei bene sit.

Perfectè Deus evidentèrque mōstrauit quantum sit bonum obedientia, cum hominem in paradiso positum ab ea re prohibuit quæ non erat mala. Sola ibi obedientia potuit tenere palmam, sola incidit in pœnam.

Interdum Deus per malos erudit bonos, & per temporalem potētiam damnandorum exercet disciplinam liberandorum.

Apud misericordiam Dei plurimum valet confessio pœnitentis, quā facit peccator confitendo propitium, quem negando non facit nescium.

Humilium virtus est de scientia non gloriari, quia cōmunis est omnibus

omnibus sicut lucis, ita participatio veritatis.

Non caret regia potestate, qui corpori suo nouerit rationabiliter imperare. Vere enim dominator est terra, qui carnem suam regit legibus disciplinae.

Quantum ad opera attinet quae forinsecus aguntur, & qui timet poenam, & qui facit iustitiam, non faciat contra mandatum: & ideo quidem pares sunt manu, sed dispares corde: similes actione: dissimiles voluntate.

Hoc ab homine colitur quod diligit. Vnde quia Deus omnibus rebus maior & melior inuenitur, plus omnibus diligendus est ut colatur.

Rectum cum cor à Deo est, quando propter Deum quaeritur Deus.

De beneuolentia est, non de malitia, cum lætatur iustus in impios processisse vindictam, quia non ei exitiū peccatoris placet, quæ voluit corrigi,

SENTENT. EXCERPTÆ

sed iustitia Dei qua scit multos posse
conuerti.

Non vincit in bono malum, qui in
superficiæ bonus est, & in alio malus,
& opere parcens, corde sæuiens, ma-
nu mitis, voluntate crudelis.

Ad omne opus bonum amor ducit
& timor Dei. Ad omne peccatū amor
ducit & timor mundi. Vt apprehen-
datur bonum & declinetur malum,
discernendum est quid diligi debeat,
& quid timeri.

Nulla infœlicitas frangit, quem
nulla fœlicitas corrumpit.

Diues qui talis est vt contemnat
in se, quicquid illud est vnde inflari su-
perbia solet, pauper est Dei.

Ascensionum ad Deū gradus sunt
pietatis affectus. Iter tuum, est tua vo-
luntas: amando accedis, negligendo
recedis: constitutus in terra, Deo iun-
geris, quia quæ Deo chara sunt diligis.

Deum cum male aliquid poscitur,
dando

dando irascitur, nō dando miseretur.

Incredibile est non mentiri hominē ne capiatur: qui mētitur vt capiat.

Quamuis omnis qui mentitur velit celare quod verum est, non tamen omnis qui vult celare verum, mentitur: Plerunque enim non fallendo vera occultamus, sed tacēdo. Non enim mentitus est, qui ait, multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo.

In primo homine patuit, quod hominis arbitrium valeret ad mortem. In secundo autem, quod Dei adiutorium valeret ad vitam. Primus enim homo, non nisi homo: secundus vero homo, Deus & homo. Peccatum ergo factum est relicto Deo, iūstitia non fit sine Deo.

Legis litera quæ docet non esse peccandum, si spiritus viuificator desit, occidit: Scire enim peccatum potius facit quàm cauere, & ideo magis

SENTENT. DECEPTÆ

augeri quàm minui, quia malæ concupiscentiæ & præuaricatio legis accedit.

Mandatum Dei si timore potius pœnz quàm amore iustitiæ fit, seruiliter non liberaliter fit: & ideo non fit: Non enim eius fructus bonus est qui non de charitate procedit.

Lex Dei secundum naturam est: & cum homines quæ legis sunt faciunt, naturaliter faciunt superato vitio, quod nec præsidium legis abstulerat.

Cum itaque per gratiam lex Dei in cordibus scribitur, quæ legis sunt naturaliter fiunt: non quia per naturam præuenta sit gratia, sed quia per gratiam reparata est natura.

Nemo ex eo quod videtur habere, gloriatur quasi non acceperit, & ideo putat se accepisse, quia litera extrinsecus, vel vt legeretur apparuit, vel vt audiretur insonuit. Nam si per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est.

est. Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatē, dedit dona hominibus. Inde habet quæcunque habet. Quisquis autem inde se habere negat, aut non habet, aut id quod habet aufertur ab eo.

Homo factus erat immortalis, Deus esse voluit: non perdidit quod homo erat, sed perdidit quod immortalis erat, & de inobediētia superbia contracta est pœna natura.

Laus fidei est non visa credere, præmium erit creditorum adeptione gaudere.

Sicut lac non transit nisi per carnem, vt paruulum pascat qui panem edere non potest: sic nisi sapientia Dei, quæ panis est Angelorum, ad homines dignaretur venire per carnem, nemo ad verbi diuinitatem contemplandam posset accedere. Quia ergo lux à tenebris non poterat comprehendi, ipsa lux mortalitatem subiit

tenebrarū, & per similitudinem carnis peccati, participationem dedit luminis veri.

Odor bonus fama bona est, quam quisque bonæ vitæ operibus haurit: dum Christi vestigia sequitur, pedes quodammodo eius pretiosi vnguenti odore perfundit.

Non est in carendo difficultas, nisi cum est in habendo cupiditas, & ideo id solum recte diligitur quod nunquā bene amittitur.

Qui affluit insipienti eloquentia, tanto magis cauendus est, quanto magis ab eo in iis quæ audire inutile est, delectatur auditor, & eum quem ornate dicere audiuit, & vere dicere existimat.

Bonorum ingeniorum clara est indoles, in verbis differentium verum amare, non verba. Quid enim prodest clavis aurea, si aperire quod volumus non potest? Aut quid obest li-

gnea,

gnca, si hoc potest, quando nihil quaerimus, nisi patere quod clausum est?

Omnis peccator in quantum peccator, non est diligendus, & omnis homo in quantum homo diligendus est propter Deū, Deus vero propter seipsum, à quo omnes habēt qui eum diligunt, & quòd sunt, & quòd cum diligunt.

Dominus ait, Ego sum via veritas, & vita: Hoc est, per me venit, ad me peruenitur, in me manetur. Cū enim ad ipsum peruenitur, etiam ad patrem peruenitur, quia per æqualem ille cui æqualis est cognoscitur, vinciente atque glutinante nos spiritu sancto, ut in summo atque incommutabili bono sine fine maneamus.

Multos autem inuenimus qui fallere velint, qui autem falli, neminem. Cum vero hoc sciens faciat alius, alius nesciens patiatur, satis apparet in vna eademque re, illum qui fallitur

dia præuenitur.

Fideliter supplicans Deo pro necessitatibus huius vitæ misericorditer non auditur. Quid enim infirmo vtile sit magis nouit medicus quàm ægrotus. Si enim id postulat quod Deus præcepit & promittit, fiet omnino quod poscit, quia accipiet charitas quod parat veritas.

Profectus fidelium sine tēratione, non euenit, nec sibi quisquam innotescit: nisi probationis examine. Nec coronabitur, nisi qui vicerit: nec vincet, nisi qui certauerit: nec certabit, nisi inimicum habens & tentationi resistens.

Stultus est qui non credit denunciationibus prophetarum in paucis quæ restant, cum videat tam multa completa quæ tunc non erant, quādo prædicebantur implendæ.

Sic sunt qui colunt idola, quomodo qui in somnis vident vana. Si autē
 euigi

euigilet anima ipforum, intelligit à quo facta sit, & non colit quod ipsa fecit.

Omnia corporis nostri quæ discreta vel putrefacta vel concremata in quasdam dissoluuntur fauillas Deo perire non possunt. In illa enim elementa mundi eunt, vnde sumpta sunt, illa manu quæ donat omnia.

Qui deficiunt, tota sua debent siti-
re substantia, id est anima & carne:
quia etiam Deus dat panem suum: id
est, verbum veritatis: & carni neces-
saria Deus præbet, quia vtraque ipse
pascit qui vtraque fecit.

Qui ociosus & quietus non cogi-
tat Deum, inter actus multos & labo-
riosa negocia de illo quomodo pote-
rit cogitare? Meditetur ergo quæ Dei
sunt fidelis cum vacat & bene ope-
randi substantiam, ne in actione de-
ficiat.

Simulata innocentia, non est in-
nocen

nocentia. Simulata æquitas, non est æquitas, sed duplicatur peccatum in quo & iniquitas & simulatio est.

Anima recedens à luce iustitiæ, quanto magis quærit, quod inueniat contra iustitiam, tanto plus repellitur à lumine veritatis, & in tenebrosa demergitur.

Duas in toto mundo ciuitates, faciunt duo amores. Hierusalem facit amor Dei, Babyloniam facit amor seculi. Interroget ergo se quisque & inueniet vnde sit ciuis.

Omne præceptum Dei leue est amanti. Nec ob aliud intelligitur dictum. Onus meum leue est: nisi quia per spiritum sanctum diffunditur charitas in cordibus nostris, vt diligendo liberaliter faciamus, quia quod quis timendo facit, seruiliter facit. Nec est animus rectus quando mallet si fieri posset, id quod rectum est non iuberi.

Plenitudo legis est charitas, quia

per charitatem lex impletur, non per
 timorem, intantū enim fiunt mādata
 iustitiæ, inquantum adiuuat spiritus
 gratiæ.

Non sunt bona opera nisi quæ per
 fidem & dilectionem fiunt, quia alte-
 rum sine altero nullius virtutis fructū
 parit.

Ab eo quod formavit Deus, muta-
 tus est Adam, sed in peius propter ini-
 quitatem suam. Ab eo quod operata
 est iniquitas, mutantur fideles, sed in
 melius per gratiam Dei. Illa ergo mu-
 tatio fuit præuaricatoris primi, hæc
 mutatio est dextera excelsi.

In præfenti vita & delitiæ tempo-
 rales dulces sunt, & temporales tri-
 bulationes amaræ sunt. Sed quis non
 bibat tribulationis poculum, metuens
 ignem gehennarum? Et quis nõ con-
 temnat dulcedinem seculi, inhians
 bonis vitæ æternæ?

In trinitate diuina tanta est sub-
 stan

SENTEN. DECERPTÆ

stantiæ vnitas, vt æqualitatem teneat,
pluralitatem non recipiat.

Omnia per verbum facta sunt, &
sine ipso factum est nihil: Cum itaque
vniuersæ naturæ per verbū Dei factæ
sunt, iniquitas per ipsum facta nō est.
quia iniquitas nulla substantia est, &
peccatum non est natura, sed vitium
naturæ, id appetens quod non est or-
dinis sui.

Sublatum est diabolo iniquitate
sua victo, non quod non habuit pro-
prium, sed quod rapuerat alienum.
Auferendo enim Christus de magna
domo eius quæ perierant, non furtum
fecit, sed furtum recepit: tunc hominē
cōcludit profunditatis iniquitatis, quā-
do non solum immerfus peccatis ia-
cet, sed etiam volens ea defendere
perdit confessionem & aditum con-
fessionis.

Quando Deus permittit aut facit
vt aliqua tribulatione vexemur, tunc
mise

misericors est: quia excitans fidem & differens in opere non auxilium negat, sed desiderium mouet.

Diuites Christiani si veri Christiani sunt prorsus pauperes sunt, & in cōparatione cœlestium bonorum quæ sperant omne aurum suum arenam deputant, quia ibi quisque habet diuitias suas, vbi delectationem.

Fides Abrahæ, semen est Abrahæ. Proinde qui pertinent ad credulitatis similitudinem, ipsi pertinent ad hæredum promissionem.

Nemo fidelium quauis multum profecerit, dicat, sufficit mihi. Qui enim hoc dixerit, remansit & hæsit in via ante finem, qui non perseverauerit vsque in finem.

Nullus in Deo locus est, nec est quo fugiatur ab ipso, nisi ad ipsum. Qui vult euadere offensum, cōfugiat ad placitum.

Duæ vitæ sunt: vna corporis, alte-

SENTEN. DECEPTÆ

ra animæ. Sicut vita corporis, anima:
ita vita animæ, Deus. Et quomodo si
anima deserat, moritur corpus: sic
anima moritur, si deserat Christus.

A quo habet homo ut sit, apud illū
habet, ut ei bene sit.

Perfectè Deus evidentèrque mō-
stravit quantum sit bonum obedien-
tia, cum hominem in paradiso pō-
situm ab ea re prohibuit quæ non
erat mala. Sola ibi obedientia potuit
tenere palmam, sola incidit in pœ-
nam.

Interdum Deus per malos erudit
bonos, & per temporalem potētiam
damnandorum exercet disciplinam
liberandorum.

Apud misericordiam Dei pluri-
mum valet confessio pœnitentis, quā
facit peccator confitendo propitium,
quem negando non facit nescium.

Humilium virtus est de scientia
non gloriari, quia cōmunis est omni-
bus

omnibus sicut lucis, ita participatio veritatis.

Non caret regia potestate, qui corpori suo nouerit rationabiliter imperare. Vere enim dominator est terra, qui carnem suam regie legibus disciplinae.

Quantum ad opera attingit quae forinsecus aguntur, & qui timet poenam, & qui facit iustitiam, non faciat contra mandatum: & ideo quidem pares sunt manu, sed dispares corde: similes actione: dissimiles voluntate.

Hoc ab homine colitur quod diligit. Vnde quia Deus omnibus rebus maior & melior intuenitur, plus omnibus diligendus est ut colatur.

Rectum cum cor à Deo est, quando propter Deum quaeritur Deus.

De beneuolentia est, non de malitia, cum latatur iustus in impios processisse vindictam, quia non ei exitium peccatoris placet, quae uoluit corrigi,

SENTENT. EXCERPTÆ

sed iustitia Dei qua scit multos posse
conuerti.

Non vincit in bono malum, qui in
superficiæ bonus est, & in alio malus,
& opere parcens, corde sæuiens, ma-
nu mitis, voluntate crudelis.

Ad omne opus bonum amor ducit
& timor Dei. Ad omne peccatū amor
ducit & timor mundi. Vt apprehen-
datur bonum & declinetur malum,
discernendum est quid diligi debeat,
& quid timeri.

Nulla infœlicitas frangit, quem
nulla fœlicitas corrumpit.

Dives qui talis est vt contemnat
in se, quicquid illud est vnde inflari su-
perbia solet, pauper est Dei.

Ascensionum ad Deū gradus sunt
pietatis affectus. Iter tuum, est tua vo-
luntas: amando accedis, negligendo
recedis: constitutus in terra, Deo iun-
geris, quia quæ Deo chara sunt diligis.

Deum cum male aliquid poscitur,
dando

dando irascitur, nō dando miseretur.

Incredibile est non mentiri hominē ne capiatur: qui mētitur vt capiat.

Quamuis omnis qui mentitur velit celare quod verum est, non tamen omnis qui vult celare verum, mentitur: Plerunque enim non fallendo vera occultamus, sed tacēdo. Non enim mentitus est, qui ait, multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo.

In primo homine patuit, quod hominis arbitrium valeret ad mortem. In secundo autem, quod Dei adiutorium valeret ad vitam. Primus enim homo, non nisi homo: secundus vero homo, Deus & homo. Peccatum ergo factum est relicto Deo, iustitia non fit sine Deo.

Legis litera quæ docet non esse peccandum, si spiritus viuificator desit, occidit: Scire enim peccatum potius facit quàm cauere, & ideo magis

SENTENT. DECEPTÆ

augeri quàm minui, quia malæ concupiscentiæ & præuaricatio legis accedit.

Mandatum Dei si timore potius pœnæ quàm amore iustitiæ fit, seruiliter non liberaliter fit: & ideo non fit: Non enim eius fructus bonus est qui non de charitate procedit.

Lex Dei secundum naturam est: & cum homines quæ legis sunt faciunt, naturaliter faciunt superato vitio, quod nec præsidium legis abstulerat.

Cum itaque per gratiam lex Dei in cordibus scribitur, quæ legis sunt naturaliter fiunt: non quia per naturam præuenta sit gratia, sed quia per gratiam reparata est natura.

Nemo ex eo quod videtur habere, gloriatur quasi non acceperit, & ideo putat se accepisse, quia litera extrinsecus, vel vt legeretur apparuit, vel vt audiretur insonuit. Nam si per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est.

est. Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatē, dedit dona hominibus. Inde habet quæcunque habet. Quisquis autem inde se habere negat, aut non habet, aut id quod habet aufertur ab eo.

Homo factus erat immortalis, Deus esse voluit: non perdidit quod homo erat, sed perdidit quod immortalis erat, & de inobediētia superbia contracta est pœna natura.

Laus fidei est non visa credere, præmium erit creditorum adeptione gaudere.

Sicut lac non transit nisi per carnem, vt paruulum pascat qui panem edere non potest: sic nisi sapientiã Dei, quæ panis est Angelorum, ad homines dignaretur venire per carnem, nemo ad verbi diuinitatem contemplantam posset accedere. Quia ergo lux à tenebris non poterat comprehendere, ipsa lux mortalitatem subiit

tenebrarū, & per similitudinem carnis peccati, participationem dedit luminis veri.

Odor bonus fama bona est, quam quisque bonæ vitæ operibus haurit: dum Christi vestigia sequitur, pedes quodammodo eius pretiosi vnguenti odore perfundit.

Non est in carendo difficultas, nisi cum est in habendo cupiditas, & ideo id solum recte diligitur quod nunquā bene amittitur.

Qui affluit insipienti eloquentia, tanto magis cauendus est, quanto magis ab eo in iis quæ audire inutile est, delectatur auditor, & eum quem ornate dicere audiuit, & vere dicere existimat.

Bonorum ingeniorum clara est indoles, in verbis differentium verum amare, non verba. Quid enim prodest clavis aurea, si aperire quod volumus non potest? Aut quid obest li-
gnea,

gnea, si hoc potest, quando nihil querimus, nisi patere quod clausum est?

Omnis peccator in quantum peccator, non est diligendus, & omnis homo in quantum homo diligendus est propter Deum, Deus vero propter seipsum, à quo omnes habet qui eum diligunt, & quod sunt, & quod eum diligunt.

Dominus ait, Ego sum via veritas, & vita: Hoc est, per me venit, ad me peruenitur, in me manetur. Cum enim ad ipsum peruenitur, etiam ad patrem peruenitur, quia per æqualem ille cui æqualis est cognoscitur, vinciente atque glutinante nos spiritu sancto, ut in summo atque incommutabili bono sine fine maneamus.

Multos autem inuenimus qui fallere velint, qui autem falli, neminem. Cum vero hoc sciens faciat alius, alius nesciens patiat, satis apparet in vna eademque re, illum qui fallitur

SENTENT. DECEPTÆ

eo qui mentitur esse meliorem: quandoquidem pati melius est iniquitatē, quàm facere.

Inter temporalia atq; æterna hoc interest, quòd temporalia plus diligantur antequam habeantur, vilescunt autem cum aduenerint. Non enim satiat animum, nisi incorruptibilis gaudij vera & certa æternitas: Æternum vero ardentius diligitur adeptum quàm desideratum. Nemo enim plus de illo æstimat quàm se habet, ne fiat vilius quod paratum est amplius. Sed tanta ibi est excellentia, vt multo plus sit adeptura charitas, quàm fides credidit, vel & spes desiderauit.

Qui in scripturis sanctis non inueniunt charitatem quam querunt, fame laborant; qui autem non querunt quod in promptu habent, fastidij languore marcescunt & par utrorumque periculum est, dum sapientiæ cibum, & illis obcæcatio, & his
inedia

inedia subtrahit,

Non sunt condignæ passiones huius temporis ad superuenturam gloriam quæ reuelabitur in nobis. Szriam quæ reuelabitur in nobis. Szriat & fremat mundus, increpet linguas, coruscet armis, quicquid fecerit, quantulum erit ad illud quod accepturi sumus? Appendo quod patior contra id quod spero: hoc quidem sentio, illud spero: & tamen incomparabiliter maius est quod speratur quàm quod aufertur. Quicquid est quod contra Christi nomen szruit, si potest vinci, tolerabile est: si non potest, proficit præmio citius consequendo: & fidelis sine temporalis mali transit in perceptionem æterui boni.

Cum in duobus præceptis charitatis tota lex pendeat & Prophetæ, quanto maius est Euangelium, quo lex non soluitur, sed adimpletur, & de quo Dominus dicit, Mandatum non

SENTENT. DECERTA
uum do vobis, vt diligatis inuicem:
Charitas enim innouat homines, &
sicut malignitas veteres, ita dilectio
nouos facit.

Quando corripit Deus genus hu-
manum, & flagellis piæ castigationis
exagitat, exercet ante iudicium disci-
plinam; & plerunque diligit quem
flagellat, nolens inuenire quem dam-
net. Flagellat autem iustos simul &
iniustos, quia nemo qui possit gloriari
mundum se habere cor, aut mundum se
esse à peccato. Ita de gratia misericor-
diæ eius veniunt etiã coronæ iustorũ.

Labor piorum exercitatio est, non
damnatio: Nec enim conturbari de-
bemus, cum aliquis sanctus graua &
indigna perpetitur, si obliti non su-
mus quæ pertulerit iustus iustorum,
sanctusque sanctorum, cuius passio
omnes superat passiones, quia cum
authore vniuersitatis nulla cuiusquã
est comparatio creaturæ.

Miseria

Miseria generis humani, cuius nullum hominum ab exortu vsque ad obitum videmus alienum, non pertinet ad iustum omnipotētis iudicium, si non esset originale peccatum.

Creatoris omnipotentis omnipotentia est causa subsistēdi omni creaturæ: quæ virtus si ab eis quæ condidit regendis aliquando cessaret, simul omnium rerum species & natura concideret. Proinde quod Dominus ait, Pater meus vsque nunc operatur: quandam continuationem operis eius qua simul omnia continet atque administrat ostendit. In quo etiã opere sapientia eius perseverat, de qua dicitur, Pertingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter. Idem etiam Apostolus sentit, cum Atheniensibus prædicans ait, In quo vivimus, mouemur & sumus, Quia si opus suum rebus creatis subtraheret, nec viuere, nec moueri, nec esse

SENTENT. DECRIPTÆ

esse possemus. Et ideo sic Deus intelligendus est requiesuisse ab omnibus operibus suis, vt iam nullam nouam conderet creaturam, non vt conditas continere & gubernare cessaret.

Observatione sabbati, quæ vacatione vnus diei figurabatur ablata, perpetuum sabbatum obseruat, qui spe futuræ quietis sanctis operibus intētus, nec in ipsis actibus suis, quasi de propriis, & de iis quæ non accepit, gloriatur, & illum in se operari cognoscit qui simul operatur & operando quietus est.

Requies Dei recte intelligentibus ea est, quæ nullius indiget bono, Et ideo certa requies nobis in Deo est, quia beatificamur bono quod ipse est, non ipse eo quod nos sumus. Nam & nos aliquid bonum ab ipso sumus, qui fecit omnia bona valde, in quibus fecit & nos. Porro alia res bona præter ipsum nulla est quam ipse non fecit,

ac per hoc nullo bono alieno eget,
qui bono quod fecit non eget.

Facta creatura, motibus cœpe-
runt currere tempora. Vnde ante
creaturam frustra tempora requirun-
tur, quasi possint inueniri ante ipsa
tempora. Motus enim si nullus esset
vel spiritalis vel corporalis creaturæ,
quo per se præsens præterita futura
succederent, tempus nullum omni-
no esset. Moueri autem creatura non
vtique posset si non esset: potius ergo
tempus à creatura quàm creatura cœ-
pit ex tempore, vtrunque autem ex
Deo. Ex ipso enim & per ipsum & in
ipso sunt omnia.

Cùm saluator dicat vnum passe-
rem non cadere in terram sine volun-
tate Dei: & quòd fœnum agri quod
post pabulum mittendum est in chi-
banum, ipse tamen formet ac vestiât,
sic confirmat nō solum istam partem
mundi rebus deputatam, verum etiam
vilissi

SENTENT. DECERTA.

vilissimas abiectissimasque particulas
diuina prouidentia regi, ne fortuitis
perturbari motibus ea quorum cau-
sas comprehendere non possumus ex-
stimemus.

Anima rationalis in ea debet re-
gi, quæ spiritalium natura maximè
excellunt, & quæ sursum sunt sapiunt,
non quæ super terram.

Naturarum conditor Deus nihil
in miraculis contra naturam facit,
nec quod nouum est consuetudini,
repugnans est rationi. Nobis ergo vi-
dentur contra naturam insolita, qui-
bus aliter naturæ cursus insortuit: non
autem Deo, cum hoc est natura quod
fecerit.

Omne corpus in omne corpus
posse mutari credibile est: quodlibet
autem corpus in animam rationalem
posse conuerti, credere absurdum est.
Quoniam Deus sic est omnipotens ut
nūquā suæ rationis instituta cōuellat.

Sicut aër ex præfenti lumine non factus est lucidus, sed fit: quia si factus, esset, non autem fieret, etiam absente lumine lucidus permaneret: Sic homo præfente Deo illuminatur, absente autem tenebratur, à quo non locorum interuallis, sed voluntatis auersione disceditur.

Magna est vtilitas hominis, iubenti Deo, etiam incognita ratione iustionis, seruire: Iubēdo enim Deus utile facit quicquid iubere voluerit: de quo metuendum non est, ne non profutura præcipiat: nec fieri potest, vt voluntas propria non grandi ruinæ pondere super hominē cadat, si eā voluntati superioris extollēdo præponat.

Quàm excellens bonum natura humana sit, hoc maxime apparet, quòd datum ipsi sit vt possit summi & incommutabilis boni adhærere naturæ. Quòd si noluerit, bono se priuat, & hoc ei malum est. Vnde per iustitiam

SENTENT. DECERTÆ

sticiam Dei, etiam cruciatus cōseque-
tur. Quid enim tam iniquum, quàm vt
desertori boni bene sit? Aliquando
amissi superioris boni non sentitur
malum, dum habet quod est amatum
inferius bonum. Sed diuina iustitia
est, vt qui voluntate amisit quod ama-
re debuit, amittat cum dolore quod
amauit, & naturarum creator vbique
laudetur. Adhuc enim bonū est quod
dolet amissum bonum: Nam nisi ali-
quid bonū remansisset in natura, nul-
lius amissi boni dolor esset in pœna.

Nocendi cupiditas potest esse à
suo cuique animo praua. Non est au-
tem potestas nisi à Deo, & hoc abdita
altaque eius iustitia, quoniam non est
iniquitas apud Deum.

Quantum & quale bonū sit Deus,
etiam ex hoc euidenter ostenditur,
quòd nulli à Deo recedenti bene est:
quia & qui gaudent in mortiferis
voluptatibus sine doloris timore esse
non

non possunt. Et qui omnino malum desertionis suæ maiore superbiæ tumore non sentiunt, aliis qui hoc discernere nouerunt quanta sit miseria apparet: vt si nolint recipere medicinam, talia deuitâdi valeant ad exemplum quæ possunt habere.

Sicut vera ratio docet, meliorem esse creaturam quam prorsus nihil delectat illicitum: ita eadem ratio docet etiam illam bonam esse, quæ in potestate habet illicitam delectationem ita cohibere, vt non solum de cæteris licitis rectèque factis, verum etiam de ipsius prauæ delectationis coërtione lætetur.

Magna opera domini, exquisita in omnes voluntates eius. Præuidet bonos futuros, & creat: præuidet malos futuros & creat: seipsum ad fruendum præbet bonis, multa bonorum suorum largiens, etiam malis misericorditer ignoscens, iuste vlciscens: nihil me-

SENTEN. DECERTÆ
tuens de cuiusquam malitia, nihil in-
digens de cuiusquam iustitia: nihil si-
bi consulens de operibus bonorum,
consulens autem bonis de pœnis ma-
lorum.

Cum superbia sit amor excellen-
tiæ propriæ, inuidia vero sit odium
fœlicitatis alienæ, quod vnde nasca-
tur in promptu est. Amâdo enim quis-
que excellentiam suam, vel paribus
inuidet quòd ei coæquentur, vel infe-
rioribus ne sibi coæquentur, vel supe-
rioribus quòd eis non coæquetur. Su-
perbiendo ergo quisque inuidus, non
inuidendo superbus est.

Plenitudo diuinitatis dicta est in
Christo corporaliter habitare, non
quia diuinitas corpus est, sed quia sa-
cramenta veteris testamenti appel-
lantur vmbrae futuri. Propter vmbra-
rum cõparationẽ corporaliter dicta
est in Christo plenitudo diuinitatis
habitare, quòd in illo impleantur
omnia

omnia quæ in illis vmbri figurata sunt, ac sic quodammodo vmbra- rum præcedentium ipse sit corpus, hoc est figurarum & significationum illarum ipse sit veritas.

Actio in hac vita pia est, Deum colere & eius gratia contra vitia interna pugnare: eisque vsque ad illicita instigantibus cogitationibus non cedere: & vbi ceditur indulgentiam, atque vt non cedatur adiutorium Dei affectu religiosæ pietatis exposcere. In paradiso si nemo peccasset, non esset actio pietatis expugnare vitia: quia felicitatis esset mansio vitia non habere.

Fortitudinem gentilium munda- na cupiditas, fortitudinem autem chri- stianorum Dei charitas facit: quæ dif- fusa est in cordibus nostris, per spiri- tum sanctum qui datus est nobis, non per voluntatis arbitrium quod est à nobis.

Non potest esse vllum malum, nisi

SENTEN. DECERTÆ

in aliquo bono: quia non potest esse nisi in aliqua natura. Omnis autē natura, in quantum natura, bona est.

Debetur merces bonis operibus si fiant, sed gratia quæ nō debetur præcedit vt fiant.

Circuncisio carnis lege præcepta est, quia non posset melius per Christū significari regenerationis authorem tolli originale peccatum. Cum præputio quippe omnis homo nascitur, quemadmodum cum originali peccato. Et die octauo lex circuncidi carnem præcepit, quia Christus die dominico resurrexit qui post septimū sabbati octauus est. Et circūcisus præputiatum gignit, traiciens in illum quo ipse iam caruit: sicut baptizatus in filium quem genuerat carne, reatū traicit originis quo ipse iam liber est.

Primus homo Adam sic olim defunctus est, vt tamē post illum secundus homo sit Christus, cum tot milia
 homi

hominum inter illum & hunc orta sint:& ideo manifestum est pertinere ad illum omnem qui ex illa successione propagatus nascitur, sicut ad istum pertinet omnis qui gratiæ largitate in illo renascitur. Vnde fit vt totum genus humanum quodammodo sint homines, primus & secundus.

Nulla modo iudicia Dei cōparanda sunt iudiciis hominum: quia non dubitādum est esse iustum etiā quando facit quod hominibus videtur iniustum.

Iustus ex Deo, non ex hominibus nascitur, quōntiam renascendo, non nascendo fit iustus. Vnde etiam renati filij Dei vocantur.

Natura humana etsi mala est, quia vitiata est, non tamen malum est, quia natura est: sine quo bono nullum potest esse vitium, quanuis sine vitio possit esse vel nunquam vitiata vel sanata natura.

SENTEN. DECERTÆ

Iustum Dei iudicium est, vt peccato suo quisque pereat; cum Deus peccatum non faciat, sicut mortem non fecit: & tamen quem dignum morte sensit, occidit. Vnde legitur, Mors & vita à Deo est. Quæ duo inter se contraria profecto videt quisquis ab operibus diuinis iudicia diuina discernit: quia aliud est creando non instituisse mortalem, aliud iudicando plectere peccatorem.

Deus quidem mundum fecit & corpora prorsus omnia. Sed vt corpus corruptibile aggrauet animam, & caro concupiscat aduersus spiritum, nõ est præcedens natura hominis instituti, sed consequens pœna peccati.

Quantilibet vitiis turpetur natura quæcunque institutio eius semper est bona. Nam sicut institutio corporis bona est, etiam quando nascitur morbidus, & institutio animi bona est, & quando nascitur fatuus, sic institutio

II
0 0
IIII
X 0

stitutio ipsius hominis bona est quando nascitur originalis peccati obnoxius.

Sicut quidam parentes aggrauant originale peccatum, ita quidam releuant: sed nullus tollit, nisi ille de quo dictum est, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: cui nullum bonum hominis impossibile, nullum malum insanabile.

Non ad merita hominum, sed ad Dei misericordiam pertinet, cum ex illa massa primi hominis, cui mors merito debetur, quisque liberatur, Non est enim iniquitas apud Deum, quia in remittente non est exigendum quod debet iniustus. Et ibi gratuita est indulgentia, vbi iusta posset esse vindicta. Natura humana & si in illa integritate in qua condita est maneret, nullo modo se ipsam creatore suo non adiuuante seruaret. Vnde cum sine Dei gratia salutem non posset ser-

SENTEN. DECEPTÆ

uare quam accepit, quomodo sine Dei gratia potest recuperare quod perdidit?

Inexcusabilis est omnis peccator, vel originis reatu, vel additamento propriæ voluntatis, siue qui nouit, siue qui ignorat, siue qui indicat, siue qui non indicat: quia & ipsa ignorantia in eis qui intelligere noluerunt, sine dubitatione peccatum est: in eis autem qui non potuerunt, pœna peccati. Ergo in vtrisque non est excusatio, sed iusta damnatio.

Plus enim proculdubio est agi quàm regi: qui enim regitur, aliquid agit, & ideo regitur vt recte agat. Qui autem agitur, agere ipse aliquid vix intelligitur. Et tantum præstat voluntatibus nostris gratia Saluatoris, vt non dubitet Apostolus dicere, Quotquot spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt. Nec aliquid in nobis libera voluntas melius agere potest, quàm vt illi se commendat

mendet qui male agere non potest.

Liberari à corpore mortis huius omni sanato languore concupiscētiae carnis, est non ad pœnam corpus recipere, sed ad gloriam.

Multa bona facit Deus in homine quæ non facit homo: nulla vero facit homo quæ Deus non facit vt faciat homo.

Iustitia secundum quam iustus ex fide viuit quoniam per spiritum gratiæ homini ex Deo vera iustitia est: quæ licet non immerito in aliquibus iustis pro huius vitæ capacitare perfecta dicatur, parua tamē est ad illam magnam quam capit æqualitas angelorum: quam Paulus quia nōdum habebat, propter illam quæ iam inerat, perfectum: & propter istam quæ adhuc deerat, imperfectum se esse dicebat. Sed planè minor iustitia ista facit meritum, maior illa facit præmium. Vnde qui istam non sequitur, illam

non assequetur.

De vno solo mediatore Dei & hominum homine Christo Iesu fides catholica nouit, quòd pro nobis mortē, id est, peccati pœnam sine peccato subire dignatus est. Sicut enim solus ideo factus est hominis filius qui habuit sine meritis pœnam; sic nos per illum sine bonis meritis gratiã. Quia sicut nobis nõ debebatur aliquid boni, ita nec illi aliquid mali. Commendans ergo dilectionem suam in eos quibus daturus erat indebitã vitam, pati pro eis indebitam mortē voluit.

Sicut eis qui volentes in lege iustificari, à gratia exciderunt, verissime dicit Apostolus, Si ex lege iustitia est, ergo Christus gratis mortuus est: sic eis qui gratiam commendant præcepit fides Christi, fidem autem Christi putant esse naturam, verissime dicitur: Si per naturam iustitia est ergo Christus gratis mortuus est. Iam hoc enim

enim lex erat & non iustificabat: iam hoc erat & natura, & non iustificabat. Ideo Christus non gratis mortuus est, vt & lex per illum impleretur qui dixit, Non veni soluere legem, sed adimplere: & natura per Adam perdita, per illum repararetur qui dixit, venisse se se querere & saluare quod perierat.

Posse habere fidē sicut posse habere charitatem, non est naturæ hominum. Habere autem fidē, sicut habere charitatem, gratiæ est fidelium. Sed cum voluntas credendi aliis præparetur, aliis non præparetur à domino, discernendum est quid veniat de misericordia eius, quid de iudicio. Vniuersæ enim viæ domini misericordia & veritas. Inuestigabiles autē sunt viæ ipsius. Inuestigabilis igitur & misericordia quæ gratis liberat, & veritas qua iuste iudicat.

Nemo

SENTENTIAE DECRIPTAE

Nemo exigit quicquam ad id in quo ipse est, nisi in aliquantulum ad id in quo est descendat.

Quas vires nocēdi habeat humanae gloriae amor, non sentit nisi qui ei bellum indixerit: quia si cuiquam facile est laudem non cupere dum negatur, difficile est ea non delectari cum offertur.

Omnes mundi opes contemnit, qui non solum quantum potuit, sed etiam quantum voluit habere contemnit. In quo cauendum est, ne surrepat elatio: Vtilius enim terrena opulentia humiliter retinetur, quam superbe relinquitur.

Nulli irascenti videtur ira sua iniusta. Vnde ab omni indignatione cito redeundum est ad mansuetudinis lenitatem. Nam pertinax motus facile in eius odium transit, cui non celeriter ignoscitur.

Qui dedit legem ipse dedit & gratiam

tiam sed legem per seruum misit, cum gratia ipse descendit: vt quia lex ostēdit peccata, non tollit, volentes suis viribus legem exequi nec valētes, cogantur ad gratiam, quæ & impossibilitatis morbum, & inobediētiæ auferret reatum.

Verum sabbatum Christianus obseruat, abstinēse ab omni opere serui, id est, à peccato, quoniam qui facit peccatum, seruus est peccati.

Nemo habet de suo, nisi peccatum & mendacium. Si quid autem homo habet veritatis atque iustitiæ, ab illo fonte est quem debemus sitire in hac eremo, vt ex eo quasi quibusdam guttis irrorati, non deficiamus in via.

Quod pater cum Christo facit, Christus facit: & quod Christus cum patre facit, pater, facit: nec seorsum facit, nec seorsum aliquid agit inseparabilis charitas, sicut ipse dominus dicit, Ergo & pater vnū sumus.

Rege

Regenerationis gratiam ita etiam hi non minuunt qui eius dona non seruant sicut lucis nitorem loca immunda non polluunt. Qui ergo gaudes baptismi perceptione, viue in noui hominis sanctitate: & tenens fidem quæ per dilectionem operatur, habe bonum quod nondum habes, vt proficit tibi bonum quod habes.

Sic est veritas Christus, vt totum verum accipiatur in Christo: verum verbum Dei, Deus æqualis patri: vera anima, vera caro: verus homo, verus Deus: vera natiuitas, vera passio, vera mors, vera resurrectio. Si aliquid horum dixeris falsum, intrat putredo: de veneno serpentis nascuntur vermes mendaciorum, & nihil integrum remanebit: quia vbi fuerit falsi alicuius corruptio, ibi veritatis integritas non erit.

Tanta est charitas, quæ si desit, frustra habentur cætera, si adsit habentur

tur

tur omnia.

Reliquit Christus patrē, quia cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens. Hoc est enim, relinquit patrem, non quia deserit & recessit à patre, sed quia non in ea forma apparuit hominibus in qua æqualis est patri. Reliquit autē matrem, relinquēdo synagogā Iudæorum, de qua secundū carnem natus est, inhæredo ecclesiæ, quā ex omnibus gentibus cōgregauit.

Dormit Adam vt fiat Eua, moritur Christus vt fiat ecclesia. Dormiente Adam fit Eua de latere, Mortuo Christo lancea perforatur latus, vt super effluat sacramenta quibus formetur ecclesia. Vnde Apostolus, ipsum Adā dicit formam futuri. Quia sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes viuificabuntur.

Deus homo factus est, quid facturus

SENTENT. DECRIPTÆ
exaudit, vbi habitat.

Sensus corporis corporalia nunciat cordi. Et non omnium facultas eadem, quia non inde videtur vnde auditur: nec vnde sapor inde & odor capitur. Nec hi ministri sine tactu ad leuia & grauia, calida & frigida, humida & sicca discernenda sufficiunt. In corde vero animus suo tantū sensu diiudicat, & omnes varietates vno motu attingit, & quicquid discretionis inter bona & mala, iusta & iniusta rationabiliter inuenit, vnus est intentionis affectus.

Dei filius dicitur vitam habere in semetipso, sicut habet pater, non participando adeptus, sed nascendo. Vitam enim genuit pater vita, nec differt in aliquo essentia gignētis & geniti, cum sic ex patre sit filius, vt consempiterna nō vna quidem persona, sed vna sit Deitas. Quamuis nūquam recedat à filio pater, ad iudicandos tamen

men viuos & mortuos non ipse dicitur, sed filius affuturus, quia ibi nec patris, nec filij Deitas, sed illa forma videbitur filij quam sibi per sacramentum incarnationis vniuit. Ipsa ergo erit iudex, quæ coram iudice stetit. Ipsa iudicabit, quæ iudicata est, vt videant impij eius gloriam in cuius mansuetudinem fremuerūt. Talis ergo apparebit iudex, qualis videri possit, & ab eis quos coronaturus, & ab eis quos damnaturus est. Pater autem non apparebit, quia forma serui non est indutus, sed filio qui etiam homo factus est, dedit iudicij potestatem.

Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt quod Deo displicet. Quando autem ita faciunt, vt volunt, vt diuinæ seruiant voluntati, quamuis volentes agunt, illius tamen voluntas est à quo & præparatur & iubetur quod volunt.

Si illum docet pater qui audit ver-

SENTENT. DECEPTÆ

bum eius, quare quid sit Christus, & inuenies verbum eius, In principio erat verbum: non autem in principio Deus fecit verbum, sicut in principio Deus fecit cælum & terram. Verbum enim Dei Deus est, non creatura: nec factum inter omnia, sed per quod facta sunt omnia. Vt ergo ad talis verbi doctrinam homo in carne constitutus possit accedere, verbum caro factum est, & habitauit in nobis.

Caro Christi vita fidelium est, si corpus ipsius esse nõ negligent. Fiant ergo corpus Christi si volunt viuere de spiritu Christi, de quo non viuunt, nisi corpus Christi.

Escam vitæ accipit & poculum vitæ bibit qui in Christo manet, & cuius Christus habitator est. Nam qui discordat à Christo nec panem eius manducat, nec sanguinem bibit, etiã si tantæ rei sacramentum ad iudicium suæ præsumptionis quotidie indifferenter

reter accipiat.

Velut mundana sapientia, vt nunquam permetteret eos Deus qui mali sunt esse fœlices, quod vtique non sinet: sed ideo mali cum habent, quod volunt fœlices putantur, quia quid sit fœlicitas ignorant.

Aliud est migrare corpore, aliud corde. Migrat corpore qui motu corporis mutat locum. Migrat corde qui motu cordis mutat affectum. Si aliud amabas, non es nisi vbi eras.

Christi nomen à chrismate est, id est, ab vnctione. Quia ideo omnis Christianus sanctificatur, vt intelligat se non solum sacerdotalis & regie dignitatis esse consortem, sed etiam contra diabolum fieri luctatorem.

Sequamur Christum lumen verum, nec ambulemus in tenebris. Tenebræ autem metuendæ sunt, morum, non oculorum: & si oculorum,

SENTENT. DECERTA

non exteriorum, vnde discernitur non album & nigrum, sed iustum & iniustum.

Catholica fides dominum Iesum Christum & verum Deum & verum hominem credit & prædicat. Vtrun- que enim scriptum est, & vtrun- que verum est. Qui Deum tantummodo asserit esse Christum, & potentiam negat qua creatus est & medicinam qua sanatus est. Qui hominem tan- tummodo asserit Christum, potentiã negat qua creatus est. Vtrun- que ergo anima fidelis ac recta suscipit: est Deus Christus, est & homo Christus: æqualis Deo Christus, æqualis patri, vnum cum patre: æqualis homo Chri- stus virginis filius, trahens de homine mortalitatem, non autem iniquitatẽ.

Missus Dominus Christus à patre, non recessit à patre. Missio eius incar- natio fuit, & inuisibili Deitate hæc ^{scilicet} in hunc mundum venire quod appare

appareret. Quod si cito caperetur, nō opus erat, vt crederetur. Credendo ergo capitur, quod nisi credatur, nunquam intelligitur.

Vt recte credatur pater & filius, & ipse filius audiendus est dicens, Ego & pater vnum sumus. Duobus enim verbis duæ simul hæreses detruncantur. Nam per id quod ait, vnum, Arrium perculit: per illud quod ait, sumus, Sabelliū strauit: quia nec sumus, de vno, nec vnum, diceret de diuerso.

Vtrunque nouerimus esse in Christo, & vnum quo æqualis patri est, & vnum quo illo maior est pater. Illud verbum est, illud caro est: illud Deus est, illud homo est. Sed vnus est Christus Deus & homo.

Multorum hominum multæ sunt sine dubio animæ, & multa sunt corda: sed vbi per dilectionem fidemque adhæreant Deo, vna anima, & vnum cor fiunt. Si ergo charitas Dei quæ

non assequetur.

De vno solo mediatore Dei & hominum homine Christo Iesu fides catholica nouit, quòd pro nobis mortē, id est, peccati pœnam sine peccato subire dignatus est. Sicut enim solus ideo factus est hominis filius qui habuit sine meritis pœnam; sic nos per illum sine bonis meritis gratiã. Quia sicut nobis nõ debebatur aliquid boni, ita nec illi aliquid mali. Commendans ergo dilectionem suam in eos quibus daturus erat indebitã vitam, pati pro eis indebitam mortē voluit.

Sicut eis qui volentes in lege iustificari, à gratia exciderunt, verissime dicit Apostolus, Si ex lege iustitia est, ergo Christus gratis mortuus est: sic eis qui gratiam commendant præcepit fides Christi, fidem autem Christi putant esse naturam, verissime dicitur: Si per naturam iustitia est ergo Christus gratis mortuus est. Iam hoc enim

enim lex erat & non iustificabat: iam hoc erat & natura, & non iustificabat. Ideo Christus non gratis mortuus est, vt & lex per illum impleretur qui dixit, Non veni soluere legem, sed adimplere: & natura per Adam perdita, per illum repararetur qui dixit, venisse se se querere & saluare quod perierat.

Posse habere fidē sicut posse habere charitatem, non est naturæ hominum. Habere autem fidē, sicut habere charitatem, gratiæ est fidelium. Sed cum voluntas credendi aliis præparetur, aliis non præparetur à domino, discernendum est quid veniat de misericordia eius, quid de iudicio. Vniuersæ enim viæ domini misericordia & veritas. Inuestigabiles autē sunt viæ ipsius. Inuestigabilis igitur & misericordia quæ gratis liberat, & veritas qua iuste iudicat.

Nemo

SENTENTIAE DECERPTAE

Nemo exigit quicquam ad id in quo ipse est, nisi in aliquantulum ad id in quo est descendat.

Quas vires nocēdi habeat humanae gloriae amor, non sentit nisi qui ei bellum indixerit: quia si cuiquam facile est laudem non cupere dum negatur, difficile est ea non delectari cum offertur.

Omnes mundi opes contemnit, qui non solum quantum potuit, sed etiam quantum voluit habere contemnit. In quo cauendum est, ne surrepat elatio: Vtilius enim terrena opulentia humiliter retinetur, quam superbe relinquitur.

Nulli irascenti videtur ira sua iniusta. Vnde ab omni indignatione cito redeundum est ad mansuetudinis lenitatem. Nam pertinax motus facile in eius odium transit, cui non celeriter ignoscitur.

Qui dedit legem ipse dedit & gratiam

tiam sed legem per seruum misit, cum gratia ipse descendit: vt quia lex ostēdit peccata, non tollit, volentes suis viribus legem exequi nec valētes, cogantur ad gratiam, quæ & impossibilitatis morbum, & inobedientiæ auferat reatum.

Verum sabbatum Christianus obseruat, abstinēs se ab omni opere seruili, id est, à peccato, quoniam qui facit peccatum, seruus est peccati.

Nemo habet de suo, nisi peccatum & mendacium. Si quid autem homo habet veritatis atque iustitiæ, ab illo fonte est quem debemus sitire in hac eremo, vt ex eo quasi quibusdam guttis irrorati, non deficiamus in via.

Quod pater cum Christo facit, Christus facit: & quod Christus cum patre facit, pater, facit: nec seorsum facit, nec seorsum aliquid agit in separabilis charitas, sicut ipse dominus dicit, Ego & pater vnū sumus.

Rege

IN SENTEN. DECEPTÆ

Regenerationis gratiam ita etiam hi non minuunt qui eius dona non seruant sicut lucis nitorem loca immunda non polluunt. Qui ergo gaudes baptismi perceptione, viue in noui hominis sanctitate: & tenens fidem quæ per dilectionem operatur, habe bonum quod nondum habes, vt proficit tibi bonum quod habes.

Sic est veritas. Christus, vt totum verum accipiatur in Christo: verum verbum Dei, Deus æqualis patri: vera anima, vera caro: verus homo, verus Deus: vera natiuitas, vera passio, vera mors, vera resurrectio. Si aliquid horum dixeris falsum, intrat putredo: de veneno serpentis nascuntur vermes mendaciorum, & nihil integrum remanebit: quia vbi fuerit falsi alicuius corruptio, ibi veritatis integritas non erit.

Tanta est charitas, quæ si desit, frustra habentur cætera, si adsit habentur

Ω

U

Ω

Ω

U

Ω

tur

tur omnia.

Reliquit Christus patrē, quia cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens. Hoc est enim, relinquit patrem, non quia deserit & recessit à patre, sed quia non in ea forma apparuit hominibus in qua æqualis est patri. Reliquit autē matrem, relinquēdo synagogā Iudæorum, de qua secundū carnem natus est, in hæredo ecclesiæ, quā ex omnibus gentibus cōgregauit.

Dormit Adam vt fiat Eua, moritur Christus vt fiat ecclesia. Dormiente Adam fit Eua de latere, Mortuo Christo lancea perforatur latus, vt super effluat sacramenta quibus formetur ecclesia. Vnde Apostolus, ipsum Adā dicit formam futuri. Quia sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes viuificabuntur.

Deus homo factus est, quid facturus

SENTEN. DECERTÆ
rus est homo propter quem Deus fa-
ctus est homo?

Vna est natiuitas de terra, alia de
cœlo est: vna est de carne, alia de spi-
ritu: vna est de æternitate, alia de mor-
talitate: vna est de masculino & fœmi-
na, alia est de Deo & Ecclesia. Et ipsæ
dux singulares sunt. Quomodo ergo
uterus non potest repeti, ita nec ba-
ptismus.

In visibilia attendas, nec panis est
Deus, nec aqua est Deus, nec lux ista
est Deus, nec vestis est Deus, nec do-
mus ista est Deus. Omnia enim hæc
visibilia sunt & singula sunt. Quod
enim est panis, non hoc est aqua: &
quod est vestis, non hoc est domus: &
quod sunt ista, non hoc est Deus: visi-
bilia enim sunt. Deus autem totum
tibi est quod recte desideras, &
omnium bonorum varietas vno fon-
te perfunditur: Quoniam cum suatri-
buit, seipsum sub diuersis munerum
suo

suorum nominibus impertit.

Anima carnalia appetens, fœminæ comparatur non habenti rectorem virum, qui est intellectus, cuius eam oportet sapiëntia gubernare: non quasi aliud sit quàm anima, sed quia obtuitus quidam occultus fit animæ. Sicut enim exteriores oculi quiddam sunt carnis: ita mens quiddam est animi, quod in eo secundum participationem diuinæ rationis excellit. Et tūc omnibus motibus eius bene præsidet, cum superna luce radiatur, vt sit in ea lumen verum, quod illuminet omnem hominem veniëntem in hunc mundum.

Quid supplicaturus Deo locum aptum & sanctum requiris? Interiora tua munda, & omni inde mala cupiditate repulsa præpara tibi in cordis tui pace secretum. Volens in templo orare, in te ora, & ita age semper, vt Dei templum sit. Ibi enim Deus

exaudit, vbi habitat.

Sensus corporis corporalia nunciat cordi. Et non omnium facultas eadem, quia non inde videtur vnde auditur: nec vnde sapor inde & odor capitur. Nec hi ministri sine tactu ad leuia & grauia, calida & frigida, humida & sicca discernenda sufficiunt. In corde vero animus suo tantū sensu diiudicat, & omnes varietates vno motu attingit, & quicquid discretionis inter bona & mala, iusta & iniusta rationabiliter inuenit, vnus est intentionis affectus.

Dei filius dicitur vitam habere in semetipso, sicut habet pater, non participando adeptus, sed nascendo. Vitam enim genuit pater vita, nec differt in aliquo essentia gignētis & geniti, cum sic ex patre sit filius, vt consempiterna nō vna quidem persona, sed vna sit Deitas. Quamuis nūquam recedat à filio pater, ad iudicandos tamen

men viuos & mortuos non ipse dicitur, sed filius affuturus, quia ibi nec patris, nec filij Deitas, sed illa forma videbitur filij quam sibi per sacramentum incarnationis vniuit. Ipsa ergo erit iudex, quæ coram iudice stetit. Ipsa iudicabit, quæ iudicata est, vt videant impij eius gloriam in cuius mansuetudinem fremuerūt. Talis ergo apparebit iudex, qualis videri possit, & ab eis quos coronaturus, & ab eis quos damnaturus est. Pater autem non apparebit, quia forma serui non est indutus, sed filio qui etiam homo factus est, dedit iudicij potestatem.

Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt quod Deo displicet. Quando autem ita faciunt, vt volunt, vt diuinæ seruiant voluntati, quamuis volentes agunt, illius tamen voluntas est à quo & præparatur & iubetur quod volunt.

Si illum docet pater qui audit ver-

bum eius, quære quid sit Christus, & inuenies verbum eius, In principio erat verbum: non autem in principio Deus fecit verbum, sicut in principio Deus fecit cælum & terram. Verbum enim Dei Deus est, non creatura: nec factum inter omnia, sed per quod facta sunt omnia. Vt ergo ad talis verbi doctrinam homo in carne constitutus possit accedere, verbum caro factum est, & habitauit in nobis.

Caro Christi vita fidelium est, si corpus ipsius esse nõ negligent. Fiant ergo corpus Christi si volunt viuere de spiritu Christi, de quo non viuunt, nisi corpus Christi.

Escam vitæ accipit & poculum vitæ bibit qui in Christo manet, & cuius Christus habitator est. Nam qui discordat à Christo nec panem eius manducat, nec sanguinem bibit, etiã si tantæ rei sacramentum ad iudicium suæ præsumptionis quotidie indifferenter

reter accipiat.

Velut mundana sapientia, vt nunquam permetteret eos Deus qui mali sunt esse fœlices, quod vtrique non sinet: sed ideo mali cum habent, quod volunt fœlices putantur, quia quid sit fœlicitas ignorant.

Aliud est migrare corpore, aliud corde. Migrat corpore qui motu corporis mutat locum. Migrat corde qui motu cordis mutat affectum. Si aliud amabas, non es nisi vbi eras.

Christi nomen à chrismate est, id est, ab vnctione. Quia ideo omnis Christianus sanctificatur, vt intelligat se non solum sacerdotalis & regiæ dignitatis esse consortem, sed etiam contra diabolum fieri luctatorem.

Sequamur Christum lumen verum, nec ambulemus in tenebris. Tenebræ autem metuendæ sunt, morum, non oculorum: & si oculorum,

SENTENT. DECERTA

non exteriorum, vnde discernitur non album & nigrum, sed iustum & iniustum.

Catholica fides dominum Iesum Christum & verum Deum & verum hominem credit & prædicat. Vtrunque enim scriptum est, & vtrunque verum est. Qui Deum tantummodo asserit esse Christum, & potentiam negat qua creatus est & medicinam qua sanatus est. Qui hominem tantummodo asserit Christum, potentiã negat qua creatus est. Vtrunque ergo anima fidelis ac recta suscipere: est Deus Christus, est & homo Christus: æqualis Deo Christus, æqualis patri, vnum cum patre: æqualis homo Christus virginis filius, trahens de homine mortalitatem, non autem iniquitatẽ.

Missus Dominus Christus à patre, non recessit à patre. Missio eius incarnatio fuit, & inuisibili Deitate hæc fuit, in hunc mundum venire quod
 appare

appareret. Quod si cito caperetur, nō opus erat, vt crederetur. Credendo ergo capitur, quod nisi credatur, nunquam intelligitur.

Vt recte credatur pater & filius, & ipse filius audiendus est dicens, Ego & pater vnum sumus. Duobus enim verbis duæ simul hæreses detruncantur. Nam per id quod ait, vnum, Arium perculit: per illud quod ait, sumus, Sabelliū strauit: quia nec sumus, de vno, nec vnum, diceret de diuerso.

Vtrunque nouerimus esse in Christo, & vnum quo æqualis patri est, & vnum quo illo maior est pater. Illud verbum est, illud caro est: illud Deus est, illud homo est. Sed vnus est Christus Deus & homo.

Multorum hominum multæ sunt sine dubio animæ, & multa sunt corda: sed vbi per dilectionem fidemque adhæreant Deo, vna anima, & vnum cor fiunt. Si ergo charitas Dei quæ

SENTENT. DECERTA.

diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis, tantam unitatem multarum animarum & multorum cordium facit: quanto magis certius in patre & filio & spiritu sancto æterna & incommutabilis unitas manet, vt indifferens trinitas, vnus Deus & vnum lumen & vnum principium.

Non sic docuit pater filium quasi indoctum genuerit, & scientiam contulerit nescienti: sed intemporalis doctrinæ est intemporalis essentia: hoc est à patre doceri, quod est à patre generari: quia simplicitas naturæ est, esse & nosse: sed non est aliud atque aliud, sed id ipsum.

Fides semper præuenit visionem. Credimus enim vt cognoscamus, non cognoscimus, vt credamus. Fides ergo est quod non vides credere, veritas quod credidisti videre.

Bonus odor Christi est prædicatio

veritas

veritatis, quo odore vitam capit, qui Evangelio bonis operibus seruit & congruit. Mortem autē incurrit, omnis qui ab iis quæ bene loquitur, vita dissentit: quæ conditio & auditores constringit, cum recta prædicatio ab his per incredulitatē auditur in mortem, ab aliis per fidem suscipitur in salutem.

Fides Christi, est credere in eum qui iustificat impium: credere in mediatorem, sine quo nullus reconciliatur Deo: credere in Salvatorem qui venit quærere & saluare quod perierat, credere in eum qui dixit, Sine me nihil potestis facere. Sed hanc fidem non apprehendit, qui ignorans Dei iustitiã, qua iustificatur impius, suam vult constituere, qua conuincitur superbus.

Charitatem habens, quæ ex puro corde, & conscientia bona, & fide non ficta, diligit Deum, & proximum

SENTENT. DECERTA

sicut seipsum, Amator enim Dei amator est sui: & qui non diligit Deum, non diligit proximum, quia non diligit seipsum. Pro hac autem dilectione patienter etiam mundi odia sunt toleranda: necesse est enim ut nos oderit, quos videt odisse quod diligit.

Duo hominum genera sub vno nomine nuncupantur mundi. Sicut enim dicitur mundus in impiis, sic dicitur mundus in sanctis. Vnde cum totus in semetipso & in amore & in odio discordet, nos eum & odisse iubemur & amare: cum dicitur nobis, Nolite diligere mundum: & cum dicitur, Diligite inimicos vestros: ut quorum execramur iniquitatem optemus salutem.

Ad vitandam tentationem vanæ gloriæ, melior est discantis quàm docentis status. Tutius enim auditur veritas quàm prædicatur. Quoniam cum

doctri

doctrina recipitur, humilitas custoditur. Cum autem disputatio placet, vix est vt differentem non pulset quantumlacunque iactantia.

Periculosum est homini sibi placere, cui cauendum est superbire. Deus autem quantumcunque se laudet, non se extollit excelsus, nec se vult sua maiestate videri maiorem. Sed cum homini loquitur potentiam suam, non hoc agit vt gloriosior ipse, sed vt ille melior fiat & doctior. Nobis enim prodest authorem nostrum cognoscere, & ei qui est super omnia subiacere: ne de re quam non possumus comprehendere quid est, possumus sentire quod non est.

Christiana obseruantia ad perfectæ pietatis profectum per mutuam maxime peruenit indulgentiam peccatorum, dante nobis domino suæ bonitatis exemplum. Nam si ille in quo nullum omnino fuit peccatum

interpel

SENTENT. DECRIPTÆ

interpellat pro peccatis nostris, quāto magis nos inuicem pro propriis orare debemus. Amplectenda quippe est homini qui non omni potest carere peccato, tam benigna conditio, vt dimittendo peccata aliena, diluat sua.

Iustorum desideriorum societati tunc nihil deerit, quando Deus omnia in illis omnibus erit. Ad quam beatitudinem hi perueniunt, qui huic seculo ante separationem animæ carne moriuntur, nec in eis inueniuntur cupiditatibus quas sola superat dilectio Dei: vt id patiat iniquitas quod elegit, & eo bono fruatur iūstitia quod amauit.

Qui sic confitetur Dominum Iesum Christum, vt eundem hominem neget verum, habentem scilicet vnitam sibi nostræ carnis & animæ naturam, non est pro illo mortuus Christus, quia secundum hominem mortuus est Christus. Non reconciliatur
per

per mediatorem Deo, Vnus est enim Deus, & vnus mediator Dei & hominum homo Christus Iesus. Nec iustificatur per ipsum: quia sicut per inobedientiam vnus hominis peccatores constituti sunt multi, ita per obedientiam vnus hominis iusti constituentur multi. Non resurget in resurrectione vitæ, quia per hominẽ mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. Nullus se beati Petri defendat exemplo, qui se multis lachrymis accusauit & lauit, vt principem suum Ecclesia, nõ negationis, sed pœnitentiæ imitatione sequeretur.

In quibusdam æternis potest esse aliqua distantia. Ipsa nanque æternitas absque diuersitate mensuræ est, Multæ quippemansiones in vna vita varias meritorum significant dignitates. Sed vt Deus omnia in omnibus

erit,

1117,
1118

SENTENT. DECERTA

erit, fiet etiam in dispari claritate per gaudium, vt quod habent singuli, commune sit omnibus, Quoniam per connexionem dictionis, à gloria capitis, nulla aliena erit pars corporis.

Fideseorum qui Deū visuri sunt, quod non videt credit: nam si videt, non est fides, credenti pollicetur meritum, videnti redditur præmium.

Male vsurus eo quod vult accipere, Deus potius miserante non accipit. Proinde si hoc ab eo petitur, vnde homo exauditus lædatur, magis metuendum est ne quod possit Deus dare vt propitius, det iratus.

Qui diligit me, inquit, Dominus, diligetur à patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo illi meipsum. Quid est enim, diligam, tanquam tunc dicturus sit & nunc non diligit? Absit, Quomodo enim nos pater sine filio, aut filius sine patre diligit. Quo-
modo

modo inseparabiliter operantur, separabiliter diligunt? Sed ad hoc diligam eum, ad hoc quod sequitur, Et manifestabo ei meipsum. Diligam & manifestabo, id est, ad hoc diligam vt manifestem. Nunc enim ad hoc dilexit vt credamus & mandatum eius teneamus. Tunc ad hoc diliget, vt videamus & ipsam visionem mercedem fidei capiamus, Quia & nos nūc diligimus credendo quod videbimus, tunc autem diligemus videndo quod credidimus.

Ita sunt palmites in vite, vt viti nihil conferant, sed inde accipiant vnde viuant. Sic quippe vitis est in palmitibus vt vitale alimentum subministret eis, non sumat ab eis. Ac per hoc & manentem in se habere Christum, & manere in Christo, discipulis vtrunque prodest, non Christo. Nam præciso palmite potest de vltra radice alius pullulare: qui autem præcisus est,
 sine

SENTENT. DECRIPTÆ

sine radice viuere non potest.

Diuinitus dictum est, Noli esse iustus multum: quoniam non est iustitia sapientis, sed superbia præsumentis. Qui ergo sic fit nimis iustus, ipso nimio fit iniustus. Quis est autem qui se facit iustum, nisi qui dicit se non habere peccatum?

Nullus etiam incorporeæ creaturæ vere simplex substantia est, cui non est esse quod nosse, potest enim esse, nec nosse: at illa diuina substantia non potest, quia id ipsum est quod habet. Ac per hoc sic non habet scientiam, vt aliud sit illi scientia qua scit, aliud essentia qua est, sed vtrunque vnum: quamuis non vtrunque dicendum sit quod verissime simplex & vnum est. Habet enim vitam patet in semetipso, nec aliud est ipse quàm vita quæ in illo est: & dedit filio habere vitam in semetipso, hoc est, genuit filium, qui & ipse vita est.

Sic

Sic itaque debemus accipere quod de spiritu sancto dictum est, Non enim loquetur à semetipso, sed quæcunque audiet loquetur: vt intelligamus non eum esse à semetipso. Pater quippe solus de alio non est, Nam & filius de patre natus est, & spiritus sanctus de patre procedit, Pater autē nec natus est de alio, nec procedit. Nec ideo sanè aliqua disparilitas in summa illa trinitate cogitationi occurrat humanæ, quia & filius ei de quo natus est, & spiritus sanctus ei de quo procedit æqualis est.

Quamuis natura incommutabilis non accipiat, fuit & erit, sed tātum est: ipse enim veraciter est, quia aliter quàm est esse non potest: tamen propter mutabilitatem temporū in quibus versatur nostra mortalitas, non mendaciter dicimus: & fuit, & est, & erit: fuit in præterito: est in præsentibus: erit in futuris. Fuit quippe quia

SENTEN. DECERTA

nunquam desinit:erit, quia nunquam
 deerit:est, quia semper est. Neque
 enim velut qui iam non sit: cum præ-
 teritis occidit, aut cum præsentibus
 tanquam non maneat labitur, aut cū
 futuris tanquam non fuerit orietur.
 Proinde cum secundum temporum
 volumina locutio humana variatur,
 qui per nulla deesse potuit, aut potest,
 aut poterit tempora, vere dicuntur de
 illo cuiuslibet temporis verba. Sem-
 per itaque audit spiritus sanctus, quia
 semper scit, & scire & audire hoc illi
 est, quod semper esse: semper vero illi
 est esse de patre procedere. Nemo au-
 tem potest dicere quòd non sit vita
 spiritus sanctus, cum vita pater, vita sit
 filius. Ac per hoc sicut pater cum ha-
 beat vitam in semetipso, dedit & filio
 vitam habere in semetipso: sic spiri-
 tui sancto dedit, vitam procedere de
 illo, sicut & procedit de ipso.

Prorsus donum Dei est, diligere
 Deum.

Deum. Ipse vt diligeretur donum dedit, qui non dilectus dilexit: displicentes amati sumus vt fieret in nobis vnde placeremus. Diffudit enim charitatem in cordibus nostris spiritus patris & filij, quem cum patre amamus & filio.

Pax Christi finem temporis non habet, & ipsa est omnis intentionis actionisque perfectio. Propter hanc sacramentis eius imbuimur: propter hanc mirabilibus eius operibus & sermonibus erudimur: propter hanc spiritus sancti pignus accepimus: propter hanc in eum credimus & speramus, & amore ipsius quantum donat accendimur: propter hanc denique omnem tribulationem fortiter toleramus, vt in ea sc̄eliciter siue tribulatione regnemus. Vera enim pax vnitatē facit, quoniam qui adhæret Deo vnus spiritus est.

SENTEN. DECERTÆ

Omne tempus ab illo est dispositum qui tempori subditus non est, Quoniam quæ futura erant per singula tempora, in dei sapientia habēt efficaces causas, in qua nulla sunt tempora. Non ergo credatur hora passionis domini fato urgente venisse, sed Deo potius ordinante. Nō enim causa necessitatis Christo intulit crucem, nec sydera coegerunt mori syderum conditorem: qui intemporalis cum patre, sic tempus quo carne moreretur, quemadmodum & quo de matre nasceretur elegit.

In eo autem quod dicitur. Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum, Ordo verborum est, vt cognoscant te solum verū Deum, & quem misisti Iesum Christum cognoscant solum Deum verum. Consequenter enim intelligitur & spiritus sanctus, quia spiritus est patris & filij

¶

¶

¶

filijs, tanquam charitas substantialis & consubstantialis amborum: quoniam non duo dij, pater & filius, nec tres dij, pater & filius & spiritus sanctus, sed ipsa trinitas vnus solus verus Deus. Nec idem pater qui filius, nec idem filius qui pater, nec idem spiritus sanctus qui pater aut filius: quoniam tres sunt, pater & filius & spiritus sanctus, sed ipsa trinitas in his Deus vnus.

Quicquid Deus pater Deo filio dedit, gignendo dedit: Ita enim dedit filio pater sine quibus filius esse non possit, sicut ei dedit vt esset. Nam quomodo verbo verba daret aliqua, in quo ineffabiliter dixit omnia?

Custodiam Dei circa nos non tanquam carnaliter debemus accipere, velut vicissim nos seruent pater & filius, amborum in nobis seruandæ alternante custodia, quasi alius alio discedente succedat, Simul enim cu-

SENTENT. DECERTÆ

stodiunt pater & filius & spiritus sanctus, qui est vnus verus Deus. Sed scriptura nos nō leuat, nisi descendat ad nos, Sicut verbum caro factū descendit vt nos releuaret, non cecidit vt iaceret. Si descendentem cognouimus, cū leuāte surgamus, & intelligamus cum ita loquitur personas eam distinguere, non separare naturas.

Si naturā cogitemus in qua creati sumus, cum omnes veritas creauerit, quis nō est ex veritate? Sed nō omnes sunt quibus vt audiant veritatem & credāt, ex ipsa veritate præstatur. Nullus proculdubio præcedētibus meritis saluatur, ne gratia non sit gratia. Si enim dixisset, omnis qui audit vocem meam, ex veritate est: ideo dictus, ex veritate putaretur, quia obtēperat veritati. Non autem hoc ait, sed, omnis inquit, qui ex veritate, audit vocem meam, Ac per hoc non ideo est ex veritate, quia audit eius vocem: sed ideo audit,

audit, quia ex veritate est, id est, quia illi hoc donum collatū est: quod quidem non est aliud, quàm donante Christo credit in Christum.

Quisquis seipsum, nō Deū amat, nō se amat. Et q̄squis Deū, nō seipsū amat, ipse se amat. Qui em̄ nō potest vivere de se, moritur vtiq; amādo se. Cū ergo ille diligitur de quo vivitur, &c.

Quicquid illud est quod oportet patrem agere ad filiū, non fit nisi per eundem filium ad ipsum: scilicet quod filius hominis est, & factus inter omnia per ipsum: quia filius Dei est, & per illum fiunt à patre omnia.

Non est mirū dicere Apostolū, etiā ī futuro seculo patri filiū subiectū futurum, vbi ait, Tunc & ipse subiectus erit ei qui illi subiecit omnia. Quādoquidē in filio forma humana mansura est, quia semper maior est pater: Quāvis non defuerunt, qui illam tunc filij subiectionē ipsius humanæ formæ in

SENTEN. DECEPTÆ

diuinam substantiam commutandam intelligendam putarunt, tãquam hoc cuique rei subiiciatur quod in eam vertitur & mutatur. Sed intelligi potest, ideo magis dixisse Apostolum, etiam tunc patri filium fuisse futurum subiectum, ne quis in eo putaret spiritum & corpus humanum conuersione aliqua cõsumendum: vt sit Deus omnia, non tantum in illius forma hominis, sed in omnibus, quando capitis gloria vniuersum corpus implebit.

Quantacunque bona quamuis magna, quamuis minima, nisi ex Deo esse nõ possunt. Quid enim maius in creaturis quàm vita intelligens: aut quid minus esse potest quàm corpus? Quæ quantumlibet efficiãt & in id tendant vt non sint, tamen aliquid formæ illius remanet vt quolibet modo sint. Quicquid autem formæ cuiuspiam rei deficientis remanet, ex illa forma
est

est quæ nescit deficere, motusque ipsos rerum deficientium vel proficientium, excedere numerorum suorum leges non sinit. Quicquid ergo laudabile advertitur in rerum natura, siue exigua, siue ampla, quod laude dignum iudicetur, ad excellentiam & ineffabilem laudem referendum est conditoris.

Neminem Deus ad peccandum cogit, prævidet tamen eos qui propria voluntate peccabunt. Cur ergo non vindicet iustus, quæ fieri non cogit præscius? Sicut enim nemo memoria sua cogit facta esse quæ prætereunt, sic Deus præscientia sua non cogit facienda quæ futura sunt. Et sicut homo quædam quæ facit meminit, nec tamen omnia quæ meminit facit: ita Deus omnia quorum ipse author est, præscit, nec tamen omnium quæ præscit ipse author est, Quorum

SENTEN. DECRIPTÆ

autem non est author malus, iustus est
vltor.

Humana anima naturaliter diuini, ex quibus pender, connexa rationibus, cū dicit melius fieri hoc quàm illud si verum dicit, & det quod dicit, in illis supernis rationibus videt. Credit ergo Deum fecisse quod recto intellectu ab eo faciendū fuisse cognoscit, etiam si hoc in rebus factis nō videt: qui etiam si cœlum oculis videre nō posset, & tamē ratione vera tale aliquid faciendum fuisse collegerit, credere debuit factū fuisse, quāuis id oculis non viderit, Non enim cogitatione cerneret factum fuisse, nisi his rationibus in quib⁹ facta sunt omnia. Quod autē ibi non est, nec potest vera cogitatione videre quod non est.

Quid tam dignum misericordia quàm miser est, & quid tam indignū misericordia quàm superbus miser?

Ex

Ex quo facturus est, vt illud Dei verbum per quod facta sunt omnia, & quo fruitur omnis angelica beatitudo, vsque ad miseriam nostram porrigat clementiam suam. Et verbum caro factum est, vt habitaret in nobis: sic enim posset panem angelorū homo manducare nondum angelis adequatis, si panis iste angelorum hominibus dignaretur æquari, Nec sic descendit ad nos, vt illos desereret, sed simul integer illis, integer nobis: illos intrinsecus pascens per id quod Deus est, nos forinsecus admonens per id quod nos sumus: & idoneos fecit per fidē, quos per speciē pascat æqualiter.

Dubium non est, contra naturam esse omne vitium & eius rei cuius est vitium. Quapropter quoniam in quacunque re non vituperatur nisi vitium, ideo vitium est, quia contra naturam est. Nullius rei recte vituperatur

SENTEN. DECERPTÆ

ratur vitium, nisi cuius natura laudatur. Non enim in vitio displicet, nisi quod corrūpit quod in natura placet.

Omne peccatum animæ est. Duo sunt pœnalia, ignorantia & difficultas. Ex ignorantia deprauat error, ex difficultate cruciatus affligit. Sed approbare falsa pro veris vt erret inuitus, & resistendo repugnationi carnalis vinculi nō posse ab illicitis operi temperare, non est natura instituti hominis, sed pœna damnati.

Vt ars medicinæ cum eadem maneat, neque vllō modo ipsa mutetur, mutat tamen præcepta languentibus, quia mutabilis est nostra valetudo, Ita diuina prouidentia cum sit ipsa omino incommutabilis, mutabili tamen creaturæ varie subuenit, & pro diuersitate morborum aliis alia iubet, aut vetat, vt à vitio vnde mors incipit, & ab ipsa morte ad naturam suam & essen

essentiam ea quæ deficiunt, id est, ad nihilum tendunt, reducat & firmet.

Primum animæ rationalis vitium est, voluntas ea faciendi quæ vetat summa & intima veritas. Ita homo de paradiso in hoc seculum depulsus est, id est, ab æternis ad temporalia, à copiosis ad egena, à firmitate ad infirma. Non ergo à bono substantiali ad malum substantiale, quia nulla substantia malum est: sed à bono æterno ad bonum temporale, à bono spiritali ad bonum carnale, à bono intelligibili ad bonum sensibile, à bono summo ad bonum infimum. Est igitur quoddam bonum, quod si diligit anima, peccat: quia infra illam ordinatū est: quare ipsum peccatum malum est, non ea substantia quæ peccando diligitur.

Lex omnium artium cum sit omnino inuommutabilis, Mens vero humana,

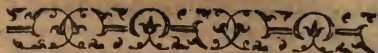
tio prior est. Aliud est enim quod in agendo antepositur, aliud quod pluris in appetendo æstimatur. Quia ergo & principium sapientiæ timor domini, & per humilitatem ad sublimia gradus est, incedat humana ignorantia per fidem, vt mereatur fides videre quod credit,

Diuitiis floribus & maiorum nobilitate te iactas, & exultas de patria & pulchritudine corporis, & honoribus qui tibi ab hominibus deferuntur: respice te ipsum quia mortalis es, & quia terra es, & in terrâ ibis, Circumspice eos qui ante te similibus splendoribus fulsere, Vbi sunt quos ambiebāt ciuium potentatus? Vbi insuperabiles imperatores? Vbi qui cōuentus disponebāt & festa? Vbi equorum splendidi inuectores? Vbi exercituum duces? Vbi satrapæ tyrannici? Nūc omnia puluis, nūc omnia fauillæ,
nunc

SENT. DECERTÆ EX AVG.

nunc in paucis versibus eorum vitæ
memoria est. Respice sepulchra, &
vide, quis seruus, quis dominus, quis
pauper, quis diues. Discerne si potes
vincum à rege, fortem à debili, pul-
chrum à deformi. Memor sis itaque
ne extollaris aliquando, Me-
mor autem eris, si te-
ipsum respe-
xeris.

FINIS.

F L O R V M E X H O C

A E L I S E O H O R T V L O

selektorum, sub numeris librorum,

ueritatum, Documentorum

& foliorum: Index

alphabeticus.

Braham cuius aetatis cum terram

Canaan ingressus est. lib. xvj.

ueritate 16. fol. 142

Abraham quo tempore natus. li.

xvj. uerit. 20.

143

Abraham dicens Vxorem sibi esse sororem:

non est mentitus lib. xvj. uerit. 21. cod.

Abraham dedit optionem Loth, unde con-

suetudo ut maiores diuidant, & minores

eligant. li. xvj. uerit. 22. cod.

Abraham virtuosè utebatur foeminis li. xvj.

uerit. 28.

144

Atlas fuit magnus astrologus, & contemp-

raneus Moyse. lib. 18. uerit. iij. 155

Actio est in agète secundum Philosophum.

lib. 12. uerit. 24

105

Actus beatificus est à solo Deo animã illu-

strante lib. 7. uerit. 5.

48

I N D E X.

- Adulterium committi cum propria vxore, & quomodo. lib. j. verit. 20. 15
- Aduersitas est necessaria eccle się, ne corrumpatur, & prosperitas ne frangatur li. xvij. verit. 33. 161
- Adulatio fecit homines deos. li. vij. ver. 10. 51
- Adam si non peccasset, damnati non fuissent nati. lib. xx. verit. 25
- Ad peccatum nullus potest cogi, quamuis trahi. lib. j. ver. xvij. 13
- Alexandra Iudæorum Regina. lib. xvij. veritate 17. 160.
- Amor est pondus. lib. xj. ver. 31. 92
- Amor patrię, & cupido laudis cogunt ad mirabilia. lib. j. ver. 12. 92
- Amor nihil violenti habet, de eius incremento, & perfectione. lib. vij. verit. 6. 48
- Amans indebitè, fit miser in eo quod amat. lib. xij. verit. 12. 100
- Amor sui est principium mali, Amor Dei est principium boni. lib. xij. verit. 1. 94
- Amor verus quid sit, & qd falsus. lib. ix. ver. 2
- Animalium omnium solus homo habet libertatem. lib. v. verit. 10. 37
- Anima quantumuis vitiosa, corpore quantumuis benè disposito, est melior. libr. ix. veritat. 7. 66
- Anima quomodo dominetur membris corporis lib. x. verit. 5. 72

Anima

I N D E X.

- Anima potentia. lib. x. verit. j. 70
- Animæ quare sit beata falsa opinione, & stultitiam esse hoc dicere. lib. xi. veri. 4. 8
- Anima est tradita mūdo vt cognoscat mala, &c. lib. xij. ver. 24.
- Anima qualiter, & quomodo creata. lib. xij. verit. 29. 07
- Animæ humanæ tres sunt constantiæ. lib. xiiij. verit. 3. 116
- Animi humani quatuor passiones, vnde omnia vitia. lib. ix. verit. 2. 63
- Animæ humanæ quot constantiæ secundum stoicos, & quæ perturbationes, & contra tristitia, quod nulla sit. lib. xiiij. ver. 3. 116
- Animæ mortuorum non sunt separatæ ab ecclesia. lib. xx. verit. 9. 185
- Angeli boni, & mali aliter, & aliter cognoscunt mirabilia. ix. verit. 12. 69
- Angeli fuerunt beati in instanti suæ creationis & quomodo. lib. ij. verit. 13. 84
- Angeli boni meruerunt suam beatitudinem in instanti creationis, nec mali damnationem. lib. xi. verit. 12. 84. in fi.
- Angeli meliores deputati ad custodiendum meliores animas, & diaboli peiores, ad eas decipiendum. lib. xi. verit. 34. 93
- Angeli boni à malis fuerunt diuisi & quare, & contra ob quid mali. lib. xij. verit. j. 94
- Angeli quomodo semper fuerint. lib. xij. ve-

I N D E X.

ritate. 19.	103
Angelos fuisse ministros in Creatione aliarum rerum. lib. xij. verit. 30.	107
Angelorum diffinitio secundum Platonem lib. xij. verit. 10.	113
Anni ante diluuium quot fuerint. lib. xij. verit. 15.	101
Archæ Noe, quæ fuerit magnitudo. libr. 15. ver. 35. 37. & ver. 37.	138.
Appetendum est magis non esse, quam semper miserum. lib. viij. verit. 19.	61
Aquæ secundum errorem aliquorum non sunt creatæ à Deo. lib. xj. verit. 35.	94
Astronomia ad quid valeat. libr. xvij. verit. 16.	158.
Asiæ magnitudo ; vbi & Africæ. lib. xvj. ver. 19.	143.
Assiduitas tollit admirationem. li. xxj. ver. 3.	194
Altiora corpora non semper nobiliora. libr. xxj. verit. 8.	195.
Animalia parua quomodo admiranda. lib. xxij. verit. 31.	221
Antipodes esse, incredibile est. li. 6. ve. xj. 141.	
Antichristi tempus inquirere prohibitum à Christo lib. xvij. verit. 34. & 35.	161
Antichristus quâdiu regnabit, de eius aduentu, & inferitu, & de sanctis futuris tēpore suo. lib. xx. verit. 4. & 8.	184
	Anax

I N D E X.

- Anaxagoras quare damnatus Athenis. libr.
xviij. verit. 20. 159
- Apostoli nouerunt omnia Consilia, & de
obseruatione eorū cum voto, & sine vo-
to. lib. xiiij. verit. 3. 151
- Annibal vicit Romanos, & quot modios a-
nulorum Carthaginem miserit. libr. iiij.
verit. 7. & 8. 25. & 26.
- Antichristi discipuli quare igne torquebun-
tur, & quod Antichristus à Christo de-
struetur. lib. xx. ver. 8. 184
- Antichristi persecutio seuissima ob quid li.
xx. verit. 12. 13. 186
- Antichristus, falsus christianus. lib. xx. verit.
19. 109
- Antichristi signa. lib. xx. ver 21. 191

B

- B**aptismus delet pœnam. li. xiiij. ver. 1. 108
- Baptismus delet culpam & non pœnam
lib. xiiij. ver. ead.
- Baptismus habuit efficaciam ad curandum
morbos corporales tempore Aug. li. xxiij.
verit. 9. 213
- Bestialitas nulla tanta cui bonum placere
non possit. lib. ij. verit. 9. 21
- Beatitudo est in potentis actualibus maxi-
mè in voluntate. lib. viij. verit. 11. 57.
- Bestiæ quæ in archa Noe translatae ad insulas
maris. lib. xvj. ver. 8. 140

I N D E X.

Beatitudo Angelorum in quo consistat. li. xi.	11.
ver. 33.	93
Beatitudinis ratio non est æternitas. lib. viij.	61
ver. 19.	61
Beatitudo diuersimodè accipitur à sanctis, & à philosophis ead. ver.	
Beatitudo post miseriam potior, & miseria post beatitudinem peior. libr. xxj. verit.	103
26.	103
Beatitudo videtur posse cognosci ratione naturali. lib. xix. verit. 1.	165.
Beatitudo duplex. lib. xix. verit. 1. lib. ij. ver.	166.
14.	166.
Beatam vitam esse socialem aliqui dixerūt. philosophi. lib. xix. ver. 8.	85
Beatiores qui erunt, & quomodo quis possit esse certus de sua beatitudine. lib. xj. ver.	167
14. lib. xxij. ver. 41.	167
Bona mundi solatia damnatorum, non præ- mia bonorum. lib. xxij. ver. 33.	85
Bona & mala mundi communia bonis, & malis quare. lib. j. ver. 3.	4
Boni in tribulatione vt aurum, mali vt pa- lez. lib. j. verit. 6.	5
Boni in mundo quare cum malis flagellen- tur. lib. j. verit. 6.	6
Bona æterna, & temporalia oppositis modis seruantur. lib. j. verit. 10.	9
Bonum Maximum hominis est esse virtuo- sum	sum

I N D E X.

sum lib. iij. verit. 1.	23
Bonus semper est liber, malus vero seruus etiam si regnet. lib. iij. verit. 2.	28
Bonum summum quid sit lib. viij. verit. 5.	54
Bonitatis possessio nō potest pati detrimen- tum ex consortio. lib. xv. ver. 3.	129
Boni Deo fruuntur, mali nō. li. xv. ver. 130.	130
Bona corporis & fortunæ sunt parua respec- tu bonorum virtutis. libr. ix. ver. 1.	63
Bonis plus timenda pericula quam malis. li. ix. verit. 3.	63
Bona sola alicubi, mala nusquam. lib. xij. ve- ritat. 11.	99
Bonum omne vult in luce videri excepta copula coniugali. lib. xiiij. ver. 12.	123
Bonum bono nunquam contrariatur. li. xij. verit. 4.	96
Bonorum quatuor genera, penes virtutes distinguentur. lib. xvj. verit. 42.	148
Boni qui sunt, vel mali modo nescitur. lib. xx. verit. 1.	181
Bellum contra vitia accipiendum, cum quis est doli capax. lib. xxj. verit. 21.	201
Bellum qua de causa fieri possit. libr. xxij. verit. 6.	212

C

C ain primo natus ædificauit ciuitatem, non Abel. lib. xv. verit. 1.	128
Castitas est virtus arduissima. lib. xix. ve-	

I N D E X.

ritas 9.	168
Charitas est forma virtutum. lib. 5. verit. 13. 38	
Charitas est causa similitudinis animæ cum Deo, cupiditas dissimilitudinis. lib. ix. ve- rit. 11.	69
Cancer morbus incurabilis. lib. xxij. verit. vij.	213
Causa efficiens præcedens suum effectum. lib. v. verit. 6.	35
Causam efficientem nulla res habens po- test fieri de nouo. lib. vij. verit. 9. lib. xij. verit. 32.	51. & 108
Causa vt ordinem, sic effectus. li. v. verit. 6.	35
Ciuitas est concors hominum multitudo. lib. j. verit. 15.	12
Ciuitates duas quomodo fecerint amores. lib. xiiij. verit. 30.	127
Ciuitas optima debet bellum facere pro sua salute, & pro seruanda fide domino suo. lib. xxij. verit. 6.	212
Clementia plus gaudeat princeps, &c. lib. xix. verit. 24.	176
Communitas est communiter ingrata iis, qui illi seruiunt. lib. iij. verit. 9.	26
Cognitio matutina & vespertina per illud intelligitur vespere & mane. li. xj. ver. 9. 82	
Comestio Christi. lib. xiiij. verit. 12.	114
Comedendi auiditas, vt superfluitas argui- tur. ib. xvj. verit. 43.	149
	Cyrus

- Cyrus & Nabuchodonosor. li. xvij. verit. 9.
157
- Castitatis bonum cum fide acceptum Deo.
lib. xv. verit. 26. vt patet de duobus æqua-
litas dispositis. 135
- Corporis nobilitas non arguit nobilitatem
cōpositi vel animæ. lib. viij. verit. 18. 16
- Corpora damnatorum ab igne non consu-
muntur infernali. li. xxj. verit. 2. 193
- Corpora nostra poterunt esse in cælo perpe-
tuo. li. xxij. verit. 3. 211
- Corpus debet seruire animæ. lib. xxij. verit.
30. 220
- Corpora sanctorum in paradiso videbuntur
tam interius, quam exterius. li. xxij. verit.
31. 228
- Coniugium inter propinquos horrebant
aliqui ante legem. li. xv. verit. 25. 135
- Contraria contrariis curantur tam in natu-
ralibus, quam in moralibus. lib. viij. verit.
23. 62
- Culpa quanto est grauior, tanto natura no-
bilioꝝ, & contra. li. xij. verit. 2. 45
- Copula coniugalis sic appetit sciri, vt videri
erubescat. li. xiiij. verit. 21. 123
- Continentes erant homines ante diluuium
per centum annos. li. xv. verit. 23. 134
- Creata sunt aliqua, quæ nobis nō sunt com-
prehensibilia. li. x. verit. 9. 73

I N D E X.

Creatio est demonstrabilis.	eodem.
Cupiditas est causa similitudinis. li. ix. verit.	69
ii.	69
Creatura nihil est respectu Dei. li. viij. verit.	58
is.	58
Creationis notitiam potest quis assequi naturaliter. li. xj. verit. 13.	84
Creaturæ non repugnat esse ab æterno. lib. xij. verit. 20.	104
Omnis creaturæ est in loco. li. xij. verit. 5.	96
Crucis in modum Moyses leuabat manus contra Amalech. li. x. verit. 7.	72
Christus dictus innocens à diis paganorum. li. xix. verit. 30. li. xvij. verit. 36.	179
Contra crudeles homines. li. iij. verit. 7.	25
Corrigendi qui sint, & quomodo, & à quibus. li. xix. verit. 28.	176

D

D Auid composuit omnes Psalmos. lib. xvij. verit. viij.	153
Deus aliqua mala punit, aliqua non. li. j. verit. 4.	5
Deus dat temporalia aliquibus pœnitentibus aliquibus non. li. j. verit. 5.	eod.
Dei voluntati nullus resistit. li. v. verit. 5.	37
Deum qui negat scire futura, negat Deum esse Deum. li. v. verit. ix.	36
In Deo viuere, non differt ab intelligere. li. viij. verit. 8.	55

Deus

I N D E X.

- Deus ad intellectum nostrum vt lumen, quo
intelligimus sinceras veritates. lib. 9. ve-
rit. 9. 56
- Deus est quicquid habet excepto relatiuo.
lib. xj. verit. 12. 84
- Deus de malis voluntatibus fecit quoddam
carmen. li. xj. verit. 19. 87
- Deus quare fecit mundum. li. xj. verit. 23. 88
- Deus est artifex magnus, tam in magnis,
quam in paruis. li. xj. verit. 24. eodem
- Deus quomodo voluit ab æterno facere
mundum per tempora sine sui mutatio-
ne. lib. xij. verit. 17. 107
- Deus semper fuit dominus. li. xij. veri. 21. 104
- Deus est quod est. li. viij. verit. 15. 58
- Deus à nobis est incōprehensibilis, & quo-
modo fecit mundum. li. x. verit. 9. 37
- Deus est visus speculo corporali. li. x. ver. 10. 63
- De flagello. lib. xx. verit. j. 181
- Dei notitia à nobis habita secundum ipsum
imperfecta perficietur in patria. li. x. verit.
13. 75
- Deus est principum mouens in conuersione
creaturarū ad ipsum, & creatura est prin-
cipium mouens ad peccatum. lib. xij. ve-
rit. 9. 113
- Deus locutus est primis parentibus, & Cain
per creaturam subiectam. li. xv. verit. 7. 130
- Deus fuit notus & adoratus à domo Tharæ
post

I N D E X.

post diluuium. li. xvj. verit. 15.	142
Deus produxit omnia ab æterno in esse, secundum quod nec potest quicquam de nouo producere. li. xxij. verit. 2.	210
Deus potest omnia impossibilia, vt non possunt fieri à natura, nec videbitur oculo corporali in patria. li. xxij. verit. 36. & 38. & li. xij. verit. 17.	222
Deus non mutatur faciendo mundum ex tempore. li. xij. verit. 5.	80
Deus cognoscit actu infinita. lib. xij. verit. 25.	106
Deus nihil frustra, vt & natura. li. xij. verit. 32.	108
Deus potest mutare quodlibet in quodlibet. li. xxij. verit. 9.	196
De diuinis sobriè loquendū. li. xij. ver. 21.	104
Dei visio omnis est beata. li. x. verit. 10.	73
Diuina iustitia, & clementia declarabuntur in damnatione & saluatione hominum. li. xxj. verit. 16.	198
Diuina potentia est confortatiua, & conseruatiua rerum. li. xij. verit. 31.	107
Dij Paganorum dixerunt Christum innocentem, nec eis contrarium. li. xvij. verit. 36.	163
Dæmones agunt, vt damnetur, & hoc permissiue. li. ij. verit. 8.	21
Dæmones sunt incubi. lib. iij. verit. 3.	14
	Dæmon

I N D E X.

- Dæmones respondebāt in idolis ambigüe.
lib. iij. verit. 6. cod.
- Dæmones quomodo possunt creaturas im-
mutare, sed non creare. lib. xvij. ver. 5. 155
- Dæmon peccauit peccato superbiæ. li. xiiij.
verit. 1. lib. 12. verit. 9. 115. & 98
- Dæmon primo mentitus est. lib. 14. ver. 1. 115
- Dæmon quare decepit mulierem sub figura
serpentis. lib. xiiij. verit. 1. 118.
- Dæmones prænunciant bona futura coacti.
lib. viij. ver. 24. 62.
- Dæmones sunt peiores hominibus lib. 9. ve-
ritat. 7. 67
- Dæmonis vera definitio. lib. viij. ver. 19. 60
- Dæmones alliciuntur ad habitādum in cor-
poribus per creaturas. lib. xxj. ver. 4. 194
- Diuitiæ nō faciunt hominem imperfectum.
lib. j. ver. 7. 9
- Dolor est testimonium mali adepti, & bo-
ni relictī. li. xix. verit. 19. 173
- Diluuium, vide. Ante diluuium homines.
li. xij. verit. 15. 101
- Dolor pertinet ad animam sensitiuam. li.
xxj. verit. 2. 193

E

- E**lectio aliquorum non est reprobatio
aliorum. li. vij. verit. 1. 45
- Electio meliorum vtrum necessaria sit. eod.
- Eleemosyna, quomodo valet ad acquisitio-
nem nem

I N D E X.

nem temporalium, vel actionis facta in peccato mortali. li. xxj. verit. 35.	207
Episcopatus nomen est operis, non honoris. li. xix. verit. 18.	178
Error cauendus non solum in intentione, sed in locutione, maxime à catholicis. li. ij. verit. 1.	19
Esse, est ita iucundum, vt miseri magis velint sic esse quàm non esse, intelligitur de miseris præsentis vitæ. li. xj. verit. 29.	91
Ex naturalibus non laudamur nec vituperamur. li. xij. verit. 3.	95
Ethica agit de summo bono. lib. viij. verit. 10.	56
Experientia dat homini notitiam de seipso. li. xvj. verit. 36.	146
Ecclesiæ decem persecutiones. li. xvij. verit. 34	162
Expositio illius dicti: Videbitis filij Dei filias hominum. li. 15. verit. 32.	136
Expositio illius: Virtus peccati lex. ead. verit. Expositio sex dierum, & quomodo Deus quieuit die septimo. li. xj. verit. 9. & 10.	82
Expositio illius: Vidit Deus cuncta quæ fecerat, &c. li. xj. verit. 25.	89
Expositio illius: Pœnitet me fecisse hominem. li. xv. verit. 34.	137
Expositio de mensura & escis archæ Noë. li. 15. verit. 35. & 36.	137
	Exposi

I N D E X.

- Expositio illius: Sic erit semen tuum, sicut arena maris. lib. xvj. verit. 23. 144
- Expositio illius, quod animæ septuaginta duæ ingressæ sunt cum Iacob Ægyptum. li xvj. verit. 47. 150.
- Expositio illius dicti ad Saul dirumpit hodie Dominus regnum de manu tua. li. 17. & verit. 4. 152
- Expositio illius: Regina Austri, &c. li. xx. verit. 3. 182
- Expositio quid significet Gog, & Magog. li. xx. verit. 10. 185
- Expositio illius: Qui tenet teneat de Antichristo. li. xx. verit. 20. 190
- Expositio illius: Tempus & tempora & dimidium temporis. li. xx. verit. 23. 192
- Expositio quatuor bestiarum Danielis. eadem verit. 24. 196
- Expositio illius: Vermis eorum non morietur, &c. li. xxj. verit. 10. 196.
- Expositio illius: Dimituntur ei peccata multa, quia dilexit multum lib. xxj. verit. 24. 202

F

- F**ictio omnis est repellenda, licet aliqui veteres dixerint oppositum. lib. iij. verit. 2. 23.
- Fatum non est nisi diuina volūtas, vel præscientia. li. v. verit. 2. 33
- Fœlicitas

I N D E X.

Fœlicitas est donum Dei, nec naturaliter potest acquiri, sed tamen in omni optato desideratur. lib. 4. verit. ix.	31
Fœlicitas naturalis hominis consistit in cognitione vniuersali causarum. lib. vij. verit. 7.	48
Fidelis plus caueat verbis, quàm Philosophus lib. x. verit. 12.	74
Fides non dimittatur ob difficultatem cuiusvis rationis naturalis. lib. xij. veritas 22.	105
Finis diffinitio, & quomodo sit duplex. lib. xix. veri. 2.	166
Finis est potior iis quæ ad finem. lib. vij. verit. 4.	47
Figura huius mundi quomodo præterit. lib. xx. verit. 4.	183
Finis circumstantia potior est, quam substantia actus. lib. ix. verit. 4.	65
Finis quis sit, in quo consistit beatitudo lib. viij. verit. 3.	54
Finis circumstantia potior est in omni actu. lib. xxj. verit. 36.	207
Fortitudo est testimonium humanorû maiorum. lib. xix. verit. 2. Gentes mirabiles lib. xxj. verit. 3.	194
Fidem circa nostram tria sunt aliquibus incredibilia. lib. xxij. verit. 4.	211

I N D E X.

G

- G**igātes magnos fuisse probasse per molarem dētem quē vidisse asserit Aug. lib. viij. verit. 17. 132
- Generare qui potuerunt & qui non lib. xvj. verit 32. 145

H

- H**istriones vituperandi, & qui illis largiuntur. lib. iij. verit. 8. 26
- Hæretici qui sint, & qui non. lib. xvij. veritas 32. 162
- Hæretici peiores infidelibus. lib. xxj. verit. 32. 205
- Hæretici & schismatici possunt percipere Eucharistiæ sacramentum, non tamen sibi vtile, sed nocuum. li. xxj. verit. 31. eod.
- Honor quandoque fugit sequentem, & è conuerso. li. v. verit. 11. 37
- Homo diligit seipsum duplici dilectione. lib. x. verit. iij. 71
- Homo ex quibus constet. lib. xij. ver. 13. 115
- Homines quantum vixerūt ante diluuium, & qualiter vtrum, scilicet per naturam, vel per miraculum. lib. xv. verit. 16. 132
- Homo quare habeat formam erectam, nō pronam in terram vt bruta. lib. xxij. verit. 30. 220
- Homo est in amarissima vita, qui est in cōtinua passionum pugna. li. xix. veri 35. 180

I N D E X.

- Homo quanto est sapientior, tãto eius culpa est grauior. lib. xxj. verit. 15. 198
 Heber fuit ex genere Sem, ex quo Hæbræi, vel ab Abraham. lib. xvj. verit. 5. 140

I

- I**gnoscere debemus aduersariis, vt Romani qui ob hoc commendantur. lib. j. verit. 2. 4
 Ignorantia quæ excusat quæque arguit. lib. xxj. verit. 17. 199
 Ignis inferni idem animæ, & dæmoni. lib. xxj. verit. 11. & 12. 196
 Ignis secundum Augustinum sequentem Platonem non inter elementa. libr. xxij. verit. 10.
 Insipientiæ duo signa. lib. ij. verit. 1. 29
 In Deo non est prius & posterius. lib. xij. verit. 2. 4. 105
 In homine sunt tres gradus animæ non tres animæ. lib. vij. verit. 11. 51
 In homine sunt plures formæ substantiales. lib. viij. verit. 8. 55
 In diuinis ponit plato patrem & filium. lib. x. verit. 11. 74
 Infantes & pueri euolant, & quantum durat liberum arbitriũ lib. xj. verit. 20. 200
 Infideles non habent veras virtutes. lib. ij. verit. 6. & lib. v. verit. 12. 21
 Infideles quoque aguntur diuino spiritu. verit.

verit. ead. & eod.

- Ideæ sunt plures in Deo non solum naturaliter sed realiter. lib. viij. verit. 4. 54
- Ideæ Platonis ad quid valēt. li. vij. verit. 12. 52
- Iuvenes docendi sunt bellare contra vitia. lib. xxj. verit. 21. 201
- Iniuria facta à communitate non est recolenda. lib. verit. iij. verit. 5. 29
- Insanire semel in anno tolerabile est, non licitum. lib. vj. verit. 2. 44
- Inuidia nihil est miserius. lib. ix. verit. 9. 67
- Innocentiæ suæ nemo debet fidere, quin possit affigi. lib. xxij. verit. 24. 120
- Inuidia duplex hominis, & diaboli, & utraque mala. lib. xv. verit. 3. 129
- Ius naturale præuolat iuri ciuili. li. iij. ve. 4. 20
- Iustitia necessaria ad regendas ciuitates. lib. ij. verit. v. 20
- Iustitiam amantibus non ponenda lex cum pœna sed eam non amantibus. lib. xij. verit. 2. 116
- Ismael quare dicatur natus secundum carnē, & Isaac secundum spiritum, & quod Isaac fuit sanctificatus in utero. lib. xv. verit. 2. 128
- Iosias fuit prænominatus antequam nasceretur. c c e. annis. lib. xxij. verit. 23. 218
- Iudich liber sub quo principe fuerit factus. lib. xvij. verit. 9. 157

I N D E X.

- Iudex iudicans secundum allegata non peccat. lib. xix. verit. 13. 170
 Innocentiæ status multa. lib. xiiij. verit. 25. 125
 Iusti omnes nati a filiis Nohæ non sunt nominati. lib. xvj. verit. 3. 159
 Isaac non dixit se fuisse deceptum cum benedixisset Iacob. lib. xvj. verit. 44. 149
 Iacob nullam fœminam concupiuit, licet plures habuerit. lib. xvj. verit. 45. cod.
 Iudæos quare sit bonum inter Christianos seruari. lib. xvij. verit. 6. 152
 Ioseph in Ægypto quo tempore suæ ætatis mortuus. lib. xvij. verit. 2. 155
 Incessus semper fuit odiosus etiam paganis. lib. xvij. verit. j. 154
 Iesu nomen est suauius, quam seruatoris. lib. xvij. verit. 10. 157
 Iudich, an Ester præcesserit. lib. xvij. verit. 9. & 21. 157. & 158
 Interpretatio septuaginta interpretum per quem fuit procurata. lib. xvij. verit. 25. 160
 Iudæorum captiuitas quâdo facta. lib. xvij. verit. 26. cod.
 Iudæi habuerunt principem è suis vsque ad Herodem lib. xvij. verit. 29. 161
 Iudæi quare fuerunt dispersi, non interfecti. lib. xvij. verit. 30. cod.
 Iob fuit Idumeus, & tamen eius scriptura recepta

I N D E X.

cepta est à Iudæis. lib. xvij. verit. 31. cod.
 Iob quod Dinam uxorem habuerit. ead. ver.
 Innocens non tantum aliis non noceat, sed
 malos corrigat, & quid valeat correctio.
 lib. xix. verit. 25. 176

Iniqua hominum statuta non vita dicenda.
 lib. xxix. verit. 29. 178

Iudicia Dei inscrutabilia & iudiciū triplex.
 lib. xxj. verit. 1. 193

Iudicium sanctorum de mal'is. lib. xx. verit. 3.
182

Ignis conflagratio. verit. ead.

L

L Vmen quadruplex concurrit ad beati-
 tudinem animæ. lib. x. verit. j. 70

Libido est domina crudelissima. lib. xix. ve-
 rit. 23. 175

Latria quid sit. lib. x. verit. 1. 70

Lingua septuaginta duæ egressæ à filiis
 Nohæ. lib. xvj. verit. 7. 140

Lingua Hebræa, quæ erat communis omni-
 bus mansit in domo Heber. lib. xvj. verit.

13. 141

Libri Esdræ, & Machabeorum, quando au-
 ctentici. lib. xvij. verit. 12. lib. xvij. verit. 12.

158

Libertas perdita propter culpam. lib. xix.
 verit. 22. 174

I N D E X.

M

- M**atrimonij legem quomodo coniugati
transgrediantur. lib. xxj. verit. 33. 105
- Mathusala quandiu vixent. lib. xv. verit. 19.
132
- Malus nullus, malos iudicabit nisi compa-
rationem sui. lib. xx. verit. .3. 182
- Mali habent ma'ia, & quandoque bona & è
conuerso. lib. xx. verit. j. 181
- Mali magnitudo iudicat nobilitatem subie-
cti. lib. xxij. verit. 1. & lib. xij. verit. 2. 210
- Mala maiora ad euitandum, debent permit-
ti, & minora bona etiam omitti. lib. x. ve-
rit. 8. 73
- Malum non est priuatio boni. lib. xj. verit.
11. 83
- Mori quiuis vis præligeret, quam rursus su-
sciperet insipientiam quæ incipit à fletu. lib.
xxj. verit. 18. 200
- Mors mala non est putanda, vbi bona vita
præcessit. lib. j. verit. 12. 11
- In morte an dolor sensibilis. ead. verit.
- Mortuorum exequiæ sunt solacia viuorum.
lib. j. verit. 13. 11
- Moriens difficile diffinitur, & mors quid sit.
lib. xij. verit. 5. 110
- Mortuos sepelire est meritorium. lib. j. verit.
14. 11
- Monstra quomodo scitur quod sint homi-
nes

nes. lib. xvj. verit. 9. & 10.	140
Mori homines qui viui à Christo inuenientur vtrū probabile sit. lib. xvj. verit. 9. & 10.	
Medicinæ sunt pœnæ in moralibus. lib. xxij. verit. 26.	219
Milites contra modernos nimis voluptuosos. lib. iij. verit. 8.	26
Misericordia est corrigere. lib. ix. verit. 5.	65
nullum Miraculum est contra naturā. lib. xxj. verit. 8.	195
Mulieres debent hæreditare contra Romanorum legem. lib. 3. verit. 10.	26
Mulier seduxit Adm, & Solomonem, vter magis peccauit lib. xiiij. verit. 11.	118
Mulier cum vnum conciperit, non potest alium concipere. lib. v. verit. 3.	34
Mundi septem ætates. lib. xxij. verit. 46.	226
Mundus fuit factus, secundum Origenem, vt cohiberentur mala. lib. xj. verit. 25.	89
Mūdus durabit secundum aliquos per sex millia annorum. lib. xx. verit. 5.	183
Motus grauium, & leuium sunt actiue ab eis. Sicut amor, &c. lib. xj. verit. 31.	92

N

Natura humana magis est inclinata ad virtutem, quàm ad vitium, & tamen plures sunt vitiosi quam virtuosi. libr. ij. verit. 9. lib. ix. verit. 6.

66 & 22.

Natura humana est media inter angelos &

I N D E X.

- bruta.lib.xij.verit.28. 107
- Natus primus est Cain,&c.lib.xv.verit.1. 128
- Nascuntur omnes flētes excepto Zoroastre
inuentore artis magicæ, qui risit in na-
tiuitate.lib.xxj.verit.18. 200
- Naturæ diuinæ contrariatur non esse.lib.
xij.verit.3. 95
- Natura in se considerata laudat artificem
non respectu commodi.lib.xij.verit.5. 95
- Niti & conari sunt actiui & passiu. lib. xj.
verit 31. 92
- Niniue fuit ædificata à Nino filio Beli.lib.
xvj.verit.4. 159
- Ninus matrem occidit, quod prouocaret
ipsum ad incestum.lib.xvij.verit.1. 155
- Novitas verborū detestāda lib. ix. verit.1.63
- Nembroth quid egerit.lib. xvj.verit.6. 140
- Naturæ quid adimat vitiū.lib. xij.verit.4. 96
- Noe non maledixit Cam filium suum in se,
sed in filio suo Canaam cui secundum
theologos.lib.xvj.verit.1. 159
- Nota testimonia scripturæ antepōnda an-
tiquis.lib.xx.verit.2. 181
- Noe filij è quibus egressæ septuaginta duæ
linguæ,& totidem gentes.lib.xvj.verit.7.
140
- Numerus duodenarius significat diuersita-
tem.lib.xv.verit.29. 136
- Numeri sunt actu infiniti.lib.xij.verit.16.101
- Nuptias

Nuptias constituit Deus ante peccatum. lib.
xiiij. verit. 23. 123

O

Obedientiæ, multa notabilia. lib. xiiij.
verit. 11. 113

Obiectum hominis & angeli beatificum est
tota trinitas lib. ix. verit. 10. 68

Omnis affectio est passio, quia affici est pati.
lib. xij. verit. 25. 105. in fi.

Opinionum diuersitas valet ad ingeniorum
exercitationem. lib. xvj. verit. 2. 159

Oratio dominica, quibus & ad quid valet.
lib. xix. verit. 37. & lib. xxj. verit. 39. 179

Orantibus quare non semper confertur sa-
nitas. lib. xxj. verit. 25. 219

Originalis mali mala, & contra. lib. xxij. ve-
rit. 27. 220

P

Passio quid sit secundum Stoicos lib. viij.
verit. 20. 61

Paupertas est sancta, & meritoria, & cū pau-
perrate perfectissima stat dispensatio re-
rum temporalium. lib. j. verit. 9. & 11. 7

Paupertatis quædam. lib. xvij. verit. 38. 163

Pax nocens viris imperfectis. lib. j. verit. 23.
& fo. 18. multa hîc de Romanis. & lib. xxij.
verit. 23. 11. 22. 25. 2. 12. 24.

Pax est summum bonum. lib. xix. verit. 12. &
17. 170. & 172

I N D E X.

- Pax perfecta non habetur in vita. lib. iij. ve-
 rit. 33. Sine pace nemo potest Deum vide-
 re. lib. xv. verit. 5. 119
- Parentes primi quare erubuerint. lib. xiiij.
 verit. 10. 123
- Peccatorum quatuor gradus inconuenien-
 do cum aliis. lib. j. verit. 7. 6
- Peccatum omne est cōtra naturam. lib. xiiij.
 verit. 10. 117
- Peccandi licentia facit miserum, & expedit
 peccatori vt puniatur. lib. v. verit. 19. 41
- Peccatorū comparatio Viri & mulieris, ho-
 minis & dæmonis. lib. xj. verit. 11 & 12. 100
- Quādo dicitur vitiosa Civitas. lib. ij. ver. 5. 21
- Peccati pœna inest nobis ab infirmitate. lib.
 xiiij. verit. 5. 117
- Peccatū & crimē differūt. li. xiiij. verit. 6. 117
- Peccatum infidelitatis arguitur esse peius
 peccato cupiditatis. lib. xv. verit. 10. 130
- Peccatum tristitiæ de bono alterius argui-
 tur maxime à Deo. Peccatum debet ho-
 mo sibi suum attribuere non alteri. lib. xv.
 verit. 11. & 13. 131
- Peccati appetibus sub homine. verit. ead.
- Peccata aliqua remittuntur in futuro secu-
 lo. lib. xxj. verit. 24. 102
- Peccata venialia quatuor modis quò ad
 culpam remittuntur. lib. xxj. verit. 39. ibi
 multa de peccato. 209
- Peccata

I N D E X.

Peccata venialia non possunt esse certa.lib.	
xxj.verit.40.	209
Pœna æterna iustè datur, ibique multa.lib.	
xxj.verit. 14.15 & 19.	197.& 198
De purgatorio.lib. xx.verit.16.188.lib. xxj.	
verit.25.203.& eod.lib.ver.10.	200
Peccato omni concurrit superbia.lib. xij.	
verit.9.	98
Pœna peccati originalis est ad exercitium virtutis.lib.13.verit.1.	109
Peccator quomodo deserat Deum. ver.ead. cum sequenti.	
Pythagoras dedit originẽ vocabulo philo- sophi. lib. viij.verit.1. & ibi quod verus philosophus amator Dei sit.	53
Pythagoras quo tempore fuerit.lib. xvij.	
verit.18.	157
Philosophorum omnium industria videtur vigilasse ad beatam vitam inueniendam.	
lib.vij.verit.3.	54
Philosophi qui sint proponendi. libr. viij.	
verit.12.	57
Philosophis aliquando reuelauerunt angeli mali.lib.xj.verit. 23.	88
Philosophi posuerunt omnia eadem nume- ro redire:ibi quomodo theologus respõ- deret,&c.lib. xij.verit.22.	105
Philosophi posuerunt mundum ab æterno, & quare.lib. xij.verit.24.	cod.
	Poetæ

I N D E X.

Poetae non sunt sustinendi in vrbe secundū Platonem. lib. 2. verit. 3.	19
Pollutio nocturna aliquando peccatum, ali- quando non. lib. j. verit. 21.	16
Populus iudaicus sub quo duce ductus est Babilonem lib. xvij. verit. 8.	157
Pudicitia est virtus, & quæ. lib. j. verit. 19.	15
Pueri imbuendi optimis moribus. lib. j. ve- rit. 1.	3
Pudicitia quomodo custoditur. lib. xiiij. ve- rit. 25.	115
Pueritia & infantia excusatur à culpa. li. xxj. verit. 20.	200
Plagæ Aegypti. lib. xvj. verit. 49.	fo. 150
Platonici cuiusdam sententia de principio Evang. Iohannis. lib. x. verit. 14.	75
Platonici an præponendi Peripateticis. lib. viiij. verit. 13.	58
Populus quid sit. lib. ij. verit. 5.	20
Præcepta omnia vetera ordinantur ad dile- ctionem Dei, & proximi. lib. x. verit. 4.	72
Princeps debet parcere subiectis, & debella- re superbos. lib. j. verit. 2.	4
Princeps bonus est vtilior subiectis quam sibi, &c. lib. iiiij. verit. 1.	28
Primogeniti non semper in Biblia primo nominati. lib. xvj. verit. 14.	142
Priuatio quomodo cognoscitur. lib. xj. verit. 3. 79. & 80.	

Prophe

I N D E X.

- Prophetæ omnes non intellexerunt suas
 prophetias. lib. vij. verit. 14. 53
- Prophetarum dicta triperita sunt. lib. xvij.
 verit. 12. 154
- Prophetas quot habuerint Iudæi à captiui-
 tate Babilonis vsque ad aduentum Chri-
 sti. eadem verit. eodem
- Prophetia deorum de Christo. lib. xvij. ve-
 rit. 36. & 37. 163
- Prohibitio rei illicitæ auget desiderium lib.
 xix. verit. 2. 30
- Prudentiæ nomina sunt plures, lib. iij. ve. 7.
- R
- R**adix materialiter causatur in nobis i-
 gnorantiam &c. lib. xxij. verit. 23. 218
- Regna, si iustitiam amoueas, non sunt nisi
 latrocinia lib. iij. ver. 3. 29
- Regna parua esse, melius est simpliciter. libr.
 iij. 3. ver. 6. 30
- Reges omnes Israel fuerunt impij, non Iu-
 da. lib. xvij. rer. 10. 154
- Regnum Assyriorum quantum durauerit.
 lib. iij. verit. 4. 19
- Reges duo simul possunt regnare. libr. xvij.
 verit. 7. 153
- Respub. quid sit lib. ij. verit. 5. 20
- Reipublicæ rectores contra. lib. ij. ver. ead. 6
- Respublica semper magis magnificatur vir-
 tutibus quam armis. lib. v. ver. 13. 38

Ratio

I N D E X.

- Rario potior , quare aliquid fit in natura rerū est voluntas diuina. li. xxj. ver. 7. 195.
- Responsio breuis, & sufficiens in omni quaesito, est quod talis est sua natura. lib. xxj. verit 6. cod.
- Resurgent foetus in vtero mortui si fuerunt animati. lib. xxij. ver. 21 214
- Resurgentium status. lib. xxij. ver. 13. & 14. 15. & 16. cod.
- Resurrectio mortuorum est demonstrabilis Porphyrius, & Plato videtur eā posuisse. lib. xxij. verit. 36. 222
- Romani habuerunt leges suas à philo-
phis Græcis. lib. iiij. verit. 5. 24
- S
- Sacra scriptura est maximè auctoritati-
lib. xj. verit. 1. 78
- Sacramenta emanauerunt à matre Christi figuratiuè lib. xv. verit. 36. 137
- Sacrificia Abel, & Cain, fuerunt distincta signo sensibili. lib. xv. verit 9. 130
- Sal mirabile est in Sici'ia lib. xxj. verit 3. 194
- Saul regnavit annis 40. quot & David. lib. xvij. verit. 4. 152
- Saluatorum numerus minor quam damnatorum. lib. xxj. ver. 16. 198
- Sacramentum baptismi quadrupliciter confertur secundum differentiam recipientium. lib. xxj. ver. 6.

Sanctifi

I N D E X.

Sanctificati quomodo fuerint aliqui, li. xxij. ver. 23.	219
Stultus & sapiens quomodo differunt, &c. lib. 9. verit. 6. & 7.	66
Sancti quiescunt per mille annos cum Chri- sto. lib. xx. verit. 5.	183
Sancti in patria videbunt suas cogitationes mutuo nō tamē cogitata. li. xxij. ver. 39.	124
Sancti habebunt liberum arbitrium. lib. xxij. ver. 42.	224
Sancti scientificè recordabuntur prætentor- um malorū, non experimentaliter. li. xxij. ver. 44.	225
Sanctis melius est, quod Adam peccauit lib. xxij. verit. 4.	224
Semiramis Nini vxor à filio interfecta ob quid. lib. xvij. verit. 2.	155
Sancti Angeli faciunt futura in voluntate Dei. lib. ix. ver. 12.	69
Seruitus iniuste inflata est. li. xix. ver. 22.	174
Sensualitate domināte non est homo aptus ad contemplationem, lib. xix. ver. 20 eod.	
Fœlicicius seruitur homini quam libidini li. xix. ver. 13.	174
de Stella veneris. lib. xxj. ver 8.	195
Superbi delectantur in humilitatis contui- tu. lib. xj. ver. 9.	98
Superbia est initium omnium malorum & & vitiorum. lib. xj. ver. 9.	eod.
	Sodom.

I N D E X

- Sodomitæ qualiter fuerunt percussi, nō simpliciter excæcati ab Angelis Loth. lib. xxj. verit. 30. 205
- Scientes aliqui benè, malè viuunt, lib. vj. veritas 4. 47
- Sol eclipsatus fuit miraculose in passione Christi. lib. iij. verit. 4. 24
- S. billæ prophetia de Christo. lib. xvij. veritas 7. 156
- Superbia Deum peruerse imitatur. l. i. xix. veritas 16. 172
- Sanctis debetur honor dulciæ. lib. viij. veritas 25. 63
- Si Adam non peccasset, damnati nō fuissent nati, &c. lib. xxij. verit. 25.

T

- T**actus est sensus certior. l. ij. verit. j. 19
- Tempus & æternitas differunt. li. xj. veritas 7. 81
- Tempore omni illud quod est, non inconuenienter dicitur semper esse. lib. xj. verit. 18. 102
- Tempus potest accipi dupliciter ibidem, & lib. xj. verit. 19. 103
- Tempus præsens quid sit. lib. 13. verit. 6. 111
- Timor utilis viris imperfectis. li. j. ver. 23. 18
- Timor castus qui est nolle peccare erit in patria. lib. 14. veris 7. & 8. 117
- Termini terræ promissionis. li. 16. ver. 27. 144
- Testamen

I N D E X.

Testamentum vetus nihil aliud fuit quam noui occultatio. lib. xvj. ver. 30.	145
Tyranno licitū est populo rebellare. li. xvij. verit. 9.	153
Tormenta necessaria in republica. lib. xviiiij. verit. 13.	170
Tribulatio bonos efficit meliores, & malos peiores. lib. j. verit. 6.	5
Trinitati adest personarum simplicitas. li. xj. verit. 12.	24
Trinitas quid. lib. xj. ver. 26.	89
V	
Vana gloria, & voluptas damnatur, & cōtra Epicuros. lib. v. ver. 17. & 11.	40
Virtus in quatuor diuiditur. li. iiiij. ver. vij.	30
Virtus quid sit. lib. iiiij. ver. 11.	31
Virtus est via, qua peruenitur ad beatitudi- nem. lib. v. ver. 11.	37
Virtus est qua recte viuunt. lib. j. verit. 16.	13
Virtutibus plus magnificatur res publica quā armis. lib. v. ver. 13.	38
Virtus laudabilior, quæ difficilior. lib. xiiij. verit. 14.	119
Viuere secundum virtutem est, finis boni se- cundum Platonem. lib. viij. ver. 11.	57
Virtuosi sunt pauci & quare. li. viiiij. ver. 6.	66
Virtutes inter & vitia est pugna, nunquam tamen inter virtutes. lib. xij. ver. 4.	96
Virtutum, & vitiorum pugna, & vitiorum	

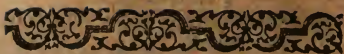

I N D E X.

ad inuicem, sed virtutū nunquā. ver. cad.	
Virtutis vera diffinitio est ordo amoris, & radix omnium virtuum dilectio. libr. xv. verit.	30
Virgo quæ corrupta perdit aureolam & nō. lib. j. verit. 19.	15
Vitiosi non se habēt ad virtutem, vt virtuosi ad vitia. lib. ij. ver. 9.	22
Vitiorū quatuor sunt origines. li. xiiij. v. i. 115	
Vota tria accipiuntur à triplici bonorum differentia. lib. xvj. ver. 42.	148
Volitionis quærerere malam causam quid sit. lib. xij. ver. 11.	98
Volūtas bona est melior quam bonus intellectus. lib. vij. ver. 2.	46
Voluntarium solum est laudabile aut vituperabile. lib. xij. ver. 6.	96
Vitium cōsuetudine firmatum est quasi naturale. lib. xij. ver. 7.	87
Voluntatis malæ non est causa efficiens sed deficiens. lib. xij. verit. 11. & 13.	99
Velle & cupere differētia. lib. xiiij. ver. 2. 116.	
Voluntas carnis maxima est. lib. xiiij. ver. 19	
Vltima sunt. perfectiora in ordine finis. lib. vij. ver. 8.	121
Vxor Loth quare versa in statuam. libr. x. verit. 6. & lib. xvj. ver. 35.	146
Vniuocatio entis ad Deum & creaturam. lib. xij. ver. 3.	96
Volunt	

I N D E X.

Voluntatis actus potior apud Deum quā intellectus. ead. ver.	
Vita præsens plena calamitatum propter duo. lib. xxj. verit. 18.	199
Vitia aperta vincuntur vitijs occultis. lib. xxj. verit. 23.	202
Vitiorum magnorum expertes pauci transeunt infantiam lib. xxj. verit. 24.	202
Virtus omnia propter se ipsam appetit, & pugnat semper cum vitijs. lib. xix. verit. 7 & 9.	167
Vivere, benè quod melius sit Origenis dictum, & responsio cuiusdam. lib. xxj. verit. 42.	210
Voluntatum malarum Deus est iustissimus ordinator. lib. xj. ver. 18.	87
Voluntas omnis mala est contra naturam. lib. xiiij. ver. 20.	117
Voluntatis male quod fuit initium in homine. lib. xiiij. ver. 11.	120
Venialia lib. xxj. ver. 39.	209

INDEX SENTEN-
tiarum Diui Aurelij
Augustini.

A		Anima rationalis.	
A	Bolitiope-	237	
	cati. 265	Arbitrium.	258
	Accessus ad	Arcana scripturæ.	236
	Deum. 242	Ascensus ad Deum.	
Adq̄ lapsus & repara-		258	
tio.	255	Avaritia.	241
Adæ duo.	267	Auxilium Dei.	268
Aeternitas.	227	B	
Aeterna gaudia.	155	Baptisma sanguinis.	
Aeterna bona & tē-		256	
poralia.	260	Baptismus.	245
Aeterna vita.	278	Beatitudo.	231
Affectus.	230	Beneficentia.	237
Afflictio.	231	Beneuolentia.	257
Afflictio piorum.	250	Bonum incorrupti-	
Afflictio necessaria.		bile.	232
254		Bonus qui incer-	
Amor erga Deū.	284	tum.	252
Angustia via.	229	Bona solida.	cod.
Anima rectrix.	254	Bona fama.	259

C

Caro. 219. & 274
 Charitas. 241
 Charitas inexhausta
 239
 Christus reliquit
 patrem & matrem.
 272
 Christus homo. 279
 Chrisma. 275
 Cuius hospes. 229
 Ciuitates duæ. 254
 Circūcisio & bap-
 tismus. 266
 Clementia. 219
 Cognitio creaturæ
 inuisibilis. 285
 Communio. 276
 Cōfessio laudis. 228
 Confessio. 228
 Contemplatio. 259
 Contemptus opum
 270
 Correctio. 242
 Correptio. 257
 Corpora defuncto-
 rum. 254
 Corporum mutatio
 263

Corpus Christi. 274
 Conuersio. 255
 Creatura. 244
 Culpæ veniales. 232
 Cupiditas. 241
 Custodia Dei. 231

D

Deus incogitabi-
 lis. 236.
 Deus solus creator.
 245
 Deus & homo. 275
 Deus summum bo-
 num. 244
 Desperatio. 237
 Decus vniuersi. 244
 Diaboli fuga. 243
 Dilectio. 228
 Dilectio erga deum.
 280
 Diffidentia sui. 245
 Diuersitas honorum
 273
 Diues. 257
 Doctrina Apostoli-
 ca. 238
 Doctrina patris. 244
 Dominatus Christia-
 nus. 248

I N D E X.

Domus Dei.	132	De duobus donis	
Duplex natiuitas.	172	gratiæ.	242
De adiutorio dei.	230	De ægritudine ani-	
De adulatione.	243	mi.	250
De animo male con-		De æternitate.	cod.
scio.	cod.	De fide.	242
De animi æquitate.		De fine boni & ma-	
247		li.	247
De artifice summo.		De fine fidelium.	253
242		De fœlicitate.	252
De auxiliando.	270	De forti paciëntia.	250
De bono prælio.	235	De fundamento spi-	
De bono & malo a-		rituali.	240
more.	244	De gaudio recto.	238
De bono creaturæ.		De gaudio Christia-	
codem.		ni.	240
De bonis ecclesiæ fi-		De humana societa-	
liis.	252	tes	249
Decantico nouo.	237	De incommutabili	
De ciuibus terrenis.		Deo.	cod.
246		De iniquitatis læsio-	
De conditione crea-		ne.	242
turæ.	243.244	De ira dei.	244 & 245
De cōditione serui-		De laboris fine.	242
tutis.	247	De lege.	52
De defectu malorū.		De mala conscien-	
238		tia.	251
De diligēdo deo.	250	De misericordia dei.	
De diuitiis.	238	252	
		De	

De morte piorū. 245
 De natura. 247
 De negligentis. 249
 De perfectione. 242
 De psequētibus. 246
 De plena pace. 248
 De p̄cepto chari-
 tatis. 247
 De p̄latis. eod.
 De propria facultate. 242
 De quarendo Deo. 228
 De regimine populi. 248
 De sabbato. 121
 De sepultura. 238
 De spe fidelium. eod.
 De siti bona. 253
 De tollerantia. 241
 De tēporalitate deitatis. 282
 De tristitia. 253
 De trinitate. 255
 De vera humilitate. 237
 De vera libertate. 242. & 243
 De verbo dei. eod.

De veritate. 254
 De vitio naturæ. 243
 De vita beata. 246
 De vita animæ. 248.
 & 249.

E

Ecclesia in paucis 152
 Eloquentia insipientis. 260
 Etudicio diuina. 240
 Essentia deitatis. 134
 Esse cum deo. 236
 Eucharistia. 250
 Excellentia humanę naturæ. 264

F

Fallacia. 229
 Fames spiritua-
 lis 261
 Fastidium spiritua-
 le. 228
 Fœlicitas. 257
 Fides. 259
 Fides operum fons. 255
 Fides Abrahæ. 256
 Fides & veritas. 276
 Fidei gradus. 252

I N D E X.

Flagella Dei.	261	candum.	252
Fortitudo.	266	In malis bonum.	241
G		Inobedientia.	259.
G loria vana.	242	Innocentia.	223
G loria.	276	Incommutabile bo-	
Gloriandum in deo.		num.	260
258.		Institutio.	267
Gratia & iustitia.	229	Ira.	270
Gratia.	234. & 271	Intellectus.	228. 258
H		Iudicia.	230
H ilaritas in bono.		Iudicia Dei.	267
245		Iussa Dei.	232
Hominū ppria.	270	Iustitia.	239
Homo interior.	273	Iustitia imperfecta.	
Humana iustitia.	280	248	
Humilitas.	238	Iustitia iniquis odio	
Hypocrisis.	254	sa.	250
I		L	
I dola.	cod.	L apsus hominis.	
Ignorātia loquax.	250	234. & 236	
Imago dei.	240	Laus Dei.	235
Imitatio Christi.	240	Legis amor.	230
Impunitas.	233	Legis scrutatio.	cod.
Incarnatio.	236	Legis litera.	233
Incarnatio verbi.	271.	Lex dei.	232
274		Lex charitatis.	cod.
Incrementa.	235. & 236	Lex & gratia.	233
Ingenium.	259	Lex & peccatum.	258.
Inimicis bene præ-		& 259.	Lex.
			cod.
			Libe

Liberū arbitriū. 245
 Locus orationis. 273
 Lumen. 275
 Lux. 254

M

Malitia breuis. 239
 Mali tolerandi. cod.
 Mali cruciāt bonos. 257
 Mali nascimur. 246
 Malorum cōuictus. 241
 Malorum fœlicitas. 275
 Mandatum. 230
 Meditatio. 254
 Mendacium. 235 236
 Meritum. 263
 Miracula. 240. 103
 Miracula inuisibilia. 242
 Misericordia & veritas. 231
 Misericordia & iudicium. 270
 Miser quis. 253
 Missio verbi. 274
 Mors piorum. 245

Mors qualis. cod.
 Mors prima & secunda. 248
 Mors peccatorū. 267
 Mors Christi. 268
 Mortem non cōfiscendam. 234
 Mundi gloria. 270
 Mundus duplex. 277
 Mutatio cordis. 245. & 246

N

Natiuitas iustorum. 267
 Naturæ respiscendum. 235
 Natura & gratia. 270
 Naturæ humanæ æqualitas. 266
 Non desperādi peccatores. 250
 Non esse. 229
 Nulla creatura mala. 265
 Nullum peccatū irremissibile. 250

N

Obliuio Dei. 240
 Obediētia. 256

I N D E X.

Occulta Dei.	249	Peccator inexcusabi	
Odor Christi.	276	lis.	268
Odium perfectū.	235	Peccatoris recorda-	
Omnia dei arbitrio.		tio.	253
regi.	263	Peccatum nihil.	255
Opus amoris, & ti-		Perfectio.	239
moris.	257	Peruerſitas.	255
Opera Dei.	265	Perſeuerentia. cod.	
Opera Christi cum		Pij contempti.	230
patre.	271	Pij non deſeruntur.	
Ordo.	237	239.	
Ordo in creaturis.		Pœna peccati.	236
285		Pœna & iuſtitia.	257
Originale peccatum.		Pœnitentia.	252
262		Plenitudo diuinita-	
P		tis in Christo.	265
P acis ſtudium.	248	Potestas nocēdi. co.	
Palmitēs vitis	280	Precatio.	238. 239
Paſſiones.	261. & 262	Preceſſ.	256. 257
Pater & filius.	276	Præcepta ſuauiſſima.	253.
Patris opera quæ &		& 254	
filij.	283	Præmium	229. 230
Patientia.	227	Præmia diuerſa.	250
Paupertas piorū.	256	& 251	
Pax.	231	Præmunitione aduer-	
Pax à Deo quaeratur.		ſus procellas. cod.	
250		Præpoſiti præferen-	
Pax chriſti.	282	di.	232. 233
Peccator.	238	Præſciētia Dei. cod.	
		Priua	

Prævaricatio. 286. &

287

Prima causa. 233. 234

Præfectus. 231. 232

Profectus bonorum.

253. 254

Prophetia. cod.

Promissa Dei. 232.

& 233

Prospera aduersa. 233

& 234

Proidentia. 233

Prouidentia Dei. 262.

263

Psalmi cũ opere. 237

Pugna contra vitia.

264. 265. 266

Punitio diuina. 134.

& 235

Q

Qui spiritu Dei

aguntur. 268.

269

Qui hominem Deo

iungat. 238. 239

Quid credi debeat.

244. 245

Quid dederit pater

filio. 283. 284

Quòd prior sit natu-
ra quàm vitium.

243. & 244

Quomodo discatur.

288

Quid diligatur. 256.

& 257.

R

Requies. 228. 229

Requies Dei.

262

Resipiscētia. 236. 237

Rebus superior. 251.

& 252

Resurrectio. 268. 269

Remissio peccatorū.

278

Remedia peccati.

285

Ruminatio. 250

S

Sabbatum. 241.

Sacramentum. 236

Satisfactio. 238. 239

Scientia. 230

Securitas. 236. 237

Simulatio. 257

Simplicitas. 280

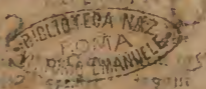
Subiectio filij. 283

Sudor

I N D E X.

Sudor Christi. 235. 236	Vera iustitia. 269
Superbia. 233. 234.	Veritas odiosa. 250
Superbia & inuidia. 265	Veritas. 271
	Vetus homo. 242
T	Venia. 246
T entatio. 240	Virginitas. 237
Temporum in- tium. 263	Vita animæ. 256
Tempora. 281	Vita filij dei. 273. 274
Timor dei. 237	Vitium non nisi in bono. 244
Timor. 241	Vitium. 286
Tyrannis satanæ. 255	Vltio Dei. 227
Tolerantia. 260	Vnitas dilectionis. 276. 277
V	Vnitas trinitatis. 281
V aria remedia. 286. 187	Votum. 217. 218
Vera castitas. 233. 234	Vota mentis. 236. 238
Vera libertas. 85	Volūtas dei. 273. 274

F I N I S .

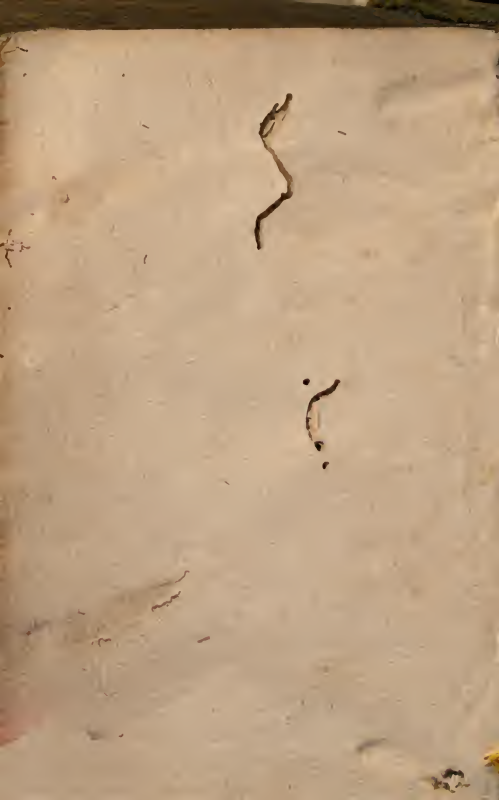

4-3-4

